

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
ของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสамพราน จังหวัดนครปฐม
PARTICIPATION OF PEOPLE IN COMMUNITY DEVELOPMENT OF
SUFFICIENCY ECONOMY VILLAGE OF BAN KHLONG MAI
COMMUNITY, SAMPRAN DISTRICT, NAKHONPATHOM PROVINCE

พระมหาประกาศิต สิริเมธ (ฐิติปสิทธิกร)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
ของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

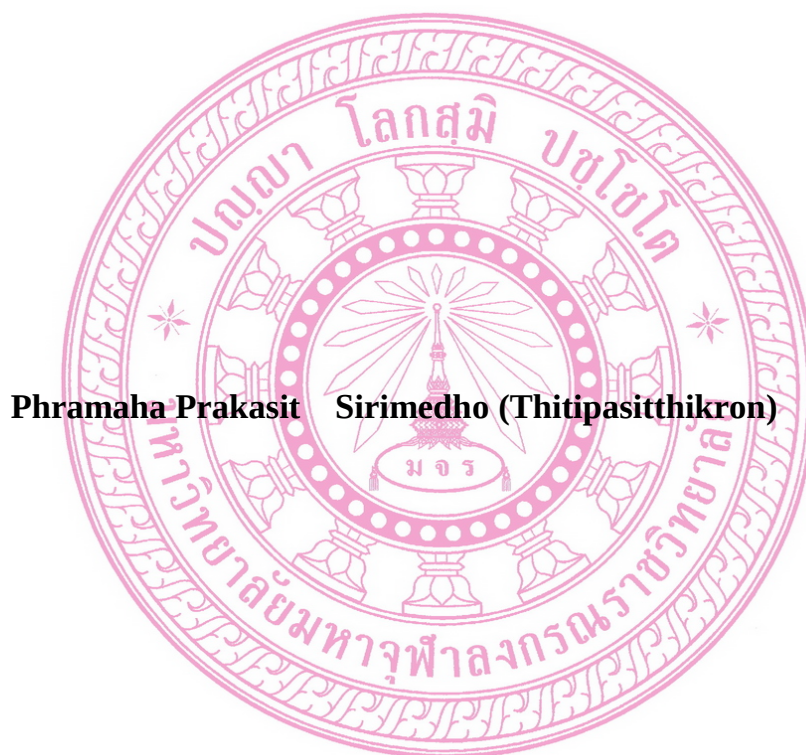

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

PARTICIPATION OF PEOPLE IN COMMUNITY DEVELOPMENT OF
SUFFICIENCY ECONOMY VILLAGE OF BAN KHLONG MAI
COMMUNITY, SAMPRAN DISTRICT, NAKHONPATHOM PROVINCE

Phramaha Prakasit Sirimedho (Thitipasitthikron)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Social Development)
Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2013

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
ของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

ผู้วิจัย : พระมหาประกาศิต สิริเมธ (ฐิติปสฺสธิกร)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระครูปริมาณุรักษ์, รศ.ดร. B.A. (Economics),
M.A. (Economics) (A grade), Ph.D.(Economics)
: อาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ, ดร. ป.ธ.๕, พธ.บ., M.S.W.,
Ph.D.(Social Work)

วันสำเร็จการศึกษา : ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๗

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเป็นแบบผสมผสาน(Mixed Method Research) ประกอบด้วย
การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มี
วัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน
เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ๒) เพื่อเปรียบเทียบระดับ
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสาม
พราณ จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยแวดล้อม และ๓) เพื่อทราบปัญหา
อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
ของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม
(Questionnaire) ประชากรได้แก่คือผู้ที่ป็นหัวหน้าครอบครัวหรือผู้แทนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านคลอง
ใหม่ จำนวน ๖๑๘ครัวเรือนเปิดตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน(Krejcie and Morgan) ได้กลุ่ม
ตัวอย่างจำนวน ๒๓๔ ตัวอย่าง และมีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth
Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ผู้บริหารชุมชน นักพัฒนาชุมชนและผู้นำกลุ่ม
ในชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมวิเคราะห์สถิติทาง
สังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าสถิติต่างๆ ในส่วนข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด และข้อมูลที่ได้จากการ
สัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีจัดกลุ่มข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (Data Grouping) จากนั้นจึงนำการ
วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท(Content Analysis Technique)

ผลการวิจัย พบว่า

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง ๔ ด้าน โดยด้านที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

๒. การเปรียบเทียบ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อม พบว่า โดยภาพรวมประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีส่วนร่วม ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมไม่ต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ขณะที่ประชาชนที่มี รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน สถานภาพในชุมชน และการเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ปัญหา อุปสรรค และ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ พบว่า อุปสรรค หรือปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้ร่วมกับชุมชนในการแก้ปัญหาต่างๆ เริ่มตั้งแต่ให้ประชาชนร่วมรับรู้ รับทราบ ร่วมวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกันเป็นอย่างดี

อนึ่ง ชุมชนมีรวมกลุ่มกิจกรรมต่างๆ เป็นเครือข่ายประชาชน เครือข่ายกลุ่มกิจกรรมในชุมชน ทำให้สะดวกต่อการติดต่อสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน ผู้บริหารชุมชน ผู้นำชุมชน พัฒนาการ องค์การบริหารส่วนตำบล มีบทบาทเป็นผู้ให้การส่งเสริม สนับสนุน ในกิจกรรมต่างๆ เช่น การสนับสนุนวิทยากรให้ความรู้ การสนับสนุนงบประมาณ การสนับสนุนผลผลิต หรือผลงานที่เกิดขึ้น อีกทั้งมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชน โดยการรวมกลุ่มกิจกรรมเป็นเครือข่ายชุมชนและการมีส่วนร่วมที่ดีของประชาชน ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ คือ ด้านการพัฒนาดิน ด้านการพัฒนาพื้นที่ ด้านการพัฒนาแหล่งรายได้ และด้านการพัฒนาแผนชุมชน ประโยชน์เกิดขึ้นแก่ชุมชน แก่ประชาชนในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านต่างๆ ที่เป็นปัจจัยส่งผลให้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมและตรงประเด็นความต้องการ หรือปัญหาของชุมชนอย่างเห็นได้ชัด ชุมชนบ้านคลองใหม่นั้นว่า แบบอย่างการพัฒนาชุมชน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมแก่สังคมไทยตามบริบทชุมชนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันนี้

Thesis Title : Participation of People in Community Development of Sufficiency Economy Village of Ban Klong Mai Community, Sampran District, Nakhonpathom Province

Rerearcher : PhramahaPrakasit Sirimedho(Thitipasitthikron)

Degee : Master of Arts(Social Development)

Thesis Supervisory Committee

: PhrakruPurimanurak, Assoc.Dr. B.A.(economics),
M.A. (Economics) (A grade), Ph.D. (Economics)
: PhamahaSomKalyano, B.A., M.S.W., Ph.D.(Social Work)

Date of Graduation : 16 March 2014

ABSTRACT

This study is Mixed Method Research with the three main objectives, i.e. i) to determine the level of participation of people in community development of Sufficiency Economy village of Ban Klong Mai community, Sampran District, Nakhonpathom Province, ii) to compare the level of participation of people in community development of Sufficiency Economy village of Ban Klong Mai community, Sampran District, Nakhonpathom Province, classified by personal factors, and 3) to identify the problems and suggestions about participation of people in community development of Sufficiency Economy village of Ban Klong Mai community, Sampran District, Nakhonpathom Province. The mixed method research consists of quantitative research by means of survey research. Data were collected by questionnaire. The sample consisted 234 out of 618 heads of the family household who are living in Sufficiency Economy village of Ban Klong Mai community, Sampran District, Nakhonpathom Province. The data for qualitative research were collected by interviewing key informants. The gathered data were analyzed by using statistical techniques such as frequencies, percentage, mean and standard deviation. To test the hypotheses, t-test and F-Test (One Way Analysis of Variance) were employed. A mean difference of the pair was conducted by a Least Significant Different (LSD). The data collected from In-depth Interview were analyzed by Content Analysis technique.

The research results revealed that :

1. The overall level of participation of people in community development of Sufficiency Economy village of Ban Klong Mai community, Sampran District, Nakhonpathom Province, was found at the high level. When considered in each aspect, it was also noted at the high levels in all aspects and the aspect that ranked the most in terms of mean score was participation in decision making.

2. A comparison of the level of participation of people in community development of Sufficiency Economy village of Ban Klong Mai community, Sampran District, Nakhonpathom Province, classified by personal factors and environmental factors, it was found that gender, age, level of education, and occupation had no significant differences even at 0.05 level of confidence, thus rejecting the set hypotheses. While the monthly income, length of stay in the community, status in the community and participation in groupcommunity had significant differences at 0.05 level of confidence, therefore, accepting hypotheses.

3. The problems about the participation of people in community development of Sufficiency Economy village of Ban Klong Mai community, Sampran District, Nakhonpathom Province, revealed that obstacles or problems arising, local authorities, together with the community to solve the problems, starting from the people to share, analyze the causes of the problems and find ways to solve the problems together.

The community group activities is a public network, network group activities in the community makes it convenient to communicate, public relations, information that is useful for community development, community leaders play the supporting role in activities such as supporting expert knowledge, budget, production or work occurred. There is also a learning network, establishment of Community Learning Center by regrouping activities as community network and good participation of citizen. These factors affecting the development of the community such as the development source of income and the development of community benefit that occur in the community and meet the community requirements.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากผู้มีอุปการคุณในการให้ข้อมูล ให้คำปรึกษา แนะนำ และชี้แนะจนทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ พระครูปริมาณุรักษ์, รศ.ดร. ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ อาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ,ดร. กรรมการควบคุม วิทยานิพนธ์ และเจริญพรขอบคุณ ผศ.ดร.โกนิญฐ์ ศรีทอง ผู้อำนวยการหลักสูตรที่ช่วยให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางในการทำวิทยานิพนธ์ให้ได้เนื้อหาวิทยานิพนธ์ที่ครบถ้วนสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ และเจริญพรขอบคุณ คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย อาจารย์ พระมหาอานวย อัสการี,ดร. ประธานกรรมการ รศ.นงลักษณ์ วัฒนสิงห์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ พระครูปริมาณุรักษ์, รศ.,ดร. กรรมการ และอาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ, ดร. กรรมการและเลขานุการ ขอ ขอบพระคุณ และเจริญพรขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง ๕ ท่าน ได้แก่ พระมหาบุญเลิศ อินทพลโย,รศ. รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ ผศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช อาจารย์ ดร. ยุทธนา ปราณีต อาจารย์ ดร.มนตรา เลี้ยวเส็ง และผศ.วรญา ทองอุ่น ที่ให้ความเมตตาอนุเคราะห์เป็น ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจ คุณภาพเครื่องมือในการทำวิจัย ขอขอบคุณพระมหาเฉลิมชัย ฐานสิริ และ สหธรรมิกทุกท่านที่คอยให้คำชี้แนะให้กำลังใจในการศึกษาและทำวิจัย ขออนุโมทนาขอบคุณ นายเอนก น้อยพิทักษ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่ ประชาชนชุมชนบ้านคลองใหม่ และผู้ให้ข้อมูลทุก ท่าน รวมถึงผู้มีส่วนทำให้การวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ที่ขาดเสียไม่ได้เป็นอย่างยิ่ง คือขอกราบขอบพระคุณบิดาของข้าพเจ้านายทองจันทร์ ยังจัน อินทร์ และมารดาของข้าพเจ้านางไพรวัลย์ เจ็ดรัมย์ รวมถึงครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ ผู้เคยให้อุปการะและ ปัญหา อุปสรรคต่างๆ ที่ทำให้ข้าพเจ้ามีวันนี้ได้

อานิสงส์บุญใดที่จะบังเกิดจากการทำวิจัยนี้ และที่ผู้วิจัยได้บำเพ็ญมา ขอน้อมบูชาคุณพระ รัตนตรัยถวายเป็นพุทธานุชา ธรรมบูชา อริยสังฆบูชา บูชาพระคุณบิดา มารดา ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ และขอถวายพระพรชัยมงคลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระองค์ผู้ทรงได้พระราชทานหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ปวงชนชาวไทย ขอพระองค์ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน ทรงพระเกษม สำราญตลอดจิรัฏฐิติกาล เทอญ อนึ่งขอบุญกุศล ทั้งหมดจงช่วยอำนวยการ ให้ข้าพเจ้าและ ทุกท่านมี ความเจริญในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตราบเข้าสู่พระนิพพานทุกท่าน เทอญ

พระมหาประกาศิต สิริเมโธฐิตีปสิทธิกร)

วันที่ ๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๗

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญแผนภูมิ	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ฐ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๖
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๖
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๗
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๘
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๘
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๙
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง	๑๐
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน	๒๗
๒.๓ ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน	๕๙
๒.๔ แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน	๖๕
๒.๕ ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	๘๑
๒.๖ การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	๘๕
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙๐
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๙๘

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๑๐๑
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๑๐๒
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๐๓
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๐๖
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๑๐๘
๓.๖ วิธีการนำเสนอและรายงานผลการวิจัย	๑๐๙
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	
๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๑๑
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยสภาพแวดล้อมของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๑๔
๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม รายด้านและรายข้อ	๑๑๕
๔.๔ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อม	๑๒๑
๔.๕ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม	๑๔๔
๔.๖ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม	๑๔๙
๔.๗ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย	๑๕๒

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๓.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	๑๐๓
๔.๑ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๑๑๑
๔.๒ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามปัจจัยสภาพแวดล้อม	๑๑๔
๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม	๑๑๕
๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผล เกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	๑๑๖
๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผล เกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	๑๑๗
๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผล เกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	๑๑๘
๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผล เกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	๑๑๙

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๘ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้าน คลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมและรายด้าน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ	๑๒๒
๔.๙ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้าน คลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม รายด้าน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ	๑๒๓
๔.๑๐ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลอง ใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม รายด้าน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านระดับการศึกษา	๑๒๔
๔.๑๒ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลอง ใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม รายด้าน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอาชีพ	๑๒๖
๔.๑๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลอง ใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม รายด้าน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านรายได้ต่อเดือน	๑๒๗
๔.๑๔ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลอง ใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม รายด้าน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน	๑๓๒

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๒๑ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม จำแนกตามสถานภาพปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมด้านสภาพในชุมชน	๑๓๕
๔.๒๒ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม รายด้านจำแนกตามสถานภาพด้านปัจจัยสภาพแวดล้อมด้านการเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน	๑๓๖
๔.๒๘ ผลสรุป การวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมตามสมมติฐานที่ตั้งไว้	๑๔๒
๔.๒๙ แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	๑๔๔
๔.๓๐ แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ใน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	๑๔๖
๔.๓๑ แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ใน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	๑๔๗
๔.๓๒ แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ใน ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	๑๔๘

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่ หน้า

๒.๑	สรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง๒	๔
๒.๒	กระบวนการพัฒนาชุมชนซึ่งสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางด้านวัตถุและจิตใจ	๕๓
๒.๓	กระบวนการพัฒนาชุมชนซึ่งสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมืองอย่างควบคู่และสมดุลกัน ๕	๔
๒.๔	แสดงลักษณะของการพัฒนา ๕	๖
๒.๕	กรอบแนวคิดในการวิจัย ๑๐๐	
๔.๑	สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย	๑๕๒

สารบัญภาพ

ภาพที่ หน้า

๑. สัมภาษณ์นายเอนก น้อยพิทักษ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่ ๒๒๒
๒. สัมภาษณ์นางสาวดารณีบำรุงสวัสดิ์ พัฒนาการอำเภอสามพราน ๒๒๒
- ๓ . สัมภาษณ์ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำกลุ่มกิจกรรม ๒๒๓

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าถวาย พระพรชัยมงคลเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๐ มีสาระสำคัญตอนหนึ่งว่า “การจะเป็นเช่นนั้นไม่สำคัญ สำคัญที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่าอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตนเอง อันนี้ก็เคยบอกว่าความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวจะผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก จึงอาจกล่าวได้ว่า คนอื่นเขาต้องการเศรษฐกิจที่ต้องมีการแลกเปลี่ยน เรียกว่า เศรษฐกิจการค้า ไม่ใช่เศรษฐกิจความพอเพียง” จากพระราชดำรัสดังกล่าวพอสรุปความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ให้เห็นแนวทางการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนของคนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐบาล เพื่อการบริหารและพัฒนาประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ความพอเพียงหมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นต้องมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆอันจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในด้วยความรอบรู้ รอบคอบ และความระมัดระวังอย่างมีคุณธรรม

หากมองตามทฤษฎีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว นับได้ว่าเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับทุกระดับได้เป็นอย่างดี ในการแก้ปัญหานี้จะเกิดขึ้นและสำเร็จได้ด้วยดีจากความร่วมมือ ความสามัคคี และความเข้าใจในศักยภาพของชุมชนในการรวมตัวกันทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือค้ำจุนซึ่งกันและกันระหว่างกัน ระหว่างกลุ่ม และระหว่างชุมชน อันจะทำให้การเอารัดเปรียบกันหรือความเหลื่อมล้ำในสังคมหมดไปได้ และก่อให้เกิดความพอเพียงอันเป็นเกราะที่เข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับครอบครัว ชุมชน และประเทศได้

^๑สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง...สู่การปฏิบัติ”, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานครบริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๗.

^๒สิริชัย วิชโรท, "การพัฒนาชนบทตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง", (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิวิถีธรรม, ๒๕๒๕), หน้า ๒๔.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในส่วนที่ ๑๐ ว่าด้วยแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มาตรา ๘๗ พอสรุปได้ว่า รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตัดสินใจ การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำ บริการสาธารณะ การตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตาม สาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น การส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในการทางเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง เพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรม สาธารณะของชุมชนรวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะ เครือข่ายทุกระดับให้สามารถแสดงความคิดเห็น และสนองความต้องการของชุมชนในพื้นที่ การส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้ง

การจัดทำแผนพัฒนาประเทศไทยนับตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องภายใต้สถานการณ์ เงื่อนไข และการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ.๒๕๔๐-๒๕๔๔) ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และมุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาเป็นบูรณาการแบบองค์รวมเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุล ต่อมาแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๔๙) ได้อัญเชิญ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ควบคู่ไปกับกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) เพื่อการพัฒนาที่สมดุลทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นหากพิจารณาถึงแนวนโยบายการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนา ฉบับที่ ๙ – ๑๐ ที่ได้นำมาเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ ก็เพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ และสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาคุณภาพชุมชน และพัฒนาคุณภาพของสังคมประเทศชาติ โดยมุ่งให้ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยเริ่มที่ตนเอง ตลอดจนเสริมสร้าง

“สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐** กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์ สำนักงานราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (๒๕๕๐) หน้า ๖๒ - ๖๔.

“สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ **สรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๖๐)** (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด ๒๕๕๑) หน้า ๒.

บทบาทของครอบครัวให้สามารถจัดการตนเองเกี่ยวกับความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การปกครองและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง ยึดหลักการพึ่งตนเองและหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน ตามแนวทางระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีการวางยุทธศาสตร์การพัฒนาต่างๆ เพื่อความอยู่ดีมีสุขตามแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยอาศัยทุนเดิมของประเทศที่มีอยู่ เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ มีภูมิคุ้มกัน และสร้างสมดุลของการพัฒนาให้เกิดขึ้นทุกมิติ ทั้งเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาประเทศให้เกิดการอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืนในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยใช้กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน

ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๖๐) ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับชุมชน ระดับภาค และระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนฯ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาเพื่อมุ่งสู่ "สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง" อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป โดยวางยุทธศาสตร์การพัฒนาทั้งหมด ๖ ยุทธศาสตร์ คือ ๑) ยุทธศาสตร์สร้างความเป็นธรรมในสังคม ๒) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ๓) ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน ๔) ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ๕) ยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม และ ๖) ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยมีมติในการพัฒนานั้นได้ให้ความสำคัญการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เพื่อความยั่งยืนของสังคมไทยตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตมนุษย์บนโลกใบนี้ เพราะมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคม ต่างพึ่งพาอาศัยกันและต่างต้องมีบทบาทภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบตามวาระโอกาสที่มาถึง บทบาทหน้าที่ที่ได้รับจากการยอมรับ บทบาทที่สร้างขึ้นด้วยตนเองเช่นการรับหน้าที่เป็นพ่อแม่ เป็นหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำหมู่บ้าน ประชาชนในหมู่บ้าน ความสำคัญของบทบาทหน้าที่การทำงานต้องมีกฎระเบียบและองค์การที่มั่นคงคอยช่วยรับนโยบายให้สอดคล้องกับกฎหมายของบ้านเมือง แต่ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมนั้น รวมถึงการร่วมด้วยช่วยกันในด้านความคิดเห็น การบริหารจัดการ ตลอดจนการเสียสละเวลาอาคารสถานที่ปัจจัยอื่น ๆ ในการดำเนินกิจกรรม เพื่อบรรลุเป้าหมาย^๖ จุดมุ่งหมายหนึ่ง

^๕ เรืองเดียวกัน, หน้า ๑๐-๑๒.

^๖ ยุพาพร รูปงาม, “การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ”, ภาคนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(คณะสังคมศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕).

ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในการที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน/หมู่บ้าน ในลักษณะบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาครัฐกับชุมชนโดยสิ่งสำคัญของการพัฒนาการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนโดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐกับชุมชนบนฐานของการใช้ข้อมูลที่มีอยู่ในพื้นที่ไปสู่กระบวนการเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกันของชุมชน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจำเป็นต้องมีเครื่องมือที่จะสามารถเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมอย่างบูรณาการทั้งในแนวดิ่งและแนวนอนบนเงื่อนไขของการใช้ข้อมูลบริบทของแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสม^๗ เพราะการมีส่วนร่วมเป็นการที่ประชาชนได้ใช้ความพยายามหรือใช้ทรัพยากรบางอย่างของตน เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน เงินทุน วัสดุ ในกิจกรรมพัฒนานั้นการมีส่วนร่วมจะทำให้ประชาชนหลุดพ้นจากการเป็นผู้รับผลจากพัฒนาและเป็นผู้กระทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงเป็นได้ทั้งวิธีการซึ่งนำไปสู่การพัฒนาและเป็นเป้าหมายของการพัฒนาดังนี้

ในปัจจุบันรัฐบาลต่างให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างมาก โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนการพัฒนา เริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการค้นปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามผล และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ฯลฯ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนกำลังเป็นกระแสที่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและ ภาคเอกชน ที่ผ่านมามีปัญหาอุปสรรคและปัญหาของการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักการกระจาย อำนาจที่สำคัญประการหนึ่งก็คือประชาชนขาดความสนใจหรือขาดการมีส่วนร่วมทางการเมือง รัฐบาลจึงมีแนวนโยบายที่เป็นปัจจัยที่เป็นสิ่งจูงใจให้ประชาชนในท้องถิ่นหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนในลักษณะ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ นำไปสู่การพัฒนาที่ตรงเป้าหมาย เกิดความชอบธรรมอันนำมาซึ่งประโยชน์แก่ประชาชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังถือได้ว่า เป็นการเริ่มต้นให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนที่สำคัญอีกด้วย

ดังนั้นกรมพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย จึงได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาส่งเสริมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ตามนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานการพัฒนาพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงนี้มีเกณฑ์การวัดประเมิน ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านการลดรายจ่าย ๒) ด้านการเพิ่มรายได้ ๓) ด้านการประหยัด ๔) ด้านการเรียนรู้ ๕) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

^๗เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๐.

^๘ปรัชญา เวสารัชช, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท”, รายงานวิจัย , (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์๒๕๒๘), หน้า ๔.

^๙รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์, “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร”, รายงานวิจัย (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๒), หน้า ๓.

และ ๖) ด้านการเอื้ออารีต่อกัน ต่อมา มีการขยายผลการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนโดยให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง^{๑๐} ในการขับเคลื่อนกระบวนการส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้านด้วยการสร้างความรู้ความสามารถของผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้าน สร้างความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่ชุมชน พัฒนาทักษะการดำรงชีวิตและขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาชุมชนด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนตามบริบทของชุมชนนั้นๆ

ชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม เป็นชุมชนที่เกิดความเปลี่ยนแปลงและได้รับกำลังพัฒนาไปอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านการคมนาคม เศรษฐกิจ การเมือง เพราะตั้งอยู่ติดกับเขตชุมชนเมืองคือเทศบาลเมืองสามพราณ เดิมเป็นชุมชนเกษตรกรรมทำสวนผัก สวนผลไม้ คนในชุมชนอยู่แบบต่างพึ่งพากันและกัน เมื่อความเจริญด้านการคมนาคม หรือทางเศรษฐกิจ เช่นมีโรงงานขนาดย่อม มีหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้นในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียง ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอันส่งผลกระทบต่อในด้านต่างๆแก่ชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมประเพณี การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพที่เปลี่ยนแปลงไป ประชาชนบางส่วนเลิกทำการเกษตร หันมาเป็นลูกจ้างโรงงาน เป็นลูกจ้างบริษัทเอกชน เป็นธรรมดาว่าเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงก็ย่อมมีปัญหาเกิดขึ้นตามมาไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสังคม การเมือง ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่นปัญหาขยะ และปัญหาอื่นอีกมากมาย ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบในการดำรงชีวิตของคนในชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ทั้งสิ้น และจากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้นำชุมชนจึงได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาบูรณาการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนบนฐานของความพอเพียง อยู่ดีกินดีและมีภูมิคุ้มกันที่ดี ตามนโยบายของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย โดยอาศัยการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชน พร้อมทั้งส่งเสริมให้นำไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนตามบริบทของชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรู้จักใช้ รู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ อันจะเป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนอย่างพอเพียงและอยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาว่า ประชาชนในชุมชน บ้านคลองใหม่ ตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนของตนในด้านต่างๆ คือ ๑) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ๒) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ๓) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และ ๔) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) โดยภาพรวมและในแต่ละด้านเป็นอย่างไรบ้าง ผู้นำชุมชน ผู้บริหารชุมชน และพัฒนากร ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไฉ่ อีกทั้งมีผลจากการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจ

^{๑๐} สำนักงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย **คู่มือการดำเนินงานอาสาพัฒนา รุ่นที่ ๖๕๒**, (กรุงเทพมหานคร กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ๕๕๕), หน้า ๑๗.

พอเพียงมาใช้ในการพัฒนาชุมชนทำให้เกิดผลการพัฒนาชุมชนในด้านใดบ้าง และมีปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะใด เพื่อปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความ“อยู่เย็น เป็นสุข”ของประชาชนในชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยแวดล้อม

๑.๒.๓ เพื่อทราบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” มีการกำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาโดยการศึกษาทบทวนเอกสารการวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยศึกษาตามกรอบตามแนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff)^{๑๑} ประกอบด้วยกรอบแนวคิดพื้นฐานการมีส่วนร่วม ๔ ด้าน คือ

๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	(Decision making)
๒) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	(Implementation)
๓) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	(Benefits)
๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	(Evaluation)

^{๑๑} J.M., Cohen, and N.T., Uphoff, (1980). “Participation’s Place in Rural Development Seeking Clarity through Specificity,” Worle Development. 8(3),p. 223.

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑) ตัวแปรต้น (Independent Variables) ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาการเข้าอาศัยอยู่ในชุมชน และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ สถานภาพในชุมชนและการเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน

๒) ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มี ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ๒) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน(Implementation) ๓) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์(Benefits) และ ๔) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล(valuation)

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ในการทำวิจัยครั้งนี้ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านคลองใหม่ หมู่ที่ ๓ ตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน ๖๑๘ ครัวเรือน^{๑๒} จะทำการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากผู้นำครัวเรือนที่เป็นตัวแทนในการศึกษาจำนวน ๒๓๔ ตัวอย่าง ซึ่งได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan)^{๑๓} และจะทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือผู้บริหารชุมชน นักพัฒนาชุมชนและผู้นำกลุ่มในชุมชนรวมจำนวน ๙ ท่าน

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านสถานที่

พื้นที่ในการศึกษา วิจัยคือ ชุมชนบ้านคลองใหม่ หมู่ที่ ๓ ตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๑.๓.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตั้งแต่ เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๖ ถึงเดือน มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๗ รวมเป็นระยะเวลา ๘ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ ความคิดเห็นของประชาชนต่อ ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นอย่างไร

^{๑๒} องค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่,แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา ๒๕๕๖-๒๕๖๐(อัดสำเนา)

^{๑๓} บุญชม ศรีสะอาด,การวิจัยเบื้องต้น พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร:สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕), หน้า ๔๓.

๑.๔. ๒ ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นอย่างไร

๑.๔. ๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีอะไรบ้าง

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐาน ในการวิจัย ประชาชนมีสถานภาพด้านปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อม ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ต่างกัน

๑.๖. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนในชุมชนเข้ามามี บทบาท เกี่ยวข้องในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผล และร่วมประเมินผลหรือติดตามแก้ไขการดำเนินงาน พัฒนาชุมชน โดยเข้ามามีส่วนร่วมใน ๔ ด้าน คือ

๑) การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการกำหนด และการ จัดลำดับ การคัดเลือกความสำคัญของกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒) การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ใน โครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินงานการ พัฒนาชุมชนตามแผนหรือนโยบาย และการให้คำปรึกษาข้อเสนอแนะในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน

๓) การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนได้รับ ผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง หรือผลที่เกิดขึ้นแก่ชุมชนจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

๔) การมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนมีส่วน ร่วมในการตรวจสอบ ติดตามผลการดำเนินงานในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนให้เป็นไปตามแผนงานและ โครงการ มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ เพื่อปรับปรุง แก้ไข พัฒนา ให้กิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจ พอเพียงประสบความสำเร็จประสิทธิภาพ ประสิทธิผล แก่ชุมชนอย่างตรงประเด็นมากที่สุด

๑.๖.๒ ประชาชน หมายถึง กลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวพันกันและมีการติดต่อสื่อสารเกี่ยวข้อง กันอย่างเป็นปกติต่อเนื่อง มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ อันเนื่องมาจากการ

อยู่ในพื้นที่ร่วมกันหรือประกอบกิจการซึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน^{๑๔} ในที่นี้ได้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านคลองใหม่ หมู่ที่ ๓ ตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

๑.๖.๓ การพัฒนาหมายถึง ทำให้ก้าวหน้า ทำให้มั่นคง ทำให้ดีขึ้น ทำให้ยั่งยืนขึ้นในที่นี้คือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม เพื่อให้ชุมชนมีความมั่นคงแข็งแรง มีความเจริญ ก้าวหน้า บนฐานทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่ เป็นอยู่ เพื่อความสุขความเจริญอย่างยั่งยืนของประชาชนในชุมชน

๑.๖.๔ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง ความสามารถของชุมชน ในการผลิตสินค้าและบริการต่างๆ ด้วยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ หาได้ในชุมชน เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนนั้นๆ ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความรู้และคุณธรรม ใช้สติ ใช้เหตุผล ใช้ปัญญา พลิกผันปัญหา โดยการดำเนินชีวิตในสังคมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการพัฒนาเพื่อความก้าวหน้าอย่างมั่นคงแข็งแรง ยั่งยืน บนฐานความ"พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว" อย่างสมดุลและยั่งยืนของชุมชนบ้านคลองใหม่ หมู่ที่ ๓ ตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบ ถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยแวดล้อม

๑.๗.๒ ทำให้ทราบ ถึงผลเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อม

๑.๗.๓ ทำให้ทราบ ถึงปัญหา อุปสรรค และ ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

๑.๗.๔ ผลวิจัยสามารถนำไปพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

^{๑๔}รัฐพงศ์ บุญญานุวัตรผู้ช่วยศาสตราจารย์, "การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตอุตสาหกรรมมหานคร", หน้า ๘.

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง " การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม" ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง ประมวลสรุปนำมาเป็นแนวทางในการวิจัย โดยมีกรอบแนวคิดและทฤษฎีในการวิจัย ดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

๒.๓ ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

๒.๕ ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

๒.๖ การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

มีนักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวแสดงทัศนะ และให้ความหมาย เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงไว้มีนัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กล่าวสรุปจากการประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ มีใจความดังนี้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทอดพระเนตรเห็นความเสี่ยงของเศรษฐกิจสังคมไทยที่พึ่งพิงปัจจัยภายนอกสูง ภายใต้อิทธิพลกระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อย่างรวดเร็ว จึงทรง

เตือนให้พสกนิกรตระหนักถึงความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และทรงเน้นย้ำว่า การพัฒนาต้องเริ่มจากการ “พึ่งตนเอง” สร้างพื้นฐานให้พอมี พอกิน พอใช้ ด้วยวิธีการประหยัดและถูกต้องตามหลักวิชาการให้ได้ก่อน โดยต้องรู้จักประมาณตนและดำเนินการด้วยความรอบรู้ รอบคอบระมัดระวัง และ“ทำตามลำดับขั้นตอน” สู่การ “ร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน” เมื่อพัฒนาตนเองและชุมชนให้เข้มแข็งแล้ว จะได้ “พัฒนาเครือข่ายเชื่อมสู่สังคมภายนอกอย่างเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน” ต่อไป

โดยที่องค์ประกอบของ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติ นำสู่ความสมดุลอันส่งผลให้มีความสุขอย่างยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

๑) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

๒) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการอย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักคุณธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม โดยคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถ้วนถี่ “รู้จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค” และคาดการณ์ผลที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ “รู้เขา รู้เรา รู้จักเลือกนำสิ่งที่ดีและเหมาะสมมาประยุกต์ใช้”

๓) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้สามารถบริหารความเสี่ยงปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่
ในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความพอเพียงนั้น จะต้องเสริมสร้างให้คนในชาติมีพื้นฐานจิตใจในการปฏิบัติตน ดังนี้

๑) มีคุณธรรม ทั้งนี้ บุคคล ครอบครัว องค์กร และชุมชน ที่จะนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ต้องนำระบบคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตมาประพฤติปฏิบัติก่อน โดยเริ่มจากการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว การศึกษาอบรมในโรงเรียน การสั่งสอนศีลธรรมจากศาสนา ตลอดจนการฝึกจิต ช่มใจของตนเอง

๒) ใช้หลักวิชา ความรู้ โดยนำหลักวิชาและความรู้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ทั้งในขั้นการวางแผนและปฏิบัติ ด้วยความรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวังอย่างยิ่ง

๓) ดำเนินชีวิตด้วยความเพียร ความอดทน มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ

^๑สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง พิมพ์ครั้งที่ ๒, (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๔), หน้า ๘-๑๐.

กาญจนา บุญยัง และคณะ ได้กล่าวสรุปแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ยึดหลักทางสายกลางเป็นหัวใจสำคัญของกรอบแนวคิด โดยความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย ๓ ลักษณะ คือ ความพอประมาณความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อเตรียมพร้อมที่จะจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากทั้งภายนอกและภายใน เงื่อนไขในการดำเนินกิจกรรมใดๆ ให้อยู่ในความพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้ง ความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) ผนวกกับคุณธรรม (จิตใจมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต และเพียร อดทน ปัญญา) เพื่อนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติและผลที่คาดว่าจะได้รับคือ การพัฒนาที่สมดุล และพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความรู้/เทคโนโลยี

นอกจากนี้ **กาญจนา บุญยัง และคณะ** ยังได้กล่าวสรุปแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามที่คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ได้วิเคราะห์ความหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้วิธีการจำแนกวิเคราะห์ (Parsing) ซึ่งเป็นหลักวิธีทางตรรกศาสตร์ เพื่อทำความเข้าใจสร้างความเชื่อมโยงองค์ประกอบต่างๆ จากการวิเคราะห์ด้วยวิธีดังกล่าว ได้ข้อสรุปว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ประกอบอย่างสมบูรณ์ที่จะสามารถใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนารอบทางเศรษฐศาสตร์ได้ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น ๕ ส่วน กล่าวคือ

๑. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็นโดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติ เพื่อความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนา

๒. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน โดยเป็นปรัชญาที่มองโลกเชิงระบบ เน้นการรอดพ้นจากวิกฤติในแต่ละช่วงเวลาเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนาทั้งในมิติทางธรรมชาติ ทางสังคม และทางเศรษฐกิจ ตลอดจนพิจารณาและวิเคราะห์สถานการณ์และความเปลี่ยนแปลง รวมทั้งนโยบาย วิธีการพัฒนา และผลที่เกิดขึ้นอย่างเชื่อมโยงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี วัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคม

๓. คำนียาม ความพอเพียงถือได้ว่าเป็นพื้นฐานไปสู่ความพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภายนอกได้ ซึ่งความพอเพียง หมายถึงพฤติกรรมหรือการกระทำซึ่งประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะพร้อมๆ กัน ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ดังนี้

๓.๑ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป ในมิติต่างๆ ของการกระทำ เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ เพื่อนำไปสู่ความสมดุล

^๒กาญจนา บุญยัง และคณะ, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในองค์การบริหารส่วนตำบล, รายงานวิจัย, (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, ๒๕๕๒), หน้า ๑๔.

และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงและหมายความรวมถึงการพึ่งตนเองและการมีชีวิตที่เรียบง่าย

๓.๒ ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอประมานนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบและยังรวมถึงการสะสมความรู้และประสบการณ์ ความสามารถในการวิเคราะห์การรู้จักตนเอง การมองการณ์ไกลตลอดจนมีความเมตตาเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

๓.๓ การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล มาจากความสามารถในการพึ่งตนเองและควมมีวินัยในตนเอง ภายใต้ข้อจำกัดของความรู้ที่มีอยู่ และสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้พอเพียงที่จะสามารถพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ระดับของความพอประมานต้องครอบคลุมมิติการจัดการความเสี่ยงเชิงพลวัตร จึงจะนับได้ว่าเป็นความพอเพียงที่สมบูรณ์

๔. เงื่อนไข การตัดสินใจ การกระทำและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และให้มีความรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ กล่าวคือ

๔.๑ เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้ เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อย่างรอบคอบ ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

๔.๒ เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย การพัฒนาคนให้เป็นทั้งคนเก่งและคนดี มีสุขภาพจิตและสุขภาพกายที่เข้มแข็งพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอันจะต้องเสริมสร้างใน ๒ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านจิตใจ/ปัญญา โดยเน้นความรู้คู่คุณธรรมตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรอบรู้ที่เหมาะสม และ๒) ด้านการกระทำหรือแนวทางการดำเนินชีวิต เน้นความอดทน ความเพียร สติปัญญา และความรอบคอบ

๕. แนวทางปฏิบัติ และผลที่คาดว่าจะได้รับ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอย่างกว้างขวางทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมความรู้ เทคโนโลยี และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ จะทำให้เกิดทั้งวิถีการพัฒนาและผลของการพัฒนาที่สมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ

๕.๑ ความพอเพียง เป็นวิธีการที่คำนึงถึงความสมดุล พอประมานอย่างมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่เหมาะสม ในขณะเดียวกันก็นำไปสู่การกระทำที่ก่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

๕.๒ ความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความสมดุลในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความรู้/เทคโนโลยี ในขณะเดียวกันความสมดุลของการกระทำทั้งเหตุและผลที่เกิดขึ้นในมิติของเวลาจะนำไปสู่ความยั่งยืนของการพัฒนาของทุนในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม ทุนทางสิ่งแวดล้อม และทุนทางภูมิปัญญา รวมทั้ง ความพร้อมรองรับต่อการเปลี่ยนแปลง ต่อผลกระทบในด้านต่างๆ

สรุปได้ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตที่เหมาะสมให้คนในทุกระดับ ตั้งแต่ตนเอง ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับชาติ เพื่อปฏิบัติตนให้ดำเนินชีวิตไปได้โดยทางสายกลาง ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่ประมาท สอนให้รู้จักความพอดีพออยู่ พอกิน พอใช้ และมีเศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ พึ่งพาตัวเองได้ คือ ให้ความพอเพียงในตัวเอง ให้มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ ทั้งเป็นหลักปรัชญาที่มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่ทุกๆ คนได้รับการสั่งสมอบรมมาอยู่แล้ว เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร เป็นต้น ซึ่งเป็นการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ให้เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน สามารถที่จะประยุกต์ใช้ร่วมกันได้ทั้งในระดับนโยบายระดับองค์กร และระดับบุคคล โดยการปลูกจิตสำนึกของตนให้เกิดมีศรัทธาเชื่อมั่นเห็นคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่รอบตัวและพัฒนาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าที่สุด ภายใต้มิติทางเลือกในการพัฒนาที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและแนวทางปฏิบัติของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นเรื่องความเท่าเทียมกันของคนในสังคมมากกว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนในระดับฐานรากของสังคมคือครอบครัวหรือชุมชน มีการกำหนดเป้าหมายที่มุ่งสู่ความพอเพียงด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่ประมาท มีความพอดี มีเศรษฐกิจที่สามารถพึ่งพาตัวเองได้

๒.๑.๒ ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวสรุปหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้มากมาย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและเรียบเรียงไว้ ดังนี้

บิณฑช ไสลบาท ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า คำว่า“เศรษฐกิจพอเพียง” นี้มีความหมายว่า “เป็นวิธีการเลี้ยงชีวิตแบบรู้จักพอ ด้วยการพยายามผลิตสินค้าขึ้นมาเอง ให้พอเพียงสำหรับคนในครอบครัวกินและใช้ หากผลิตได้เหลือกินเหลือใช้จึงขาย หากผลิตได้ไม่พอก็ต้องซื้อ

^๓ กาญจนา บุญยัง และคณะปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในองค์การบริหารส่วนตำบลหน้า ๑๐-๑๔.

^๔ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง...สู่การปฏิบัติ, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานครบริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๗.

บ้าง มิได้มุ่งผลิตเพื่อขาย ย่อย่างเดียว แต่ต้องคิดที่จะผลิตสินค้าและบริการเพื่อตนเองได้บริโภคด้วย นอกจากนั้นการผลิตและการบริโภคต้องอยู่ในหลักของความพอดี รู้จักพอในการผลิตและ พอใจการบริโภค พร้อมกันนั้นก็ร่วมมือกันในกลุ่มหรือสหกรณ์ และให้ประสานงานกับเอกชนภายนอกด้วย เพื่อทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้แข็งแรงขึ้นอีก^๕

ประเวศ วะสี ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพื้นฐาน และเศรษฐกิจชุมชนว่า ถ้าสังคมไทยทำความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพื้นฐานกันอย่างทั่วถึง เราสามารถจัดความยากจนของคนทั่วประเทศ พร้อมๆ กับสร้างฐานทางสังคมและธรรมาภิบาลแวดล้อมให้พื้นฐานพัฒนาเพิ่มพูนขึ้นเต็มประเทศ ความเข้มแข็งที่เป็นพื้นฐานทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมจะส่งผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจในระดับบนมั่นคงและยั่งยืน เศรษฐกิจพื้นฐาน หรือเศรษฐกิจชุมชนหรือเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสถึงเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ มีความคล้ายคลึงกันหรือเหมือนกัน เศรษฐกิจพื้นฐาน หมายถึง เศรษฐกิจที่คำนึงถึงการทะนุบำรุงพื้นฐานของตัวให้เข้มแข็งทั้งทางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจพื้นฐานของสังคมก็คือชุมชน เพราะฉะนั้น เศรษฐกิจชุมชนกับเศรษฐกิจพื้นฐานก็อย่างเดียวกัน

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พอเพียงสำหรับทุกคน มีธรรมชาติพอเพียงมีความรักพอเพียง มีปัญญาพอเพียง เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสมดุล จะเรียกว่าเศรษฐกิจสมดุลก็ได้ เมื่อสมดุลเป็นปกติสบายไม่เจ็บไข้ ไม่วิกฤต เศรษฐกิจพื้นฐานกับเศรษฐกิจชุมชนล้วนมุ่งไปสู่เศรษฐกิจพอเพียง ข้อสำคัญเมื่อพูดถึงเศรษฐกิจพื้นฐานต้องไม่มองเรื่องเศรษฐกิจแบบแยกส่วนแต่เป็นเศรษฐกิจที่อยู่บนความเข้มแข็งของสังคมหรือชุมชน อาศัยการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนเป็นเครื่องมือพัฒนาเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นบูรณาการ

ลักษณะพื้นฐาน ๕ ประการของเศรษฐกิจพอเพียง

- ๑) เป็นเศรษฐกิจสำหรับคนทั้งมวล ไม่ใช่เศรษฐกิจที่สร้างความร่ำรวยให้คนส่วนน้อย แต่ทั้งคนส่วนใหญ่ให้ยากจน
- ๒) มีพื้นฐานอยู่ที่ความเข้มแข็งของชุมชน
- ๓) มีบูรณาการ คือ ไม่ใช่เป็นเรื่องเศรษฐกิจโดดๆ แต่เชื่อมโยงกับสังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมพร้อมกันไป
- ๔) อยู่บนพื้นฐานความเข้มแข็งของตนเอง

^๕ปิณฑิข โสภบาท, "การจัดการฐานทรัพยากรและโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคมที่เอื้อต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษานานาผาตำบลหัวเรืออำเภอวาปีปทุมจังหวัดมหาสารคาม",วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ๒๕๕๐)

๕) การจัดการและนวัตกรรมต่างๆ เพื่อเพิ่มเติมความก้าวหน้าให้แก่เรื่องพื้นฐาน ทำให้มีผลอย่างต่อเนื่อง

ในทัศนะของ **พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์** ที่ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงในการประชุมชี้แจงแนวทางการบริหารประเทศตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงชี้ให้ประชาชนได้เห็นถึงแนวทางการปฏิบัติตนที่ควรจะเป็นเพื่อให้สามารถดำรงชีพได้โดยไม่เดือดร้อน ซึ่งที่จริงแล้วก็เป็นแนวทางที่มีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทย และสามารถนำไปใช้ได้ในทุกระดับ ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ... การพัฒนาต้องต้องเริ่มจากการพึ่งตนเองให้ได้ก่อน การที่จะสามารถพึ่งตนเองได้ เราก็ต้องรู้จักประมาณตน และทำทุกอย่างด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง ไม่ประมาท สิ่งเหล่านี้จะสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับเราต่อไปด้วย หลักการสำคัญของ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นหลักการพึ่งตนเองเป็นหลัก ที่จะทำอะไรอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ไม่รีบร้อน ไม่ก้าวกระโดด ไม่ประมาท รู้จักการเลือกสรร และการใช้อย่างเหมาะสม ระมัดระวัง มีความพอดี พอเหมาะ พอควร ซึ่งใช้คำสรุปรวมว่า “พอเพียง”^๖

ในทัศนะของ **ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย** ที่ได้อธิบายถึงเศรษฐกิจพอเพียง ในการสัมมนาเรื่องเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ที่ “ทางสายกลาง” ไม่สุดโต่งซึ่งมีอยู่ในคำสอนของทุกศาสนา ไม่ว่าจะเป็นศาสนาพุทธ คริสต์ พราหมณ์ ฮินดู อิสลาม และศาสนาซิกข์ การใช้ชีวิตนั้น อย่าสุดโต่งด้านใดด้านหนึ่ง แต่ให้อยู่ในทางสายกลาง เช่น การใช้เงินระดับบุคคล นักเรียน นิสิต นักศึกษา หรือครูก็ดี ใช้ให้พอเพียง พอประมาณ หากสุดโต่งข้างหนึ่งคือ ตระหนี่หรือขี้เหนียว ตระหนี่ก็คือไม่ใช้เงิน แม้ว่าจำเป็นต้องใช้เงินก็ไม่ยอมใช้ แล้วไปสร้างความเดือดร้อนให้ตนเอง คนในครอบครัว หรือคนในโรงเรียน ส่วนสุดโต่งอีกด้านคือ พึ่งพ่อ พึ่งแม่ ใช้เงินในสิ่งที่ไม่จำเป็นต้องใช้ และไม่มีเหตุผลความจำเป็นต้องใช้ เห็นเขามีก็อยากมีตามเขา เขามีเงินเป็นแสนเป็นล้าน เราจะไปมีตามเขาได้อย่างไร ในเมื่อเงินเดือนเราหมื่นสองหมื่น... ซึ่งปรัชญาฯ นี้ต้องการสอนเราว่าการที่จะใช้ชีวิต ใช้เงินทอง หรือตัดสินใจบริหารโรงเรียน ต้องวางอยู่บนความพอเพียง

ในทัศนะของ **ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา** ที่ได้อธิบายหลักเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในประเทศ จะต้องมีการใช้อย่างสมดุล หมายถึง การขุดค้นทรัพยากรเพื่อใช้

^๖ ประเวศ วะสี, **ประชาคมตำบล ยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ศิลธรรมและสุขภาพพิมพ์ครั้งที่ ๒**, (กรุงเทพมหานคร: พิษณุเวช พรินติ้งเซนเตอร์, ๒๕๕๑), หน้า ๒๐-๒๒.

^๗ พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์, อ้างอิงใน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง...สู่การปฏิบัติ** หน้า ๑๒-๑๓.

^๘ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย, อ้างอิงใน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ **จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง...สู่การปฏิบัติ** หน้า ๑๒-๑๓.

ในการผลิต จะไม่ทำให้มีผลกระทบต่อชุมชนและประชาชนเช่น ควรหลีกเลี่ยงการสร้างมลภาวะ น้ำเน่าเสีย หรืออากาศเป็นฝุ่นละอองในชุมชน เป็นต้น ควรใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน และป้องกันรักษามิให้ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในเชิงลบ

และดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา ยังได้กล่าวสรุปหลักการเศรษฐกิจพอเพียงไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

- ๑) ให้เดินทางสายกลาง ประชาชนควรบริโภคสินค้าหรือบริการเท่าที่ทรัพยากรในประเทศจะเอื้ออำนวยหรือผลิตได้
- ๒) ภายในประเทศจะต้องป้องกันตัว และปรับตัวให้ยืดหยุ่นจากภาวะไม่สมดุล ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอกประเทศ เช่น สินค้าขาดตลาดทั่วโลก หรือเศรษฐกิจในยุโรปอ่อนแอ เป็นต้น
- ๓) ธุรกิจ จะต้องช่วยรักษาทรัพยากรและไม่ทำลายสภาพแวดล้อมของโลก เช่น การปล่อยภาวะเรือนกระจก ควรใช้ทรัพยากรอย่างระมัดระวัง พึงระลึกไว้ว่า หลักเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ได้หมายถึงการอยู่อย่างปลีกวิเวกโดยไม่ทำการค้าขายกับต่างประเทศ เศรษฐกิจพอเพียงสนับสนุนให้อนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้เหลือไว้คู่กับโลกอย่างยั่งยืน

โดยความคิดเห็นดังกล่าวมีความสอดคล้องกับพระบรมราโชวาทที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระราชทานในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๑๗ มีความตอนหนึ่งว่า

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยเสริมความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นสูงขึ้นไป หากมุ่งแต่จะสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวในที่สุด ดังเห็นได้ทีอารยประเทศหลายประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงอยู่ในเวลานี้”^{๑๐}

ทั้งนี้ **อูษณีย์ เกษมสันต์ ณ อยุธยา** ได้อธิบายถึงคำว่า “พอ” ในหลักเศรษฐกิจพอเพียงไว้ ๓ ขั้นตอน คือ

^{๑๐}Chirayu Isarangkun Na Ayuthaya, His Majesty the King and the Royal Initiatives towards Balancing Thailand's Development, Translated by Sawanee Nivasabutr, (Devawongse Varopakarn Institute of Foreign Affairs, Ministry of Foreign Affairs, n.d.), p. 4-5.

^{๑๑}พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ, อ้างอิงใน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง...สู่การปฏิบัติหน้า ๑๒๕.

ขั้นที่ ๑ พอมี พอกิน ขั้นแรกเป็นการผลิตเพื่อตนเอง เพื่อครอบครัวเป็นอันดับแรก
ดังข้อความที่ว่า “กินทุกอย่างที่ปลูก และปลูกทุกอย่างที่กิน” พึ่งเงินให้น้อยที่สุดเพราะเป็นสิ่งหายากโดย
เริ่มจากการทำบัญชีรายรับ รายจ่าย เพื่อจะได้เห็นส่วนที่เป็นรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือย เกินความพอดี เกินความ
ต้องการ จะได้หาทางแก้ไขด้วยการลดในส่วนนั้นๆ และอะไรที่สามารถผลิตได้เอง ก็ลองผลิตดู เช่น การ
ปลูกผักสวนครัวในบ้าน การเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ไว้กินไข่ การทำปุ๋ยชีวภาพจากวัสดุเหลือใช้ในบ้านแทนการ
ซื้อปุ๋ยวิทยาศาสตร์ และการทำสบู่เหลวไว้ใช้เอง เป็นต้น ซึ่งบุคคลทุกกลุ่มอาชีพสามารถทำได้ ถ้าเป็น
เกษตรกรก็หาทางบริหารจัดการพื้นที่ตามแนวทฤษฎีใหม่เป็นหลัก คนเราถ้าไม่โลภมาก ชีวิตก็มีความสุข
ยิ่งปลดหนี้ได้ ความสุขก็ยิ่งเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ

ขั้นที่ ๒ อยู่ดี กินดี เป็นขั้นของการรวมกลุ่มสมาชิกในชุมชนและในสังคมใกล้เคียงเข้าด้วยกัน
เพื่อก่อให้เกิดพลัง ก่อให้เกิดการผลิต เพื่อมุ่งสู่เศรษฐกิจชุมชน ด้วยการรวบรวมข้อมูลด้านการตลาด
การแปรรูปวัตถุดิบของชุมชนให้เป็นสินค้าของชุมชน ให้เป็นสินค้าและบริการเพื่อหารายได้เพิ่มขึ้น เช่น
ผลผลิตของข้าวแปรรูปเป็นไส้กรอกสำเร็จรูป การนำสมุนไพรที่ปลูกได้มาอบแห้งบรรจุแคปซูล การทำปุ๋ย
อัดเม็ดชีวภาพ ปุ๋ยน้ำ และสารไล่แมลงบรรจุขวด เป็นต้น ซึ่งการทำเช่นนี้ได้ จำเป็นต้องมีการรวมกลุ่ม
ให้เข้มแข็งมีการสร้างเครือข่ายของการพัฒนา และเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์
ที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาชาวบ้านให้สูงขึ้น

ขั้นที่ ๓ มั่งมี ศรีสุข ขั้นนี้เป็นการดำเนินธุรกิจชุมชนที่เกิดจากพลังสร้างสรรค์ จากเครือข่าย
สหกรณ์ที่มีกิจกรรมคล้ายคลึงกัน ร่วมมือกันทำกิจกรรมผลิต และการจำหน่ายเพื่อก่อให้เกิดอำนาจในการ
ต่อรองในทุกๆ เรื่อง โดยประชาชนในชุมชนและในสังคมเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตเอง เช่นเป็นเจ้าของ
โรงงานผลิตปุ๋ยชีวภาพ โรงสีกลาง กิจการขนส่ง และเจ้าของตลาดกลางการเกษตร เป็นต้น จะได้สามารถ
กำหนดราคาสินค้าและบริการได้เอง อันจะนำไปสู่ความมั่งมี ศรีสุขในที่สุด และเป็นความมั่งมี ความสุขที่
ยั่งยืนด้วย เพราะใช้หลักการพึ่งตนเอง และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน บนฐานของความไม่มีหนี้สิน

ในทัศนะของ **ประสิทธิ์ ทองอุ่น** ที่ได้กล่าวสรุปเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงตามทัศนะของ
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ซึ่งอธิบายถึงความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า

๑. มองอย่างวัตถุนิยม ด้านภายนอก ต้องมีกินมีใช้ มีปัจจัยสี่เพียงพอตามอัตภาพ หมายถึง
การพึ่งตนเอง
๒. มองอย่างจิตนิยม ด้านภายในจิตใจ คนจะมีความรู้สึกเพียงพอไม่เท่ากัน บางคนมีเงิน
เป็นล้านๆก็ไม่เพียงพอ บางคนมีนิดเดียวก็พอ เป็นการเพียงพอทางจิต

^{๑๑} อุษณีย์ เกษมสันต์ ณ อยุธยา, “ศาสตร์แห่งธรรมราชา สร้างคุณค่าแห่งชีวิต” วิทยาสารข่าวทางเดิน,
ปีที่ ๓๕ ฉบับที่ ๑๔๙ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๕๗) หน้า ๕๑-๕๒.

นอกจากนี้ ประสิทธิ์ ทองอ่อน ยังได้กล่าวถึงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริว่า มีความสอดคล้องกับธรรมาภิบาลของท่านพุทธทาสภิกขุ ซึ่งเน้นในเรื่องของจิตใจมากกว่ารูปธรรมด้านเศรษฐกิจ และสอดคล้องกับหลักเศรษฐศาสตร์ชาวพุทธของอ.เอฟ. ชูเมกเกอร์ ที่เน้นเรื่องความพอเพียงทางเทคโนโลยีในระบบการผลิตที่ให้ความสำคัญของคนมากกว่าผลผลิต เป้าหมายที่สำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง ก็คือต้องการให้ประชาชน หรือชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ สร้างรากฐานที่เข้มแข็งและมั่นคง ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เพราะเศรษฐกิจพอเพียงไม่แค่สร้างความมั่นคงทางวัตถุหรือทางกายให้คนพอมีพอกินเท่านั้น หากแต่ยังเป็นการสร้างความมั่นคงทางจิต ดังนั้นเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นทางเลือกที่ควรนำไปเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตอย่างมีนัยที่สำคัญ

และในทัศนะของ **อรุณี ปิ่นประยงค์** กล่าวอธิบายหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ว่าเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

แนวทางการทำการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงโดยเน้นหาข้าวหาปลาหาเงิน หาทอง คือ ทำมาหากินก่อนทำมาค้าขาย โดยการส่งเสริมการทำไร่นาสวนผสม และการเกษตรแบบผสมผสาน เพื่อให้เกษตรกรพัฒนาตนเองแบบเศรษฐกิจพอเพียงพอเพียง การปลูกพืชผักสวนครัวลดค่าใช้จ่าย การทำปุ๋ยหมักปุ๋ยคอก และใช้วัสดุเหลือใช้เป็นปัจจัยการผลิต เพื่อลดค่าใช้จ่ายและบำรุงดิน การเพาะเห็ดฟาง จากวัสดุเหลือใช้ในไร่นา การปลูกไม้ผลสวนพืชสวนหลังบ้านและไม่ใช้สอยในครัวเรือนการปลูกพืชสมุนไพร ช่วยส่งเสริมสุขภาพอนามัย.การเลี้ยงปลาในร่องสวน ในนาข้าวและแหล่งน้ำ เพื่อเป็นอาหารโปรตีนและรายได้เสริม การเลี้ยงไก่พื้นเมืองและไก่ไข่ ประมาณ ๑๐-๑๕ ตัวต่อครัวเรือน เพื่อเป็นอาหารในครัวเรือน โดยใช้เศษอาหาร รำ และปลายข้าวจากผลผลิตการทำนา ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จากการปลูกพืชไร่ เป็นต้น^{๑๓}

ณัฐวุฒิ บำรุงแจ่ม ได้กล่าวสรุปหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงคือ การเดินสายกลาง ความพอเพียง การพอดี ความพอประมาณ หรือมัชฌิมาปฏิปทา การเดินทางสายกลาง ฯลฯ ซึ่งหลายท่านใช้ต่างกันแต่มุ่งไปในความหมายเดียว โดยกล่าวเป็นประเด็นหลักๆของความพอดี ได้แก่

^{๑๒} ประสิทธิ์ ทองอ่อน, “เศรษฐกิจพอเพียงแนวพุทธศาสตร์, วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๐) หน้า ๑๘.

^{๑๓} อรุณี ปิ่นประยงค์ "เศรษฐกิจพอเพียง, กองส่งเสริมธุรกิจเกษตร กรมวิชาการเกษตร(กรุงเทพมหานคร : ๒๕๕๙), หน้า ๕.

พอดีด้านจิตใจ หากทุกคนมีจิตใจที่เข้มแข็ง สำนึกดีต่อผลประโยชน์โดยรวม สำนึกต่อความเป็นมนุษย์ที่อยู่ร่วมบนผืนแผ่นดินเดียวกัน ก็จะนำไปสู่ความยั่งยืนร่วมกันได้

พอดีด้านสังคมวัฒนธรรม ถึงแม้ว่าสังคมหรือวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติจะต่างกันก็ตาม หากแต่ต่างคนต่างดูแลและอนุรักษ์ รวมถึงการผนึกกำลังเกื้อกูลต่อกันในสังคม และวัฒนธรรม ภาพที่แตกต่างกันก็สามารถสร้างความงดงามให้แก่สังคมและวัฒนธรรมได้โดยยั่งยืน

พอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความไม่พอดีในทรัพยากรธรรมชาติ ก็จะนำไปสู่สภาพแวดล้อมที่แปรเปลี่ยนอย่างไม่มีที่สิ้นสุด แต่การเอาชนะทรัพยากรธรรมชาติ สู้ด้อยธรรมชาตีก็กลับมาชนะเราดังเช่นภัยธรรมชาติที่เคยปรากฏมาแล้ว

พอดีด้านเทคโนโลยีและเศรษฐกิจ การเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างพอควร พออยู่พอกินสมควรตามอัตภาพและฐานะของตน

ความพอดีจึงเป็นกุญแจไปสู่ความสำเร็จ เพราะทุกสิ่งที่เราทำไม่พลาดเลย ทะลุเป้าพอดีและได้ประโยชน์สูงสุด ความพอดีจึงเป็นภารกิจที่ประณีตละเอียดอ่อน ต้องใช้สติที่สมบูรณ์ ปัญญาที่แจ่มใส จึงจะบริหารให้เกิดความพอดีได้

ความพอดีหรือความเป็นกลางจะบริหารให้เกิดขึ้นได้อย่างไร หรือการที่จะทำให้เกิดความรู้ที่เที่ยงตรงได้นั้น ต้องฝึกจิตให้มีระเบียบ นิ่ง มีสมาธิ จิตที่นิ่งและมีสมาธิจะเป็นบ่อเกิดความรู้ที่เที่ยงตรง เพราะการนิ่ง สงบ เกิดความว่างเปล่า ทำให้เห็นภาวะบวก และภาวะลบอย่างเที่ยงตรงตามความจริง ปัญญา ก็จะเกิด ปัญญา คือ ความรู้ที่เที่ยงตรง รู้แจ้งชัด รู้รอบและรู้ประโยชน์สูงสุด ปัญญาจึงวัดจากความสำเร็จโดยสมควรและสังคมต้องมีความสุขอันยิ่งใหญ่ด้วย

สังคมที่พอเพียง คือ สังคมที่พึ่งพาตนเอง พึ่งพากันเอง รวมกันเป็นกลุ่ม เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย สร้างโอกาส ประหยัด อดออม และแบ่งปัน

สังคมแห่งคุณธรรม คือ สังคมที่ต้องมีธรรมาภิบาล รับผิดชอบต่อสังคม ส่งเสริมคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม ครอบครัวอบอุ่น เกื้อกูลซึ่งกันและกัน

สังคมที่สามารถ คือ สอนให้คนฉลาดพอที่ยึดหยุ่นเลือกสรรเอาวิทยาการใหม่ๆ มาต่อยอด สร้างความเข้มแข็งให้กับองค์ความรู้เพื่อให้เท่าทัน สามารถแข่งขันกับโลกภายนอกได้

สังคมที่สมดุล คือ ในอดีตพบว่า แต่การขยายตัวทางเศรษฐกิจไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาสังคม เกิดความไม่สมดุลระหว่างเศรษฐกิจและสังคม ความไม่สมดุลของการพัฒนาเมืองและชนบท ความยากจนของคนในประเทศสูงขึ้น ความไม่สมดุลของเศรษฐกิจภายในประเทศกับภายนอกประเทศ ความสมดุลทางธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น^๔

^๔ ธีรวัฒน์ บำรุงแจ่ม "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินชีวิตของนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่รายงานวิจัย (คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๒๕๕๖) หน้า ๙.

สรุปได้ว่า ความหมายของหลักเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ที่เพียงพอต่อการมีผลกระทบใดๆ อันที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายนอกและภายในทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆมาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการในทุกขั้นตอน และในขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติทุกระดับ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับซึ่งเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการกำหนดนโยบายการพัฒนาประเทศ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้ความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียรมีสติปัญญาและความรอบคอบ มีความพอเพียงพอเหมาะพอดี เพื่อเป็นแบบอย่างการดำรงชีวิตแก่ประชาชนในชาติ อันจะก่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ เศรษฐกิจ สังคม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การเมือง และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

๒.๑.๓ การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ

ทุกคนสามารถน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ โดยต้อง “ระเบิดจากข้างใน” คือการเกิดจิตสำนึกมีความศรัทธา เชื่อมั่น เห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง แล้วจึงขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน องค์กร สังคม และประเทศชาติต่อไป

แนวทางปฏิบัติ โดยเริ่มจากตัวเองก่อน ด้วยการฝึกจิตข่มใจตนเอง และอบรมเลี้ยงดูคนในครอบครัวให้มีคุณธรรม กินอยู่ตามอัตภาพ พึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถ ไม่ทำอะไรเกินตัว ไม่ลงทุนเกินขนาด ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษาและมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อความมั่นคงในอนาคต และเป็นที่พึ่งให้ผู้อื่นได้ในที่สุด เช่น การหาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัว^๕

ความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว แนวทางปฏิบัติ โดยเริ่มจากตัวเองก่อน ด้วยการฝึกจิตข่มใจตนเอง และอบรมเลี้ยงดูคนในครอบครัวให้มีคุณธรรม กินอยู่ตามอัตภาพ พึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถ ไม่ทำอะไรเกินตัว ไม่ลงทุนเกินขนาด ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษาและมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อความมั่นคงในอนาคต และเป็นที่พึ่งให้ผู้อื่นได้ในที่สุด เช่น การหาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัวจากการประกอบสัมมาชีพ การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย ประหยัด แต่ไม่ใช่ตระหนี่ ลด ละ เลิกอบายมุข รู้จักคุณค่ารู้จักใช้ รู้จักออมเงิน และสิ่งของเครื่องใช้ดูแลรักษาสุขภาพให้แข็งแรง มีการแบ่งปันภายในครอบครัว ชุมชน และสังคมรอบข้าง รวมถึงการรักษาวัฒนธรรมประเพณี และการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งบริหารความเสี่ยงด้วยการสร้างภูมิคุ้มกันด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

^๕ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ **เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงหน้าที่ ๑๑.**

ตัวอย่างความพอเพียง เช่น ถ้ามีกระเป๋าลืออยู่ ๔ ใบ แต่อยากซื้อใบที่ ๕ ต้องคำนึงถึงหลักสำคัญในองค์ประกอบของปรัชญาฯ คือพอประมาณ มีเหตุผล และภูมิคุ้มกัน หากซื้อแล้วต้องพิจารณาว่ามีเงินพอใช้ถึงสิ้นเดือนหรือไม่ หากไม่พอแสดงว่าภูมิคุ้มกันบกพร่องจึงไม่ควรซื้อกระเป๋า แต่หากมีเงินเดือนมากพอ ไม่เดือดร้อน และจำเป็นต้องใช้ ก็สามารถซื้อได้ แต่ราคาต้องเหมาะสมด้วย หรือหากครอบครัวมีปัญหาเรื่องเป็นหนี้ ต้องไปดูเหตุปัจจัยของการเป็นหนี้ ทั้งที่ควบคุมได้และควบคุมไม่ได้ โดยลงบัญชีแบ่งประเภทรายรับรายจ่าย หากรายจ่ายใดสามารถควบคุมได้และเป็นรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ก็ให้ลดหรือยกเลิกไป เช่น โทรศัพท์มือถือรุ่นใหม่หรือสิ่งของที่เป็นอบายมุขทั้งปวง

ความพอเพียงในชุมชน แนวทางปฏิบัติ คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนบนหลักของความรู้รัก สามัคคี สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันในชุมชนและนอกชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การรวมกลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์หรือองค์กรการเงินชุมชน สวัสดิการชุมชนการช่วยเหลือรักษาความสงบ ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนมาสร้างประโยชน์สุขได้อย่างเหมาะสม

ตัวอย่างความพอเพียงในชุมชน คนในชุมชนร่วมกันศึกษาข้อมูลในชุมชนเพื่อให้รู้จักตัวเอง ชุมชน ทรัพยากรในชุมชน โลกภายนอก และรู้สาเหตุปัญหา ที่มาของผลกระทบต่างๆ แล้วร่วมกันหาวิธีแก้ปัญหาและวางแผนป้องกันปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต รวมถึงพัฒนาสิ่งดีๆ ที่มีอยู่ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติ แล้วนำมาต่อยอดเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงในชุมชนในทางที่ดีขึ้น ขณะเดียวกันต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชุมชนให้มีความ “รู้รัก สามัคคี” มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน รอบคอบมีความเพียร มีสติปัญญา และที่สำคัญคือมีความสุขบนความพอเพียงไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่โลภ ไม่ติดการพนัน ไม่เป็นหนี้ ไม่ลุ่มหลงอบายมุขดังตัวอย่างที่เกิดขึ้นในช่วงเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ชุมชนที่ไม่ปฏิบัติเช่นนี้ก็ไปไม่รอด ตรงข้ามกับชุมชนที่ปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็สามารถคงความเข้มแข็งและยืนอยู่ได้ด้วยตนเอง

ความพอเพียงระดับประเทศ แนวทางปฏิบัติ เน้นการบริหารจัดการประเทศ โดยเริ่มจากการวางรากฐานให้ประชาชนส่วนใหญ่อยู่อย่างพอมีพอกินและพึ่งตนเองได้ความรู้และคุณธรรมในการดำเนินชีวิต มีการรวมกลุ่มของชุมชนหลายๆ แห่งเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สืบทอดภูมิปัญญา และร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างรู้ รัก สามัคคี เสริมสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนให้เกิดความพอเพียง นำสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” อย่างเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืนสืบไป

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒.

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔-๑๕.

ตัวอย่างความพอเพียง เช่น การกำหนดนโยบายพัฒนาประเทศและการเปิดเสรีการค้า
 อย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยเน้นการเพิ่มภูมิคุ้มกันและเสริมสร้างทุนมนุษย์ ทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม ทุน
 วัฒนธรรมทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปลัภูมิคุ้มกัน คุณธรรม ความสามัคคี ความรู้ ความเพียร
 ความอดทน เกื้อกูล แบ่งปัน ความซื่อสัตย์และความกตัญญูให้กว้างขวาง การดำเนินนโยบายการเงินการ
 คลังและการดำเนินโครงการขนาดใหญ่ของภาครัฐที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน
 ต้องดำเนินการอย่างรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง คำนึงถึงความพอประมาณ คุ้มค่า มีเหตุผล โปร่งใส
 สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง และพอดีกับทรัพยากร รวมทั้งก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนอย่าง
 แท้จริง มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะที่จะเป็นประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญา
 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี และบทเรียนจากการพัฒนา หรือร่วมมือกันพัฒนาตามปรัชญาของ
 เศรษฐกิจพอเพียงทำให้ประเทศอันเป็นสังคมใหญ่อันประกอบด้วยชุมชน องค์กร และธุรกิจต่างๆ
 ที่ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง กลายเป็นเครือข่ายชุมชนพอเพียงที่เชื่อมโยงกันด้วยหลักการแห่งความ
 พอเพียง รู้รัก สามัคคีไม่เบียดเบียน แบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ในที่ที่ดี

๒.๑.๔ การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 มีนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายถึงการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้มากมาย ซึ่งผู้วิจัย
 ได้ศึกษาและเรียบเรียงไว้ ดังนี้

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้อธิบายถึงการพัฒนาตามหลัก
 เศรษฐกิจพอเพียง ว่าหมายถึง การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาทโดย
 คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนการใช้ความรู้ ความ
 รอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผนการตัดสินใจและการกระทำพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจ
 พอเพียง โดยเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมี ๒ รูปแบบ ดังนี้

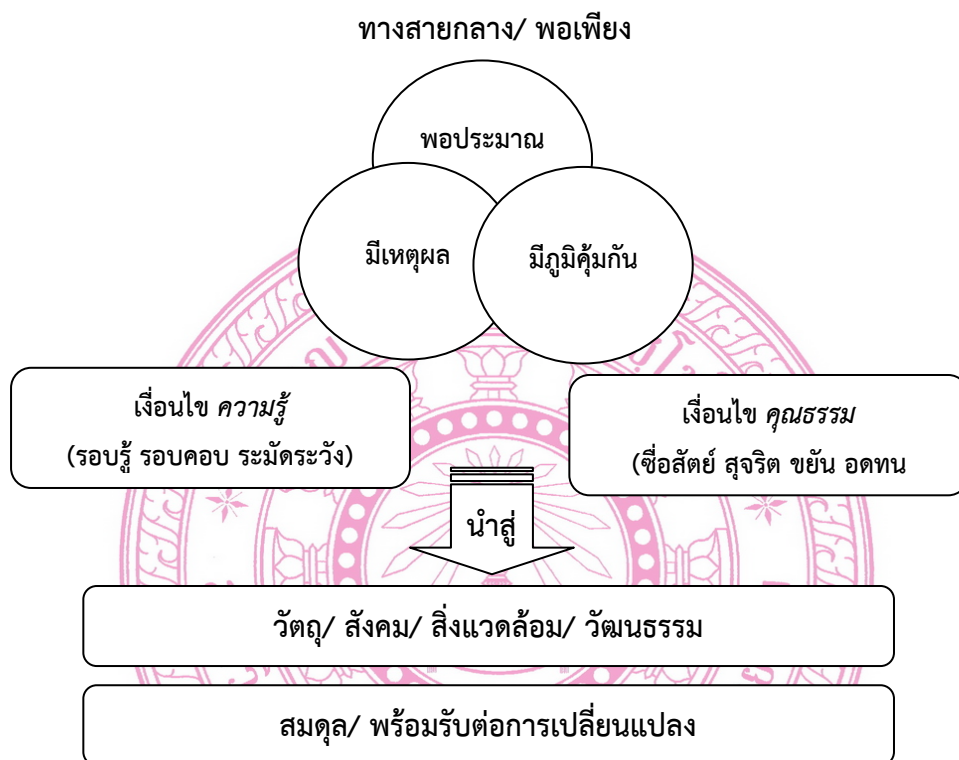
รูปแบบที่ ๑ เศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน คือ พออยู่ พอมี พอกิน สามารถพึ่งตนเองได้
 โดยไม่โลภมาก และไม่เบียดเบียนคนอื่น

รูปแบบที่ ๒ เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า คือ การแลกเปลี่ยนร่วมมือช่วยเหลือกัน
 เพื่อให้ส่วนรวมได้รับประโยชน์ และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนและสังคมให้เจริญอย่างยั่งยืน

แนวทางปฏิบัติและผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมา
 ประยุกต์ใช้ให้เกิดเป็นรูปธรรม คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงใน
 ทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน, หน้าที่ ๒๐-๒๑.

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีทางสายกลาง ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน โดย
 เงื่อนไข ความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) เงื่อนไข คุณธรรม (ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน แบ่งปัน)
 จะนำพาชีวิต เศรษฐกิจและสังคม ไปสู่ความสมดุล มั่นคง และยั่งยืนได้ ดังแผนภูมิที่ ๒.๑

แผนภูมิที่ ๒.๑ สรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง^{๑๙}

จากแผนภาพ จึงประมวลอธิบายความหมายหลักๆ ในกรอบแนวหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงข้างต้นไว้ดังต่อไปนี้

๑. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
๒. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น ต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ
๓. มีภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกลในการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และ

^{๑๙} กาญจนา บุญยัง และคณะปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในองค์การบริหารส่วนตำบลหน้า ๑๐.

คุณธรรมเป็นพื้นฐาน คือเงื่อนไขความรู้ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์และมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่มีหลักสำคัญได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ภายใต้อันเงื่อนไข ความรู้ คุณธรรม เพื่อจะนำไปสู่ ชีวิต เศรษฐกิจ สังคม โดยความสมดุล มั่นคงและยั่งยืนนั้น สามารถนำมาประยุกต์ใช้แสดงให้เห็นเป็นรูปธรรมได้โดยการดำเนินการเกษตรทฤษฎีใหม่ ดังที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานไว้ให้แก่ปวงชนชาวไทย^{๒๐}

บำรุง สุขพรรณ และบัว พลรัมย์ ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำโดยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ ๕ ส่วน ดังนี้

๑. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และยังเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคง และยั่งยืนของการพัฒนา

๒. คุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

๓. คำนียาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะพร้อมๆ กัน ดังนี้

- ๑) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นเช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

- ๒) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจของระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

- และ ๓) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

๔. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

^{๒๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐-๑๑ .

๑) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

๒) เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

๕. แนวทางปฏิบัติที่จะให้เกิดผลในการดำรงชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ๒๑

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กล่าวถึงการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปส่งเสริมพัฒนาในการดำเนินชีวิตของประชาชนไว้ว่า “ความพอเพียง” ในการดำเนินชีวิตด้านต่างๆ การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในระดับต่างๆ นั้น ต้องมีพื้นฐานคือ การพึ่งตนเองได้ โดยพิจารณาถึงความพอเพียงในการดำเนินชีวิตทุกอย่างก้าวได้แก่

๑) ด้านเศรษฐกิจ ไม่ใช่จ่ายเกินตัว ไม่ลงทุนเกินขนาด คิดและวางแผนอย่างมีเหตุผล และคุณธรรม รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง เสริมสร้างภูมิคุ้มกัน ด้วยการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสม สัมฤทธิ์ผลและทันต่อเหตุการณ์

๒) ด้านจิตใจ เข้มแข็ง กตัญญู มีความเพียร มีจิตสำนึกที่ถูกต้อง มีคุณธรรมอันมั่นคง สุจริต จริงใจ คิดดี ทำดี แจ่มใส เอื้ออาทร แบ่งปันเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ

๓) ด้านสังคมและวัฒนธรรม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานสัมพันธ์รัฐ รักสามัคคี เสริมสร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน รักษาเอกลักษณ์ ภาษา ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย

๔) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาด ประหยัด และรอบคอบ ฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืน และคงอยู่ชั่วลูกหลาน

๕) ด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อมตามภูมิสังคม พัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้าน^{๒๑}

สรุปได้ว่า จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาได้อย่างสมดุล และยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี ผสานกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอันเป็นแนวคิดที่เริ่มขึ้นจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และมีนักวิชาการหลายท่านให้ความคิดเห็นสนับสนุนพร้อมทั้งได้อธิบายหลักเศรษฐกิจพอเพียงไว้

^{๒๑} บำรุง สุขพรรณ และบัว พลรัมย์ “กลยุทธ์ความสำเร็จในการเผยแพร่ธรรมะที่แฝงอยู่ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระสังฆาธิการในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, **รายงานวิจัย**, (คณะนิเทศศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐-๑๑.

^{๒๒} คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, **เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๘), หน้า ๒๒-๒๓.

การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นการการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นและพัฒนาเครือข่ายเชื่อมโยงสู่ภายนอกชุมชน เพื่อสร้างความสมดุลในประโยชน์ของการพัฒนาแก่ทุกภาคส่วนเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม เป็นการพัฒนาศูนย์เศรษฐกิจประชาชน และ “สังคมชนบท” ให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มและความร่วมมือของประชาชนในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน” โดยการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดความเหมาะสมของพื้นที่เป็นตัวตั้ง เพื่อให้เกิดความสมดุลของการพัฒนาและความยั่งยืนของการใช้ทุน ทั้งทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม วัฒนธรรมและภูมิปัญญา และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการและเกื้อกูลกันสอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่ในแต่ละชุมชนท้องถิ่น โดยยึดมั่นในหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็น “ภูมิคุ้มกัน” ต่อผลกระทบที่ชุมชนท้องถิ่นอาจได้รับจากภายนอกและกระแสโลกาภิวัตน์ คือการใช้ชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง การคิดพึ่งพาตนเองและพึ่งพาซึ่งกันและกัน และ “การใช้ชีวิตอย่างพอเพียง” รู้จักลดกิเลสและความต้องการของตนเอง และทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมแก่ชุมชน แก่สังคมมากขึ้น

ดังนั้น การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นควรเป็นไปตามลำดับขั้นตอน เริ่มจาก “การพึ่งตนเอง” ในระดับครอบครัวในเรื่องปัจจัยสี่แล้ว จึงพัฒนาตนเองให้ “สามารถอยู่ได้อย่างพอเพียง” ด้วยการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้และอดออมให้พอมีพอกินพอใช้ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น แก้ไขปัญหาตามเหตุและปัจจัยด้วยความสามารถและศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ก่อนคิดพึ่งผู้อื่น เมื่อมีความเข้มแข็งและเป็นอิสระแล้วจึงพัฒนาขึ้นมาเป็นการแลกเปลี่ยนในขั้นพึ่งพาซึ่งกันและกันนำไปสู่การรวมกลุ่มกันในระดับชุมชนและท้องถิ่น และทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม โดยมี “การจัดการความรู้และกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนร่วมกันของคนในชุมชน” เพื่อให้พัฒนาศักยภาพของชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

๒.๒.๑ ความหมายของการพัฒนา

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหมายของการพัฒนา มีนักวิชาการหลากหลายท่านได้ให้นิยามความหมายของการพัฒนาชุมชนที่หลากหลายไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและเรียบเรียงไว้ ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า “การพัฒนา” ในภาษาไทย มาจาก “วฒฺ” ในบาลี และ “วธฺ” ในภาษาสันสกฤต แปลว่า ความเจริญ^{๒๓}

^{๒๓} ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด ๒๕๔๖) หน้า ๗๗๙.

สนธยา พลศรี ได้ให้ความหมายและอธิบายไว้ว่า “การพัฒนา” มาจากคำภาษาบาลีว่า วทฺถน(วัด-ทะ-นะ) แปลว่า เจริญ ซึ่งแบ่งออกเป็นสองส่วน คือการพัฒนาคนเรียกว่า ภาวนา กับการพัฒนาสิ่งอื่นๆ ที่ไม่ใช่คนเช่น วัตถุ และสิ่งแวดล้อมต่างๆ เรียกว่า พัฒนา หรือวัฒนา เช่น การก่อสร้างถนน บ่อน้ำ อ่างเก็บน้ำ สะพาน โรงงานผลิตกระแสไฟฟ้า เป็นต้น^{๒๔} และสนธยา พลศรี ยังได้สรุปแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ ที่กล่าวถึงความหมายของการพัฒนา^{๒๕} ไว้ดังนี้คือ

- ๑) การทำให้ดีขึ้น เจริญก้าวหน้าขึ้นโดยไม่หยุดนิ่ง
 - ๒) การเปลี่ยนแปลงสภาพที่ไม่พอใจ ไปสู่สภาพที่น่าพอใจอย่างมีระบบ
 - ๓) การกระจายรายได้ของบุคคลไปสู่ชุมชน
 - ๔) กระบวนการเจริญเติบโตในทางเศรษฐกิจ
 - ๕) กระบวนการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชนบท ทั้งด้านเศรษฐกิจและ สังคม
 - ๖) กระบวนการจัดการองค์การทางสังคมที่สามารถไปสู่สภาพที่ดีกว่า
 - ๗) การปรับปรุงระบบสังคมให้ทันสมัย
 - ๘) การเพิ่มขีดความสามารถของสังคมอย่างสูงสุด
 - ๙) การเปลี่ยนแปลงในระบบทั้งคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อม
 - ๑๐) การเปลี่ยนแปลงที่มีทิศทาง หรือวางแผนไว้ล่วงหน้า
 - ๑๑) การสร้างความเสมอภาคด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และระหว่างชุมชน ต่างๆ
- ทั้งนี้ สนธยา พลศรี ได้แบ่งแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาของนักวิชาการต่างๆออกเป็น ๓ กลุ่ม มีลักษณะดังนี้

กลุ่มที่ ๑ มีความคิดเห็นว่า การพัฒนา หมายถึงความเจริญเติบโต (Growth) คือ เป็นการเพิ่มผลผลิต ซึ่งกระทำโดย ระบบสังคมร่วมกับสิ่งแวดล้อม เช่น การผลิตข้าวเพิ่มขึ้น การสร้างถนน สะพาน เขื่อน เป็นต้น

กลุ่มที่ ๒ มีความคิดเห็นว่า การพัฒนา หมายถึงการเปลี่ยนแปลงระบบกระทำการ เช่น มีการเปลี่ยนแปลงระบบสังคม ระบบการเมือง และ ระบบการบริหาร

กลุ่มที่ ๓ มีความคิดเห็นว่า การพัฒนา เป็นการเน้นถึงวัตถุประสงค์หลักถ้าเป็นการบริหาร ก็ต้องบริหารด้วยวัตถุประสงค์ คือ การทำงานที่มุ่งเน้นวัตถุประสงค์เป็นหลัก กล่าวคือ การพัฒนาต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และความต้องการที่ได้รับความเห็นชอบหรือ การสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง^{๒๕}

^{๒๔} สนธยา พลศรี **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน** พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์ ๒๕๔๕) หน้า ๒.

^{๒๕} สนธยา พลศรี **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน** หน้า ๘.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ได้กล่าวไว้ว่าการพัฒนาทุกอย่างต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นก่อนแล้วจะต้องมีสิ่งอื่นหรือมีลักษณะอื่นเข้ามาผสมจึงจะเรียกว่าการเปลี่ยนแปลง แบบนี้เรียกว่าการพัฒนา ลักษณะที่เพิ่มเข้ามามีสำคัญนั้นคือทิศทางของการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดไว้ล่วงหน้า

ไพฑูรย์ เครือแก้ว ได้กล่าวถึงชุมชน ว่าหมายถึงกลุ่มบุคคลตั้งอยู่เป็นที่เป็นทางมีขอบเขตเดียวกัน และผู้คนเหล่านี้มี การพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และติดต่อซึ่งกันและกันมี ความสนใจร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ความรักชาติ รักมาตุภูมิมีแนวพฤติกรรมเป็นอย่างเดียวกัน เช่น การกินการอยู่ ภาษาพูด เป็นต้น^{๒๖}

ไพฑูรย์ วัฒนศิริธรรม ได้อธิบายว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตเดียวกัน และสื่อสารเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นปกติต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากการอยู่ในพื้นที่ร่วมกัน หรือการมีอาชีพ ร่วมกัน หรือการประกอบกิจกรรม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน หรือการมีวัฒนธรรมความเชื่อ หรือความสนใจร่วมกัน^{๒๗}

ประเวศ วะสี ได้กล่าวว่าชุมชนในภาษาอังกฤษว่า Community ซึ่งได้มีผู้ให้หลักนิยามมากมายแตกต่างกันไปตามทัศนะความคิดเห็นจากการศึกษารวบรวมข้อมูลและประสบการณ์ของการพัฒนาชุมชน ตามชุมชนต่างๆ จะพบเห็นได้ว่า การพัฒนาชุมชนนั้น มีแนวความคิดที่แตกต่างกันบ้างตามภูมิประเทศ โดยมีบางประเด็นที่มีความสำคัญ ดังต่อไปนี้

๑. มนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของชุมชน และปรัชญาของการพัฒนาชุมชน มีความเชื่อมั่นในพลังความสามารถของมนุษย์ การดำรงอยู่หรือการล่มสลายของชุมชน การพัฒนาชุมชนจะเจริญหรือเสื่อมถอยของชุมชน ขึ้นอยู่กับคนในชุมชนเป็นสำคัญ การพัฒนาชุมชนจึงต้องให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา คือการพัฒนาคนให้มีขีดความสามารถในการพัฒนาตนเองและชุมชนให้มีมาตรฐานในการดำรงชีวิต หรือมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความพร้อมที่จะพัฒนาชุมชนของตนเอง ในระดับหนึ่ง

๒. การมีส่วนร่วมของประชาชน ที่จะมาช่วยกันพัฒนาชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมปฏิบัติการ และร่วมรับผิดชอบ ในทุก เรื่องทุกขั้นตอน ทั้งร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมการประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น อาจจะกล่าวได้ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นแนวคิดที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาชุมชน

๓. การช่วยเหลือตนเองของคนในชุมชน จากความเชื่อในปรัชญาเรื่องศักยภาพและพลัง

^{๒๖}สัญญา สัญญาวิวัฒน์, **ทฤษฎีการพัฒนาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอมีเทรดดิ้ง, ๒๕๒๒), หน้า ๑๓.

^{๒๗}ไพฑูรย์ เครือแก้ว **ลักษณะสังคมไทย**(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิพิธการพิมพ์๒๕๓๘) หน้า ๓.

^{๒๘}ไพฑูรย์ วัฒนศิริธรรม **สำนักไทยที่พึ่งงานที่ปรารถนา**(กรุงเทพมหานคร : cursa๒๕๔๔) หน้า ๕.

ความสามารถของชุมชนแล้ว การพัฒนาชุมชนจึงเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชน และชุมชนให้สามารถที่จะพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเองการขอความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชนต้องเป็น สิ่งที่เกินความสามารถของคนในชุมชนเท่านั้น เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ ทั้งทาง เศรษฐกิจ ศิลธรรมคุณธรรม และสุขภาพที่ดี

๔. การใช้ทรัพยากรในชุมชน การพัฒนาชุมชนใดผลประโยชน์ย่อมเกิดขึ้นในชุมชนดังนั้น นอกจากการพัฒนาด้วยการช่วยเหลือตนเองของคนในชุมชนแล้วต้องใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และรวมถึงทรัพยากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่มีอยู่ในชุมชน ที่ไม่หวังพึ่งพาจาก ภายนอกชุมชน เพราะชุมชนอื่น ๆ ก็มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ทรัพยากรเพื่อนำไปพัฒนาชุมชนของตน เช่นเดียวกัน ในเรื่องของการใช้ทรัพยากรเพื่อพัฒนาชุมชนนี้ส่วนหนึ่งก็ต้องเป็นหน้าที่ของรัฐบาล จะต้องให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ แต่รัฐจะให้การช่วยเหลือมักจะเป็นโครงการใหญ่ ๆ เท่านั้นที่จะต้อง ใช้ทรัพยากรมากเป็นแผนและโครงการที่รัฐบาลดำเนินการ ผ่านหน่วยงานราชการ ไม่ใช่เป็นแผนและ โครงการพัฒนาของประชาชนในชุมชน

๕. การริเริ่มของประชาชนในชุมชน ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนเชื่อในสิทธิเสรีภาพของ คน การพัฒนาชุมชนต้องเกิดจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชน โดยประชาชนเป็นผู้ ริเริ่มในการจัดทำโครงการ ไม่ใช่ถูกกำหนดโดย บุคคลหรือหน่วยงานภายนอกชุมชน การดำเนินงาน พัฒนาในขั้นตอนต่าง ๆ ต้องให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบ หน่วยงานอื่น ๆ ควรเป็นหน่วยงาน ที่คอยส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น แนวความคิดดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นได้โดยวิธีให้การศึกษากับประชาชนใน ชุมชนจนมีความรู้ความสามารถในระดับที่เรียกว่า คิดเป็น ทำเป็น จนมีความสามารถที่จะค้นพบปัญหา วิธีการแก้ไขปัญหาและดำเนินการแก้ไขปัญหได้ด้วยตนเอง

๖. ขีดความสามารถของชุมชนและรัฐบาล การพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นให้ดำเนินการโดยคน และทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญเพราะรัฐบาลมีขีดความสามารถจำกัดทั้งบุคลากร งบประมาณหรือ ทรัพยากร ระบบบริหารและดำเนินงานพัฒนา ส่วนประชาชนในชุมชนเองก็มีขีดจำกัดในเรื่องความไม่ พร้อมของคนและทรัพยากรที่ใช้ในการพัฒนาไม่เพียงพอ ดังนั้นจะดำเนินงานพัฒนา ชุมชนในชุมชนใด ชุมชนหนึ่งจึงต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในชุมชนและรัฐบาล กล่าวคือ ชุมชนที่มีความพร้อมมากก็พึ่ง ความสามารถของตนเองได้มาก ชุมชนที่มีความพร้อมน้อยก็พึ่งพาตนเองได้น้อย รัฐก็จะเข้าไปให้การ สนับสนุนมากขึ้น ขีดความสามารถของชุมชนและรัฐนี้จะต้องเป็นสัดส่วนและสอดคล้องซึ่งกันและกัน

๗. การร่วมมือกันระหว่างรัฐกับประชาชน การพัฒนาชุมชนจะประสบความสำเร็จได้ ต้องเกิดจากการร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลกับประชาชนไม่ปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรับผิดชอบเพียง ฝ่ายเดียว เพราะรัฐบาลและประชาชนในชุมชนต่างมีความสามารถที่จำกัดไม่สามารถ ดำเนินงาน พัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพได้ การร่วมมือระหว่างรัฐบาลและประชาชนนี้ต้องตั้งอยู่บนปรัชญา และแนวคิดของการพัฒนาชุมชน คือลงมือช่วยเหลือตนเอง การใช้ทรัพยากรในชุมชนการมีส่วนร่วม

ของประชาชนและการสนับสนุนส่งเสริมของรัฐบาลอย่างเหมาะสม นอกจากการร่วมมือของรัฐกับประชาชนในชุมชนแล้ว ยังสามารถขอการสนับสนุนจากภาคเอกชนและชุมชนภายนอกที่พร้อมจะได้รับการสนับสนุนได้อีกทางหนึ่งด้วย

๘. การพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ การพัฒนาชุมชนต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กันหลาย ๆ ด้าน จะมุ่งพัฒนาในด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ เพราะกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนมีหลายกิจกรรมการดำเนินกิจกรรมต่างต้องสอดคล้องเป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อประหยัดแรงงาน งบประมาณ และเวลาที่ใช้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องเกี่ยวข้องกับบุคคล หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ เป็นจำนวนมากต้องใช้การประสานงานที่ดี จึงจะประสบความสำเร็จ

๙. ความสมดุลในการพัฒนา การพัฒนาชุมชนมีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการหลายด้านไม่ใช่มีเพียงกิจกรรมเดียวต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กันทุกด้านไม่มุ่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพราะทุกกิจกรรมมีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดจึงต้องคำนึงถึงความสมดุลในการพัฒนาด้วยเช่นความ สมดุลระหว่างการพัฒนากับ สิ่งแวดล้อม ความสมดุลระหว่างการพัฒนาร่างกายกับจิตใจของคน ความสมดุลระหว่างเพศและวัย เป็นต้น

๑๐. การศึกษาภาคชีวิต การพัฒนาชุมชน มีลักษณะให้การศึกษาแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยอย่างต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิต^{๒๙}

สรุปได้ว่า การพัฒนา เป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากความสนใจ ซึ่งเกิดขึ้นจากการสังเกตปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งอธิบายไว้อย่างชัดเจนว่าสังคมและวัฒนธรรมของมนุษยชาติมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาด้วยสาเหตุต่าง ๆ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามีอยู่สามส่วน คือ ผู้กระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เจตนารมณ์ อุดมการณ์ วิธีการรวมทั้งกระบวนการต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และเป้าหมายของกระทำที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยสรุปการพัฒนา(Development) มีความหมายเป็นสองนัย ก็คือ

ประการแรก ในความหมายอย่างแคบ การพัฒนา หมายถึง การประดิษฐ์คิดค้นหรือริเริ่มทำสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาและนำมาใช้เป็นครั้งแรก เช่นการคิดค้นกระแสไฟฟ้า การประดิษฐ์เครื่องคอมพิวเตอร์

และประการที่ ๒ ในความหมายอย่างกว้าง การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของระบบต่าง ๆ ในสังคมที่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคมนั้น โดยมีหลักที่ใช้ในการพิจารณาโดยมีจุดเน้นอยู่ที่ลักษณะของการพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงในด้านปริมาณ คุณภาพ และสิ่งแวดล้อม ทุกด้านให้ดีขึ้นหรือเหมาะสมกว่าสภาพที่เป็นอยู่เดิม มีลักษณะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างมีลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกันไป มีลักษณะเป็นพลวัตร ซึ่งหมายความว่าเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่หยุดยั้งมีลักษณะ

^{๒๙} ประเวศ วะสี, **ประชาคมตำบล** พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มติชน ๒๕๔๑) หน้า ๙-๑๐

เป็นแผนและโครงการ คือ เกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะเปลี่ยนแปลงใคร ด้านใด ด้วยวิธีการใด เมื่อใด ใช้งบประมาณและสิ่งสนับสนุนเท่าใด ใครรับผิดชอบมีลักษณะเป็นวิชาการ ซึ่งหมายถึง การกำหนดขอบเขตและกลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่กำหนด เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาชนบท การพัฒนาอุตสาหกรรม การพัฒนาชุมชน การพัฒนาการศึกษา มีลักษณะที่ให้น้ำหนักต่อการปฏิบัติการจริงที่ทำให้เกิดผลจริง โดยที่การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากมนุษย์ โดยมนุษย์ และเพื่อมนุษย์ หรืออาจจะเกิดขึ้นเองมีเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัด ซึ่งสามารถจะบอกได้ว่าการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อมดีขึ้นมากหรือน้อยเพียงใด ในระดับใด

๒.๒.๒ หลักการและความหมายของพัฒนาชุมชน

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการการพัฒนาชุมชน ได้มีผู้อธิบายความหมายการพัฒนาชุมชนไว้อย่างหลากหลายซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและเรียบเรียงไว้ดังนี้

สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน ได้กล่าวถึงอธิบายถึงหลักการพัฒนาชุมชน โดยแยกเป็นประเด็นไว้ดังนี้

๑. ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนนั้น

ประการแรก ตั้งอยู่บนรากฐานอันมั่นคงแห่งความศรัทธาในตัวคนว่าเป็นทรัพยากรที่มีความหมายและสำคัญที่สุด มนุษย์ทุกคนมีความสามารถ

ประการที่สอง การพัฒนาชุมชน ก็คือ ความศรัทธาในเรื่องความยุติธรรมของสังคม (Social Justice) การมุ่งขจัดความขัดแย้งและความเหลื่อมล้ำต่ำสูงที่เห็นได้ชัดในหมู่พลชนนั้น เป็นเรื่องที่อารยะสังคมพึงยึดมั่น

ประการสุดท้าย ความไม่รู้ ความต้อติง และการใช้กำลังบังคับเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของการพัฒนา และความเจริญรุดหน้าจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยวิธีการให้การศึกษาเท่านั้น การให้การศึกษาและให้โอกาสจะช่วยดึงพลังซ่อนเร้นในตัวคนออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และการพัฒนาจะมีประสิทธิภาพได้ก็จะต้องยึดหลักการรวมกลุ่ม และการทำงานกับกลุ่ม เพราะมนุษย์เราเป็นสัตว์สังคม การอยู่รวมกันเป็นกลุ่มและทำงานรวมกันเป็นกลุ่มจะช่วยให้คนได้เจริญเติบโตโดยเร็วที่สุด

๒. หลักยึดในการพัฒนาชุมชน คือหลักที่นักพัฒนาชุมชนควนยึดมั่นในการพัฒนาชุมชนคือ

๒.๑ ยึดหลักความมีศักดิ์ศรี และศักยภาพของประชาชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนใช้

ศักยภาพที่มีอยู่ให้มากที่สุด นักพัฒนาต้องเชื่อมั่นว่าประชาชนนั้นมีศักยภาพที่จะใช้ความรู้ความสามารถที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเองได้ จึงต้องให้โอกาสประชาชนในการคิด วางแผน เพื่อแก้ปัญหาชุมชนด้วยตัวของเขาเอง นักพัฒนาควรเป็นผู้กระตุ้นแนะนำ ส่งเสริม

๒.๒ ยึดหลักการพึ่งตนเองของประชาชน นักพัฒนาต้องยึดมั่นเป็นหลักการสำคัญว่า ต้องสนับสนุนให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ โดยการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชน ส่วนรัฐบาลจะช่วยเหลือ สนับสนุนอยู่เบื้องหลัง และช่วยเหลือในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน

๒.๓ ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิด ตัดสินใจ วางแผน ปฏิบัติตามแผน และติดตามประเมินผลในกิจกรรม หรือโครงการใด ๆ ที่จะทำในชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการดำเนินงาน อันเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่อง ความเป็นเจ้าของโครงการ หรือกิจกรรม

๒.๔ ยึดหลักประชาธิปไตย ในการทำงานพัฒนาชุมชนจะต้องเริ่มด้วยการพูดคุย ประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน คิดร่วมกัน ตัดสินใจ และทำร่วมกัน รวมถึงรับผิดชอบร่วมกันภายใต้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย

๓. หลักการดำเนินงานพัฒนาชุมชน คือหลักการในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ๑๐ ประการ คือ

- ๓.๑ ต้องสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชน
- ๓.๒ ต้องเป็นโครงการเอนกประสงค์ที่ช่วยแก้ปัญหาได้หลายด้าน
- ๓.๓ ต้องเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปพร้อม ๆ กับการดำเนินงาน
- ๓.๔ ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่
- ๓.๕ ต้องแสวงหาและพัฒนาให้เกิดผู้นำในท้องถิ่น
- ๓.๖ ต้องยอมรับให้โอกาสสตรี และเยาวชนมีส่วนร่วมในโครงการ
- ๓.๗ รัฐต้องเตรียมจัดบริการให้การสนับสนุน
- ๓.๘ ต้องวางแผนอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพทุกระดับ
- ๓.๙ สนับสนุนให้องค์กรเอกชน อาสาสมัครต่างๆ เข้ามีส่วนร่วม

และ ๓.๑๐ ต้องมีการวางแผนให้เกิดความเจริญแก่ชุมชนที่สอดคล้องกับความเจริญในระดับชาติด้วย

๔. กระบวนการทำงานพัฒนาชุมชน การปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนเป็นงานที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการ ดังนี้

๔.๑ การศึกษาชุมชน เป็นการเสาะแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน เพื่อทราบปัญหาและความต้องการของชุมชนที่แท้จริง วิธีการในการศึกษาชุมชนอาจต้องใช้หลายวิธีประกอบกัน ทั้งการสัมภาษณ์ การสังเกต การสำรวจ และการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด กลวิธีที่สำคัญที่นักพัฒนาต้องใช้ในขั้นตอนนี้ คือ การสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน เพราะถ้าหากปราศจากสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างพัฒนากับชาวบ้านแล้ว

เป็นการยากที่จะได้รู้และเข้าใจปัญหาความต้องการจริงๆ ของชาวบ้าน ความสัมพันธ์อันดี จนถึงขั้นความสนิทสนมรักใคร่ ศรัทธา จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน

๔.๒ การให้การศึกษาแก่ชุมชน เป็นการสนทนา วิเคราะห์ปัญหาพร้อมกับประชาชนเป็นการนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากขั้นตอนการศึกษาชุมชน มาวิเคราะห์ถึงปัญหาความต้องการและ สภาพที่เป็นจริง ผลกระทบ ความรุนแรง และความเสียหายต่อชุมชนกลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือ การกระตุ้นให้ประชาชนได้รู้ เข้าใจ และตระหนักในปัญหาของชุมชน ซึ่งในปัจจุบันก็คือ การจัดเวทีประชาคม เพื่อค้นหาปัญหาร่วมกันของชุมชน

๔.๓ การวางแผน / โครงการ เป็นขั้นตอนให้ประชาชนร่วมตัดสินใจ และกำหนดโครงการเป็นการนำเอาปัญหาที่ประชาชนตระหนัก และยอมรับว่าเป็นปัญหาของชุมชนมาร่วมกัน หาสาเหตุแนวทางแก้ไข และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจที่จะแก้ไขภายใต้ขีดความสามารถของประชาชน และการแสวงหาความช่วยเหลือจากภายนอก กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือ การให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการแก้ไขปัญหา วิธีการวางแผน การเขียนโครงการ โดยใช้เทคนิคการวางแผนแบบให้ประชาชนมีส่วนร่วม

๔.๔ การดำเนินงานตามแผนและโครงการ โดยมีผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนและโครงการที่ได้ตกลงกันไว้ กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือ การเป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนใน

๒ ลักษณะ คือ

๑) เป็นผู้ปฏิบัติงานทางวิชาการ เช่น แนะนำการปฏิบัติงาน ให้คำปรึกษาหารือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

๒) เป็นผู้ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

๔.๕ การติดตามประเมินผล เป็นการติดตามความก้าวหน้าของงานที่กำลังดำเนินการตามโครงการ เพื่อการปรับปรุงแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่พบได้อย่างทันท่วงที กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือ การติดตามดูแลการทำงานที่ประชาชนทำ เพื่อทราบผลความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรค แล้วนำผลการปฏิบัติงานตามโครงการ หรือกิจกรรมไปเผยแพร่เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ สามารถกระทำได้โดย

๑) แนะนำให้ผู้นำท้องถิ่นหรือชาวบ้าน ติดตามผลและรายงานผลด้วยตนเอง เช่น รายงานด้วยวาจา รายงานเป็นลายลักษณ์อักษร การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

๒) พัฒนาการเป็นผู้รายงานผลการปฏิบัติงานด้วยตนเอง เช่น รายงานด้วยวาจาต่อผู้บังคับบัญชาและผู้เกี่ยวข้อง เสนอผลการปฏิบัติงานต่อที่ประชุม ทำบันทึกรายงานตามแบบฟอร์มต่างๆ ของทางราชการ^{๓๐}

^{๓๐} สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนคู่มือการดำเนินงานอาสาพัฒนา (อสพ.) รุ่นที่ ๖๔/โครงการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย๒๕๕๕) หน้า ๑-๕.

ปารีชาติ วิลัยเสถียร และคณะ ได้กล่าวอธิบายว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการซึ่งรวมเอาความมานะพยายามของประชาชนกับฝ่ายรัฐบาลเข้าด้วยกันในการส่งเสริมสภาพของชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เพื่อให้ชุมชนเหล่านั้นได้มีบทบาทเข้ามามีชีวิตอันหนึ่งอันเดียวกันของประเทศชาติ และเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนสนับสนุนความเจริญของประเทศชาติ กระบวนการนี้มีสาระสำคัญ ๒ ประการ คือ

๑. ความร่วมมือของประชาชนด้วยศรัทธา ที่จะสร้างเสริมระดับความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น โดยอาศัยความริเริ่มของตนเองเป็นสำคัญ

๒. การกำหนดให้มีหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิคและวิธีการ เพื่อให้ความคิดริเริ่ม การช่วยตนเองและความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ได้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ดิเรก ฤกษ์ห่วย ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้ว่า เป็นกระบวนการในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตกลุ่มบุคคลเป้าหมาย มุ่งให้เกิดความเสมอภาคและกระจายอย่างเป็นธรรมทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนน้อยที่สุด ทั้งนี้ กระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว สามารถที่จะกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลง มีโครงสร้างและ ระบบที่เหมาะสม ตลอดจนควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงไปอย่างเหมาะสม

พรสวรรค์ เนลสัน ฮีตสัน ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงให้ประชาชนสามารถดำเนินการ โดยอาศัย ศักยภาพด้านต่างๆ ที่มีอยู่ตอบสนองความต้องการของตนเองได้ในทุกด้านที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้อำนาจในการต่อรองและมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน^{๓๓}

และวิทยากร เชียงกูล ได้กล่าวถึงการพัฒนาชุมชนไว้ว่า การพัฒนาชุมชนที่แท้จริงควรหมายถึงการทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุขความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจและความสงบสันติซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับ การได้รับ ปัจจัยทางวัตถุ เพื่อสนองความต้องการของร่างกายแล้วประชาชนยังต้องการพัฒนาทางด้านการศึกษา สิ่งแวดล้อมที่ดี การพักผ่อนหย่อนใจ และการพัฒนาทางวัฒนธรรมและจิตใจด้านต่างๆ ด้วย ความต้องการทั้งหมดนี้

^{๓๑}ปารีชาติ วิลัยเสถียร และคณะ, "กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา", รายงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ๒๕๔๓) หน้า ๓๒.

^{๓๒}ดิเรก ฤกษ์ห่วย การพัฒนาชุมชน (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานคร ๒๕๔๓) หน้า ๒.

^{๓๓}พรสวรรค์ เนลสัน ฮีตสัน "บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมการพัฒนาองค์กรชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลปราง อำเภोजังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด" สารนิพนธ์ ปริญญาโท สาขาบริหารการปกครอง (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ๒๕๕๐)

บางครั้งเราเรียกกันว่าเป็นการพัฒนา “คุณภาพ” เพื่อให้เห็นว่าการพัฒนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับการเพิ่มปริมาณสินค้าหรือการเพิ่มรายได้เท่านั้น หากอยู่ที่การเพิ่มความพอใจความสุขของประชาชนมากกว่า

สรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชน คือ การเปลี่ยนแปลงลักษณะและคุณค่าของชุมชนโดยมีการวางแผน การพัฒนาชุมชนจึงเป็นทั้งวิธีการ กระบวนการ โครงการ หรือแผนงาน ที่กำหนดขึ้นเพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนในด้านต่างๆ ให้ดีขึ้น โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งการตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนในชุมชนนั่นเอง ดังนั้น การพัฒนาชุมชนที่ประสบความสำเร็จ จึงมิได้ขึ้นอยู่กับผลสำเร็จในทางวัตถุเท่านั้น หากแต่ขึ้นอยู่กับความสำเร็จในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางทัศนคติ ทักษะ ความรู้ และความสามารถของประชาชนเป็นสำคัญ

อนึ่งการพัฒนาชุมชนคือการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมประเพณี ของชุมชนสภาพสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งทีละริ้วขึ้นทีละน้อยอย่างมีทิศทางมีเป้าหมายด้วยคนของชุมชนนั้นๆ เริ่มต้นตั้งแต่การรับรู้ถึงปัญหาความต้องการของตนเองและมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลต่างในชุมชนของตนเอง โดยขอความช่วยเหลือจากภายนอกหรือจากภาครัฐบาลให้น้อยที่สุด การดำเนินการพัฒนาต้องใช้วิธีการที่ถูกต้องพร้อมกับมีความที่เหมาะสมกับการพัฒนาชุมชนอาจทำเป็นโครงการต่างๆ เพื่อจะเปลี่ยนแปลงปรับปรุงคนในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ควบคู่ไปกับการพัฒนาวัตถุโดยใช้วิธีการที่เหมาะสมกับชุมชนนั้นๆ เป็นการกระทำที่ถูกต้องดำเนินการที่ต่อเนื่องอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน มีการยอมรับของส่วนรวมในชุมชน

๒.๒.๓ จุดมุ่งหมายและขอบข่ายของการพัฒนาชุมชน

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการการพัฒนาชุมชน ได้มีผู้แสดง

จุดมุ่งหมายและขอบข่ายของการพัฒนาชุมชนไว้อย่างหลากหลายซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและเรียบเรียงไว้ดังนี้

จิตจำนงค์ กิติกิริติ ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการพัฒนาชุมชนไว้ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการที่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องและค่อยเป็นค่อยไป โดยอาศัยหลักความต้องการและการริเริ่มจากประชาชนเป็นหลัก เพื่อว่าผลที่ได้รับจะเป็นการแน่นอนและถาวรตลอดไปจึงได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการพัฒนาชุมชนไว้ดังนี้

๑. มุ่งที่จะเปลี่ยนทัศนคติของประชาชนให้เป็นผู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ความคิดก้าวหน้า
๒. มุ่งให้ประชาชนมีความสำนึกในการเป็นสมาชิกของชุมชนรู้จักร่วมแรงร่วมใจกัน แก้ปัญหา และความเป็นอยู่ของชุมชนเพื่อความเจริญของตนเองและชุมชน

^{๓๔} วิทยากร เชียงกูล การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย : บทวิเคราะห์ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ฉัณ แกรง, ๒๕๒๗) หน้า ๑๗-๑๘.

๓. มุ่งจะให้ประชาชนมีความรับผิดชอบรู้จักรับผิดชอบในการดำเนินงานรับผิดชอบต่อตนเอง ชุมชน และประเทศชาติ

๔. มุ่งที่จะให้ประชาชนรู้จักช่วยตนเอง กระตือรือร้นในการแก้ปัญหาของชุมชน มีความคิดริเริ่มและปรับปรุงความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นทั้งด้านเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรม^{๓๕}

อภิชัย พันธเสน กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการดำเนินงานพัฒนาชุมชนไว้ว่า เพื่อมุ่งที่จะจัดโรคร้ายสำคัญของสังคม ๓ ประการ ได้แก่

๑. ความไม่รู้

๒. ความยากจน

๓. โรคภัยไข้เจ็บ

เมื่อได้พัฒนาชุมชนแล้ว ประชาชนในชุมชนจะได้มีความรู้ มีสุขภาพพลานามัยดี และนำความมั่นคงทางเศรษฐกิจมาสู่ชุมชนและประเทศชาติ

อนรรักษ์ ปัญญาวัฒน์ ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นกระบวนการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงที่กว้างลึก เป็นพลวัต (dynamic process) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างเสริมระบบการดำเนินงานของมนุษย์ มีเหตุผลเหมาะสมกับวิถีชีวิตที่มีเหตุผลอาศัยหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนแบบองค์รวม และหลักการที่เป็นผลแห่งการบูรณาการทางแนวความคิดที่เน้นโครงสร้างและวัฒนธรรมทางสังคม เพื่อเป็นการสร้างรากฐานความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในสังคมมนุษย์การพัฒนาโดยเน้นยึดหลักบูรณาการตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้นมีความสัมพันธ์กับหลักการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม คือพัฒนาเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน ในขณะเดียวกันหลักที่เป็นหัวใจของการพัฒนาอยู่ที่ตัวของมนุษย์ และประเทศชาติ โดยให้ความหมายของการพัฒนาประเทศคือการแสวงหาหนทางแก้ไขปัญหาความอดอยากหรือทุพโภชนาการแก้ปัญหาความยากจนและปัญหาด้านการเจ็บป่วยของประชาชน

การพัฒนามีความหมายกว้างครอบคลุมทั้งด้านความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการสร้างสรรค์ความเป็นธรรมทางสังคม กล่าวคือ การพัฒนาควรจะเป็นการดำเนินการไปสู่เป้าหมายดังต่อไปนี้

๑. ครอบคลุมแต่ละครอบครัวมีรายได้พอเพียงสำหรับการแสวงหาปัจจัยยังชีพ อันได้แก่อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค

^{๓๕} จิตจำนงค์ กิตติกรติ, การพัฒนาชุมชน(กรุงเทพมหานคร: คุณพินอักษรกิจ, ๒๕๓๖)หน้า ๕๐

^{๓๖} อภิชัย พันธเสน, แนวคิดทฤษฎีและภาพรวมของการพัฒนา(กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๓๙), หน้า ๒๑

๒. หัวหน้าครอบครัวมีงานทำ เพราะการมีงานทำจะทำให้มีการกระจายรายได้อย่างต่อเนื่อง และทั่วถึง

๓. ความเสมอภาคทางโอกาสในการได้รับบริการสาธารณะจากรัฐบาลอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทางด้านการศึกษา การสาธารณสุข และบริการอื่นๆ

๔. การมีเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนในทางการเมือง การสมาคม และวัฒนธรรม รวมทั้งมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของรัฐด้วย

๕. ประเทศมีอิสรภาพในการกำหนดนโยบาย และแนวทางในการบริหารและพัฒนาประเทศของตนได้อย่างแท้จริง

จากความหมายหลักของการพัฒนาแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาจะผูกพันอยู่กับอุดมการณ์ บรรทัดฐานหรือปทัสถานทางความคิด ค่านิยมของคน และการให้คุณค่าทางสังคมที่แตกต่างกันก็ตาม แต่ในความหมายที่ชัดเจนนั้น การพัฒนาเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงการสร้างสรรค์ความก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจ ความเป็นธรรมทางสังคม ความเสมอภาคทางการเมืองการธำรงรักษาวินัยธรรมอันดีงามของประเทศใดประเทศหนึ่ง ด้วยวิธีการบริหารที่เหมาะสม เพื่อบรรลุเป้าหมายในอันที่จะสร้างคุณภาพชีวิตของคนในประเทศให้ดีขึ้น มีดุลยภาพในการจัดสรรตลอดจนการกระจายทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้น^{๓๗}

ชินรัตน์ สมสืบ กล่าวถึงขอบข่ายของการพัฒนา ประกอบด้วยการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑. การพัฒนาด้านการเมือง ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงความรู้ ความคิด ของสมาชิกในชุมชน ตลอดจนแนวปฏิบัติ กลไกและวัสดุอุปกรณ์ทางการเมืองการปกครองในชุมชน
๒. การพัฒนาชุมชนด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงความรู้เกี่ยวกับการทำมาหากิน การผลิต การแลกเปลี่ยนหรือจำหน่าย
๓. การพัฒนาชุมชนด้านการศึกษา ได้แก่ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ
๔. การพัฒนาชุมชนด้านสังคม ได้แก่ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแสดงบทบาทตามสถานะต่าง ๆ เช่น พ่อ แม่ ลูก ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
๕. การพัฒนาชุมชนด้านวัฒนธรรม ซึ่งเป็นวัฒนธรรมทั้งด้านวัตถุ และไม่ใช่วัตถุ ได้แก่ ศิลธรรม จรรยา ภาษา วรรณคดี ศิลปะ และประเพณี
๖. การพัฒนาชุมชนด้านครอบครัวและประชากร ได้แก่ การลดขนาดของครอบครัว และการมีวัฒนธรรมครอบครัวที่ดี

^{๓๗} อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ การศึกษาชุมชนเชิงพหุลักษณะ : บทเรียนจากวิจัยภาคสนามกรุงเทพมหานคร : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส) ๕๔๘, หน้า ๒๖.

๗. การพัฒนาด้านอนามัยและด้านสาธารณสุข ได้แก่ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงภาวะแวดล้อมและส่งเสริมสุขภาพอนามัยให้ประชาชนประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกสุขลักษณะ

๘. การพัฒนาชุมชนด้านนันทนาการ เป็นเรื่องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

๓๘

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ได้กล่าวถึงขอบข่ายของการพัฒนาชุมชนว่า สิ่งที่จะต้องพัฒนาในชุมชน ได้แก่ การพัฒนาด้านสังคม การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาด้าน การเมืองการปกครอง และการพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม^{๓๙}

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการพัฒนาชุมชนคือ การพัฒนาคน พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและพัฒนาเพื่อสร้างความสุขของทั้งคนทั้งชุมชนทั้งทางด้านจิตวิสัยและวัตถุวิสัย อีกอย่างหนึ่งการพัฒนาชุมชนคือการส่งเสริมให้ประชาชนเป็นคนที่มีคุณภาพดี เป็นคนที่มีคุณธรรม และเป็นคนที่มีความสันติสุข เมื่อชุมชนเกิดการพัฒนาเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนให้มีความรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมสามารถสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ สร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อชุมชน อันจะส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม การเมือง และวัฒนธรรมอันดีงามในชุมชนอย่างยั่งยืน

ดังนั้น การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาคนหรือประชาชนในชุมชน เพื่อ นำไปสู่การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในชุมชน และการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญต่อความสำเร็จในการพัฒนา แต่ในการทำงานกับคนนั้นเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนต้องอาศัยเวลา และความอดทนซึ่งต้องเข้าใจหลักการและปรัชญาในการพัฒนาชุมชนด้วย

๒.๒.๔ ปรัชญาการพัฒนาชุมชน

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน มีนักวิชาการหลากหลายท่านได้กล่าวถึงปรัชญาในการพัฒนาชุมชนไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและเรียบเรียงไว้ ดังนี้

พัชรินทร์ สิริสุนทร ได้กล่าวถึงปรัชญาการพัฒนาชุมชนไว้ว่า คำว่า ปรัชญาของการพัฒนาชุมชน หมายถึง “วิชาหรือหลักแห่งความรู้และความจริงของกระบวนการทำงานพัฒนาในชุมชนโดยปรัชญาของการพัฒนาชุมชนมี ๗ ประการ ดังต่อไปนี้

- ๑) คนเป็นทรัพยากรที่ประเสริฐ มีค่า และสำคัญที่สุด
- ๒) คนเป็นสัตว์โลกที่พัฒนาได้ดีที่สุด
- ๓) การรวมกลุ่ม

^{๓๘} ชินรัตน์ สมสืบ การบริหารการพัฒนาชนบท เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารการพัฒนาชนบท พิมพ์ครั้งที่ ๑๔ (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ๒๕๓๘) หน้า ๗.

^{๓๙} สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ทฤษฎีการพัฒนาสังคม หน้า ๒๑.

๔) ความยุติธรรม

๕) การศึกษา

๖) หลักประชาธิปไตย

๗) ความสมดุลของการพัฒนา^๙

และ พัทธินทร สิริสุนทร ยังได้อธิบายถึงปรัชญาการพัฒนาชุมชนทั้ง ๗ ประการไว้ดังนี้

๑) ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนประการแรก คือ ความศรัทธาอย่างแรงกล้าในตัวเองที่ว่า

“คนเป็นทรัพยากรที่ประเสริฐ มีค่า และสำคัญที่สุด ” หมายถึง ในทุกชุมชนนั้นนอกเหนือไปจากทรัพยากรธรรมชาติ(Natural Resource) เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ แร่ธาตุต่างๆ แล้ว ยังมีทรัพยากรอีกอย่างหนึ่งเรียกว่า ทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource) ซึ่งนับว่าเป็นทรัพยากรที่สูงส่ง มีค่า และสำคัญมากที่สุดในการพัฒนา เพราะคนรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักคิด รู้จักตัดสินใจ รู้จักวางแผน รู้จักประพฤติ ปฏิบัติ และรู้จักพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและชุมชนไปในทิศทางที่ต้องการ ความศรัทธาในตัวคนตามปรัชญาข้อนี้ได้จำกัดเฉพาะเพศใดเพศหนึ่ง แต่หมายความว่ารวมไปถึงความศรัทธาในตัวคนทุกเพศทุกวัย เช่น หญิง ชาย เด็ก และคนชราด้วย

การที่คนเป็นทรัพยากรที่ประเสริฐ มีค่า และสำคัญที่สุดนั้น สืบเนื่องมาจากเหตุผลที่สำคัญสองประการ ประการแรกคือ “จุดเริ่มต้นของการพัฒนานั้นเริ่มที่คน” หมายความว่า การพัฒนาทั้งหลายในชุมชนล้วนมาจากการกระทำของคน กล่าวคือ คนเป็นผู้คิด ตัดสินใจ วางแผน และลงมือปฏิบัติการเองทั้งสิ้น คนจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนา นอกจากนี้ คนยังบันดาลให้สิ่งต่างๆ ในชุมชนเกิดขึ้นหรือดับสลายได้เช่น คนสามารถสร้างหรือทำลายบ่อน้ำ โรงเรียน โรงพยาบาล หรือคนด้วยตนเองได้ เป็นต้น และอีกประการหนึ่ง ก็คือ “จุดหมายปลายทางสูงสุดของการพัฒนา คือ การพัฒนาคน การพัฒนาคนหมายถึง การทำให้คนมีทั้งคุณภาพ คือ มีความสามารถในการทำงานตามบทบาทและหน้าที่ของตนอย่างมีประสิทธิภาพ และมีทั้งคุณธรรม คือ มีจิตใจพร้อมที่จะเสียสละประโยชน์ส่วนตัว เพื่อส่วนรวมหรือชุมชน ทั้งนี้เพราะว่า คนเป็นส่วนสำคัญที่สุดในชุมชน ชุมชนจะยั่งยืนถาวรเจริญก้าวหน้าหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับคนในชุมชนนั้น ดังนั้น จุดหมายปลายทางสูงสุดหรือผลประโยชน์สูงสุดต่าง ๆ ของการพัฒนาจึงมุ่งไปที่การพัฒนาคนและควรเป็นคนส่วนใหญ่ในชุมชนด้วย การพัฒนาต่าง ๆ ที่ผ่านมาประสบกับความล้มเหลวหรือไม่ได้ผลเท่าที่ควร สาเหตุประการหนึ่งมาจากการขาดจุดหมายปลายทางสูงสุดที่มุ่งพัฒนาคนหรือจุดหมายปลายทางรองที่ตั้งไว้มิได้สนองหรือสอดคล้องกันกับจุดหมายปลายทางสูงสุดนั้น เช่น หน่วยงานหน่วยใดหน่วยหนึ่งได้รับคำสั่งจากหน่วยงานในระดับสูงกว่าให้มาสร้างถนนสายหนึ่งในหมู่บ้าน หน่วยงานนั้นก็เริ่มสร้างถนนโดยมิได้ให้ประชาชนในหมู่บ้านได้มามีส่วนร่วมแม้แต่หน่อย วัตถุประสงค์

^๙ พัทธินทร สิริสุนทร แนวคิดและทฤษฎีด้านการพัฒนาสังคมเอกสารประกอบการสอนในสาขาวิชาพัฒนาสังคม, (คณะสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยนเรศวร๒๕๔๗)(อัตสำเนา).

หรือจุดหมายปลายทางที่แท้จริงก็เพื่อสนองความต้องการของหน่วยงานที่เหนือกว่าเพื่อให้มีผลงานปรากฏเท่านั้น ประชาชนในหมู่บ้านก็มีได้เอาใจใส่ ทั้งนี้ เพราะประชาชน ไม่ได้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ เพราะไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างถนนนั้นด้วย ไม่นานนักถนนสายนั้นก็เสื่อมโทรมใช้การไม่ได้ อันเป็นการสูญเสียเปล่าในการพัฒนาอย่างหนึ่ง

ฉะนั้น ในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน สิ่งสำคัญประการหนึ่ง ก็คือ ต้องมีความศรัทธาในตัวคน อันหมายถึง การเห็นคุณค่าและความสำคัญของประชาชนในชุมชนตลอดเวลา ตัวอย่างเช่น นักพัฒนาต้องให้ความสำคัญกับความต้องการ ปัญหา และผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลักในการดำเนินงาน โดยมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ทุกขั้นตอน มิใช่เพียงแต่ให้ประชาชนได้รู้ได้เห็นเท่านั้น ต้องให้ประชาชนได้มีโอกาสสัมผัสของจริงด้วย โดยต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการคิด ตัดสินใจ วางแผน และปฏิบัติการในโครงการพัฒนาต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นต้น การสร้างถนนตามตัวอย่างข้างต้น หากประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ทุกขั้นตอนในการคิด ตัดสินใจ วางแผน และปฏิบัติการแล้ว จริงอยู่ งานอาจจะดำเนินการไปอย่างล่าช้า เสียเวลา แต่ผลที่ได้รับ ก็คือ ประชาชนจะเกิดความรู้สึกว่าตัวเองมีส่วนเป็นเจ้าของถนนสายนั้น เพราะได้ช่วยกันสร้างมากับมือ จึงเห็นคุณค่า ความสำคัญ เมื่อเป็นเช่นนี้ ความร่วมมือในการดูแลบำรุงรักษาในเวลาต่อมาจึงไม่น่ามีปัญหามากนัก

สรุปได้ว่า ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนข้อนี้ ตั้งอยู่บนความศรัทธาในตัวคนที่ว่า คนทุกคนมีความสามารถที่จะพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นได้ถ้ามีโอกาสหรือมีการให้โอกาสกัน ในเรื่องความร่วมมือของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมไม่น่าจะเป็นปัญหา ปัญหาจะอยู่ที่ว่าทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะมีความพร้อมขนาดไหน ในอันที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาทำงานพัฒนาชุมชน การพัฒนาทั้งหลายจะปราศจากผลทั้งสิ้น ถ้ามองข้ามในเรื่องการพัฒนาคนแต่ละคนให้มีทักษะที่ถูกทางและมีขีดความสามารถสูงขึ้น นอกเหนือไปจากนี้ ทุกขั้นตอนของการพัฒนาชุมชนนั้นจะขาดคนมิได้ นับตั้งแต่การที่คนเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนา คนเป็นจุดศูนย์กลางของการพัฒนา และคนเป็นจุดหมายปลายทางสูงสุดของการพัฒนา ดังนั้น หัวใจของปรัชญาประการนี้ ก็คือ การเห็นว่าคนเป็นทรัพยากรที่มีค่าและสำคัญที่สุด ๒) ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนประการที่สอง คือ ความศรัทธาและเชื่อมั่นในตัวคนที่ว่า “คนเป็นสัตว์โลกที่พัฒนาได้ดีที่สุด” (Highest potential developing animal) หมายความว่า ในบรรดาทรัพยากรทั้งหลายในโลก คนสามารถสร้างประโยชน์สูงสุดให้แก่ชุมชนได้ มากที่สุด ถ้าได้รับการพัฒนาที่ถูกต้อง จะสามารถดึงเอาความสามารถภายในตัวคนออกมาใช้ประโยชน์ได้ และถ้ามีการเปรียบเทียบกับความสามารถในการพัฒนาของคนกับสัตว์โลกชนิดอื่น ๆ ที่พัฒนาได้ เช่น ช้าง ม้า ลิง เป็นต้น แล้วคนจะเป็นสัตว์โลกที่พัฒนาได้ดีที่สุด นอกจากนั้นคนสามารถเข้าร่วมในการสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ชุมชนได้ดีที่สุด ตัวอย่างเช่น การสร้างถนนสายหนึ่งขึ้นในหมู่บ้าน การที่คนเข้ามาช่วยกันคิด วางแผน ตัดสินใจ ร่วมกันก่อสร้าง ตลอดจนร่วมกันฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ จนกระทั่งสร้าง

ถนนเสร็จ เช่นนี้ถือว่า คนสามารถพัฒนาให้มีคุณภาพขึ้นได้ โดยคนสามารถใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ทำงานจนบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ในเวลาเดียวกัน คนก็สามารถพัฒนาให้เกิดจิตสำนึกในการเสียสละ โดยยอมเสียสละกำลังกาย ความสุขส่วนตัว มาช่วยกันสร้างถนนด้วยความซื่อสัตย์อดทน และยอมสละกำลังเงินเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมอย่างจริงใจและจริงจัง สิ่งเหล่านี้ อาจถือได้ว่าคุณธรรมในตัวคนได้รับการพัฒนาให้เกิดขึ้นบ้างแล้ว อาจกล่าวได้ว่า คนทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในชุมชนใดในเมืองหรือในชนบท รวยหรือจน การศึกษาสูงหรือต่ำ จะมีพลังความสามารถในเรื่องความเป็นผู้นำ ความคิดริเริ่ม และความคิดใหม่ ๆ ซ่อนเร้นอยู่ภายในตัวหลังความสามารถนี้ สามารถเจริญเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ ถ้ามีโอกาสได้รับการพัฒนาโดยการกระตุ้นเตือน ยั่วยุ ชี้นำ ส่งเสริมอย่างถูกวิธีถูกทางและอย่างเหมาะสมกับผู้รับ ก็สามารถที่จะดึงเอาพลังความสามารถนี้ออกมาใช้เพื่อยกระดับมาตรฐานในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของตนเองและส่วนรวมได้

ปรัชญาประการนี้ ถูกนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน โดยนักพัฒนาจะต้องมีความศรัทธาเป็นพื้นฐานอยู่เสมอว่า คนทุกคนนั้นพัฒนาได้ คนทุกคนล้วนมีพลังความสามารถอยู่ในตัว และเป็นธรรมดาที่บางคนมีพลังความสามารถที่มองเห็นหรือแสดงออกได้อย่างชัดเจน ขณะที่บางคนพลังนั้นไม่อาจมองเห็นได้ แต่ก็ไม่ใช่การล้าบจนเกินความสามารถของนักพัฒนาที่จะพยายามดึงเอาพลังความสามารถที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในออกมาใช้เป็นประโยชน์แก่ชุมชนได้ โดยอาจใช้วิธีการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานเป็นกลุ่มและอาศัยกิจกรรมเป็นเครื่องมือกระตุ้นในการดึงพลังความสามารถออกมาจากประชาชน เป็นต้น

สรุปได้ว่า เมื่อคนเป็นสัตว์โลกที่พัฒนาได้ และพัฒนาได้ดีที่สุดอีกด้วย เช่นนี้การพัฒนาความสามารถของคนนั้นจะต้องเป็นไปอย่างถูกวิธี ทั้งนี้ เพราะความสามารถของคนเมื่อมีโอกาสได้พัฒนาและถูกนำออกมาใช้ อาจเปรียบเสมือนพลังนิวเคลียร์ คือ มีทั้งคุณอนันต์และโทษมหันต์ ความสำคัญจึงอยู่ที่พลังความสามารถนั้น จะถูกนำไปใช้ในทางสร้างสรรค์หรือทางทำลาย สิ่งนี้เป็นบทบาทและหน้าที่ของนักพัฒนาที่จะต้องใช่วิธีการให้ถูกต้องและเหมาะสม ในการดึงพลังนั้นออกมาและพัฒนาพลังนั้นให้ใช้ประโยชน์แต่ในทางสร้างสรรค์เท่านั้น

๓) ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนประการที่สาม คือ “การรวมกลุ่ม” (Grouping) หมายถึงความเจริญก้าวหน้าของการพัฒนาชุมชนนั้น ต้องอาศัยการรวมกลุ่มและการทำงานในกลุ่ม การที่จะเรียกว่า รวมกลุ่มนั้นจะต้องมีคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการเข้ามาอยู่ร่วมกันอย่างชัดเจน พลังกลุ่มนี้จะดลบันดาลให้งานพัฒนาต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จสมความมุ่งหมายได้ การรวมกันเป็นกลุ่มและการทำงานกับกลุ่มถือว่าเป็นหัวใจของงานพัฒนาชุมชน ถึงกับมีการกล่าวว่า “ถ้าไม่มีกลุ่มก็จะมีงานพัฒนาชุมชนเกิดขึ้น” (no group, No C.D.) การรวมกลุ่มนั้น มีได้หลายระดับ นับตั้งแต่ระดับล่างสุดไปสู่สูงสุด คือ กลุ่ม ครอบครัว ชุมชน สังคม รัฐ หรือประเทศชาติ เป็นต้น

โดยธรรมชาติแล้ว มนุษย์จะอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ไม่อยู่คนเดียว นอกจากไม่มีทางเลือกหรือจำเป็นเท่านั้น เช่น ถูกเนรเทศหรือหลบหลีกเหตุการณ์บางอย่าง เป็นต้น

ปรัชญาประการนี้ สืบเนื่องมาจากความเชื่อที่ว่า คนเป็นสัตว์สังคม การรวมตัวกันเป็นกลุ่ม และทำงานร่วมกันจะช่วยให้คนเจริญเติบโตได้เร็วที่สุด ในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนนั้น มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนทำงานเป็นกลุ่ม มีการสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพด้านต่าง ๆ เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มสตรี และกลุ่มผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน เป็นต้น การรวมกลุ่มและทำงานกับกลุ่มตามกระบวนการพัฒนาชุมชน ถือว่าเป็น “โรงเรียนฝึกหัดประชาธิปไตยเบื้องต้นในหมู่บ้าน” เพราะทำให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามาช่วยกันคิด ช่วยกันตัดสินใจ ช่วยกันวางแผน และช่วยกันปฏิบัติงานตามหลักประชาธิปไตย ยิ่งไปกว่านั้น การรวมกลุ่มยังช่วยให้ประชาชนเกิดความกระตือรือร้น สนใจเข้าร่วมพัฒนา สร้างความเจริญ เป็นการฝึกกำลังความสามารถของประชาชนซึ่งกระจัดกระจายให้มารวมอยู่ด้วยกันเป็นกลุ่มก้อน พลังความสามารถของแต่ละคนจะแปรสภาพไปเป็นพลังกลุ่ม ซึ่งมีพลังมากกว่าพลังของคนธรรมดา ยิ่งกลุ่มมีการรวมกันอย่างเหนียวแน่นมากขึ้น ๆ จนกลายเป็นกลุ่มนั้นมีชีวิต มีจิตสำนึกแล้ว ก็ยิ่งจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนมากขึ้น นอกเหนือไปจากนี้ การรวมกลุ่มในงานพัฒนาชุมชนจะช่วยสร้างระบบต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในชุมชน เช่น มีการสร้างและพัฒนาองค์กรหรือสถาบันการศึกษา แลกเปลี่ยนความรู้และรับแนวความคิดใหม่ ๆ ตลอดจนเป็นแกนนำในการปฏิบัติงานเพื่อชุมชนต่อไป

สรุปได้ว่า มนุษย์และกลุ่มมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เพราะมนุษย์นั่นเองที่ เป็นผู้สร้างกลุ่ม ขณะเดียวกันกลุ่มก็ช่วยให้มนุษย์มีความสำคัญขึ้น ๆ โดยแสดงออกทางพลังความสามารถของกลุ่ม กลุ่มช่วยสร้างเสริมความเจริญก้าวหน้าให้กับงานต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานพัฒนาชุมชน ดังนั้น ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนประการที่สามที่ว่าด้วยการรวมกลุ่ม จึงนับว่ามีความสำคัญยิ่งที่จะช่วยให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จ

๔) ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนประการที่สี่ คือ “ความยุติธรรม” (Justice) หมายถึง ความศรัทธาในเรื่องความยุติธรรมของสังคม (Social Justice) ความศรัทธาที่ว่า คนทุกคนปรารถนาที่จะมีชีวิต ร่วมอยู่ในสังคมด้วยความสุขกายสบายใจ (Social Satisfaction) และเป็นที่ยอมรับของสังคม (Social Acceptability) ความยุติธรรมในที่นี้ หมายถึง ความยุติธรรมภายใต้กฎหมาย อันอธิบายได้ว่า ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะได้รับความคุ้มครองจากกฎหมาย ฐานันดรศักดิ์โดยกำเนิดก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี โดยประการอื่นใดก็ดี ไม่กระทำให้เกิดเอกสิทธิ์แต่อย่างใด นอกจากนี้ คนทุกคนไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งกฎหมายเสมอกัน เป็นต้น

ปรัชญาประการนี้ มาจากความเชื่อสองประการ ประการแรก คือ “คนทุกคนมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ถึงแม้ว่ามีความเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกัน จึงมีสิทธิพึงได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรมอย่างมีเกียรติในฐานะที่เป็นบุคคลคนหนึ่ง” และอีกประการหนึ่งที่ว่า “ความยุติธรรมเป็นสิทธิของคนอย่างหนึ่งและเป็นสิทธิธรรมชาติ (Natural Right)” ซึ่งติดอยู่กับตัวคนและไม่ว่าจะใช้กฎหมายใด

มากล่าวอ้างก็ไม่สามารถแยกสิทธิประการนี้ออกจากตัวคนได้ (alienable right) สิทธินี้เป็นเอกลักษณ์หนึ่งที่แสดงถึงความเป็นคน

สรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชนส่งเสริมและสนับสนุนปรัชญาประการนี้ ด้วยเหตุที่ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นงานที่มุ่งก่อให้เกิดความยุติธรรมขึ้นในชุมชน โดยต้องการให้ประชาชนทุกคนในชุมชนได้มีชีวิตความเป็นอยู่ การศึกษาและมีความเท่าเทียมกันมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้และยังช่วยให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิและมีความเสมอภาคในการมีโอกาสมุ่งกระทำการใด ๆ เท่าเทียมกัน ทุกคนมีสิทธิที่จะมีโอกาสเจริญก้าวหน้า มีโอกาสที่จะแสดงความรู้ความสามารถอย่างเสมอภาคกัน โดยกระบวนการพัฒนาชุมชนนั้นได้เปิดโอกาสกว้างให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนอย่างเท่าเทียมกันเสมอ มิได้มุ่งจำกัดเฉพาะคนรวยหรือเพศชายเท่านั้น นอกจากนี้ผลที่ได้รับจากการพัฒนานั้น จะต้องเป็นประโยชน์ตอบสนองต่อประชาชนส่วนรวมมิใช่เพื่อคนส่วนน้อย

๕) ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนประการที่ห้า คือ “การศึกษา” (Education) หมายถึงว่า การพัฒนาต่างๆ จะเจริญก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพ การศึกษานับว่ามีส่วนช่วยส่งเสริมอย่างมาก การศึกษาหรือกระบวนการให้การศึกษา (Educational Process) จะช่วยดึงพลังความสามารถของคนซึ่งซ่อนเร้นอยู่ภายในให้ออกมา จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อตนเองและชุมชนส่วนรวมได้ ทั้งยังช่วยยกมาตรฐานและส่งเสริมความเป็นอยู่ของคนให้สูงขึ้นอีกด้วย การศึกษามีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาอย่างมาก ถ้าสมาชิกในชุมชนมีการศึกษาโดยเฉลี่ยสูงแล้ว การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นย่อมมีมาก เพราะการถ่ายทอดวิชาความรู้และการคิดค้นประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ย่อมมีมากและง่ายกว่าในชุมชนที่สมาชิกในชุมชนยังไม่มีการศึกษาหรือโดยเฉลี่ยแล้วการศึกษาอยู่ในขั้นต่ำ การศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในพฤติกรรมของมนุษย์ นั่นคือ มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องความรอบรู้ ทักษะ ทักขะ และมูลเหตุจูงใจในสิ่งที่เขาทำอยู่

ปรัชญาประการนี้สืบเนื่องมาจากความเชื่อที่ว่า “คนแต่ละคน ถ้าให้โอกาสแล้วย่อมมีความสามารถที่จะเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงทัศนคติ เปลี่ยนแปลงความประพฤติ และพัฒนาขีดความสามารถให้รับผิดชอบต่อตนเองและสังคมสูงขึ้นได้” สรุปก็คือ คนนั้นสั่งสอนได้ และการศึกษาจะช่วยให้คนได้มีความรู้ ความคิด รู้จักใช้สมองเพื่อประโยชน์ของตนเองและส่วนรวม

ในประเทศที่กำลังพัฒนาโดยทั่วไป จะเผชิญอยู่กับปัญหาหลักที่เหมือนๆ กัน คือ ปัญหาความไม่รู้ ปัญหาความยากจน ปัญหาเฉื่อยชาเฉยเมย และปัญหาความเจ็บป่วยของประชาชน ปัญหาเหล่านี้เรียกว่า “วัฏจักรแห่งความชั่วร้าย” ซึ่งนับว่า เป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ในการศึกษาที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าไปสู่จุดหมายปลายทางที่ต้องการนั้น จำเป็นจะต้องตระหนักถึงความสัมพันธ์ของปัญหาทั้ง ๔ ประการว่า สามารถส่งผลกระทบซึ่งกันและกันได้อย่างไร และถ้าจะหาทางแก้ไขแล้วจะต้องพิจารณาว่าปัญหาใดควรได้รับการแก้ไขก่อนเป็นพื้นฐาน เพื่อจะได้นำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เหลือต่อไป ถ้าพิจารณากันโดยหลักการแล้วจะเห็นได้ว่า เราไม่สามารถแก้ไขความยากจน

ปัญหาความเจ็บป่วย หรือปัญหาความเฉยเมยเฉื่อยชาได้ ถ้าหากประชาชนยังอยู่ในภาวะของความไม่รู้ หรือขาดการศึกษา ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้การศึกษาแก่ประชาชน เพราะการศึกษานั้นมุ่งที่จะพัฒนาคนทั้งในด้านสมอง ความคิด จิตใจ และการกระทำ ซึ่งจะออกมาในรูปของการฝึกฝน จนเกิดความชำนาญและสร้างเสริมประสบการณ์ต่าง ๆ ทำให้ผู้ได้รับการศึกษาได้พัฒนาความคิด ความสามารถในการพัฒนาตนเองและชุมชนต่อไป

สรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการให้การศึกษา โดยวิธีร่วมปรึกษาหารือกัน (Non-Directive Education) ปราศจากการบังคับจิตใจกัน การให้การศึกษาโดยวิธีนี้เป็นการช่วยให้เกิดการพัฒนาค้นหามีทั้งคุณภาพและคุณธรรม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งถือเสมือนเป็นสื่อหรือแบบฝึกหัดในการพิจารณาคนให้ได้คิดพิจารณาว่า เขามีปัญหาอะไร พัฒนาอะไร ด้วยวิธีใด การกระทำเช่นนี้ ช่วยให้สมองของคนเกิดการพัฒนา การให้การศึกษาตามหลักการพัฒนาชุมชนจะต้องสอดคล้องกับความต้องการ ความปรารถนา และความสนใจ รวมทั้งความสามารถในการรับของประชาชนด้วย เช่น การให้การศึกษาในด้านการเกษตร การอนามัย การช่าง ชนบท และการสุขาภิบาล เป็นต้น จุดมุ่งหมายเพื่อให้ประชาชนรู้จักช่วยตนเอง แก้ปัญหาด้วยตนเอง การให้การศึกษาแก่ประชาชนในชุมชนจะเป็นการช่วยส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนโดยให้ประชาชนคิดและทำการปรับปรุงความเป็นอยู่ของตนเอง

๖) ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนประการที่หก คือ “หลักประชาธิปไตย” (Democracy) หมายถึง ความศรัทธาในการพัฒนา ตามแนวทางของระบอบประชาธิปไตย และมีความเชื่อว่า คนทุกคนย่อมมีสิทธิและสามารถที่จะกำหนดวิธีการดำรงชีวิตของตนเองไปในทิศทางที่ตนต้องการด้วยความสมัครใจ โดยทั่วไปแล้วหลักประชาธิปไตยจะเป็นเรื่องที่เน้นถึงเรื่องความยุติธรรม (Justice) การมีเหตุผล (Reason) การมีเมตตาธรรม (Compassion) การมีศรัทธาในตัวมนุษยชาติ (Faith in Man) และการเคารพในเกียรติภูมิแห่งมนุษยชน (Human Dignity) นอกจากนี้ องค์ประกอบของหลักประชาธิปไตยที่สำคัญ ๆ ก็คือ การเลือกตั้ง การปกครองโดยเสียงข้างมาก สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค

ปรัชญานี้มีรากฐานมาจากความเชื่อประการแรกที่ว่า “การพัฒนาตามแนวทางของระบอบประชาธิปไตยสามารถสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับคน ชุมชน และประเทศชาติได้มากกว่าการพัฒนาตามแนวทางของระบอบอื่น” นอกจากนี้ ยังมีรากฐานมาจากความเชื่ออีกประการหนึ่ง ก็คือ “คนทุกคนมีสิทธิที่จะเลือกหรือกำหนดวิธีการดำรงชีวิตไปในทิศทางที่ตนเองต้องการได้” กล่าวคือ คนทุกคนมีพลังความสามารถที่จะสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ตนเองและชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ไปในทิศทางที่ชุมชนต้องการ โดยแต่ละคนย่อมรู้ดีว่าชุมชนของตนมีความต้องการอะไร รู้วิธีที่จะสนองความต้องการของชุมชน แม้ว่าความรู้ของตนจะน้อยเพียงใด หรือวิธีการจะดูล้าสมัยในสายตาของบุคคลภายนอกก็ตาม แต่วิธีการนั้น ๆ ก็จะสามารถสร้างความสุขและความพอใจแก่พวกเขาได้

สรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นงานที่เสริมสร้างขีดความสามารถและความรับผิดชอบในการพัฒนาตนเอง ชุมชน และประเทศชาติให้เกิดขึ้นเพื่อประชาชน อันเป็นการยึดหลักประชาธิปไตย การพัฒนาชุมชนยังสนับสนุนการทำงานร่วมกับบุคคลภายในชุมชนทุกคน โดยถือว่าประชาชนทุกคนมีความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องฐานะ การศึกษา เพศ หรือวัย ไม่ทำงานแต่เฉพาะกับบางกลุ่ม บางพวก ทุกคนในชุมชนมีสิทธิมีเสียงเท่าเทียมกัน คือ มีหนึ่งเสียงเท่ากันในเรื่องของชุมชน การตัดสินใจของชุมชนในทุกเรื่องเป็นการตัดสินใจของคนส่วนมาก และผลประโยชน์ที่จะได้รับการพัฒนาจะต้องส่งผลไปถึงคนส่วนมากด้วย การมีส่วนร่วมในการประชุมหรือการสนทนาต้องมีบรรยากาศของความเสมอภาค ยอมรับความคิดเห็นและให้ความสำคัญแก่ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มทุกคนว่ามีคุณค่าหรือประโยชน์ นอกจากนี้ แผนพัฒนาชุมชนหรือสิ่งที่จัดทำเป็นโครงการในชุมชนจะต้องเป็นแผนหรือโครงการที่เกิดจากเบื้องล่าง (Grass Root) หรือตัวประชาชนในชุมชน ไม่ใช่มาจากเบื้องบนหรือการวางแผนของผู้บริหารระดับสูง (Bottom up not top down) แล้วนำมาบังคับใช้หรือนำมายัดเยียดให้ประชาชนปฏิบัติตาม การตัดสินใจครั้งสุดท้ายต้องเป็นของประชาชน สิ่งเหล่านี้ ล้วนช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้มีสิทธิและใช้ความสามารถที่จะกำหนดชะตาชีวิตของตน อันเป็นการตอบสนองต่อหลักการประชาธิปไตย

การพัฒนาประเทศนั้น ลำพังอำนาจการปกครองของรัฐแต่เพียงอย่างเดียว ย่อมไม่เพียงพอที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วได้ จำต้องอาศัยอำนาจพัฒนาของประชาชนเข้าผสมผสานด้วย ถือได้ว่าเป็นการช่วยสร้างอำนาจพัฒนาของประชาชนดังกล่าวให้เกิดขึ้นในทุก ๆ ชุมชน เช่น ช่วยพัฒนาองค์กรท้องถิ่นให้เข้มแข็งขึ้น (Strengthening Local Organization) และปลูกฝังประชาธิปไตยในระดับล่างสุด (Grass Root of Democracy) นับเป็นการสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “รากฐานของประชาธิปไตยเริ่มที่หมู่บ้าน ” อันจะเป็นรากฐานที่มั่นคงสำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติต่อไป

และ ๗) ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนประการที่เจ็ด คือ “ความสมดุลของการพัฒนา ” (Balance of Development) หมายถึง การพัฒนาและขีดความสามารถของคนในชุมชนนั้น จะต้องเป็นการพัฒนาที่ได้สัดส่วนและควบคู่กันไปทุกด้านตลอดเวลา เช่น การพัฒนาทางด้านวัตถุหรือรูปธรรมต้องได้สัดส่วนและควบคู่กับการพัฒนาทางด้านจิตใจหรือนามธรรม และด้วยเหตุผลทำนองเดียวกัน การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง จะต้องมีความสมดุลกันด้วย กล่าวโดยย่อ ก็คือ มุ่งพัฒนาทุก ๆ ด้าน ไม่สนับสนุนให้มีการพัฒนาด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ

ปรัชญาประการที่เจ็ดนี้ มีรากฐานสืบเนื่องมาจากความเชื่อที่ว่า “การพัฒนาทางด้านวัตถุหรือรูปธรรมและการพัฒนาทางด้านจิตใจหรือนามธรรม มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ตลอดจนกระทบกระทั่งกันอยู่เสมอ และในทำนองเดียวกัน “ประชาชน

จะอยู่ดีกินดีได้ก็ต่อเมื่อองค์ประกอบทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้เกื้อกูลและสมดุลกันไปในแนวทางและทิศทางเดียวกัน

สรุปได้ว่า สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง ก็คือ การขาดความสมดุลของการพัฒนา นอกจากจะทำให้เกิดช่องว่างของความก้าวหน้า คือ ความเป็นอยู่ของประชาชนแตกต่างกันมากแล้วยังทำให้เกิดปรากฏการณ์ชนิดหนึ่งที่เรียกว่า“สมัยใหม่แต่ไม่พัฒนา”(Modernization Without Development) อันหมายถึง ชุมชนหรือคนในชุมชนได้รับการพัฒนาทางด้านวัตถุอย่างมาก ในขณะที่การพัฒนาทางด้านจิตใจไม่ได้รับการส่งเสริมให้ทัดเทียมกับความเจริญทางด้านวัตถุนั้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ก็คือ มีการสร้างตึกสูงมากมาย ขณะที่ประชาชนที่อยู่ในบริเวณที่สร้างตึกนั้นปรับตัวเข้าไม่ทันกับความเจริญทางด้านวัตถุที่เกิดขึ้น โดยประชาชนไม่ได้รับการพัฒนาทางด้านจิตใจให้เตรียมพร้อมที่จะรับกับผลกระทบที่ตามมาจากการสร้างตึกนั้น เช่น ประชาชนไม่ได้รับการฝึกอบรมในเรื่องการรักษาความสะอาด การทิ้งขยะมูลฝอย หรือไม่ได้รับการฝึกอบรมให้เข้าใจถึงระเบียบวินัยของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและมีศีลธรรม ปัญหาเด่นชัดที่ตามมา ก็คือ ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาจราจร ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น ด้วยสาเหตุเหล่านี้ การพัฒนาชุมชนจึงยึดหลักการที่เรียกว่ามุ่งพัฒนาในทุกๆ ด้านให้เกิดความสมดุล ทั้งนี้ เพราะการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ หรือทำที่และทัศนคติของประชาชนมีความสำคัญ เช่นเดียวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุ^{๔๑}

สนธยา พลศรี ได้กล่าวถึงปรัชญาของการพัฒนาชุมชนมาจากหลักการเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความแตกต่างกันทั้งรูปร่าง มโนสมอง และจิตใจ มนุษย์จึงไม่มีความเท่าเทียมกัน แต่โดยข้อเท็จจริงมนุษย์ทุกคนจะมีสิทธิและความเสมอภาคในการมีโอกาสที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ สิทธิและโอกาสเหล่านี้ขึ้นอยู่กับภาวะธรรมชาติและภาวะกายภาพของแต่ละบุคคล การผสมผสานหลักการเข้ากับความหมายของการพัฒนาชุมชนที่มุ่งเน้นการพัฒนา ศักยภาพและโอกาสในการประสบความสำเร็จในชีวิตมี ๕ ประการ คือ

๑. บุคคลแต่ละคนมีความสำคัญถึงแม้บุคคลจะมีความแตกต่างกัน แต่ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความยุติธรรมอย่างมีเกียรติในฐานะที่เป็นมนุษย์ผู้หนึ่ง

๒. บุคคลแต่ละคนมีสิทธิเสรีภาพในการกำหนดวิถีการดำรงชีวิตตามความต้องการของตน โดยไม่ถูกบีบบังคับจากบุคคลอื่น

๓. บุคคลแต่ละคนมีศักยภาพหรือพลังความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ ทั้งที่เปิดเผย และแฝงเร้น ศักยภาพเหล่านี้มีประโยชน์ต่อบุคคลและชุมชนเป็นอย่างมากถ้ารู้จักนำมาใช้อย่างถูกวิธี โดยเฉพาะอย่างยิ่งพลังที่แฝงเร้นอยู่ในบุคคล ซึ่งไม่ถูกนำมาใช้ประโยชน์มากนัก

^{๔๑} พชรินทร์ สิริสุนทร แนวคิดและทฤษฎีด้านการพัฒนาสังคม หน้า ๔๗-๕๒.

๔. การพัฒนาศักยภาพของบุคคลและชุมชนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อชีวิตของบุคคล ชุมชน และ สังคม โดยสามารถพัฒนาได้ด้วยวิธีการให้การศึกษาและการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

๕. ถ้ามีโอกาสบุคคลแต่ละคนมีความสามารถในการพัฒนาศักยภาพ หรือพลังความสามารถของตนได้^{๔๒}

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี ได้ประมวลปรัชญาของการพัฒนาชุมชนไว้เป็น ๒ ข้อใหญ่ ได้แก่

๑. การพัฒนาชุมชนนั้นให้ความสำคัญ เชื่อมมั่นในตัวบุคคลว่าเป็นทรัพยากร และเชื่ออย่างแน่วแน่ว่ามนุษย์ทุกคนมีความสามารถที่จะพัฒนาตัวเองได้ตามขีดความสามารถที่จะพัฒนาตัวเองได้ และตามขีดความสามารถทางกายภาพของตน หากโอกาสอำนวยและมีผู้คอยชี้แนะที่ถูกต้อง

๒. การพัฒนาชุมชนด้วยเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนปรารถนาต้องการความยุติธรรมที่จะมีชีวิตอยู่ในสังคม ต้องการอยู่ในสังคมด้วยความสุขกายสบายใจ และต้องการอยู่ร่วมในสังคมให้เป็นที่ ยอมรับของสังคมด้วย^{๔๓}

จิตจำนงค์ กิติกริต ได้กล่าวถึง ปรัชญาของการพัฒนาชุมชนอันเป็นมูลฐานของการพัฒนาไว้ดังนี้

๑. บุคคลแต่ละคนย่อมมีความสำคัญและมีความแตกต่างกัน ต้องได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม

๒. บุคคลแต่ละคนย่อมมีสิทธิและความสามารถที่จะกำหนดวิธีการดำรงชีวิตของตนไปในทิศทางที่ต้องการ

๓. บุคคลแต่ละคนถ้ามีโอกาสย่อมมีความสามารถที่จะเรียนรู้ เปลี่ยนทัศนคติ พฤติกรรม และพัฒนาขีดความสามารถให้สูงขึ้นได้

๔. มนุษย์ทุกคนมีพลังในเรื่องความคิดริเริ่ม ความเป็นผู้นำ และความคิดใหม่ๆ ซึ่งซ่อนเร้นอยู่ และพลังเหล่านี้เติบโตได้และจะถูกนำมาใช้เมื่อได้รับการพัฒนา

๕. การพัฒนาพลังและขีดความสามารถของชุมชนในทุกด้าน เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาและมี ความสำคัญยิ่งต่อชีวิตของบุคคล ชุมชน และรัฐ^{๔๔}

สรุปได้ว่า จากที่กล่าวมาข้างต้นปรัชญาของการพัฒนาชุมชนนั้น สิ่งสำคัญประการแรก คือ ต้องตั้งอยู่บนรากฐานอันมั่นคงแห่งความศรัทธาในตัวคนว่า เป็นทรัพยากรที่มีความหมายและสำคัญที่สุด คือมนุษย์ทุกคนมีความสามารถที่จะพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้นได้ การพัฒนาทั้งหลายจะไม่เกิดผลสำเร็จ

^{๔๒} สนธยา พลศรี ทยุณีและหลักการพัฒนาชุมชนหน้า ๔๓-๔๔.

^{๔๓} ยูวัฒน์ วุฒิเมธี, หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยอนุเคราะห์ไทย๒๕๓๖) หน้า ๔-๕.

^{๔๔} จิตจำนงค์ กิติกริต, การพัฒนาชุมชน, หน้า ๕๓

หากมองข้ามในเรื่องการพัฒนาบุคคลแต่ละคนให้มีทักษะที่ถูกทางและมีขีดความสามารถสูงขึ้น ดังที่ พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวไว้ว่า

"ธรรมชาติส่วนพิเศษของมนุษย์ คือเป็นสัตว์ที่ฝึกได้ พุทธอย่างสมัยใหม่ก็ใช้คำว่า “ เป็นสัตว์ ที่พัฒนาได้ ” ไม่จมอยู่กับที่ แต่เปลี่ยนแปลงได้ในเชิงคุณภาพ หรือเรียกว่าเป็นสัตว์พิเศษก็ได้ คำว่า “ ฝึก ” นี้พุทธอย่างสมัยใหม่คือคำว่า เรียนรู้และพัฒนา พุทธตามหลักคำแท้ ๆ คือ ศึกษา หรือ สึกขา พุทธ รวม ๆ กันไปว่า เรียนรู้ฝึกหัดพัฒนา หรือ เรียนรู้ฝึกศึกษาพัฒนา พุทธสัน ๆ ว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ และต้องฝึก ถือเป็นแก่นแท้คือ พอฝึก เริ่มเรียนรู้ คราวนั้นมนุษย์ก็เดินหน้า มีปัญญาเพิ่มพูนขึ้น พุทธได้ สื่อสารได้ มีความคิดสร้างสรรค์ประดิษฐ์อะไร ๆ ได้สามารถพัฒนาโลกของวัตถุ เกิดเทคโนโลยีต่าง ๆ มีความเจริญทั้งในทางนามธรรม วัตถุธรรม ศิลปวิทยาการ เกิดเป็นวัฒนธรรม อารยธรรม จนกระทั่งเกิด เป็นโลกของมนุษย์ซ้อนขึ้นมาท่ามกลางโลกของธรรมชาติ พระพุทธศาสนาจับความจริงของธรรมชาติ ข้อนี้เป็นหลักสำคัญ^{๔๕}

ประการที่สอง การพัฒนาชุมชนก็คือ ความศรัทธาในเรื่องความยุติธรรมของสังคม การมุ่ง ขจัดความขัดแย้ง และความเหลื่อมล้ำต่ำสูงที่เห็นได้ชัดในหมู่มวลชนนั้น เป็นเรื่องที่สังคมพึงสนใจ

และประการสุดท้าย ความไม่รู้ ความต้อติง และการใช้กำลังบังคับ ถือเป็นอุปสรรคที่สำคัญ ของการพัฒนา และความรุดหน้าจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยวิธีการให้การศึกษาเท่านั้น การให้การศึกษาและให้ โอกาสจะช่วยดึงพลังซ่อนเร้นในตัวคนออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และการพัฒนาจะมี ประสิทธิภาพได้ก็ต้องยึดหลักการรวมกลุ่มและการทำงานกับกลุ่ม เพราะมนุษย์เราเป็นสัตว์สังคม การอยู่ รวมกันเป็นกลุ่มและการทำงานเป็นกลุ่มจะช่วยให้คนได้เจริญเติบโตโดยเร็วที่สุด

๒.๒.๕ หลักการพัฒนาชุมชน

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ได้มี นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงหลักการพัฒนาชุมชนที่หลากหลายไว้ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและเรียบ เรียงไว้ ดังนี้

ทงศักดิ์ คุ่มไชนะ ได้กล่าวถึงหลักในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ซึ่งนักพัฒนาต้องยึด เป็นแนวทางปฏิบัติประกอบด้วย

๑. ยึดหลักความมีศักดิ์ศรีและศักยภาพของประชาชน โดยนักพัฒนาจะต้องเชื่อมั่นว่า ประชาชนนั้นมีศักยภาพ มีความรู้ความสามารถที่แฝงเร้นอยู่ในตัว สามารถที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเอง ได้ จึงต้องให้โอกาสประชาชนในการคิด วางแผน เพื่อแก้ปัญหาชุมชนด้วยตัวของเขาเอง นักพัฒนาควร จะเป็นเพียงผู้กระตุ้น แนะนำ ส่งเสริม และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้มากที่สุด

^{๔๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) *หัวใจพุทธศาสนา* [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http:// www. dharma-gateway.com/](http://www.dharma-gateway.com/), [๑๐ กันยายน ๒๕๕๖]

๒. ยึดหลักการพึ่งตนเองของประชาชน โดยนักพัฒนาจะต้องยึดมั่นว่า นโยบายการพัฒนาชนบทและวัตถุประสงค์ของการพัฒนาชุมชน ต้องการสนับสนุนให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ซึ่งสามารถที่จะทำกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาบางประเภทได้ โดยอาศัยการช่วยเหลือของตนเองของคนในชุมชน หรือหมู่บ้านเป็นหลัก ส่วนรัฐบาลนั้นจะคอยช่วยเหลือสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง และช่วยเหลือในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน

๓. ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจ วางแผน ปฏิบัติตามแผน และติดตามประเมินผลในกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ ที่จะทำในชุมชน เป็นการให้โอกาสแก่ประชาชนในชุมชน หรือหมู่บ้านได้ร่วมกิจกรรมตั้งแต่เริ่มคิด จนกระทั่งถึงการติดตามประเมินผลของการทำกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการดำเนินงาน อันเป็นการปลูกจิตสำนึกในเรื่องความเป็นเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม

๔. ยึดหลักประชาธิปไตยในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนจะต้องเริ่มด้วยการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน และร่วมกันคิดตัดสินใจว่าจะทำอะไร เมื่อตกลงกันแล้วก็ร่วมกันทำ โดยมอบหมายให้แต่ละคนได้รับผิดชอบร่วมกัน งานจะมาจากประชาชนในชุมชนเอง ไม่ได้มาจากการถูกสั่งให้ทำ นักพัฒนาจะไม่ใช้วิธีการออกคำสั่ง แต่จะต้องให้การศึกษา ชักชวน เสนอความเห็นให้ประชาชนได้พิจารณาวิเคราะห์ด้วยเหตุด้วยผล และหาข้อสรุปตัดสินใจแก้ปัญหาเอง โดยการช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย^{๕๐}

องค์การสหประชาชาติได้กำหนดหลักเกณฑ์การพัฒนาชุมชนไว้ ๑๐ ประการ คือ

๑. ในการพัฒนาชุมชนถือว่า บรรดากิจการต่างๆ ที่ดำเนินไปนั้น ต้องเป็นไปเพื่อสนองความต้องการของชุมชนโดยรวม โดยเฉพาะโครงการแรกเริ่มดำเนินการ

๒. โครงการพัฒนาชุมชนนั้นจะต้องเป็นโครงการเอนกประสงค์ คือ มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน หรือปรับปรุงความสุขความเจริญในหลายๆ ด้านพร้อมกัน

๓. การพัฒนาชุมชนจะต้องดำเนินการเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนไปพร้อมกับการดำเนินงานตามโครงการ

๔. ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในโครงการต่างๆ ที่จัดขึ้น เพื่อเป็นการสร้างพลังชุมชน และจัดรูปสถาบันหรือหน่วยงานปกครอง หน่วยงานบริการของประชาชนนั้น

๕. ต้องแสวงหาผู้นำในท้องถิ่น และพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำในท้องถิ่นตามลักษณะของกิจกรรมและความจำเป็นของชุมชน

^{๕๐} หนองศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ๒๕๔๐) หน้า ๗- ๘.

๖. ต้องยอมรับและเปิดโอกาสให้สตรี เยาวชน ได้เข้ามามีบทบาทในโครงการพัฒนาชุมชนให้มากที่สุด เพราะสตรีมีบทบาทต่อการขยายตัวของงานและแนวความคิดต่างๆ ส่วน เยาวชนนั้นจะสามารถเป็นกำลังรับช่วงงานได้เป็นอย่างดี

๗. รัฐบาลจะต้องจัดบริการไว้ให้พร้อม เพื่อคอยเสริมงานของประชาชนเป็นหลักประกันในประสิทธิภาพของงานและกำลังใจ

๘. การวางแผนงานเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับท้องถิ่น รวมทั้งการจัดการบริหารงานในทุกระดับต้องมีความคล่องตัวและมี ประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

๙. ในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนนั้น ต้องมีการวางแผนดำเนินงานให้เกิดความเจริญพร้อมๆ กันไปทั้งระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติ ได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย

๑๐. ในการวางแผนเพื่อการพัฒนาชุมชนนั้น ต้องมีการวางแผนดำเนินงานให้เกิดความเจริญพร้อมๆ กันไปทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความเจริญให้ได้ระดับกันทุกส่วนของประเทศ^{๔๗}

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการให้การศึกษาแก่ชุมชน ซึ่งในกระบวนการให้การศึกษา นั้น ได้เกิดขึ้นบนสถานะแห่งความเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ก็เพื่อให้ประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมจัดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนของตนเองให้มากที่สุด หายที่สุดแล้วประชาชนต้องสามารถตัดสินใจและลงมือแก้ปัญหาของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะสภาพการณ์ในปัจจุบันเป็นยุคแห่งการแย่งชิงทรัพยากรซึ่งมีจำนวนน้อยลง การแย่งชิงทรัพยากรเหล่านี้หากประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา ชุมชนของตนเองแล้ว ย่อมไม่อาจพัฒนาชุมชนของตนเองได้ อย่างไรก็ตามการจะตั้งความ คาดหวังเฉพาะส่วนของชุมชนหมดก็ไม่ได้ เพราะชุมชนยังขาดการวิเคราะห์และข้อมูลที่เป็นระบบ จึงจำเป็นต้องอาศัยนักพัฒนาภายนอกอยู่ส่วนหนึ่ง กระบวนการพัฒนาชุมชนจะต้องอาศัยการมี ส่วนร่วมของทุกฝ่ายจึงจะประสบผลสำเร็จโดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการที่มีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง

๒.๒.๖ กระบวนการพัฒนาชุมชน

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ได้มีผู้กล่าวถึงกระบวนการของการพัฒนาชุมชนไว้อย่างมากมาย ผู้วิจัยได้ศึกษาและเรียบเรียงไว้ ดังนี้

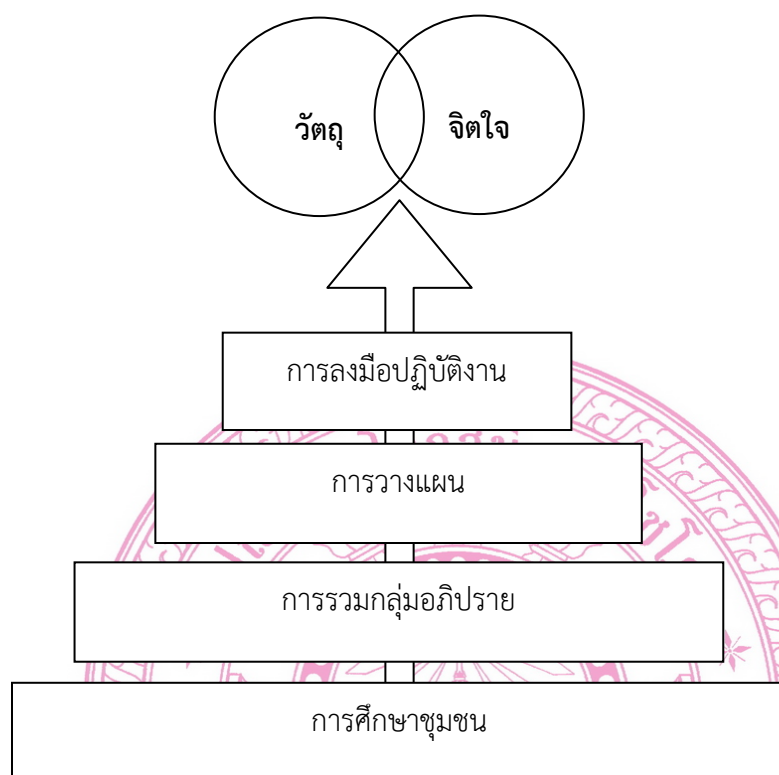
ประเวศ วะสี ได้กล่าวถึงกระบวนการเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนไว้ว่า การพัฒนาชุมชนจึงต้องมีลักษณะที่เป็นกระบวนการ เป็นวิธีการ เป็นโครงการ พร้อมทั้งเป็นกระบวนการทางสังคม มีลักษณะดังนี้

^{๔๗} องค์การสหประชาชาติ(United Nation) อ้างถึงใน ยุวัฒน์ วุฒิเมธี เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๑ -๑๒.

๑. การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการ (Process) คือมีความต่อเนื่องของปฏิกิริยาโต้ตอบต่อกันของคนในสังคม การพัฒนาชุมชนต้องมีการดำเนินงานเป็นขั้นตอนต่อเนื่องกันจะขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไม่ได้
๒. การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการ (Method) ซึ่งนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้จึงต้องกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินการให้ชัดเจน มีการสอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐบาล ความต้องการของประชาชนในชุมชนและการเหมาะสมกับสภาพพื้นฐานของชุมชน
๓. การพัฒนาชุมชนเป็นโครงการ (Program) ประกอบด้วยเนื้อหาและแผนงานย่อยที่เน้นความริเริ่มของชุมชน การสนับสนุนของคนในชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน การสนับสนุนจากรัฐบาล และการประสานงานกันระหว่างบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นต้น
๔. การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการทางสังคม (Social Process) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาดของอารมณ์ อันก่อให้เกิดพฤติกรรมมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชนการพัฒนาชุมชนจึงต้องใช้แรงจูงใจกระตุ้นให้ประชาชนมีการตื่นตัวเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา (Movement) ไม่เฉื่อยชาและท้อถอย^{๔๘}

พัชรินทร์ ลิธสุนทร ได้แสดงกระบวนการพัฒนาชุมชนไว้ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการ และยุทธวิธีหนึ่งที่ทำงานในชุมชนหรือในหมู่บ้าน โดยสนับสนุนให้มีการพัฒนาสภาพแวดล้อมของคน คือ พัฒนาทางด้านวัตถุ และมีการพัฒนาสภาพจิตใจของคน คือพัฒนาทางด้านจิตใจควบคู่กันไป เช่น การสร้างถนนสายหนึ่งขึ้นในหมู่บ้านจะต้องเกิดจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในหมู่บ้านนั้น มิใช่เกิดจากความต้องการของนักพัฒนา นอกเหนือไปจากข้างต้นนี้ กระบวนการพัฒนาชุมชนยังช่วยสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจสังคม และการเมืองในชุมชนอย่างได้สัดส่วนไม่หนักไปด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะอีกด้วย

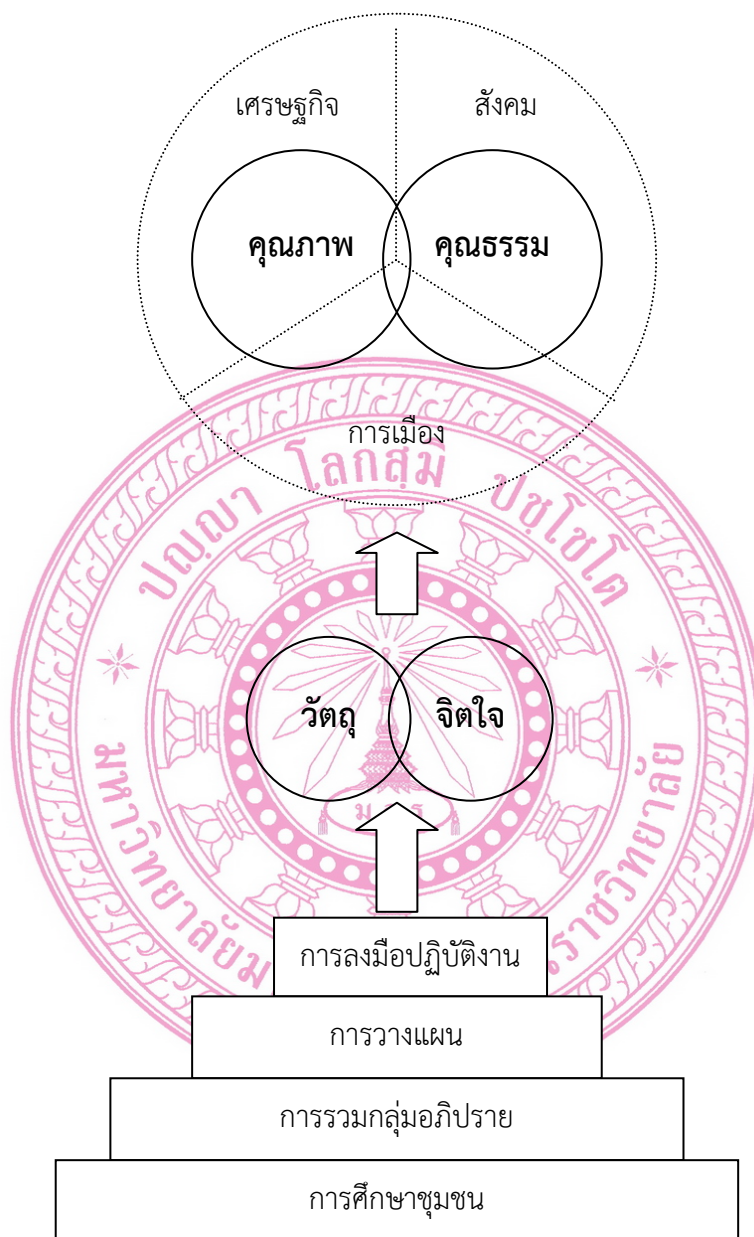
^{๔๘} ประเวศ วะสี, **ประชาคมตำบล** พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มติชน ๒๕๔๑) หน้า ๑๐

แผนภูมิที่ ๒.๒ กระบวนการพัฒนาชุมชนซึ่งสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางด้านวัตถุและจิตใจ

จากแผนภูมิที่ ๒.๒ แสดงถึง “กระบวนการพัฒนาชุมชน ซึ่งสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางด้านวัตถุและจิตใจ”

ในด้านเศรษฐกิจช่วยให้ประชาชนมีผลผลิตที่เพิ่มขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น และมีการคมนาคมต่าง ๆ สะดวกขึ้น ในด้านสังคมช่วยให้ประชาชนมีสุขภาพอนามัยดีขึ้น รู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ เห็นถึงความสำคัญของครอบครัวหลักเลี้ยวอบายมุข และรู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม ในด้านการเมืองช่วยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย รู้จักรักและหวงแหนในสิทธิเสรีภาพของคน ไปใช้สิทธิใช้เสียงในการเลือกตั้ง รู้จักร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันวางแผน และร่วมกันปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ของชุมชนส่วนรวมเหล่านั้นเป็นต้น

แผนภูมิที่ ๒.๓ กระบวนการพัฒนาชุมชนซึ่งสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจสังคม และการเมืองอย่างควบคู่และสมดุลกัน

จากแผนภูมิที่ ๒.๓ แสดงถึง “กระบวนการพัฒนาชุมชนซึ่งสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างควบคู่และสมดุลกัน”

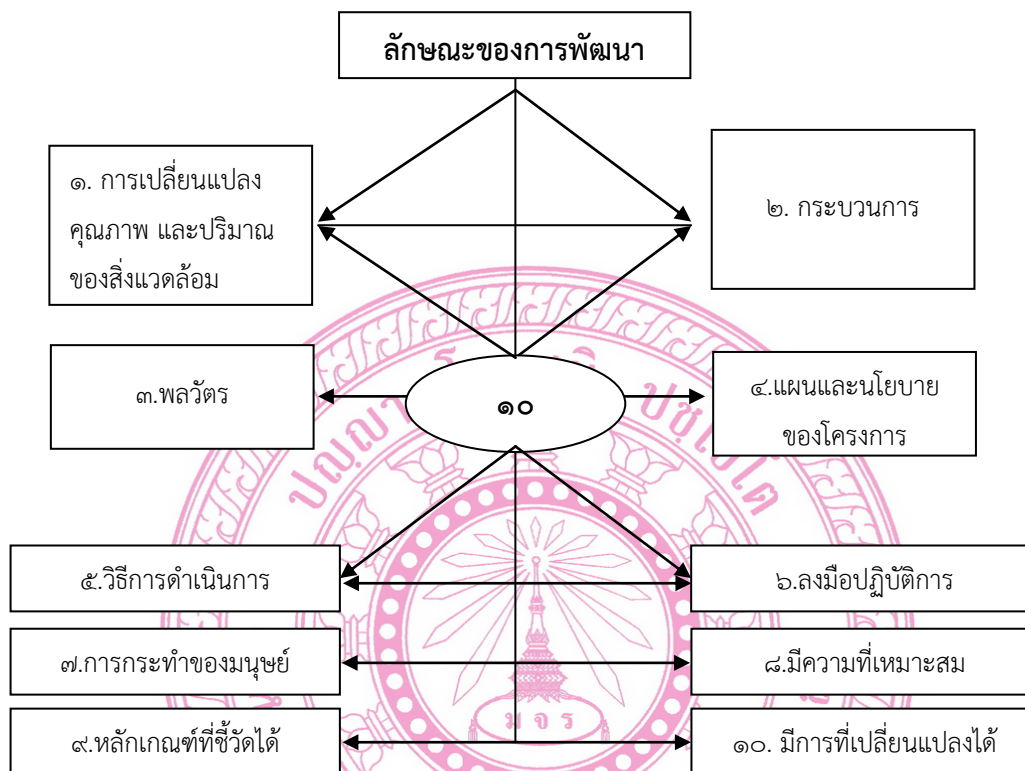
ความสมดุลของการพัฒนาทางด้านวัตถุและจิตใจ จะนำไปสู่จุดหมายปลายทางสูงสุดของ กระบวนการพัฒนาชุมชนนั่นก็คือ การพัฒนาคนอันหมายถึง การพัฒนาคนให้มีทั้งคุณภาพและคุณธรรม ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างได้สัดส่วนกัน การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เป็นผลสืบ

เนื่องมาจากการพัฒนาทางด้านวัตถุ ส่วนการพัฒนาให้คนมีคุณธรรม เป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาทางด้านจิตใจ อธิบายได้ว่า กระบวนการพัฒนาชุมชน มุ่งพัฒนาให้ประชาชนมีความรู้ ความสามารถ ทำงานที่รับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ (คุณภาพ) และมีความซื่อสัตย์ ยอมเสียสละผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อชุมชนส่วนรวม(คุณธรรม) เช่น ในด้านเศรษฐกิจมีความสามารถเพิ่มผลผลิตต่างๆ มากมายทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็ได้มุ่งค้ำกำไรจนเกินควร จนทำให้ประชาชนในชุมชนต้องเดือดร้อนในด้านสังคมรู้จักทำนุบำรุงศาสนชนบธรรมนิยมประเพณี ให้เกียรติและเห็นความสำคัญของสตรี เด็ก และคนชราอย่างจริงจังขณะเดียวกันก็ไม่ใช้ศาสนาหรือชนบธรรมนิยมประเพณีมาเป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์ใส่ตัวเช่น ไม่อ้างศาสนาเพื่อผลประโยชน์ของตนหรือกระทำตัวไปในทำนองมือถือสาก ปากถือศีล” สำหรับด้านการเมือง คือ รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตน ช่วยกันส่งเสริมป้องกันและรักษาการปกครองระบอบประชาธิปไตยขณะเดียวกันก็ไม่แสวงหาประโยชน์ใส่ตัวทางด้านนี้ เช่น ไปใช้สิทธิใช้เสียงเลือกตั้งด้วยความสุจริตใจ ไม่ทำการต่อต้านหรือหาทางทำลายผู้ที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกับตนเอง หรือเมื่อมีโอกาสเข้าไปเป็นตัวแทนของประชาชนในสภาระดับต่างๆ ก็ไม่มุ่งแสวงหาแต่ประโยชน์ใส่ตัวโดยมิได้คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นต้น^{๔๙}

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ ได้กล่าวถึงลักษณะที่เป็นกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาไว้ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน จะเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้ร่วมกันเรียนรู้สภาพของชุมชน การดำเนินชีวิต ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำงาน และร่วมกันค้นหาปัญหาสาเหตุของปัญหาตลอดจนจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
๒. การมีส่วนร่วมในการวางแผนโดยจะมีการรวมกลุ่มอภิปรายและแสดงความคิดเห็น เพื่อการกำหนดนโยบายวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงานและทรัพยากรที่ต้องใช้
๓. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา โดยสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ แรงงาน เงินทุน หรือเข้าร่วมบริหารงานการใช้ทรัพยากรการประสานงานและดำเนินการจากความช่วยเหลือภายนอก
๔. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาเป็นการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกับของบุคคลและสังคม
- ๕ . การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการพัฒนา เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นได้ทันที

^{๔๙} พิชรินทร์ สิริสุนทร, แนวคิดและทฤษฎีด้านการพัฒนาสังคม หน้า ๔๓-๔๗.

แผนภูมิที่ ๒.๔ แสดงลักษณะของการพัฒนา

จากแผนภูมิที่ ๒.๔ แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาชุมชนในภาคทฤษฎี มีกระบวนการ ๑๐ ประการ ดังนี้

๑. เป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ เช่น ด้านคุณภาพ ปริมาณ และ สิ่งแวดล้อมของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้นหรือมีความเหมาะสม อันเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน ไม่ใช่การ เปลี่ยนในด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้นเรียกได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทุกด้านทั้งระบบบริหาร (Administration) การจัดการ (Management) ทางสังคม (Social) และพยายามเปลี่ยนทัศนคติที่ไม่ดีของคนในสังคม (Social and human) ซึ่งเป็นลักษณะตามความหมายทางด้านการพัฒนา

๒ . มีลักษณะเป็นกระบวนการ (Process) คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามลำดับของขั้นตอนอย่างต่อเนื่องกันไปลำดับของนโยบายที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับแผนพัฒนาแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ ปี พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔ ไม่สามารถข้ามขั้นตอนหนึ่งตอนใดได้

๓ . มีลักษณะเป็นพลวัตร (Dynamic) คือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาไม่หยุดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะเป็นแบบที่รวดเร็วหรือ ช้าจะมีปริมาณที่มากหรือน้อยก็เป็นไปได้

๔ . เป็นแผนและโครงการ คือ เกิดขึ้นเริ่มจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าจะเปลี่ยนแปลงใครด้านไหน ด้วยวิธีการใด เมื่อไหร่ ใช้งบประมาณมากหรือน้อยมีจำนวนเท่าที่ต้องใช้ผู้รับผิดชอบมีแผนกใดบ้าง แต่ละแผนกใช้กำลังจำนวนเท่าใด ค่าแรงงาน คนละเท่าไร ค่าวัสดุเท่าไร ไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า

๕ . เป็นวิธีการพัฒนาตามมรรควิธี คือ กลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง มีเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น การพัฒนาสังคม การพัฒนาชนบท การพัฒนาทางการเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาชุมชน ล้วนแล้วเป็นวิธีการพัฒนาอีกแบบหนึ่งมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ

๖ . การลงมือปฏิบัติ คือ การทำให้เกิดขึ้นได้จริงไม่เป็นเพียงความคิดที่ไร้ประสิทธิภาพ หรือเป็นเพียงแต่รายละเอียดของแผนและนโยบายตามโครงการเท่านั้น เพราะการพัฒนาเป็นวิธีการที่ต้องนำไปปฏิบัติได้จริง จึงสัมฤทธิ์ผลตามต้องการ

๗ . เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ เพื่อให้เกิดประโยชน์ตามที่มนุษย์ต้องการ เพราะมนุษย์กำเนิดมาเป็นสัตว์โลกชนิดเดียวที่สามารถจัดทำแผนโครงการและคิดค้นวิธีทำงานที่แปลกใหม่ สำหรับพัฒนาตนเองทำสิ่งต่างให้ง่าย และรวดเร็วยิ่งขึ้น การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ก็ตามถ้าไม่เกิดจากการกระทำของมนุษย์แล้วจะไม่ใช่การพัฒนา แม้จะมีลักษณะอื่น ๆ เหมือนกับการพัฒนาก็ตาม

๘ . ผลที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมหรือมีความพอใจที่ทำให้มนุษย์และสังคม มีความสุข เพราะการพัฒนาเป็นที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และการอยู่ร่วมกัน ที่มนุษย์เป็นต้องอยู่ร่วมกับสังคมของมนุษย์เองมนุษย์จะอยู่คนเดียวไม่ได้มนุษย์จึงต้องพัฒนาสังคมของตนเองอยู่ตลอดเวลา

๙ . การสร้างกฎเกณฑ์หรือกฎระเบียบ เพื่อเป็นเครื่องมือในการชีวิตจะสามารถบอกได้ว่าลักษณะของการกระทำที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นการพัฒนาหรือไม่ซึ่งมีการดำเนิน งาน ได้หลายวิธีเช่นนำไปเทียบกับสภาพเดิมๆ ก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลง ต้องมีการกำหนด กฎระเบียบ มาตรฐานการชีวิตในด้านต่างๆ ทั้งในด้านคุณภาพปริมาณ สภาพแวดล้อม ความคงทนถาวร การถ่วงน้ำหนักทางเทคโนโลยีพร้อม ทั้งมีการประเมินผลจากผู้ที่เกี่ยวข้องและข้อมูลที่ต้องการทราบมีความเหมาะสมหรือพึงพอใจอยู่ในระดับมากหรือน้อย

๑๐ . ใช้ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงการพัฒนานอกจากจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมมนุษย์ และสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับมนุษย์โดยตรงแล้ว ทั้งรูปแบบ กระบวนการและวิธีการพัฒนาตนเองก็จะสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองได้เนื่องจากมนุษย์และสังคมเกิดจากการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลของการพัฒนาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงไปตามกระบวนการของการพัฒนาเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วยการพัฒนาใหม่ๆ จึงเกิดขึ้นอยู่เสมอ^{๕๐}

^{๕๐} ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา หน้า ๕- ๗

สรุปได้ว่า ลักษณะการพัฒนาต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงไปสู่การลดปัญหา และความขัดแย้งให้น้อยที่สุดในการสร้างความเจริญให้ชุมชนโดยมีการกำหนดแผนงานเพื่อนำไปสู่ความเป็นมาตรฐานในการนำไปปฏิบัติพร้อมทั้งให้คนในชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาชุมชน โดยริเริ่มจากการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลที่เกิดขึ้น ตามแนวทางของกระบวนการแนวร่วม“การพัฒนาชุมชน” โดยที่ทฤษฎีการพัฒนาชุมชนเน้นลักษณะของการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงที่ขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งในองค์ประกอบทั้ง ๑๐ ประการข้างต้น การพัฒนาตามทฤษฎีดังกล่าวนี้จะไม่สมบูรณ์ ลักษณะการพัฒนาจึงควรมีความมุ่งหมายที่ตรงประเด็นของปัญหา คือ

- ๑) การพยายามเปลี่ยนแปลงปรับปรุงโครงสร้างของสังคมเก่าที่ไม่ดีให้ดีขึ้น
- ๒) คงโครงสร้างเก่าที่ดีไว้ในการกำหนดแผนการพัฒนาใหม่ให้ชัดเจนและรัดกุม ทั้งด้านคุณภาพ ด้านปริมาณ และสภาพสิ่งแวดล้อม ตามโครงการของแผนระยะยาวที่มนุษย์ส่วนมากต้องทำงานร่วมกัน

และ ๓) เพื่อสร้างคุณประโยชน์ให้แก่กลุ่มของหมู่ประชาชนไปสู่ความเจริญ เป็นการพยายามที่ตั้งใจกระทำเพื่อเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมของประชากรเป้าหมายเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ต้องการ

อนึ่ง จุดเน้นของการพัฒนาชุมชนจึงควรอยู่ที่ว่า การพัฒนาทางด้านรูปธรรมและนามธรรมจะต้องควบคู่กันไปในอัตราที่ได้สัดส่วน ถ้าหากมุ่งพัฒนาด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะก็จะทำให้เกิดผลการพัฒนาชนิดผิดรูปผิดร่าง ผิดวัตถุประสงค์ นอกจากนี้นักพัฒนาจะต้องมองชุมชนเสมือนเป็นสิ่งมีชีวิต เช่นเดียวกับบุคคล ๆ หนึ่ง และการพัฒนาจะต้องให้ความสำคัญในกิจกรรมทุกด้านที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ และการพัฒนาชุมชน มิได้มุ่งขจัดปัญหาของชุมชนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ทำทุกๆ ด้านไปด้วยกัน การแก้ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบกระเทือนที่มีต่อปัญหาเรื่องอื่น จึงมิใช่เป็นการแก้ปัญหาที่รอบคอบและจะเป็นผลเสียก่อให้เกิดความขัดแย้งมากกว่าผลดี ยิ่งไปกว่านี้ อาจกล่าวได้ว่า ไม่มีปัญหาใดในโลกนี้เกิดขึ้นจากสาเหตุเดียว เมื่อเป็นเช่นนั้น การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ก็ควรให้ความสำคัญในหลาย ๆ ด้านควบคู่กันไปด้วย การพัฒนาจึงจะครอบคลุม ครบถ้วนในทุกๆด้าน

๒.๓ ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับทฤษฎีการพัฒนาชุมชน ผู้วิจัยได้ศึกษา ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ดังนี้

๒.๓.๑ ทฤษฎีภาวะทันสมัย (Modernization Theory)

ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายเกี่ยวกับทฤษฎีภาวะทันสมัยไว้อย่างมากมาย ซึ่ง ผู้วิจัยได้รวบรวมเรียบเรียงไว้ดังนี้

พัชรินทร์ สิริสุนทร ได้กล่าวว่า ลักษณะที่สำคัญของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ความ ทันสมัยประกอบด้วย

๑. การเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตและเทคโนโลยีในการดำรงชีวิตจากแบบเรียบง่ายใน สังคมจารีต ไปสู่การดำรงชีวิตที่อาศัยความรู้และเทคโนโลยีระดับสูง มีความเป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น
๒. เปลี่ยนแปลงระบบการผลิตจากเกษตรกรรมแบบยังชีพ หรือการทำการเกษตรในที่ดิน แปลงเล็กเพื่อบริโภคในครัวเรือน เป็นการผลิตรายใหญ่เพื่อขาย มีการจ้างแรงงานภายนอกครอบครัว หรือชุมชนแทนการใช้แรงงานในครอบครัว
๓. มีระบบอุตสาหกรรมในโรงงานและการใช้เครื่องจักรกลเพิ่มมากขึ้น
๔. วิถีชีวิตของคนเปลี่ยนแปลงจากความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการเป็นแบบเป็นทางการ
๕. เกิดเมืองเพิ่มขึ้นและมีการขยายตัวของสังคมเมือง
๖. มีการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน สาธารณูปโภค โรงเรียน โรงพยาบาล
๗. เกิดชนชั้นกลางและผู้ประกอบการ (Entrepreneur) เพิ่มขึ้น
๘. มีการเปลี่ยนแปลงระบบความเชื่อของคนจากอำนาจเหนือธรรมชาติ ครอบครัวและ ชุมชนนิยม เป็นความคิดเชิงเหตุผล ปัจเจกชนนิยมและวัตถุนิยม
๙. โครงสร้างของครอบครัวเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว
๑๐. สถาบันทางสังคมต่างๆมีความสลับซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น
๑๑. การจัดระเบียบทางสังคมใช้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เป็นลายลักษณ์อักษรมาก ขึ้นแทนที่บรรทัดฐานและวิถีประเพณีที่ใช้อยู่ในสังคมจารีต

สุทิพย์พร โชติรัตนศักดิ์ ได้กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีภาวะทันสมัย (Modernization Theory) กับแนวคิดเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom Approach) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนาสังคมที่ผ่านมาอยู่บนฐานความคิดของการพัฒนาสังคมกระแสหลักที่ให้ความสำคัญกับ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Growth-only Development Approach) โดยรวมศูนย์กลางการ

^{๕๑}พัชรินทร์ สิริสุนทร แนวคิดและทฤษฎีด้านการพัฒนาสังคมหน้า ๙๒.

พัฒนาไว้ที่ส่วนกลางทิศทางการพัฒนาส่วนใหญ่จึงถูกกำหนดจากรัฐบาลและเอกชนโดยอาศัยระบบทุนนิยม การพัฒนาจึงเป็นกระบวนการสร้างความทันสมัย (Modernization) ที่มุ่งเน้นในเชิงปริมาณหรือการเติบโตทางวัตถุเพียงด้านเดียว ประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างประเทศโลกตะวันตก จึงเข้ามามีบทบาทอย่างกว้างขวางในการกำหนดรูปแบบและทิศทางการพัฒนา และถ่ายทอดแนวคิดดังกล่าวลงสู่ประเทศโลกที่สาม(The Third World) ซึ่งนับเป็นการเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาสังคมโลกเป็นอย่างยิ่ง และเป็นที่มาของการแพร่กระจายระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม^{๕๒}

- ชนิตา รักษ์พลเมือง** ได้กล่าวโดยสรุปกระบวนการสร้างความทันสมัยไว้ว่า กระบวนการสร้างความทันสมัย (Modernization Process) มีลักษณะดังต่อไปนี้
๑. Modernization เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงเชิงปฏิรูป (Revolutionary Process) ของวิวัฒนาการทางสังคม
 ๒. Modernization เป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อน (Complex Process)
 ๓. Modernization เป็นกระบวนการที่เป็นระบบ (Systemic Process)
 ๔. Modernization เป็นกระบวนการในระดับโลก (Global Process)
 ๕. Modernization เป็นกระบวนการที่ใช้เวลายาวนาน (Lengthy Process)
 ๖. Modernization เป็นกระบวนการที่มีขั้นตอน (Phased Process)
 ๗. Modernization เป็นกระบวนการสร้างความเป็นเอกพันธ์ (Homogenizing Process)
 ๘. Modernization เป็นกระบวนการที่ไม่ย้อนกลับ (Irreversible Process)
 ๑๐. Modernization เป็นกระบวนการก้าวหน้า (Progressive Process)^{๕๓}

ดังนั้น แนวคิดทฤษฎีภาวะทันสมัย จึงแบ่งสังคมออกเป็นสองรูปแบบ กล่าวคือ สังคมประเพณีที่ด้อยพัฒนากับสังคมทันสมัยที่พัฒนาแล้ว การพัฒนาจึงเป็นกระบวนการสร้างความทันสมัย (Modernization) ฟุ้งประเด็นไปที่เป้าหมายแรกของการพัฒนานั้นคือ ความเจริญทางเศรษฐกิจ (Development equates economic growth) โดยใช้ดัชนีชี้วัดที่สำคัญของการพัฒนา (Development Indicators) นั่นก็คือ รายได้ประชาชาตินั้นเอง สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาแต่ เฉพาะการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น (Change for the better) เท่านั้นจึงจะเรียกว่า การพัฒนา ซึ่งต้องเกิดมาจากการวางแผน และการกำหนดทิศทางการเปลี่ยนที่พึงประสงค์ และต้องสอดคล้องกับค่านิยมของสังคมด้วย

^{๕๒} สุทิพย์พร โชติรัตนศักดิ์, ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีภาวะทันสมัยกับแนวคิดเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น , [ออนไลน์].แหล่งที่มา <http://web.bsru.ac.th/~sutipporn/works/Modernization-Theory.pdf>, [๑๐ กันยายน ๒๕๕๖]

^{๕๓} ชนิตา รักษ์พลเมือง, แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนา: กระบวนทัศน์ที่เปลี่ยนแปลง, เอกสารประกอบโครงการพัฒนาผู้นำด้านนโยบายการศึกษาและการพัฒนาขององค์กรสังคมมณฑล กรุงเทพฯ, (คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สิงหาคม ๒๕๕๕)(อัตสำเนา).

การพัฒนาเศรษฐกิจจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยกระบวนการสร้างความทันสมัย (Modernization Process) โดยมุ่งสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นสองระดับ คือระดับสังคมและระดับบุคคล

การพัฒนาไปสู่ความทันสมัยนั้น อาจกล่าวได้ว่ามีทั้งข้อดีและข้อเสีย ประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลายที่ได้รับอิทธิพลจากการแผ่ขยายอำนาจของประเทศตะวันตก เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอย่างรวดเร็ว เช่นถนนหนทาง สาธารณูปโภคต่างๆ โรงพยาบาล และโรงเรียน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วนี้ไม่สอดคล้องกับขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม และลักษณะทางกายภาพของท้องถิ่น ปัญหาที่ตามมาคือความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือยและไม่เห็นคุณค่า การเกิดมลภาวะ ปัญหาทางเศรษฐกิจและปัญหาสังคมต่างๆอีกมากมาย

๒.๓.๒. ทฤษฎีพึ่งพา (Dependency Theory)

ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับทฤษฎีพึ่งพา (Dependency Theory) ไว้ อย่างมากมาย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเรียบเรียงไว้ ดังนี้

ที. โดส ซานโตส (T. DosSantos) ได้ให้ความหมายของการพึ่งพาไว้ดังนี้ “การพึ่งพาหมายถึง สถานการณ์ที่เศรษฐกิจของประเทศตกอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการพัฒนา และขึ้นอยู่กับ การขยายตัวของเศรษฐกิจเพื่อเลี้ยงตัวเองได้ของประเทศอื่น” และมีลักษณะพึ่งพาทั้งในทางวัฒนธรรม สังคม การเมือง และเศรษฐกิจต่อประเทศทุนนิยมตะวันตก โดยเฉพาะทางเทคโนโลยี ความเชี่ยวชาญทุน สินค้าประเภททุน และตลาดสินค้าสำหรับส่งออก เป็นต้น

พัชรินทร์ สิริสุนทร ได้กล่าวสรุปนิยามแนวความคิดการพึ่งพาทั้งหลายไว้ว่า ความด้อยพัฒนานั้นเกิดขึ้นจากการที่ประเทศส่วนใหญ่ของโลกที่สามถูกดึงเข้าร่วมในระบบทุนนิยมระหว่างประเทศในฐานประเทศบริวารของประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งหลายและทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโลกที่สามเอื้ออำนวยต่อการถูกแสวงประโยชน์โดยประเทศพัฒนาแล้วดังกล่าว ยิ่งกว่านั้น โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมยังไม่ส่งเสริมการพัฒนาแบบทุนนิยมอีกด้วย ไดอิตอร์ เสงหาส (Dieter Seenghaas) เรียกประเทศเหล่านี้ว่า “ทุนนิยมอ่อน” ที่เรียกเช่นนี้ เพราะไม่มีสินค้าประเภททุน (Capital Goods) ที่ผลิตเองได้ ต้องไปอาศัยประเทศพัฒนาแล้วโดยการนำเข้าจึงกลายเป็นตลาดสำคัญของสินค้าจากประเทศพัฒนาแล้ว ในขณะที่เดียวกันก็ส่งวัตถุดิบไปให้ประเทศดังกล่าว ลักษณะเช่นนี้ยังเกิดขึ้นภายในประเทศด้อยพัฒนาระหว่างชนบทกับเมืองด้วย

การศึกษาทฤษฎีพึ่งพามีอยู่ ๓ แนวทางด้วยกัน และทุกแนวทางต่างมีท่าทีของการต่อต้านจักรวรรดินิยมอยู่ด้วยทั้งนั้น คือ

^{๕๔} อ้างใน พัทธรินทร์ สิริสุนทร, แนวคิดและทฤษฎีด้านการพัฒนาสังคมเอกสารประกอบการสอนสาขาวิชา พัฒนาสังคม, (คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๗(อึดสำเนา).

แนวทางแรก ได้แก่ การศึกษาแบบทุนนิยม โดยรวมเอาแนวนิยมต่าง ๆ เช่น ทักษะของการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง ความเป็นชาตินิยม โครงสร้างนิยมและพัฒนานิยมเข้าด้วยกัน แม้จะมีลักษณะของการต่อต้านจักรวรรดินิยม แต่ก็ยังมองเห็นโอกาสที่จะพัฒนาตามแนวทางของทุนนิยมต่อไปได้ โดยการปรับปรุงโครงสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองกับประเทศพัฒนาแล้วเสียใหม่ เพื่อมิให้ถูกเอาเปรียบทางผลประโยชน์หรือมูลค่าส่วนเกินไปมากนัก ทฤษฎีที่นำมาใช้วิเคราะห์ของแนวทางนี้ คือ ทฤษฎีโครงสร้างนิยม ซึ่งออสวัลโด ซังเกล (Oswaldo Sunkel) ได้ทำการศึกษาทั้งปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศและระบบทุนนิยมโลก เพื่อแสดงให้เห็นว่า ความพัฒนาและความด้อยพัฒนานั้น คือ แต่ละด้านของเหรียญเดียวกัน ดังนั้น การพัฒนา ความด้อยพัฒนา การพึ่งพา ความตกต่ำ และความแตกต่างทางพื้นที่ ถือได้ว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและอยู่ในกระบวนการขยายตัวของทุนนิยมโลกเดียวกัน การแก้ไขอยู่ในกระบวนการขยายตัวของทุนนิยมโลกนี้ ทำให้เกิดการแบ่งขั้วเป็นศูนย์กลางและบริวารทั้งระหว่างประเทศและภายในประเทศ มีการได้เปรียบแบบพึ่งพาเกิดขึ้น

แนวทางที่สอง คือ การศึกษาแบบมาร์กซิสต์ โดยเน้นความสำคัญของภาวะนามธรรม เพราะเชื่อว่าการทำความเข้าใจสภาพความเป็นจริงนั้น จำเป็นจะต้องกำหนดตัวแบบหรือสมมติฐานขึ้นมาก่อน แล้วจึงทำการรวบรวมตัวเลข ข้อมูล และหลักฐานต่าง ๆ ของสภาพที่เป็นจริงมาอธิบายเปรียบเทียบให้เห็นนักทฤษฎีคนสำคัญที่ได้ทำการศึกษาตามแนวมาร์กซิสต์นี้ ได้แก่ อังเดร จี. แฟรงก์ (Andre G. Frank) ซึ่งสรุปความคิดได้ดังนี้

๑) การพัฒนาเศรษฐกิจของแต่ละประเทศจะไม่เกิดขึ้นอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่องแบบเดียวกัน ประเทศด้อยพัฒนาขณะนี้ไม่ได้อยู่ในขั้นตอนที่ประเทศพัฒนาแล้วเคยผ่านมาก่อน และประเทศพัฒนาแล้วก็ไม่เคยด้อยพัฒนาแบบนี้มาก่อน แม้จะเคยเป็นประเทศที่ไม่พัฒนามาก่อนก็ตาม

๒) ความด้อยพัฒนามิได้สะท้อนถึงโครงสร้างของประเทศด้อยพัฒนา แต่เป็นผลทางประวัติศาสตร์ของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับประเทศศูนย์กลางอันเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างการขยายระบบทุนนิยมโลกอันทำให้มีการแสวงประโยชน์จากแรงงานของประเทศบริวารผ่านการค้าที่ผูกขาด มีการทำลายระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เลี้ยงตัวเองได้ (Self-subsistence) ของประเทศด้อยพัฒนาและเปลี่ยนประเทศด้อยพัฒนาเป็นแหล่งการสะสมทุนของประเทศศูนย์กลางและการพัฒนาของประเทศศูนย์กลาง

โดย แฟรงก์ได้ตั้งสมมติฐานของการศึกษาไว้ดังนี้

๑) สิ่งที่แตกต่างกันในการพัฒนาระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศด้อยพัฒนา ก็คือประเทศพัฒนาแล้วไม่เคยเป็นบริวาร แต่ประเทศด้อยพัฒนากำลังเป็นบริวารและมีข้อจำกัดหลายประการ

๒) ประเทศบริวารจะประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการพัฒนาอุตสาหกรรมแบบทุนนิยมดั้งเดิม ถ้ามีความผูกพันกับประเทศศูนย์กลางน้อยที่สุด

๓) ภูมิภาคที่ด้อยพัฒนาและมีลักษณะของสังคมศักดินามากที่สุดอยู่ในขณะนี้เพราะเคยมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดมากกับเมืองหลักหรือประเทศศูนย์กลางมาก่อน และแฟรงค์ได้เสนอให้ประเทศในลาตินอเมริกาแยกตัวอย่างเด็ดขาดออกจากความสัมพันธ์แบบศูนย์กลางกับบริวาร โดยการปฏิวัติทางสังคมนิยม

แนวทางที่สาม คือ การศึกษาที่ใช้ทั้งแนวแรกและแนวที่สอง ใช้แนวทางโครงสร้างทุนนิยมสำหรับวิเคราะห์และอธิบายสถานการณ์ที่เป็นรูปธรรมของการพึ่งพา และใช้แนวทางมาร์กซิสต์สำหรับกำหนดภาวะหรือตัวแบบนามธรรมของการพึ่งพา แนวคิดหลัก ก็คือ สภาพเฉพาะของสิ่งหนึ่งจะถูกกำหนดเงื่อนไขโดยสภาพทั่ว ๆ ไป และใช้แนวคิดนี้กำหนดลักษณะที่แตกต่างกันของการพึ่งพาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการขยายตัวของระบบทุนนิยมโลก (ลักษณะการพึ่งพาเป็นสภาพเฉพาะ ส่วนกระบวนการขยายตัวของระบบทุนนิยมโลกเป็นสภาพทั่วไป)

เนื่องจากทฤษฎีพึ่งพามีผู้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันเป็นกลุ่ม ๆ ยังไม่เป็นทฤษฎีที่เป็นแนวเดียวกันในหลาย ๆ ประเด็น แต่ก็พอจะกล่าวถึงแนวคิดร่วมได้ว่ามีลักษณะสำคัญอะไรบ้าง ดังนี้ ประการแรก ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจของประเทศบริวารอยู่ในภายใต้สิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศหรือเป็นส่วนหนึ่งของทุนนิยมโลก การวิเคราะห์และทำความเข้าใจเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้ จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ที่มีกับประเทศศูนย์กลางด้วย ซึ่งมักจะเป็นความสัมพันธ์ที่เสียเปรียบ

ประการที่สอง ความสัมพันธ์ของชนชั้นนำในประเทศบริวารกับประเทศศูนย์กลาง นอกจากจะมีลักษณะในการกอบโกยผลประโยชน์จากประเทศบริวารแล้ว ชนชั้นนำยังมีผลประโยชน์ร่วมกันและมีการเลียนแบบการดำรงชีวิตจากกันด้วย

ประการที่สาม ความไม่เท่าเทียมกันของประเทศสองกลุ่มจะมีมากขึ้น ทั้งในระดับระหว่างประเทศ ชนชั้น ภาค และกลุ่มชน คนรวยก็ยิ่งรวย คนจนจะจนมากขึ้น มีความแตกแยกและขัดแย้งกันภายในสังคม^{๕๕}

๒.๓.๓. ทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐาน (Theory of Satisfaction of Basic Needs)

พัชรินทร์ สิริสุนทร ได้กล่าวสรุปทฤษฎีความพอใจในความต้องการพื้นฐาน (Theory of Satisfaction of Basic Needs) ไว้ดังนี้

การที่ผู้รู้ได้หันมาใช้วิธีการใหม่ ๆ ในการมองปัญหา ประกอบกับแนวคิดในเรื่องทฤษฎีพึ่งพาทำให้กรอบการพิจารณาและการอ้างอิงของทฤษฎีการพัฒนาแบบเดิมถูกวิพากษ์วิจารณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความคิดเกี่ยวกับความเจริญเติบโต แนวความคิดเกี่ยวกับการทำให้ทันสมัยและการพัฒนาแบบเก่าที่เริ่มมาตั้งแต่ ค.ศ.1960 โดยผู้สนใจในเรื่องการพัฒนาได้หันมาให้ความสำคัญกับความ

^{๕๕} พัชรินทร์ สิริสุนทร แนวคิดและทฤษฎีด้านการพัฒนาสังคม หน้า ๑๔-๒๐.

พอใจเรื่องความต้องการพื้นฐานตามแนวทางของ จาซอบ ไวนเนอร์ (Jacob Viner) เกี่ยวกับวิธีการที่ให้ ความสำคัญกับมนุษย (Humanitarian Approach) ซึ่งถูกปฏิเสธมาแล้วเมื่อ ๒๐ ปีก่อน เพราะไม่มีใคร เชื่อว่าจะเป็นไปได้

แนวความคิดในเรื่องความต้องการพื้นฐานนี้ ถือว่าเป็นกลยุทธ์มากกว่าที่จะเป็นวิธีการ วิเคราะห์แนวความคิดนี้จะตีความหมายข้อมูลที่ทำมาได้ในแนวทางที่แตกต่างไปจากวิธีที่เคยทำมาก่อน และเป็นแนวความคิดที่เกิดวิพากษ์ตัวเอง(Self - Criticism) ขององค์การสหประชาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์การแรงงานระหว่างประเทศและธนาคารโลก แนวความคิดนี้เป็นรูปร่างขึ้นมาได้โดยความ พยายามของผู้รู้กลุ่มหนึ่ง ซึ่งประชุมกันที่เมืองโคโคโยค(Cocoyoc) ในประเทศเม็กซิโก ในปี ค.ศ.1974 โดยถือว่าเป็นโครงการหนึ่งของกลยุทธ์ในการพัฒนาแบบดั้งเดิม จากประสบการณ์หลายปีในการทำงาน ตามโครงการดังกล่าว ทำให้เกิดความแน่ใจว่ากระบวนการทางเศรษฐกิจที่ใช้อยู่ในนั้น มีอาจทำให้ประเทศ โลกที่สามสามารถพัฒนาให้ทันประเทศอุตสาหกรรมทั้งหลายได้ จากความแน่ใจดังกล่าวขององค์การ ระหว่างประเทศได้นำไปสู่การยอมรับว่า ไม่มีทางที่จะอุดช่องว่างระหว่างความร่ำรวยกับความยากจนได้ จึงควรลดวัตถุประสงค์ลงมาสู่ระดับที่ทำให้ประชากรส่วนใหญ่ที่ยากจนพอมีปัจจัยทางวัตถุที่จำเป็นเพื่อ การดำรงชีวิตก่อน ดังนั้น กลยุทธ์ใหม่จึงมุ่งสู่ความพอใจในความต้องการพื้นฐาน ทั้งนี้ เพราะกลไก การตลาดที่มีอยู่นั้นสนองตอบเฉพาะความต้องการที่ได้มาจากการมีอำนาจซื้อเท่านั้น ไม่ได้สนองตอบ ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่ว ๆ ไปว่าประกอบด้วย อาหาร สุขภาพอนามัย ที่ อยู่อาศัย การศึกษา สภาพการทำงาน และความมั่นคงทางสังคม

กลยุทธ์ของการพัฒนาดังกล่าวช่วยให้มีความสำนึกถึงสิทธิพื้นฐานของมนุษย์อันสอดคล้อง กับหลักแห่งความมีศักดิ์ศรีของมนุษย์และช่วยทำให้มีผลในแง่สร้างสรรค์อีกหลาย ๆ อย่างที่ถูกมองข้าม ไปบ่อย ๆ ตามความเห็นของผู้สนับสนุนแล้ว กลยุทธ์นี้ไม่จำกัดตัวเองอยู่ที่การแก้ไขบางส่วนเท่านั้น เช่น ถ้ามาตรการช่วยเหลือเพื่อการพัฒนามุ่งอยู่ที่โครงการช่วยเหลือประชากรส่วนที่ยากจนที่สุด การให้ ช่วยเหลือควรจะต้องคำนึงถึงความต้องการของประชากรที่เกี่ยวข้องด้วย โดยให้เขาได้มีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจด้วย ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่มุ่งถึงความพอใจในความต้องการพื้นฐาน โดยที่นักวิชาการบางท่านมี ความเห็นว่า กลยุทธ์แห่งความต้องการพื้นฐานนี้จะต้องไม่เป็นที่เข้าใจอย่างอิสระแยกจากความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศแบบพึ่งพา หากจะมีการนำเอาไปใช้จริง ๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ ถ้าใช้กลยุทธ์ใหม่ นี้เป็นทางเลือกเพื่อใช้แทน ระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศแบบใหม่(New International Economic Order) ซึ่งเรียกร้องให้มีโดยประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายนั้น หรืออาจเปลี่ยนเป็นศูนย์บริการระหว่าง ประเทศของผู้ยากจน (International Care Service for the Poor) การกระทำดังกล่าวอาจแก้ปัญหา ความยากจนไปได้ แต่จะเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหนเพียงใดนั้น ยังเป็นปัญหายากที่จะบอกได้ เพราะกล ยุทธ์อันนี้มีได้กล่าวถึงปัญหาหรือสาเหตุ ตลอดจนแนวทางแก้ไขในเรื่องเกี่ยวกับความทุกข์ยาก การ แสวงหาประโยชน์และความแปลกแยก(Alienation) ต่าง ๆ ทั้งหลายทั้งมวลที่มีอยู่

ดังนั้น กลยุทธ์ความต้องการพื้นฐานจึงอาจเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์ทั้งหมดที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันและความเป็นธรรมระหว่างมนุษย์ในประเทศต่าง ๆ ในโลกนี้ ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในแง่ของการแบ่งปันทรัพยากร เทคโนโลยี และผลผลิตทั้งหมด

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

๒.๔.๑ ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน มีนักวิชาการหลากหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและเรียบเรียงไว้ ดังนี้

ประชัย ศรีจามร ได้ให้ ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นการสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในแนวทางการพัฒนา โดยผ่านทางกระบวนการส่งเสริม ชักนำ การสนับสนุนให้ ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้ การริเริ่มในการคิดร่วมกันกำหนดแนวทางในการพัฒนาร่วมกันและวางแผนปฏิบัติ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือทรัพยากรทางการบริการ ตลอดจน อำนาจในการตัดสินใจในการกำหนดกิจกรรม แนวทางการดำเนินกิจกรรมของตนเองให้เกิดขึ้น เกิดขึ้นภายในชุมชนด้วยความเต็มใจ และเต็มความสามารถของตนเองเพื่อเพิ่มและพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการและควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากร ตลอดจนปัจจัยการผลิตในสังคม อันจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง^{๕๖}

สุนทร กองทรัพย์ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ว่าหมายถึงการที่บุคคลหรือกลุ่มคนเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการในรูปกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งด้วยความสมัครใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ได้ตั้งใจอันเป็นประโยชน์ต่อตัวบุคคล ต่อกลุ่มคน รวมทั้งต่อส่วนรวม โดยที่ประชาชนต้องเป็นคนตัดสินใจในกระบวนการมีส่วนร่วมด้วยตนเองและรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น^{๕๗}

ทศพล กฤตยพิสิฐได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง สิ่งที่น่าสนใจในรูปกลุ่ม/องค์กรหรือชุมชนไว้ว่า หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล กลุ่มหรือชุมชน มีความเห็นพ้อง ต้องกันเรื่องที่มีผลกระทบใดๆ ต่อการดำเนินชีวิตของตนเอง แล้วมีความแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของตน จนมาสู่การตัดสินใจกระทำการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น ๆ มีความร่วมมือและ

^{๕๖}ประชัย ศรีจามร "การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปลูกป่าภาคภูมิศึกษา ตำบลบ้านน้อยอำเภอตอนชัย อำเภอมือง จังหวัดเชียงราย *ภาคินพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต* (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ๒๕๔๙).

^{๕๗}สุนทร กองทรัพย์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี, *ภาคินพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*, (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๘).

รับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ มีกลุ่มหรือองค์กรชุมชนรองรับประชาชนที่เข้าร่วมมีการพัฒนาภูมิปัญญาและมีการรับรู้สามารถคิดวิเคราะห์และตัดสินใจเพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตของตนเองได้ประชาชนหรือชุมชนได้พัฒนาขีดความสามารถ ของตน ในการจัดการควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม

ถนอม ม่วงกลม ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่าหมายถึงการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาค้นคว้าปัญหา สาเหตุของปัญหา ความต้องการของประชาชน ร่วมตัดสินใจในการเลือกทางเลือกเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมปฏิบัติงานร่วมรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานการพัฒนาและร่วมในการประเมินผลด้วย^{๕๘}

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลส่งเสริมชักนำ และ สร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งส่วนบุคคล กลุ่มชน ชมรมสมาคมมูลนิธิและองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินงาน เรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องร่วมกัน

ยุพาพร รูปงาม ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคล แก้ไขปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและบุคคลที่เกี่ยวข้อง^{๕๙}

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคล ในสถานการณ์กลุ่มซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้ง ให้เกิดความมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย^{๖๐}

^{๕๘} ทศพล กฤตยพิสิฐ “การมีส่วนร่วมของกำนันผู้ใหญ่บ้านเขตหนองจอกที่มีต่อโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง“บวร” และ“บรม” เพื่อสร้างอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทองวิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘).

^{๕๙} ถนอม ม่วงกลม, การประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลคอกกระบือ อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร, ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๓)

^{๖๐} ไพรัตน์ เตชะรินทร์, “นโยบาย และกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนา ปัจจุบันของประเทศไทย” ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา(กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณการพิมพ์, ๒๕๒๗).

^{๖๑} ยุพาพร รูปงาม, “การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕)

^{๖๒} นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗)หน้า ๑๘๓

วิลเลียม ดับบลิว รีเดอร์ (William W. Reeder) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม^{๖๓}

ปรีชญา เวสารัชช์ ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยการใช้ความหมาย หรือใช้ทรัพยากร บางอย่างส่วนตัวในกิจกรรมซึ่งมุ่งสู่การพัฒนาของชุมชน^{๖๔}

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึง ความร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผล และร่วมรับผิดชอบด้วยกันไม่ว่าจะเป็นของบุคคลหรือของกลุ่มทั้งนี้เพื่อให้เกิดการดำเนินงานเกิดการพัฒนาและเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาชุมชนส่งผลให้การดำเนินงานหรือการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนงานหรือโครงการเกิดประสิทธิผล หรือคือการที่ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ตัดสินใจช่วยปฏิบัติการเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนของตน ร่วมกันกระทำในสิ่งที่ลงความเห็นร่วมกันตามความต้องการของชุมชน และสิ่งที่ช่วยกันทำต้องเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจกำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมสร้างพลังให้แก่ประชาชนในชุมชน/ กลุ่ม /องค์กรที่ตั้งขึ้นในชุมชน

๒.๔.๒ รูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้มีผู้แสดงรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้อย่างหลากหลายซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและเรียบเรียงไว้ดังนี้

โคเฮน และอัทซอพฟ์ ได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น ๔ แบบ คือ

๑ . การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกสุด คือ การกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ จากนั้นเลือกนโยบาย และประชากรที่เกี่ยวข้องการตัดสินใจในช่วงเริ่มต้นการตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผนและการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

๒. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานตามโครงการนั้นจะได้มาจากคำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใดเช่น การสนับสนุนด้านทรัพยากรการบริหารงานการประสานงานและการขอ

^{๖๓}William W. Reeder, **Some Aspects of the Information Social Participation of Farm Famillies in New York State**, (New York : Cornell University, 1978, p.39.

^{๖๔}ปรีชญา เวสารัชช์ “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท,”**รายงานวิจัย**, (สถาบันไทยคดีการศึกษา: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์๒๕๓๐), หน้า ๕.

ความช่วยเหลือเป็นต้น

๓. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์(Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้วยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่ม ผลประโยชน์ของโครงการนี้รวมทั้งผลประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลในสังคมด้วย

๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตคือ ความเห็นความชอบและความคาดหวังซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างได้^{๖๕}

อลาสแตร์ ทิ ไวท์ ได้กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมคือพฤติกรรมการมีส่วนร่วมแบ่งออกได้เป็น ๔ มิติ ดังนี้

มิติที่ ๑ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าอะไรควรทำและทำอย่างไร

มิติที่ ๒ มีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนาและลงมือปฏิบัติการตามที่ตัดสินใจ

มิติที่ ๓ มีส่วนร่วมในผลประโยชน์จากการดำเนินงาน

มิติที่ ๔ มีส่วนร่วมในการประเมินผล^{๖๖}

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ ได้แบ่งรูปแบบหรือระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เป็นระดับ คือ

ระดับที่ ๑ ร่วมรับรู้

ระดับที่ ๒ ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น

ระดับที่ ๓ ร่วมพิจารณา ร่วมตัดสินใจ

ระดับที่ ๔ ร่วมดำเนินการ

ระดับที่ ๕ ร่วมติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล

ระดับที่ ๖ ร่วมรับผล

ระดับที่ ๑ ร่วมรับรู้ หมายถึง รัฐได้ให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมแก่ประชาชน เมื่อรัฐมีความคิดริเริ่มหรือมีนโยบายที่จะให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆ แล้วเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้โดยการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน หรือให้สิทธิแก่ประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการที่มอบให้แก่ประชาชนนั้น นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เนื่องจากข้อมูลข่าวสารจะบอกถึงโครงการหรือกิจกรรมที่กำลังจะเกิดขึ้นความจำเป็นและความสำคัญที่จะต้องให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้น รวมถึงการดำเนินการและมาตรการต่าง ๆ ที่จะ

^{๖๕} Cohen John M. & Uphof, Norman T. (1980), **Participation's Place in Rural Development, Seeking Clarity Through Specificity**, World Development, Vol 213.

^{๖๖} White, Alastair T, **Why Community Participation?**, A Discussion of the Argument go, (Community Participation : Current Issue and Lesson Learned. n.p. United Nations Children's Fund, 1982), p.18.

นำมาใช้เพื่อการป้องกันแก้ไขปัญหาลักษณะที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมจากโครงการหรือกิจกรรมนี้ ซึ่งการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารนี้ถือว่าเป็นสิทธิประการหนึ่งของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ระดับที่ ๒ ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น หมายถึง เมื่อประชาชนได้ร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร จากรัฐแล้วประชาชนก็จะร่วมค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ความจำเป็นและความต้องการที่ต้องให้มี โครงการหรือกิจกรรมนั้นพร้อมร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อหน่วยงานเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม หรือ หน่วยงาน หรือผู้มีอำนาจตัดสินใจนำไปใช้ประกอบการพิจารณาต่อไป

ระดับที่ ๓ ร่วมพิจารณา ร่วมตัดสินใจ หมายถึง ร่วมพิจารณาเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับ โครงการหรือกิจกรรม การเลือกพื้นที่ตั้งโครงการ โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ที่จะตั้งโครงการควร จะมีส่วนร่วมพิจารณาหรือปฏิเสธไม่ให้โครงการตั้งในพื้นที่หากเห็นว่ามาตรการที่จะใช้ในการลด ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และมาตรการติดตามตรวจสอบไม่ชัดเจนและไม่เปิดโอกาส ให้ประชาชนมีส่วนร่วม ตรวจสอบด้วย

ระดับที่ ๔ ร่วมดำเนินการ หมายถึง ร่วมในการลงทุน ร่วมในการคัดเลือกผู้ปฏิบัติงาน หรือ ร่วมปฏิบัติงานเอง ในระดับการมีส่วนร่วมนี้อาจจะทำได้ในทุกประเภทของโครงการเช่น หากเป็น โครงการที่จำเป็นต้องใช้ผู้มีความรู้เฉพาะด้านผู้ชำนาญการหรือเทคโนโลยีขั้นสูงแล้ว บางครั้งเป็นความ ยุ่งยากที่จะให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมปฏิบัติงานได้แต่หากเป็นโครงการหรือกิจกรรมระดับท้องถิ่น เช่น การจัดการป่า ลุ่มน้ำหรือทรัพยากรอื่นที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านได้ชาวบ้านหรือประชาชนในท้องถิ่นก็เข้า ร่วมดำเนินการได้หรือเป็นการร่วมดำเนินการด้วยการลงทุนถือหุ้นก็ย่อมถือว่ามีร่วมดำเนินการได้

ระดับที่ ๕ ร่วมติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล หมายถึง การร่วมตรวจสอบและติดตาม การดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆ ว่าเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแล้วได้นำมาตรการลด ผลกระทบมาใช้หรือไม่ มีการใช้ระบบการติดตามตรวจสอบเพื่อป้องกันปัญหาเกิดขึ้น หรือไม่การมีส่วนร่วม ของประชาชนในระดับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างมาก เพราะประชาชนจะทำหน้าที่คอยเฝ้าระวังและเตือนภัย (Watch Dog) การดำเนินงาน โครงการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาก็ได้ทัน่วงทีก่อนที่จะมีผลร้ายเกิดขึ้นและเมื่อมีการดำเนินการตาม โครงการหรือกิจกรรมแล้ว ก็ต้องมีการประเมินผลว่าการดำเนินการนั้น ๆ บรรลุตามเป้าหมายและ วัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด มีการนำมาตรการการป้องกันแก้ไข ปัญหาสิ่งแวดล้อมมาใช้หรือไม่ และ ผลของการดำเนินการเป็นอย่างไร เพื่อจะได้เป็นแนวทางใน การพิจารณานำเอามาตรการที่เหมาะสมมา ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระดับที่ ๖ ร่วมรับผล หมายถึง การดำเนินการโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินไปแล้วย่อมได้มาซึ่งผลประโยชน์และผลกระทบทั้งที่เป็นผลกระทบด้านบวกและผลกระทบด้านลบทั้งต่อประชาชนและต่อสิ่งแวดล้อมโดยที่ประชาชนหลักเล็งไม่พ้นที่จะต้องรับเอาผลที่เกิดขึ้นมานั้น

การมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง ๖ ระดับนั้นหากประชาชนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยทุกระดับแล้วย่อมถือว่าการมีส่วนร่วมที่สมบูรณ์ตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน^{๖๗}

พัชรี พงษ์ศิริ ได้แสดงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยได้สร้างกรอบพื้นฐานการมีส่วนร่วมซึ่งประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- ๑ . การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision - Making) ซึ่งเป็นการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่ระยะเริ่มต้น
- ๒ . การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) เป็นการเข้าร่วมโดยการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหารและการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ
- ๓ . การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) โดยอาจจะเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุทางสังคมหรือโดยส่วนตัว
- ๔ . การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งเป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมรวมทั้งเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

ทศพล กฤตยพิสิฐ ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วม^{๖๘} ลักษณะ คือ

๑. การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มการพัฒนา
๒. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนการพัฒนา
๓. การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินงานการพัฒนา
๔. การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์จากการพัฒนา
๕. การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผล^{๖๙}

ชิต นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศ์ธรได้กล่าวว่า หลักสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน มีดังนี้

๑. หลักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างทางราชการกับประชาชน โดย ยึดถือความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อหน่วยงาน หรือ ต่อบุคคล

^{๖๗} สุณีย์ มัลลิกะมาลย์, รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕) หน้า ๕๗ – ๖๒.

^{๖๘} พัทรี พงษ์ศิริ, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการการจัดหางาน”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต(คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๑).

^{๖๙} ทศพล กฤตยพิสิฐ “การมีส่วนร่วมของกำนันผู้ใหญ่บ้านเขตหนองจอกที่มีต่อโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง“บวร” และ“บรม” เพื่อสร้างอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง”, หน้า ๑๓.

๒. หลักการจัดความขัดแย้ง ความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์ และเรื่องความคิดจะมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานพัฒนาเป็นอย่างมาก เพราะจะทำให้งานหยุดชะงักและล้มเหลว

๓. หลักการสร้างอุดมการณ์และ ค่านิยมในด้านความขยัน ความอดทน การร่วมมือ การซื่อสัตย์ และการพึ่งตนเอง เพราะอุดมการณ์เป็นเรื่องที่จะจูงใจประชาชนให้มีความร่วมมือสนับสนุนนโยบายและ เป้าหมายการดำเนินงานและ อาจก่อให้เกิดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

๔ . การให้การศึกษอบรมอย่างต่อเนื่องเป็นการส่งเสริมให้คนมีความรู้ความคิด ของตนเอง ช่วยให้ประชาชนมั่นใจในตนเองมากขึ้น การให้การศึกษอบรมโดยให้ประชาชนมีโอกาส ทดลองคิด ปฏิบัติ จะช่วยให้ประชาชนสามารถคุ้มครองตนเองได้ รู้จักวิเคราะห์เห็นคุณค่าของงาน และนำไปสู่การเข้าร่วมในการพัฒนา

๕ . หลักการทำงานเป็นทีม สามารถนำไปใช้แสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาได้ดี

๖ . หลักการสร้างพลังชุมชน การรวมกลุ่มกันทำงานจะทำให้เกิดพลังในการทำงาน และทำให้งานเกิดประสิทธิภาพ^{๗๐}

โกวิท พวงงาม ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการพัฒนาควรมี ๔ ขั้นตอน คือ

๑ . การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือถ้าหากชาวบ้านยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาลงมือย่อมไร้ประโยชน์ เพราะประชาชนจะไม่เข้าใจ และมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

๒ . การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงานเป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวบ้านรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่างๆ มาใช้ในการวางแผน

๓ . การมีส่วนร่วมในการลงทุน และการปฏิบัติงาน แม้ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมี ฐานะยากจน แต่ก็มีความสามารถของตนเอง ที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะให้ชาวบ้านสามารถคิดค้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด

๔ . การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและการประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมและชาวบ้านยังไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้นได้รับผลดี และได้ประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกัน โอกาสต่อไปจึงอาจประสบความล้มเหลว^{๗๑}

^{๗๐} ชิต นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศ์, "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทในเอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปสำหรับการพัฒนาระดับตำบล หมู่บ้าน" , พิมพ์ครั้งที่ ๓ , (นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๒), หน้า ๓๖๒.

อนึ่ง จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้มีผู้กล่าวถึงระดับการมีส่วนร่วมไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและเรียบเรียงดังนี้

รัตน บัญมัยะ ได้สังเคราะห์กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนจากการทำงานของตนเองเป็นขั้นตอน ดังนี้

๑. ร่วมค้นหาปัญหา และความต้องการพื้นฐานของชุมชนบท
๒. ร่วมวิเคราะห์สาเหตุปัญหา ตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหานั้น ๆ ตลอดจน
ขึ้นวางแผนการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาด้วยตนเอง
๓. ร่วมปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหานั้นๆ ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนบมมีความรู้สึกผูกพันเป็น
เจ้าของกิจกรรมและผลงานช่วยให้กิจกรรมการพัฒนาต่อเนื่องและยังเป็นกระบวนการเรียนรู้จากการ
ปฏิบัติงาน
๔. ร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมนั้น ๆ
๕. ติดตามประเมินผล เพื่อหาข้อดี ข้อด้อย อันเกิดจากการดำเนินกิจกรรมพัฒนาซึ่งจะได้
นำมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป^{๗๒}

สุพรรณิ ไชยอำพร และสนธิ สมักรการ ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมจะสามารถแบ่งออกได้ ๒
ประเภท คือ

- ๑ . ลักษณะการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง(Genuine participation) ได้แก่การมีส่วนร่วมในการ
ตัดสินใจ ถ้าหากไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และการมีส่วนร่วมที่
แท้จริงจะต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในทุกขั้นตอน
- ๒ . การมีส่วนร่วมไม่แท้จริงเช่น(Non – Genuine participation) การร่วมลงแขก ร่วมลงแรง
ในการทำโครงการร่วมบริจาคเงิน หรือสิ่งของอื่น ๆ บางส่วน หรือร่วมบำรุงรักษา โดยไม่ได้ร่วมขั้นตอน
การตัดสินใจ^{๗๓}

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา ได้กล่าวถึงระดับของการมีส่วนร่วมตามหลักการทั่วไปว่า แบ่งเป็น ๕
ระดับ คือ

๑. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล ของตน/ครอบครัว/ชุมชนของตน

^{๗๑}โกวิทย์ พวงงามร.ศ. ดร, "การประเมินองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นที่มีความเป็นเลิศด้านความโปร่งใส
และการมีส่วนร่วมของประชาชน ประจำปี ๒๕๕๐ (กรุงเทพมหานคร: บริษัทมิสเตอร์ก๊อปปี้(ประเทศไทย) จำกัด,
๒๕๕๐), หน้า ๘

^{๗๒}รัตน บัญมัยะ, "กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนจากการทำงานของตนเองเป็น
ขั้นตอน, วารสารทางวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑, (๒๕๕๐) หน้า ๖-๗

^{๗๓}สุพรรณิ ไชยอำพร และสนธิ สมักรการ, การวิเคราะห์สังคมเพื่อการพัฒนาแนวคิดวิธีการ ,
(กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์องค์การคลังสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๓), หน้า ๓๗

๒. การมีส่วนร่วมรับข้อมูลข่าวสาร

๓. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ โดยเฉพาะในโครงการที่ตนมีส่วนได้เสีย โดยแบ่งเป็น ๓ กรณี แล้วแต่กิจกรรมในตนอยู่ในขั้นตอนใดต่อไปนี้

๓.๑ ตนมีน้ำหนักตัดสินใจน้อยกว่าเจ้าของโครงการ

๓ .๒ ตนมีน้ำหนักตัดสินใจเท่ากับเจ้าของโครงการ

๓ .๓ ตนมีน้ำหนักตัดสินใจมากกว่าเจ้าของโครงการ

๔. การมีส่วนร่วมทำ คือร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมด

๕. การมีส่วนร่วมสนับสนุน คืออาจไม่มีโอกาสร่วมทำแต่มีส่วนร่วมช่วยเหลือในด้านอื่นๆ

นอกจากนี้

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา ยังได้มีการแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมเป็นระดับของการมีส่วนร่วมตามแนวทางพัฒนาชุมชน เป็นการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยได้แบ่งไว้ ดังนี้

๑ . ร่วมค้นปัญหาของตนให้เห็นว่าสิ่งใดที่เป็นปัญหารากเหง้าของปัญหา

๒ . ร่วมค้นหาสิ่งที่จำเป็นของตนในปัจจุบันคืออะไร

๒.๑ ร่วมคิดช่วยตนเองในการจัดลำดับปัญหา เพื่อจะแก้สิ่งใดก่อนหลัง

๒.๒ วางแผนแก้ไขปัญหาเป็นเรื่องๆ

๒ .๓ ร่วมระดมความคิด ถึงทางเลือกต่างๆ และเลือกทางเลือกที่เหมาะสม เพื่อแก้ไขปัญหาตามที่วางแผนไว้นั้น

๒ .๔ ร่วมพัฒนาเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้

๒ .๕ ร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหาต่างๆ

๒ .๖ ร่วมคิดตามการดำเนินงานและประเมินผลการดำเนินงาน

๒.๗ ร่วมรับผลประโยชน์/หรือร่วมเสียผลประโยชน์จากการดำเนินงาน

สมยศ หุ่หว้า กล่าวถึง ขั้นตอนในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ชุมชนและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด ขั้นตอนนี้จะรวมไปถึงการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและการคัดเลือกปัญหาที่จะแก้ไขตามลำดับก่อนหลังโดยมีนักพัฒนาทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงผู้คอยสะท้อนภาพหรือคอยซักถามกระตุ้นให้ประชาชนได้พิจารณาสภาพรอบตัวและปัญหาต่าง ๆ และให้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาด้วยตนเอง

^{๗๔} นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, การมีส่วนร่วม: หลักการพื้นฐานเทคนิคและกรณีตัวอย่าง (กรุงเทพมหานคร: ๕๔๘ Print, ๒๕๕๖), หน้า ๑๗-๑๘.

๒. การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการวางแผนการดำเนินกิจกรรม การวางแผนการดำเนินกิจกรรมจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยจะให้ประชาชนตัดสินใจว่าจะเลือกวิธีการใด

๓. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานตามแผนนี้แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ การลงทุนและการปฏิบัติงานเช่น การบริจาคทรัพย์ และการใช้แรงงาน

๔. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ทำให้รู้ว่าการที่ดำเนินการผ่านไปแล้วนั้น ได้ผลดีหรือได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร ช่วยให้บุคคลที่ร่วมในกลุ่มกิจกรรมรู้จักค้นหาข้อบกพร่องของการทำงานที่สามารถที่จะปรับปรุงแก้ไขข้อขัดข้องและอุปสรรคได้

สรุปได้ว่า จากแนวคิดและทฤษฎีของการมีส่วนร่วมที่นักวิชาการทั้งหลายได้แสดงทัศนะไว้ รูปแบบหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมจะเน้นความสามัคคีความกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวเป็นหลัก สำคัญ ยอมรับซึ่งกันและ ให้เกียรติกันไม่ชิงดีชิงเด่นกัน ยอมรับผู้อาวุโส ยอมรับผู้เชี่ยวชาญ ย่อม เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความสามารถในการตัดสินใจของทุกฝ่ายไม่ถือว่าฝ่ายใดถูกผิดมากกว่ากัน หมายถึงการยอมรับการมีสิทธิของทุกคนที่เป็นผู้มีส่วนร่วมคิดที่เป็นแนวทางไปสู่การเปลี่ยนแปลง ในการพัฒนา ๒ ประการใหญ่ๆคือ ๑) การร่วมเผชิญปัญหาในมวลรวมของชุมชน ๒) ร่วมต่อสู้ในการแก้ไขปัญหาด้วยคุณธรรม

โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเป็นการร่วมมือของปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มคนที่มีเจตนาร่วมกันทำคือ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันแสดงออกในกิจกรรมต่างๆ ตามนโยบายแผนงานโครงการต่างๆที่ได้ร่วมกันคิด ร่วมบริจาคทรัพยากรสมทบเพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จตามเป้าหมายของชุมชน หลังจากนั้นร่วมกันใช้ประโยชน์ที่เกิดขึ้น รวมถึงร่วมกันติดตามประเมินผลเพื่อการแก้ไข ปรับปรุง ดูแลรักษาการพัฒนาให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ

๒.๔.๓ ปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้มีผู้แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาประมวลเรียบเรียงไว้ดังนี้

พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต ได้กล่าวว่า ฐานคติเป็นความเชื่อพื้นฐานในเรื่องที่เกี่ยวข้อง สำหรับการมีส่วนร่วมมีฐานคติที่สำคัญ ๓ ประการ ดังนี้

๑ . การมีส่วนร่วมมีความเชื่อว่าประชาชนมีศักยภาพในการเรียนรู้และพัฒนาภูมิปัญญาของตนเอง หากเขามีโอกาสและเงื่อนไขที่อำนวย

^{๗๔} สมยศ พุ่มหว่า, การพัฒนาชนบท, ภาควิชาพัฒนาการเกษตร คณะทรัพยากรธรรมชาติ, (สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๓๔) หน้า ๒๒๐- ๒๒๒.

๒ . การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องของอิสรภาพ หรือความสัมพันธ์ หรือความสมัครใจที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วม การบังคับไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของการคุกคาม การระดม และการว่าจ้าง ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม

๓ . การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องความเสมอภาคประชาชนไม่ว่าจะเป็นกลุ่มใด คนจน ผู้หญิง คนชรา ผู้พิการ คนส่วนน้อยหรืออื่นๆ ก็ตามจะต้องมีสิทธิเท่าเทียมกันกับผู้ที่เข้าร่วมอื่น ๆ^{๗๖}

วิลเลียม ดับบลิว รีตเตอร์ (William W. Reeder) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่มและปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือไม่เข้ามามีส่วนร่วมไว้ดังนี้

๑ . บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับความเชื่อพื้นฐาน ทศนคติ และค่านิยมของตน

๒ . บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้น มีคุณค่าสอดคล้องกับผลประโยชน์ของตน

๓ . บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นมีเป้าหมายที่จะส่งเสริม และปกป้องรักษาผลประโยชน์ของตน

๔ . บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อตัวเองมีประสบการณ์ที่เป็นอกตติต่อกิจกรรมนั้นมาแล้ว

๕ . บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้น สอดคล้องกับสิ่งที่ตัวเองได้มาหรือหวังเอาไว้

๖ . บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ย่อมขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของตนเองเป็นใหญ่

๗ . การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ของบุคคลและกลุ่มบุคคล จะกระทบโดยการบีบบังคับหาได้ไม่

๘ . การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ของบุคคลและกลุ่มบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับอุปนิสัยและจารีตประเพณี

๙ . บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ย่อมขึ้นอยู่กับโอกาสที่เอื้ออำนวย

๑๐ . การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ของบุคคลและกลุ่มบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถ

^{๗๖} พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายวารสารพัฒนาสังคม (ฉบับพิเศษ ๒๕๔๓) หน้า ๑๒.

๑๑ . บุคคลและกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อได้รับการสนับสนุน กระตุ้น ยั่วยุและจูงใจให้เกิดขึ้น^{๗๗}

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมดังนี้

๑. ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่างๆ เช่น การบำเพ็ญประโยชน์

๒. ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือ หรือมีเกียรติ มีตำแหน่ง ทำให้ประชาชนเกิด ความเกรงใจที่จะมีส่วนร่วมด้วยทั้งๆ ที่ยังไม่มีศรัทธาหรือความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่กระทำเช่น ผู้ใหญ่ออกปากขอแรงผู้น้อยก็ต้องช่วยแรง

๓. อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่าทำให้ประชาชนถูกบังคับให้มีส่วนร่วม ในการกระทำต่างๆ เช่น บังคับให้ทำงานเยี่ยงทาส^{๗๘}

นอกจากนี้ **นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์** ยังได้กล่าวถึงเงื่อนไขการมีส่วนร่วมว่า มีอย่างน้อย ๓ ประการ คือ

๑. ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม

๒. ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม

๓. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

และ ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขดังต่อไปนี้

๑. ประชาชนต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมการมีส่วนร่วมไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ฉุกเฉิน

๒. ประชาชนต้องไม่เสียเงินทองค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วมมากเกินไปที่เขาประเมิน

ผลตอบแทนที่จะได้รับ

๓. ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น

๔. ประชาชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องกันทั้งสองฝ่าย

๕. ประชาชนต้องไม่รู้สึกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่หรือสถานภาพทางสังคม หาก จะมีส่วนร่วม^{๗๙}

ชัยชนะ สุทธิวรชัย ได้กล่าวสรุปแนวคิดเกี่ยวกับเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมได้ดังนี้

๑. ประชาชนต้องมีอิสระ สามารถที่จะมีส่วนร่วม มีความเต็มใจ มีเวลา และไม่ต้องเสีย ค่าใช้จ่ายมากเกินไปความสามารถของเขา

^{๗๗} Reeder, William W., Some Aspects of the Information Social Participation of Farm Families in New York State, (New York : Cornell University, 1978), p.39.

^{๗๘} นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา หน้า ๑๘๓

^{๗๙} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๘๖.

๒. ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมนั้น สามารถสื่อสารกันรู้เรื่องทั้งสองฝ่าย และไม่รู้สึกรบกวนกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหรือสถานภาพทางสังคม

๓. ประชาชนต้องได้รับความช่วยเหลือจากภายนอกต้องมีความพร้อมภายใน และต้องได้รับการบำรุงรักษา^{๕๐}

แคสเปอร์สัน และ บริทแบนด์ม (Kasperson and Breitbandm, ๑๙๗๔, อ้างถึงใน ธวัช สิทธิกิจโยธิน)^{๕๑} ได้เสนอมาตรวัดระดับแรกของการจำแนกว่า การกระทำอะไรจึงถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมหรือไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมซึ่งสรุปได้ ๓ ประการคือ

๑. การกระทำโดยแต่ละบุคคล มิใช่เป็นการกระทำโดยกลุ่มซึ่งอาจทำให้การวิเคราะห์หรือได้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง เพราะการแสดงออกของแต่ละบุคคลในกระบวนการมีส่วนร่วมนั้น จะเห็นได้ ถึง ค่านิยม ความรับรู้ และพฤติกรรมของแต่ละบุคคลกล่าวคือ กิริยาที่ถือว่าเป็นส่วนร่วมก็คือ กิริยาที่มีการแสดงต่อผลของการกระทำนั้นโดยตรงของแต่ละบุคคล

๒. ความหนาแน่นของการกระทำซึ่งแสดงออกโดยการร่วมกระทำที่บ่อยครั้ง ระยะเวลาของกิจกรรมที่ยาวนานหรือมีความผูกพันและมีแรงจูงใจในการกระทำ

๓. คุณภาพของการเข้าร่วม ซึ่งดูจากผลและผลกระทบของการกระทำในเบื้องต้น เช่น ความรับผิดชอบ การตัดสินใจ การเปิดกว้าง การยอมรับความสามารถและความคิดเห็น มีการลงมือทำการประเมินผล

สรุปได้ว่า เงื่อนไขและปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม โดยรวมมีดังนี้

๑. เงื่อนไขการปฏิบัติตนให้คล้อยตามความเชื่อพื้นฐาน มาตรฐานคุณค่า เป้าหมาย ประสพการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา ความคาดหวัง การมองตนเอง การบีบบังคับ นิสัยและ ประเพณี โอกาสความสามารถและการได้รับการสนับสนุนของบุคคลและกลุ่มบุคคล

๒. เงื่อนไขความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญ(ผู้นำ)และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติตำแหน่ง และอำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า

๓. ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ปัจจัยทางการสื่อสาร คือ การติดต่อสื่อสารทั้งการสื่อสารมวลชนและสื่อบุคคล

๔. ปัจจัยของสิ่งจูงใจ ปัจจัยโครงสร้างของโอกาสหรือช่องทางในการเข้าร่วมและปัจจัยด้านอำนาจในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม

^{๕๐} ชัยชนะ สุทธิวรชัย, ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโท** (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ๒๕๓๖).

^{๕๑} ธวัช สิทธิกิจโยธิน, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนศึกษาเฉพาะกรณีตำบลคลองโคน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโท**, (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ๒๕๔๓).

๒.๔.๔ ความหมายการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ได้มีนักวิชาการให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชน ไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและเรียบเรียงไว้ดังนี้

พิชาย รัตนติลล ญ ภูเก็ต ได้กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วม ว่ามีองค์ประกอบประกอบหลักอยู่ ๓ ด้าน ดังนี้

- ๑ . ด้านวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมผู้ที่ริเริ่มหรือสร้างกระบวนการ ที่มีส่วนร่วมจะต้องกำหนดให้ชัดเจนและแน่นอนลงไปว่าจะให้ประชาชนมีส่วนร่วมด้วยวัตถุประสงค์ อะไร เช่น ต้องการข้อมูลข่าวสารเพื่อประกอบการตัดสินใจ ต้องการสนับสนุนทางด้านวัตถุประสงค์ ต้องการให้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือดำเนินงานร่วมกันในกิจกรรมบางอย่าง หรือต้องการให้เข้าร่วมรับผิดชอบทั้งเชิงนโยบายและการดำเนินงานโครงการ
- ๒ . ด้านขั้นตอนของกิจกรรมจะต้องระบุว่าในกิจกรรมแต่ละอย่างมีกี่ขั้นตอนและประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนใดได้บ้าง
- ๓ . ด้านกลุ่มเป้าหมายของการเข้าร่วมจะต้องระบุกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนว่ากิจกรรมแต่ละอย่างมีใครและกลุ่มใดเป็นกลุ่มเป้าหมายของการเข้าร่วม^{๘๒}

ปรัชญา เวสารัชช กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชนคือ การที่ประชาชนจะเข้ามามีบทบาทในการร่วมคิดร่วมทำ ร่วมแก้ไข และร่วมมีผลประโยชน์ซึ่งกันและกันได้ ๔ ลักษณะ คือ

๑. เป็นผู้มามีบทบาทสำคัญในการกำหนดว่าอะไรคือความจำเป็นพื้นฐานของชุมชน
๒. เป็นผู้ระดมทรัพยากรต่างๆ เพื่อสนองตอบความจำเป็นพื้นฐาน
๓. เป็นผู้มามีบทบาทในการปรับปรุงวิธีการกระจายสินค้าและบริการให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
๔. เป็นผู้ได้รับความพึงพอใจและเกิดแรงจูงใจที่จะสร้างกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง^{๘๓}

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาว่า หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องร่วมกันในเรื่องต่อไปนี้ เพื่อการบรรลุตามวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ คือ

๑. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนทั้งความต้องการของชุมชน

^{๘๒} พิชาย รัตนติลล ญ ภูเก็ต การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายหน้า ๑๓

^{๘๓} ปรัชญา เวสารัชช “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน” หน้า ๖๔.

๒. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือ เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน

๓. ร่วมวางแผนนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ไขปัญหาเพื่อสนองความต้องการของชุมชน

๔. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

๕. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ

๖. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง และหน่วยงาน

๗. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำได้ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลที่ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ ได้กล่าวถึงลักษณะที่เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชนไว้ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน จะเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้ร่วมกันเรียนรู้สภาพของชุมชน การดำเนินชีวิต ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำงานและร่วมกันค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาตลอดจนจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

๒. การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยจะมีการรวมกลุ่มอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเพื่อการกำหนดนโยบายวัตถุประสงค์วิธีการ แนวทางการดำเนินงานและทรัพยากรที่ต้องใช้

๓. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาโดยสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ แรงงาน เงินทุน หรือเข้าร่วมบริหารงาน การใช้ทรัพยากร การประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

๔. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งด้านวัตถุและจิตใจโดยอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกับบุคคลและสังคม

๕. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการพัฒนา เพื่อให้จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันที^{๔๕}

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้นเป็นกระบวนการที่ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการร่วมคิดร่วมทำร่วมแก้ไขดำเนินงานพัฒนาชุมชนโดยมีพื้นฐานที่สำคัญมี ๓ ประการคือ

๑. กลไกการพัฒนาต้องเกิดจากประชาชนโดยประชาชนมีบทบาทหลักในการพัฒนา

^{๔๕}ไพรัตน์ เตชะรินทร์, “นโยบาย และกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนา ปัจจุบันของประเทศไทย”, หน้า ๓๖.

^{๔๕}ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ, กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา หน้า ๑๔๓.

๒. เป้าหมายการพัฒนา คือ การพัฒนาขีดความสามารถเพื่อพึ่งตนเองและพัฒนาตนเอง มิใช่ การพึ่งพารัฐหรือองค์กรพัฒนาภายนอก

๓. กระบวนการพัฒนายึดหลักความต้องการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นภายในชุมชนจากตัวประชาชนเองมากกว่าความต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก

อนึ่ง จากแนวคิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยสรุปลักษณะการมีส่วนร่วมทั้งหมดใน ๔ ด้าน คือ

- ๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making)
- ๒) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation)
- ๓) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits)
- ๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

ดังนั้น จึงใช้แนวความคิดนี้กำหนดว่าการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนนั้น หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นประชาชนหรือบุคลากรในหน่วยงานได้ร่วมรับรู้ร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมปฏิบัติ หรือตัดสินใจ ตลอดจนร่วมสนับสนุน ติดตาม และตรวจสอบการปฏิบัติตามสิ่งที่ตนได้ร่วมตัดสินใจเพื่อให้เกิดพลังในการดำเนินงานไปสู่วัตถุประสงค์เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้มีส่วนร่วมมีความพึงพอใจ มีความสามัคคีให้ความร่วมมือ (Collaboration) ในการทำงานเกิดความศรัทธา เริ่มสร้างสรรค์ มีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของซึ่งจะเป็นพลังให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งลักษณะการมีส่วนร่วม ๔ ด้าน ดังกล่าวประกอบด้วย

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเป็นกระบวนการตัดสินใจร่วมกันตามแผนและเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนของกลุ่มบุคคลหรือสมาชิกชุมชน

๒. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานเป็นองค์ประกอบของการพัฒนาตามโอกาสที่จะสนับสนุนในลักษณะต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นแรงงานหรือทรัพยากรที่จะส่งเสริมให้กิจกรรมของชุมชนสำเร็จตามเป้าหมายได้

๓. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาเป็นการนำเอาผลประโยชน์ทั้งทางบวกและทางลบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมหรือโครงการมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม

๔. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล เป็นความเห็นชอบความคาดหวังร่วมกันที่แปรเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติในกลุ่มบุคคล เพื่อจะได้รับทราบปัญหาและแก้ไขปัญหาดังกล่าว จนสามารถบรรลุผลสำเร็จของงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้

๒.๕ ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ดังนี้

๒.๕.๑ ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory)

ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีความคาดหวังซึ่งเกี่ยวข้องกับมีส่วนร่วมมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ซึ่งมีผู้กล่าวถึงทฤษฎีดังกล่าวไว้ดังนี้

วิกเตอร์ เอช.วรูม (Victor H.Vroom) ได้กล่าวว่า การที่บุคคลจะกระทำการใดๆ ก็ตาม ขึ้นอยู่กับตัวแปร ๔ ประการได้แก่

๑. ผลตอบแทนที่เขาจะได้รับเหมาะสมกับบทบาทที่เขาครอบครองเพียงใด
๒. ความพอใจหรือไม่พอใจที่เขาจะได้รับ
๓. เมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่นแล้วเขาเชื่อว่าเขาจะต้องเป็นผู้รับอันนั้น
๔. เขามีโอกาสที่จะได้รับผลตอบแทนความคาดหวัง

ส่วนหนึ่งของการตัดสินใจในการกระทำพฤติกรรมของบุคคลนั้นเนื่องมาจากเขาคาดหวัง ในสิ่งนั้นว่าจะมีผลดีหรือโทษต่อเขาประการใดหรืออาจจะมีแรงจูงใจในผลได้ผลเสียที่เขาจะได้รับมากน้อยต่างกันเพียงใด

๒.๕.๒ ทฤษฎีการกระทำทางสังคม (Social Action Theory)

ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการกระทำทางสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับมีส่วนร่วมมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ซึ่งมีผู้กล่าวถึงทฤษฎีดังกล่าวไว้ดังนี้

รีเดอร์ (Reeder, อังถึงโน จีรพรรณ กาญจนะจิตรา^{๘๖}) ได้ อธิบายถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ โดยมีความเชื่อว่าปัจจัยภายนอก (สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม) จริง ๆ แล้วไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจ แต่บุคคลจะแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเหล่านั้นสู่ตัวคน ๆ นั้น ซึ่งการแปลงปัจจัย ภายนอกมาสู่ตัวบุคคลนี้จะอยู่ในรูปของความเชื่อ และความไม่เชื่อ ซึ่งความเชื่อและความไม่เชื่อ นี้จะเป็นเหตุผลที่ทำให้บุคคลตัดสินใจเลือกกระทำพฤติกรรมดังนั้นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจไม่ได้เกิดจากปัญหาภายนอกโดยตรงในการตัดสินใจและการกระทำทางสังคมของบุคคลจะ ประกอบไปด้วยความเชื่อ และความเชื่อหลาย ๆ อย่างรวมกัน เขาอธิบายว่าการกระทำทางสังคมนั้นประกอบด้วยกลุ่มของปัจจัยหลายประการ มิได้จำกัดอยู่เพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งและบุคคล อาจตัดสินใจกระทำพฤติกรรมอย่างเดียวกันแต่เหตุผลหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดการตัดสินใจจะแตกต่างกัน

^{๘๖} จีรพรรณ กาญจนะจิตรา, การมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาชนบท *รายงานวิจัย* ในวารสารรวมคำแหง (ฉบับมนุษยศาสตร์เล่ม ๒) ๒๕๒๖, หน้า ๑๑๐-๑๑๑

ดังนั้น ริดเดอร์ จึงได้รวบรวมกลุ่มของปัจจัยที่จะมีผลต่อการกระทำของมนุษย์ และได้แยก
รูปแบบของการแสดงออกซึ่งการกระทำทางสังคมของมนุษย์ออกเป็น ๒ รูปแบบ คือ

๑. ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงทัศนคติให้ปรากฏ เช่น ในรูปของการพูด หรือการเขียน
ความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และความรู้ที่
เขาได้รับ

๒. อารมณ์หรือความรู้สึก หมายถึง ความรู้สึกหรืออารมณ์ที่บุคคลมีต่อบางสิ่งบางอย่างที่อยู่
รอบ ๆ ตัวเอง ซึ่งจะมีทั้งความรู้สึกที่ดีและไม่ดี อาจจะแสดงออกมาทางสีหน้าเมื่อคิดหรือพูดถึงสิ่งใดสิ่ง
หนึ่ง เช่น ความรู้สึกต่อต้านสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และเมื่อเขาพบสิ่งนั้น เขาจะเกิดอารมณ์หรือ รู้สึกโกรธและไม่
พอใจสิ่งนั้น

๓. การคาดคะเนพฤติกรรม คือ แนวโน้มของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมเขาจะพิจารณาถึง
ผลดีผลเสียของการที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นก่อน ถ้าพฤติกรรมที่แสดงออกไปจะได้ผลเสียมากกว่าผลดี
เขาก็จะไม่ทำ

๔. พฤติกรรมที่แสดงออก หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกจริง ๆ หลังจากผ่านขั้นตอนของ
การคาดคะเนพฤติกรรมของบุคคลนั้นๆ แล้ว

นอกจากนั้น Reeder ได้อธิบายถึงเหตุผลในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดของบุคคลว่าขึ้นอยู่กับ
ปัจจัยหลายประการ ซึ่งเรียกว่า ความเชื่อ หรือความไม่เชื่อ มิได้จำกัดอยู่เพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง แต่
ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้านกล่าวคือ

๑. เป้าประสงค์ คือ กิจกรรม วัตถุ คุณลักษณะ ความเชื่อ ความรู้ กิจกรรม หรือสภาพความ
เป็นอยู่ที่บุคคลปรารถนาและต้องการหรือไม่ต้องการ และผู้กระทำพยายามหลีกเลี่ยง ผู้กระทำอาจ
ต้องการเพื่อตนเอง หรือใช้เป็นเครื่องมือ หรือวิธีการที่จะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติ หรือเพื่อที่จะ
หลีกเลี่ยงเป้าหมายอื่นๆ

๒. ความเชื่อ คือ การรับรู้หรือความเข้าใจ (ความคิด ความรู้) ของแต่ละบุคคลหรือของกลุ่ม
ต่อสิ่งที่เกิดขึ้น และลักษณะของสิ่งต่าง ๆ พฤติกรรมของสิ่งต่าง ๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน และความ
สัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ความรู้ที่ผู้กระทำเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ
และการเลือกกระทำทางสังคมในการกระทำทางสังคมใดๆ ย่อมต้องอาศัยความเชื่ออยู่ด้วยเสมอ

๓. ค่านิยม คือ ความเชื่อในสิ่งที่ควรจะเป็นและเป็นสิ่งที่ผู้กระทำรับรู้ว่าเป็นหัวใจที่สำคัญของ
วิถีทางในการดำเนินชีวิตของเขา ความเชื่อในสิ่งต่างๆ เช่น ระบบความเชื่อ ทัศนคติ พฤติกรรม
คุณลักษณะ กิจกรรมงาน สภาพชีวิตความเป็นอยู่ ผู้กระทำเชื่อว่าวิถีปฏิบัติบางอย่างเป็นสิ่งที่ตัวเองหรือ
สังคมเห็นดี เห็นชอบ สมควรที่จะยึดถือปฏิบัติมากกว่าวิถีปฏิบัติอย่างอื่น ค่านิยมของผู้กระทำทางสังคม
จะแสดงออกมาทางทัศนคติและพฤติกรรมของผู้กระทำทุกรูปแบบ ดังนั้นค่านิยมจึงมีอิทธิพลต่อการ
ตัดสินใจ และการกระทำทางสังคมในการชักนำให้ผู้กระทำทำตามค่านิยมของเขา

๔. นิสัยและชนบธรรมเนียม คือ แบบอย่างพฤติกรรมที่สังคมกำหนดไว้แล้วสืบต่อกันมาด้วยประเพณี และถ้ามีการละเมิดจะถูกบังคับด้วยการที่สังคมไม่เห็นชอบด้วยไม่มีทางอนุมัติ หรือลงโทษอย่างเด็ดขาดจากรัฐหรือตัวบทกฎหมายในการตัดสินใจที่จะเลือกกระทำพฤติกรรม อย่างใดอย่างหนึ่งของผู้กระทำทางสังคมส่วนหนึ่งเนื่องมาจากพฤติกรรมที่สังคมกำหนดไว้แล้ว

๕. ความคาดหวัง คือ การรับรู้ของผู้กระทำทางสังคมว่า ผู้อื่น กลุ่มบุคคล หรือสังคมโดยทั่วไป อยากให้เขาเชื่อ รู้สึก หรือประพฤติปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะภายใต้สถานการณ์นั้น ความคาดหวังประกอบด้วยสิ่งที่ผู้กระทำคิดว่าเขาควรเชื่อ รู้สึก และประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ผู้อื่นต้องการ ดังนั้นในการตัดสินใจกระทำพฤติกรรมของบุคคลส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความคาดหวังของบุคคลอื่นด้วย

๖. ข้อผูกพัน คือ สิ่งที่ผู้กระทำเชื่อว่า เขาผูกพันที่จะต้องกระทำให้สอดคล้องกับสถานการณ์นั้น ไม่ว่าในอดีตหรือในปัจจุบัน เขาจะต้องเคร่งครัดต่อปัญหาที่เขาเกี่ยวข้องโดยตรงหรือโดยทางอ้อม ผู้กระทำจะต้องทำตามสัญญาที่ได้ให้ไว้กับผู้อื่น ถึงแม้ว่าผู้กระทำอาจจะชอบกระทำอย่างอื่น ซึ่งเขาก็มีอิสระพอที่จะเลือกกระทำได้แต่เขาก็จะไม่ทำ ข้อผูกพันมีอิทธิพลต่อการ ตัดสินใจและการกระทำทางสังคม เพราะผู้กระทำตั้งใจที่จะกระทำสิ่งนั้นขึ้นเนื่องจากเขารู้สึกว่าเขามีข้อผูกพันที่จะต้องทำ

๗. การบังคับ คือ ความเชื่อที่อยู่ในใจของผู้กระทำว่าเขาถูกกำหนดให้ตัดสินใจหรือกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยที่เขาารู้สึกว่าไม่มีทางเลือกอื่น ๆ เหลืออยู่ นอกจากจะต้องประพฤติปฏิบัติตามปัจจัย การบังคับจะเป็นตัวช่วยที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้กระทำตัดสินใจได้เร็วขึ้น เพราะในขณะที่ผู้กระทำตั้งใจที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ นั้น เขาอาจจะยังไม่แน่ใจว่าจะกระทำพฤติกรรมนั้นดีหรือไม่แต่เมื่อมีการบังคับ ผู้กระทำก็รู้ว่าไม่มีทางเลือกอื่น ๆ เหลืออยู่นอกจาก ตัดสินใจกระทำพฤติกรรมนั้น ดังนั้นการบังคับจึงมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม ผู้กระทำมักมีความโน้มเอียงที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเมื่อเขาถูกบังคับให้ทำ

๘. โอกาส คือ ความเชื่อของผู้กระทำที่มีต่อสถานการณ์หรือข้อกำหนดและทางเลือกที่มีอยู่ โอกาสจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการกระทำของบุคคลผู้กระทำมักจะตัดสินใจเข้าร่วมในการกระทำทางสังคมเมื่อเขาพิจารณาแล้วเห็นว่าภายใต้สถานการณ์นั้นโอกาสเปิดให้เขาเลือกกระทำได้ ดังนั้นการที่ผู้กระทำตัดสินใจและเลือกกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง จึงขึ้นอยู่กับลักษณะของโอกาสที่มีในสถานการณ์นั้น

๙. ความสามารถ คือ การรับรู้ของผู้กระทำเกี่ยวกับพลังขีดความสามารถของเขาในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนกระทั่งสามารถบรรลุความสำเร็จได้ภายใต้สถานการณ์นั้น ทว่าผู้กระทำตระหนักถึงความสามารถของเขานี้จะนำไปสู่การตัดสินใจและการกระทำทางสังคมที่เขาเชื่อว่า ถ้าตัดสินใจกระทำไปแล้วเขามีความสามารถที่จะกระทำได้นั่นเอง การกระทำพฤติกรรมใด ๆ นั้น บุคคลจะพิจารณาความสามารถของตนเสียก่อน

๑๐. การสนับสนุน คือ การช่วยเหลือหรือการคัดค้านซึ่งผู้กระทำเชื่อว่าเขากำลังได้รับหรือคาดว่าจะได้รับจากผู้อื่นในรูปแบบต่างๆ ซึ่งตัวเขาเองจะเป็นผู้เลือก ดังนั้นผู้กระทำมีความโน้มเอียงที่จะตัดสินใจและกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเมื่อผู้กระทำรู้ว่าจะได้รับการสนับสนุนจากผู้อื่น การสนับสนุนจึงเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม

ปัจจัยอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลตัดสินใจเข้าร่วมกระทำกิจกรรมใหม่ๆ ในชุมชนหรือยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ก็คือ การติดต่อสื่อสาร และลักษณะส่วนตัวของบุคคลนั้นๆ โรเจอร์ (Roger) ระบุว่า การที่บุคคลจะมีการรับของใหม่ย่อมขึ้นอยู่กับกระบวนการติดต่อสื่อสารอันได้แก่ ช่องทางการสื่อสาร และปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนตัวคือ

๑. ช่องทางการสื่อสาร เป็นวิธีการที่ผู้ส่งข่าวสารไปยังผู้รับสารสองลักษณะได้แก่ ช่องทางสื่อสารมวลชน เป็นวิถีทางในการถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวกับการสื่อสาร เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารหรือสื่อประเภทอื่นเช่น ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น และช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการติดต่อระหว่างบุคคลเพื่อถ่ายทอดข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร

๒. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนตัว ประกอบด้วยอายุของบุคคล สถานภาพทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งรวมถึงรายได้ ขนาดที่ดิน การถือครองที่ดิน และความสามารถเฉพาะอย่างรวมถึงระดับการศึกษาด้วย

อากรม์ ช่างเกรียน ได้กล่าวอ้างทัศนะของโรเจอร์ (Roger) ที่กล่าวไว้ว่า สื่อมวลชนมีความสำคัญในการเพิ่มความรู้ แพร่กระจายข่าวสาร และสามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลได้ สำหรับสื่อบุคคลมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้มากกว่าสื่อประเภทอื่น แล้วประมวลสรุปว่าการกระทำของบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับสาเหตุหรือปัจจัยหลายประการที่เป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งปัจจัยด้านลักษณะส่วนตัวปัจจัยด้านความต้องการของตนเอง และปัจจัยด้านการได้รับการสื่อสาร ดังนั้นการที่บุคคลตัดสินใจเข้าไปมีส่วนร่วมหรือไม่มีส่วนร่วมในการกระทำกิจกรรมใดๆ ในชุมชน ก็ย่อมผ่านกระบวนการตามแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวนอกจากปัจจัยที่กล่าวมาแล้ว สิ่งสำคัญที่ทำให้มนุษย์เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสร้าง ความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน คือ ความต้องการของตนเอง ความต้องการยอมรับจากบุคคลในสังคม ความต้องการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ และความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

ศรีเรือน แก้วกังวาน ได้กล่าวอ้างถึงทัศนะของฟรอมม์ (Fromm) ที่เชื่อว่า มนุษย์ยุคปัจจุบันต้องเผชิญกับความอ้างว้างเดียวดาย ดังนั้นมนุษย์จำเป็นต้องสร้างสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนมนุษย์บนรากฐานความรักที่สร้างสรรค์ซึ่งได้แก่ ความเอื้ออาทรต่อกันและกัน ความรับผิดชอบต่อกันและกัน การนับถือซึ่งกันและกัน และความเข้าใจซึ่งกันและกัน ตลอดจนยอมอ่อนน้อมต่อผู้มีอิทธิพลในสังคมและทำตัวคล้อยตามสังคม แล้วกล่าวสรุปความต้องการของมนุษย์ไว้ ๕ ประการคือ

๑. ความต้องการมีสัมพันธภาพ เนื่องจากมนุษย์พบกับความอ้างว้าง จึงต้องแก้ไขโดยการสร้างสัมพันธภาพกับคนอื่น ๆ วิธีที่ติงามตั้งอยู่บนรากฐานความรักสร้างสรรค์

๒. ความต้องการสร้างสรรค์ เนื่องจากมนุษย์มีความสามารถทางสติปัญญาและอารมณ์สูงจึงมีความต้องการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมของชีวิตแตกต่างจากสัตว์โลกชั้นต่ำ หากผู้ใดไม่มีความต้องการประเภทนี้ก็มักจะเป็นนักทำลายกลายเป็นผู้ทำภัยอันตรายแก่สังคมและคนอื่นจากความต้องการนี้มนุษย์จะรู้จักรักและรู้จักเกลียดซึ่งจำเป็นสำหรับการสร้างสรรค์

๓. ความต้องการมีสังกัด คือ ความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของโลก ของสังคม ของครอบครัวของสำนักงานความต้องการประเภทนี้ที่นำพอใจก็คือการมีมิตรจิตกับเพื่อนมนุษย์โดยทั่วไป

๔. ความต้องการมีอัตลักษณ์แห่งตนคือ ความต้องการที่จะเป็นตัวของตัวเองที่จะรู้ว่าตนเองคือใคร

๕. ความต้องการมีหลักยึดเหนี่ยวคือ ความต้องการที่จะมีหลักสำหรับอ้างอิงความถูกต้องในการกระทำของตน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่ามนุษย์จะต้องเผชิญกับสิ่งต่าง ๆ ไม่สามารถที่จะอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ จำเป็นต้องสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นเพื่อที่จะได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมจึงอาจกล่าวได้ว่าสาเหตุดังกล่าวเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลในชุมชนพยายามนำตนเองเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนหรือสังคมเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของตนเอง

๒.๖ การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม เนื่องจากเมื่อประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนจะส่งเสริมและมีการสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการให้เหมาะสมในการพัฒนาชุมชน ทำให้ชุมชนต่างๆ ในพื้นที่มีลักษณะน่าอยู่อาศัยประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยได้รับการพัฒนาคุณภาพในทุกมิติครบถ้วนไม่ว่าเป็นด้านเศรษฐกิจสังคม สุขภาพทางกายและจิตใจ ภายใต้อสภาพแวดล้อมในชุมชนที่สะอาดสะอาดประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เพื่อไปสู่การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนต่างๆ ในตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม มีความสมดุลและประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่ ได้ยึดเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากำหนดเป็น
พันธกิจหลักในการพัฒนาชุมชน^{๘๗} ดังนี้ คือ

๑. ส่งเสริมและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความสุขโดยยึดหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง

๒. ส่งเสริมและ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เพียงพอและได้มาตรฐาน

๓. บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

๔. ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิ
ปัญญาท้องถิ่น

๕. พัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ อบต. ให้มีการบริหารจัดการที่ดี

โดยในพันธกิจต่าง ๆ นั้น มีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

๑. เพื่อประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุข และมีสุขภาพแข็งแรง
๒. เพื่อพัฒนาปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ให้เพียงพอต่อความ
ต้องการของประชาชน
๓. เพื่ออนุรักษ์ ปันฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งการพัฒนาที่ยั่งยืน
๔. เพื่อพัฒนาและเพิ่มศักยภาพด้านการศึกษา
๕. เพื่อบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น
๖. เพื่อพัฒนาด้านการสาธารณสุข กีฬา สวัสดิการสังคม การสังคมสงเคราะห์ และ
ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
๗. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ อบต. ให้สามารถบริการประชาชนได้อย่าง
รวดเร็วและทั่วถึง โดยยึดหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

จากการที่ประชาชนชุมชนบ้านคลองใหม่ได้มีการจัดทำเวทีประชาคมเพื่อค้นหาอัตลักษณ์
ของหมู่บ้าน ข้อมูลที่ได้คือ

๑. พื้นที่ตั้งของหมู่บ้านเป็นที่ราบลุ่ม มีคลองธรรมชาติและคลองที่ขุดขึ้นมาเพื่อ
การเกษตร ซึ่งเหมาะแก่การทำเกษตร คือ การทำนา ทำสวน โดยใช้ภูมิปัญญาที่สั่งสมกันมาตั้งแต่
บรรพบุรุษร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่

๒. มีศูนย์การเรียนรู้การผลิตจักสานจากก้านมะพร้าว

๓. มีกองทุนหมู่บ้าน และสามารถเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการบริหารกองทุนชุมชน

^{๘๗} องค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา พ.ศ.
๒๕๕๒-๒๕๕๖ (อัดสำเนา)

๔. มีภูมิปัญญาด้านจักสาน , แพทย์แผนไทย สมุนไพร หมอพื้นบ้าน, ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น, การเกษตร เช่น การเพาะปลูก ขยายพันธุ์ การปรับใช้เทคโนโลยี, การถนอมอาหาร , ความเชื่อ, โหราศาสตร์ ไสยศาสตร์, การบริหารจัดการกลุ่ม

๕. เป็นหมู่บ้านพึ่งตนเอง ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๖. เป็นหมู่บ้านปลอดภัยเสพติด

๗. คนในชุมชนมีการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมเหมือนชุมชนภาคกลางทั่วไป

จากข้อมูลที่ได้ ประชาชนในหมู่บ้านจึงได้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และอัตลักษณ์ของหมู่บ้าน คลองใหม่ ดังนี้

วิสัยทัศน์ของชุมชน คือ ชุมชนเข้มแข็งเพราะแรงพลังของประชาชน

อัตลักษณ์ของชุมชน คือ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นสวน เป็นสถานที่ตั้งของสถานศึกษา มีวัดบางช้างเหนือเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน ประชาชนมีอัธยาศัยน้ำใจดี

จากการเรียนรู้แนวคิดตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเริ่มการเรียนรู้และวิเคราะห์ว่าอะไรคือสาเหตุของความยากจน มีการกำหนดกิจกรรมร่วมกันและได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้แก้ปัญหา การพัฒนาหมู่บ้าน คือ โอกาสที่เปิดให้ชาวบ้านได้มาร่วมแรงร่วมใจกัน สร้างพลังของชุมชนในหมู่บ้าน การพัฒนาหมู่บ้านคลองใหม่ เริ่มจากการอบรมสัมมนาและการศึกษาดูงานจากหมู่บ้านพัฒนาตัวอย่าง นำมาบูรณาการการพัฒนาหมู่บ้านโดยยึดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยที่การพัฒนาหมู่บ้านคลองใหม่เริ่มการพัฒนาจากกิจกรรมเล็กๆ น้อยๆ ของหมู่บ้านเอง และการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น การให้ความรู้ ส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาในด้านต่างๆ อีกทั้งมีถึงปัจจัยที่จะส่งผลให้การพัฒนาหมู่บ้านประสบความสำเร็จเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงคือการใช้แนวคิด ๕ พท.กล่าวคือ

๑. พัฒนาคน

ประชาชนชาวบ้านคลองใหม่ได้มีส่วนร่วมในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยการมีส่วนร่วม ในการค้นหาปัญหาของคนในชุมชนโดยใช้กระบวนการพัฒนาแผนชุมชนและศูนย์เรียนรู้ชุมชนของบ้านคลองใหม่โดยผู้นำและประชาชนในหมู่บ้านได้ร่วมกันดำเนินงาน ได้ร่วมกันจัดทำกิจกรรมเพื่อส่งผลให้บ้านคลองใหม่เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจ

๒. พัฒนาพื้นที่

บ้านคลองใหม่ได้มีการพัฒนาหมู่บ้านตนเองให้เป็นหมู่บ้านน่าอยู่มีความปลอดภัยและคนในชุมชนมีความตระหนักรู้และหวงแหนหมู่บ้านของตนและร่วมพัฒนาหมู่บ้านของตนเองให้เป็นหมู่บ้านเข้มแข็งพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนจนกลายเป็นหมู่บ้าน “อยู่เย็น เป็นสุข” หมายความว่า อยู่เย็นในพื้นที่บ้าน

“องค์การบริหารส่วนตำบล, "การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมู่ที่ ๓ บ้านคลองใหม่ ", (อัดสำเนา)

คลองใหม่มีอากาศเย็นสบายร่มรื่นไปด้วยต้นไม้ ไม่ต้องพึ่งพาเครื่องปรับอากาศ ไม่มีความเดือดร้อนไม่มีปัญหาหยาเสฟติด ไม่มีโจรผู้ร้าย “เป็นสุข” หมายถึงความสุขสดชื่น สุขในครอบครัว ชุมชนมีความรักความสามัคคี มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ซึ่งชาวบ้านได้ร่วมดำเนินกิจกรรมสำหรับการพึ่งตนเอง และการมีส่วนร่วมในชุมชนนั้น พบว่า ชาวบ้านคลองใหม่สามารถแก้ไขปัญหาของตนเองได้ด้วยตนเอง โดยที่ส่วนใหญ่จะไม่รอให้หน่วยงานราชการเข้ามาช่วยเหลือ อีกทั้งยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาของหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำเวทีประชาคม หรือการประชุมเพื่อหารือแนวทางการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านของทุกส่วนราชการ

๓. พัฒนาแหล่งรายได้

บ้านคลองใหม่ได้สนับสนุนให้คนในชุมชนได้เห็นศักยภาพและความโดดเด่นของหมู่บ้านตนเองคือการกำหนดตำแหน่งพัฒนารายได้ ซึ่งจากการดำเนินงานดังกล่าวส่งผลให้ชาวบ้านคลองใหม่มีรายได้เพิ่มขึ้นด้วยโดยการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยให้การบริการรับฝากเงินกับสมาชิก รวมไปถึงการปล่อยสินเชื่อแก่ผู้ที่เดือดร้อน การดำเนินกลุ่มอาชีพ การทำพืชมเส่น้ำ การทำผ้าพวงหรีด ดอกไม้จันทน์ ซึ่งประชาชนที่ว่างจากการทำงานก็จะร่วมตัวกันทำผลิตภัณฑ์ดังกล่าว รายได้จากการจำหน่ายจะปันผลให้สมาชิก และการดำเนินงานผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น (OTOP) ผลิตภัณฑ์ของบ้านคลองใหม่

๔. พัฒนาแผนชุมชน

กระบวนการจัดทำแผนชุมชนเป็นการพัฒนาเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งก่อให้เกิดพลังของคนในชุมชน ร่วมคิดร่วมทำร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาแก้ไขปัญหา และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงโดยการให้ชุมชนจัดทำแผนชุมชนอย่างมีส่วนร่วม นำศักยภาพปัญหาของชุมชนมาวิเคราะห์ กำหนดกิจกรรมที่จะสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยพึ่งพาทรัพยากรที่มีอยู่เป็นหลัก

ดังนั้น ประชาชนในชุมชนบ้านคลองใหม่ หมู่ที่ ๓ จึงได้ร่วมกันดำเนินการจัดทำแผนชุมชน โดยมีกระบวนการจัดทำแผนพัฒนา ดังนี้

๑. เตรียมทีมปฏิบัติการระดับหมู่บ้าน สร้างความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องกระบวนการแผนชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทบทวนแผนชุมชน วิเคราะห์สถานการณ์ ปัจจุบันของหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และประเทศ

๒. ปรับแผนชุมชนระดับหมู่บ้าน

๓. กำหนดอัตลักษณ์ของชุมชน กำหนดตำแหน่งการพัฒนาหมู่บ้านและตำแหน่งอาชีพ รายได้ของหมู่บ้าน

๔. จัดทำร่างแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมโดยยึดกรอบแผนงาน โครงการตามยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ระดับจังหวัดปี ๒๕๕๑ และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๕. ประชาคม/ประชาวิจารณ์ แผนชุมชนโดยจะต้องมีคนในชุมชนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๗๐ เข้าร่วมประชาวิจารณ์

ชุมชนบ้านคลองใหม่เป็นหมู่บ้านที่อยู่เขตพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่ โอกาสในการได้รับการสนับสนุน งบประมาณการพัฒนาหมู่บ้านชุมชนมีสูง มีการขยายผลและต่อยอดกิจกรรมที่ได้รับการพัฒนาไปถึงประชากรในหมู่บ้านอย่างทั่วถึงเนื่องจาก บ้านคลองใหม่เป็นหมู่บ้านขนาดกลาง มีทรัพยากรที่มีคุณค่าที่ทุกภาคส่วนจะเข้าไปดูแลสนับสนุน คือ กลุ่มทำพืชมเสนา น้ำ ผัก พวงหรีด ดอกไม้จันทร์ กลุ่มจักสานจากก้านมะพร้าว และกลุ่มทำขนมไทย ซึ่งเป็นอาชีพเสริมที่สามารถเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกทุกครัวเรือน ทางหมู่บ้านเปิดโอกาสให้กับผู้ที่สนใจจากหมู่บ้านอื่นเข้ามาเรียนรู้วิธีการทำ อีกทั้งชุมชนบ้านคลองใหม่มีกิจกรรมที่น่าสนใจและมีประเพณีวัฒนธรรมที่น่าสนใจประชาชนอยากให้หมู่บ้านคลองใหม่ เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและเกษตร อยากให้ประชาชนเข้ามาศึกษาวัฒนธรรมและการใช้ภูมิปัญญาของหมู่บ้าน และได้จัดทำเป็นศูนย์วัฒนธรรมและเป็นที่อนุรักษ์ของเก่า ให้ลูกหลานได้เรียนรู้โดยชาวบ้านได้เสียสละแรงกายและสิ่งของและเงินเพื่อช่วยกันสร้างศูนย์วัฒนธรรมเพื่อเป็นพิพิธภัณฑ์เก็บของโบราณและให้ลูกหลานได้ศึกษาเรียนรู้ และมีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาให้ความร่วมมือกับหมู่บ้าน

ในการปรับปรุงพัฒนาหมู่บ้านนั้น จากการมีส่วนร่วมตั้งแต่กำหนดอัตลักษณ์ กำหนดวิสัยทัศน์ ค้นหาปัญหา วางทิศทางการพัฒนา ประชาชนชาวคลองใหม่ต่างๆมีความไว้วางใจเชื่อมั่นว่าทำได้ และทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกขั้นตอนไม่ให้เป็นภาระใครคนใดคนหนึ่ง ชาวบ้านจะต้องได้รับประโยชน์จากการพัฒนาหมู่บ้านอย่างทั่วถึง จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านได้ เมื่อประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้น ครอบครัวอบอุ่นและสามารถแก้ไขปัญหาอื่นๆ ในหมู่บ้านได้โดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน

ดังนั้นชุมชนบ้านคลองใหม่ หมู่ที่ ๓ ตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จึงได้ว่าเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่างได้รับรางวัลเป็น "หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ"จากกรมพัฒนาชุมชน ด้วยเป็นหมู่บ้านที่ผ่านกระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจนและพ้นจากความยากจน โดยประชาชนมีความ "อยู่ดี มีสุข" การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างทางสังคม การครองชีพ ครองตน ศีลธรรม จรรยา เพื่อเป็นแบบอย่างในการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนของตนในด้านต่างๆ จน ในปี พ.ศ.๒๕๕๔ได้รับพระราชทานรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง "อยู่เย็น เป็นสุข" จากสมเด็จพระเทพรัตนสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี นับเป็นเกียรติประวัติแก่ชุมชนและสร้างความภาคภูมิใจแก่ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเป็นอย่างยิ่ง

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ซึ่งมีผู้ศึกษาวิจัยไว้มากมาย ผู้วิจัยได้ศึกษาและเรียบเรียงไว้ดังนี้

รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิตกรุงเทพมหานคร” พบว่า

๑. โดยภาพรวมและรายด้าน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายได้ทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมการติดตามประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้รับข้อมูลเพียงอย่างเดียว ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ทั้งการคัดเลือกกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาชุมชน ข้อมูลต่างๆ ในชุมชนที่จะสะท้อนในการตัดสินใจในกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในชุมชน รวมถึงการรับทราบนโยบาย และการปฏิบัติงาน แผนงาน งบประมาณของคณะกรรมการชุมชน ประชาชนยังเข้าไปมีส่วนร่วมไม่มากเท่าที่ควร และการจะมีบทบาทในการเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมและโครงการของชุมชนก็เป็นเพียงบางครั้งที่มีโอกาสเท่านั้น เมื่อมีบทบาทต่อชุมชนเป็นบางครั้งบางคราวจึงทำให้การที่จะเข้าไปติดตามการปฏิบัติงานของคณะกรรมการชุมชนให้เป็นไปตามแผนและโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนจึงไม่มากนัก ทำให้ผลประโยชน์ที่จะได้รับจากกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนต่อประชาชนจึงมีอยู่ระดับปานกลางเท่านั้น และอีกประเด็นที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของตนเองเนื่องจากปัจจัยด้านอาชีพ ประชาชนต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพจึงไม่ค่อยมีเวลาในการเข้าไปมีส่วนร่วมมากเท่าที่ควร ซึ่งหลายคนใช้เวลาว่างที่เหลือจากการประกอบอาชีพเข้าร่วมแต่อีกหลายคนให้ความสำคัญของกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ อันเป็นผลประโยชน์ต่อตนเองเป็นประเด็นสำคัญในการเข้าร่วม ซึ่งพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มี ๑ ข้อที่มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๘) คือ คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากกิจกรรมหรือโครงการพื้นฐานที่ดี เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ เนื่องจากว่า ประชาชนในชุมชนได้รับความสะดวกสบาย จากกิจกรรมหรือโครงการพื้นฐานที่ดี เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปาโทรศัพท์ จึงทำให้ประชาชนรับผลประโยชน์ นอกจากนี้ยังพบว่าโครงการต่าง ๆ ในชุมชนได้รับการพัฒนาให้มากขึ้น เช่น กิจกรรมการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม กิจกรรมเสริมสร้างความสามัคคี สร้างความสัมพันธ์อันดีของประชาชนในชุมชนโดยมีหน่วยงานของรัฐเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เมื่อพิจารณาด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ ยังพบว่าประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมใน

การคัดเลือกกิจกรรมหรือโครงการในการพัฒนาชุมชน มีการคัดเลือกผู้นำชุมชนกันอย่างกว้างขวาง ถึงอย่างไรก็ตามยังพบอีกว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนบางประเด็นมีค่าเฉลี่ยค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านของชุมชน การรับทราบนโยบายแผนงานและการใช้จ่ายงบประมาณของชุมชน และการมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินงานการพัฒนาของชุมชน เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนได้อย่างทั่วถึง

๒. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

๒.๑ โดยภาพรวม ได้แก่ ปัจจัยด้านอาชีพ ผลการวิจัยปรากฏว่า ประชาชนที่ประกอบอาชีพรับราชการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากกว่า ประชาชนที่ไม่ได้ประกอบอาชีพประกอบอาชีพรับจ้าง ประกอบอาชีพค้าขาย และประกอบอาชีพลูกจ้างบริษัทเอกชน เนื่องจากผู้ที่ประกอบอาชีพรับราชการที่อาศัยอยู่ในชุมชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ถือเป็นชนชั้นนำของชุมชน มีการศึกษาในระดับที่สูง จึงได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในการเข้าไปมีบทบาทสำคัญต่อการบริหารการพัฒนาชุมชน และมีความน่าเชื่อถือต่อการสร้างความมั่นคงและในการบริหารงานของชุมชนมากกว่ากลุ่มประชาชนอาชีพอื่น ๆ

๒.๒ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร รายงานจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ มีผลต่อด้านการมีส่วนร่วมการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมการรับผลประโยชน์ ซึ่งพบว่า กลุ่มอายุ ๕๐-๕๙ ปีและ ๖๐ ปีขึ้นไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากกว่า กลุ่มที่มีอายุ ตั้งแต่ ๑๘ - ๒๘ ปี และกลุ่มอายุ ๒๙ - ๓๙ ปีเนื่องจากว่าประชาชนที่ใช้เวลาประจำวันอยู่ในชุมชนมากที่สุดคือผู้สูงอายุ คือ กลุ่มอายุ ๕๐ ปีขึ้นไป โดยการใช้เวลารว่างจากงานครอบครัวแล้วมีโอกาสกระทำกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนมาก ส่วนกลุ่มประชาชนที่อยู่ในวัยทำงาน ก็คือ ๑๘ - ๓๙ ปี ต้องออกไปทำงานนอกบ้านและนอกชุมชนจึงทำให้เวลาในการร่วมกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ของชุมชนน้อยลงไปด้วยเช่นเดียวกันการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ย่อมตกอยู่ในกลุ่มที่มีส่วนร่วมกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ก็คือกลุ่มประชาชนที่มีอายุ ๕๐ ปีขึ้นไปนั่นเอง

๒.๓ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร รายงานจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษา มีผลต่อด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งพบว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและอนุปริญญา/ปวส. มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากกว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป เนื่องจากว่าประชาชนส่วนใหญ่ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนทั้งกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ภายในชุมชนคือกลุ่มประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่น้อยกว่าปริญญาตรี และกลุ่มคนเหล่านี้จะทำงานอยู่ในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นโอกาสที่จะได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่ชุมชนย่อมได้รับอย่างเต็มที่แน่นอน

๒.๔ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิต

กรุงเทพมหานคร รายงานจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อาชีพ มีผลต่อด้านการมีส่วนร่วมการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมการดำเนินงาน และด้านการมีส่วนร่วมการติดตามประเมินผล ผลวิจัยปรากฏว่า ประชาชนที่ประกอบอาชีพรับราชการ มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากกว่าประชาชนที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ ประกอบอาชีพค้าขาย และประกอบอาชีพลูกจ้างบริษัทเอกชน

และ รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร ยังได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางและด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมการรับผลประโยชน์รองลงมาได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมการตัดสินใจและด้านการมีส่วนร่วมการติดตามประเมินผล และ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิตกรุงเทพมหานครได้แก่ อาชีพ ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิตกรุงเทพมหานครได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษารายได้ และ มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน

พร้อมกันนี้ รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร ยังได้มีข้อข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนว่า ประธานชุมชนหรือหน่วยงานของรัฐที่กำกับดูแลการทำงานของชุมชน ควรกระจายการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้ครอบคลุมหลากหลายอาชีพและให้มีส่วนร่วมที่ใกล้เคียงกันเพื่อก่อให้เกิดการสะท้อนมุมมองที่หลากหลายในการพัฒนาชุมชนของตนเองที่มีความเจริญก้าวหน้าและพัฒนาอย่างยั่งยืน

ปิยะ ประทีปภักดิ์ ได้วิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร" พบว่า ๑) กลุ่มตัวอย่างที่ได้ศึกษามีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับต่ำ ๒) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน คือ สถานภาพทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่ม และการคาดหวังผลประโยชน์ ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรสระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน อาชีพ รายได้ และ พื้นที่ถือครอง ๓) ปัญหาสำคัญที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน คือ การให้ความร่วมมือของประชาชน ผู้นำชุมชน ข้าราชการและการประชาสัมพันธ์และการสนับสนุนจากภาครัฐ

^{๙๙}รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์, “การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร” *รายงานวิจัย* (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๒), หน้า ๑๑๐-๑๑๓.

^{๑๐}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒-๓.

^{๑๑}ปิยะ ประทีปภักดิ์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ชายทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร”, *ปริญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาประยุกต์ ภาควิชาสังคมและมานุษยวิทยา* (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๖).

สุวัฒน์ บุญลา ได้วิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของกลุ่มประชาสังคมศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบางเสาธงอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี" พบว่า กลุ่มประชาสังคมเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าแต่ในระดับการมีส่วนร่วมกลุ่มยังมีส่วนร่วมอยู่ในระดับการรับรู้เป็นหลักยังไม่เข้าสู่การมีส่วนร่วมระดับเสนอ ความคิดเห็นอย่างชัดเจน ขั้นตอนการมีส่วนร่วมนั้นกลุ่มประชาสังคมเห็นว่ากลุ่มยังมีส่วนร่วมอยู่ในขั้นของการเสนอปัญหาแต่ยังไม่เข้าไปร่วมในขั้นการวางแผนการพัฒนาท้องถิ่นโดยตรงนอกเหนือจากขั้นการตัดสินใจ และขั้นการติดตามประเมินผล ซึ่งอยู่ในระดับที่สูงกว่า ปัญหาอุปสรรค ในการมีส่วนร่วมที่สำคัญคือ การไม่ทราบถึงสิทธิในการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในกลุ่มประชาสังคมการมีโอกาสดำเนินการมีส่วนร่วมน้อยเนื่องจากปัญหาเวลาที่ต้องใช้ทำมาหากินของสมาชิกกลุ่มประชาสังคม และควรให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์เรื่องสิทธิการมีส่วนร่วม^{๙๒}

พวงทอง โยธาใหญ่ ได้วิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่" พบว่า การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่ได้มีความพยายามที่จะปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการวางแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๑ แต่มีองค์การบริหารส่วนตำบลบางส่วนยังปฏิบัติไม่ครบกระบวนการตามที่ระเบียบกำหนด โดยเฉพาะในเรื่องการจัดทำแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ยุทธศาสตร์ใน แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ๕ ปี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานยังไม่มี ความเข้าใจในเรื่องของระเบียบเท่าที่ควร สำหรับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่น ประจำปี ๒๕๔๕ การศึกษาครั้งนี้พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นทั้งสองระดับไม่มีความแตกต่างกันในทุกประเด็นทั้งในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติการการมีส่วนร่วมในการร่วมผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการพยายามประเมินผล^{๙๓}

ภัสสุรีย์ คุณกลาง ได้วิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ในการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนเทศบาลนครขอนแก่นจังหวัดขอนแก่น" พบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ๔ ขั้นตอน ได้แก่ การตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล ในการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคลได้แก่ เพศ ระดับการศึกษาอาชีพ ตำแหน่งในคณะกรรมการชุมชนอายุ

^{๙๒} สุวัฒน์ บุญลา, "ทัศนะการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของกลุ่มประชาสังคมศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบางเสาธงอำเภอสัตหีบจังหวัดชลบุรี", รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตศึกษา นโยบายสาธารณะบัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๕).

^{๙๓} พวงทอง โยธาใหญ่, "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่", รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕).

รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนสถานภาพสมรสไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะชุมชน ได้แก่ ชุมชนใจกลางเมืองหรือย่านการค้าชุมชนที่อยู่อาศัยชั้นกลางและสูง ชุมชนแออัด และชุมชนชานเมืองหรือกึ่งชนบทกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เปรียบเทียบค่าคะแนนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนของคณะกรรมการชุมชนที่อาศัยในชุมชนที่มีลักษณะที่แตกต่างกันได้แก่ชุมชนใจกลางเมืองหรือย่านการค้าชุมชนที่อยู่อาศัยชั้นกลางและสูง ชุมชนแออัด และชุมชนชานเมืองหรือกึ่งชนบท พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อเปรียบเทียบรายด้านของการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนพบว่า ด้านสังคม ด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการบริหารและการจัดการ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับน้อย^{๙๔}

ดวงพร แสงทอง ได้วิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี" พบว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลจากสื่อแหล่งต่าง ๆ สื่อที่เปิดรับมากที่สุด และกระทำเป็นประจำ คือการพูดคุยกับบุคคลอื่น เช่นเพื่อนบ้าน ในขณะที่ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลของประชาชนอยู่ในระดับปานกลางและระดับน้อย ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น อยู่ในระดับน้อยเช่นเดียวกัน การมีส่วนร่วมหากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ร่วมคิดกำหนดความต้องการ ร่วมดำเนินการและร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมปฏิบัติตามและการประเมินผลตลอดจนการร่วมตรวจสอบเนื้อหาของแผนพัฒนาเมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคลประชาชนที่มีอาชีพสถานภาพ ระดับการเปิดรับสื่อ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่แตกต่างกัน มีส่วนรวมในการจัดทำแผนพัฒนาแตกต่างกัน^{๙๕}

ธนาวิทย์ กางการ ได้วิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสำโรงใต้ อำเภอยะรัง จังหวัดสมุทรปราการ" พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสำโรงใต้ ได้แก่ ระดับ

^{๙๔} ภัทสรีย์ คุณกลาง, "ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน เทศบาลนครขอนแก่น", *ปริญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสาธารณสุข* (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๖).

^{๙๕} ดวงพร แสงทอง, "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี", *ปริญญาานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการบริหารทั่วไป* (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๐).

การศึกษา และการเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคมของกรรมการชุมชนส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลลำไ้ได้แก่ เพศ อายุ การได้รับข่าวสาร และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของกรรมการชุมชน^{๖๖}

สุภชัย ตรีเทศ ได้วิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนต่อการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี" พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองชลบุรีอยู่ในระดับปานกลางโดยปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และรายได้ เป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาล ยกเว้นปัจจัยด้านอาชีพ ซึ่งจากการทดสอบความแตกต่างรายคู่ พบว่า อาชีพมีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการวางแผนพัฒนาเทศบาลและคณะกรรมการชุมชน มีปัญหาการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองชลบุรีอยู่ในระดับน้อยโดยปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และรายได้ เป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อปัญหาการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองชลบุรี^{๖๗}

ชัยฤทธิ์ เบญญาภา ได้วิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบลบางตาอา อำเภอหนองจิกจังหวัดปัตตานี" พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางจำแนกเป็นรายด้านตามลำดับดังนี้) ด้านการรับรู้ข่าวสาร๒) ด้านการประมวลปัญหาและความต้องการของตำบล๓) ด้านการเสนอข้อคิดเห็นในการพัฒนาต่อองค์การบริหารส่วนตำบล๔) การติดตามและประเมินผล๕) ด้านการให้และรับประโยชน์จากโครงการซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมการเป็นประชาชนตามแนวทางของทางราชการและการมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาตำบลปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาอาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน^{๖๘}

สาวิตรี ทองอิม ได้วิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการหมู่บ้านตำบลหนองประดู่ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี" พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านอยู่ในระดับมาก ในขณะที่เมื่อจำแนกเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านการรับผลประโยชน์ ด้านค้นหาและสาเหตุของปัญหา ด้านการวางแผน ด้านการติดตามประเมินผล และด้านการดำเนินงาน เมื่อเปรียบเทียบจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคลประกอบด้วย เพศ อายุ รายได้

^{๖๖} นาวีthy กางการ, "การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลลำไ้ได้แก่ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ", *วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา* (โครงการบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๖).

^{๖๗} สุภชัย ตรีเทศ, "การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนต่อการวางแผนพัฒนาเทศบาลเมืองชลบุรี", *ภาคนิพนธ์ปริญญาโทสาขานโยบายสาธารณะ* (ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๗).

^{๖๘} ชัยฤทธิ์ เบญญาภา, "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบลบางตาอา อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี", *ภาคนิพนธ์ปริญญาโทสาขานโยบายสาธารณะ* (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๗).

อาชีพ และสภาพการสมรส ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนที่แตกต่างกัน คือระดับ การศึกษาระยะเวลาที่อยู่ในหมู่บ้านตำแหน่ง และการ เป็นสมาชิกกลุ่ม ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของ คณะกรรมการหมู่บ้านและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ของคณะกรรมการในภาพรวมไม่มีความสัมพันธ์ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านไม่มีความสัมพันธ์กัน เช่นเดียวกัน^{๙๙}

ไพรัช ตันอุต , ได้วิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของผู้นำและประชาชนในการพัฒนาชุมชน เข้มแข็ง เมืองน่าอยู่ : กรณีศึกษา เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอมะแม่ง จังหวัดเชียงใหม่พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและประชาชนทำด้วยการตัดสินใจของตนเองไม่มีแรงกดดันจากกลุ่มอิทธิพล ในท้องถิ่นหรือการตอบแทนบุญคุณ ผู้ที่เคยให้การอุปการะ ช่วยเหลือ แสดงให้เห็นถึงการแยกบทบาทการ แสดงออกทางด้านการเมืองกับเรื่องส่วนตัวอย่างชัดเจน ทั้งนี้คนในครอบครัวและเพื่อนบ้านยังเป็นปัจจัย สนับสนุนการแสดงออกหรือความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนโดยมีช่องทางเฉพาะตัวเช่น การ ขอบทำกิจกรรมสำหรับชุมชน ความรู้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่ การเป็นตัวแทนกลุ่มต่างๆ ประกอบกับ ชุมชนเห็นความสำคัญให้โอกาส โดยมีผู้นำชุมชนให้การสนับสนุน ทำให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการ พัฒนาชุมชนเข้มแข็ง คือปัญหาได้รับการแก้ไขที่ตรงจุด การได้รับงบประมาณเพิ่มขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น ชุมชน สามารถทำแผนพัฒนาชุมชนด้วยชุมชนเองทำให้ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการต่างๆหากพิจารณา ถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมข้างต้น สำหรับช่องทางและลักษณะของการเข้าไปมีส่วนร่วมในส่วนของผู้นำ ชุมชนมีลักษณะของการเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกับชุมชนเช่น การเป็นประธานในพิธีการต่างๆ การกระทำที่ เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับชุมชน การเข้าร่วมงานบุญ งานศพ ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งยังมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจการวางแผน การดำเนินการตามแผนงานโครงการของชุมชนปกครองส่วนท้องถิ่นควรสร้าง ความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงาน ผลประโยชน์ที่พึงได้รับให้ชัดเจน

ภัทรุ ศรีหมอกเมฆ ได้วิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมในการบริหารการปกครองท้องถิ่นของ ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งคอกอำเภอเมือง จังหวัดชุมพร" พบว่า การมีส่วนร่วมในการ ปกครองท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ประชาชนจะมีส่วนร่วมในด้านการ ดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางสำหรับด้านนโยบายและการตัดสินใจในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อตามระดับการมีส่วนร่วม ประชาชนมีส่วนร่วมในการเตรียมงบประมาณและเสนอความคิดเห็น

^{๙๙} สาวิตรี ทองยิ้ม, "การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการหมู่บ้านตำบลหนองประดู่ อำเภอ เลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี", **ปริญญานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น**(บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๐).

^{๑๐๐} ไพรัช ตันอุต, "การมีส่วนร่วมของผู้นำและประชาชนในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง เมืองน่าอยู่ : กรณีศึกษา เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอมะแม่ง จังหวัดเชียงใหม่ **วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขา การเมืองการปกครอง**(บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่๒๕๕๒).

เกี่ยวกับการขออนุมัติงบประมาณประจำปี และสำรวจข้อมูลสภาพปัญหา/ความต้องการในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลอยู่ในระดับปานกลางสำหรับปัญหาอุปสรรคคือประชาชนไม่ทราบแผนงานโครงการการดำเนินงานของ อบต. และประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนโดยเฉพาะเรื่องข้อมูลข่าวสาร^{๑๑}

ฉัตรกุล รุ่งประพันธ์ ได้วิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบ้านฉางจังหวัดนครนายก"พบว่า การมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ๓ ด้าน ได้แก่ ๑) การร่วมกำหนดปัญหา/ความต้องการ ๒) การร่วมตรวจสอบ/ เนื้อหาของแผนพัฒนา และ ๓) การร่วมปฏิบัติติดตามและประเมินผลสำหรับด้านที่มีระดับปานกลางคือ การร่วมจัดทำแผนงานโครงการเมื่อเปรียบเทียบ การมีส่วนร่วมของประชาชนพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษารายได้ต่อเดือนและระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนที่แตกต่างกันและประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ปัจจัยด้านอาชีพ ที่มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๑๒}

ประภาพร เปารีบุตร ได้วิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมพัฒนาประชาคมของประชาชนตำบลบางชะแยง อำเภอมะนังจังหวัดปทุมธานี"พบว่า การมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางจำแนกเป็นการรับรู้ข่าวสาร การปรึกษาหารือ การประชุมรับฟังความคิดเห็น การร่วมในการตัดสินใจ และการใช้กลไกทางกฎหมายซึ่งทุกด้านมีส่วนร่วมพัฒนาประชาคมอยู่ในระดับปานกลางผลการทดสอบสมมุติฐานพบว่า เพศ ต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมต่างกันอายุต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกันเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่ พบว่า ไม่พบรายคู่ที่แตกต่างกันระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมแตกต่างกันในด้านการรับรู้ข่าวสาร สถานภาพต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันในด้านการประชุมรับฟังความคิดเห็นการใช้กลไกทางกฎหมายอาชีพต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันในด้านการตัดสินใจระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และการเป็นผู้นำหรือสมาชิกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันในทุกด้าน^{๑๓}

^{๑๑} ภัทฐะ ศรีหมอกเมฆ, "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการปกครองท้องถิ่นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งคอกอำเภอมะนังจังหวัดปทุมธานี", **ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารทั่วไป** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๑).

^{๑๒} ฉัตรกุล รุ่งประพันธ์, "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบางน จังหวัดนครนายก", **ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารทั่วไป** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๐).

^{๑๓} ประภาพร เปารีบุตร, "การมีส่วนร่วมพัฒนาประชาคมของประชาชนตำบลบางชะแยง อำเภอมะนัง จังหวัดปทุมธานี", **วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท** (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๘).

เสริมพงษ์ อยู่โต ได้วิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร" พบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด และด้านที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ ด้านการรับผลประโยชน์ รองลงมาเป็นด้านการตัดสินใจ และด้านที่มีส่วนร่วมของ ประชาชนน้อยที่สุดได้แก่ด้านการดำเนินงาน เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของ ประชาชนตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และอาชีพที่แตกต่างกันของ ประชาชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกัน ส่วนอายุและระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันในด้านการตัดสินใจและด้านการดำเนินงาน^{๑๐๔}

ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาในองค์กรมนุษย์ ยิ่งมีส่วนร่วมมากเท่าไรยิ่งทำให้องค์กรนั้นๆ ประสบความสำเร็จและมีศักยภาพมากขึ้น สามารถจัดระเบียบองค์กรตามหลักเกณฑ์ได้อย่างเป็นระบบ รวมถึงองค์กรนั้นๆ มีประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้นๆ ไปไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมงานต่างๆ ที่ขอขยายของโครงการขนาดใหญ่หรือเล็กอย่างไรล้วนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคลากรในด้านต่างๆ ทั้งด้านการระดมกำลังสติปัญญา กำลังกาย กำลังใจ หรือแม้กระทั่งกำลังทุนทรัพย์ก็ตามจึงทำให้กิจการงานหรือโครงการสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กรได้ตามกำหนดเวลาที่วางไว้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้วิจัยได้นำผลงานการวิจัยดังกล่าวมาปรับใช้ โดยกำหนดปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยแวดล้อมเป็นตัวแปรอิสระ และให้ความสำคัญตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของโคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff) นำมากำหนดเป็นตัวแปรตามในกรอบแนวคิดการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมดังนี้

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วย ๒ ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยคือตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

๒.๘.๑ ตัวแปรต้น (Independent Variables) ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ดังนี้

^{๑๐๔} เสริมพงษ์อยู่โต, "การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตบางคอแหลมกรุงเทพมหานคร", *ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารทั่วไป* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๑).

๑) ปัจจัยส่วนบุคคล คือ สถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน

๒) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ สถานภาพในชุมชน และการเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ ในชุมชน

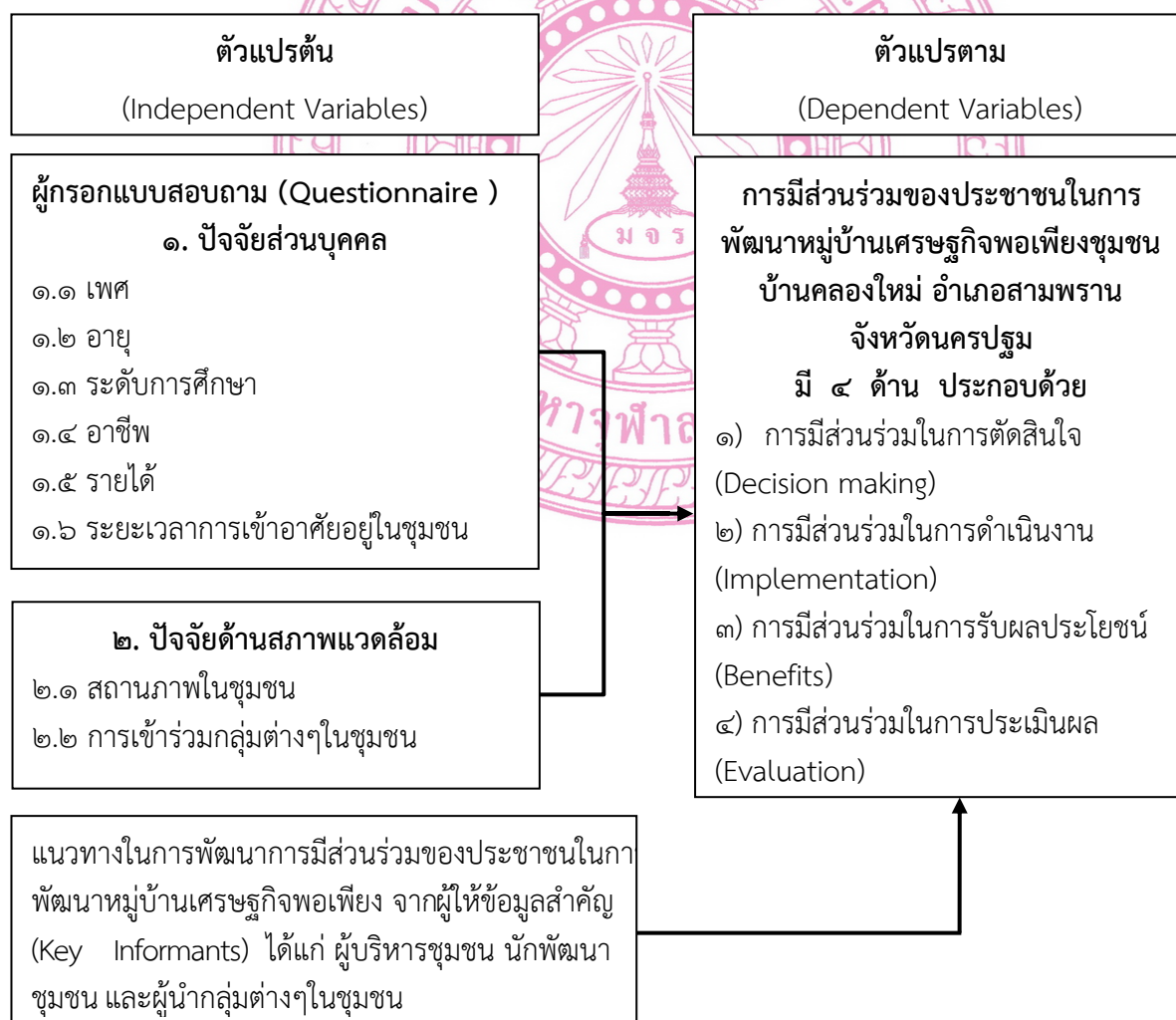
๒.๘.๒ ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มี ๔ ด้าน ประกอบด้วย

๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making)

๒) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation)

๓) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits)

๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

แผนภูมิที่ ๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ๒) เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม และ ๓) เพื่อทราบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๖ วิธีการนำเสนอและรายงานผลการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) โดยประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ประชากร คือ ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้แก่

ก. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านคลองใหม่ หมู่ที่ ๓ ตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม จำนวน ๖๑๘ครัวเรือน^๑ โดยกลุ่มตัวอย่างผู้ที่กรอกแบบสอบถามเป็นหัวหน้าครอบครัวหรือผู้แทนจากครัวเรือนจำนวน ๓๔ ตัวอย่าง

ข. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ผู้บริหารชุมชน นักพัฒนาชุมชนและผู้นำกลุ่มในชุมชน จำนวน ๙ ท่าน มีรายชื่อดังต่อไปนี้

- ๑) นายเอนก น้อยพิทักษ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่
- ๒) นายธีรพงษ์ พงศ์จันทร์เสถียร ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่
- ๓) นางสาวดารณี บำรุงสวัสดิ์ พัฒนาการอำเภอสามพราณ
- ๔) นางชนิดา รุ่งแสงพัฒนากิจ ตำบลคลองใหม่
- ๕) นายสาโรจน์ กุลครอง กำนันตำบลคลองใหม่
- ๖) นายสมปอง ขุนทรง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๓
- ๗) นายสินชัย น้อยพิทักษ์ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหมู่ที่ ๓
- ๘) นายไพฑูรย์ แสงพิทักษ์ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่ที่ ๓
- ๙) นางสาวรัชฎา สังข์รักษา ประธานกลุ่มพัฒนาสตรีหมู่บ้านคลองใหม่^๒

^๑องค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา ๒๕๕๖-๒๕๖๐(อัดสำเนา)

^๒องค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.klongmai.com>. [๒๐ เมษายน ๒๕๕๖]

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) คือผู้ที่ เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือผู้แทนครัวเรือนที่เป็นประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๖๑๘ ครัวเรือน โดยใช้วิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน(Krejcie and Morgan)^๓ ได้จำนวน ๒๓๔ ตัวอย่าง ดังตารางที่ ๓.๑ ต่อไปนี้

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ประชากรชุมชนบ้านคลองใหม่ หมู่ที่ ๓ ตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม		
ชื่อหมู่บ้าน	ประชากร(ครัวเรือน)	กลุ่มตัวอย่าง
บ้านคลองใหม่	๖๑๘	๒๓๔

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๓.๓.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

- ๑) ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม รวมถึงหลักการ แนวคิด และทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจากเอกสารและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒) กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย
- ๓) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
- ๔) สร้างเครื่องมือการวิจัย
- ๕) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขโดยมีผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน ๕ ท่าน
- ๖) นำเครื่องมือการวิจัย ที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ ชุด แล้วนำผลมาวิเคราะห์หาสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Reliability)

^๓ บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕), หน้า ๔๓.

- ๓) นำ ผลของเครื่องมือที่ได้ทดลองใช้ (Try out) และวิเคราะห์เพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Reliability) แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
- ๔) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง
- ๕) รวบรวมแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมวิเคราะห์สถิติทางสังคมศาสตร์

๓.๓.๒ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของ การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม” เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวม และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

๑. แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๕ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปโดยเป็นปัจจัยด้านปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน ๖ ข้อ คือ ๑) เพศ ๒) อายุ ๓) ระดับการศึกษา ๔) อาชีพ ๕) รายได้ และ ๖) ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป โดยเป็นปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๒ ข้อได้แก่ ๑) สถานภาพในชุมชนและ ๒) การเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐมจำนวน ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ๒) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ๓) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ ๔) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดโดยมีเกณฑ์การให้น้ำหนักขอคะแนน ดังนี้

คะแนน ๕ หมายถึง	ท่านมีระดับการมีส่วนร่วม	มากที่สุด
คะแนน ๔ หมายถึง	ท่านมีระดับการมีส่วนร่วมมาก	

คะแนน ๓ หมายถึง
 คะแนน ๒ หมายถึง
 คะแนน ๑ หมายถึง

ท่านมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง
 ท่านมีระดับการมีส่วนร่วมน้อย
 ท่านมีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ตอนที่ ๔ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามที่เป็นปลายเปิด (Open ended Question) ให้เลือกตอบแบบเสรี

๒ . แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น ๒ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยการมีส่วนร่วมใน ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ๒) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ๓) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ ๔) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล รวมถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๓.๓.๓ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑. แบบสอบถาม (Questionnaire) มีขั้นตอนการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

๑.๑ ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

๑.๒ หาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จไปเสนอ คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและขอความเห็นชอบ โดยได้ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ ท่าน ได้แก่

๑) พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, รศ. ตำแหน่ง รองคณบดี ฝ่ายวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ อาจารย์ประจำวิชาภาครัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒) อาจารย์ ผศ.ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช ตำแหน่งอาจารย์ประจำวิชาภาค รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓) อาจารย์ ดร.ยุพธนา ปราณิต ตำแหน่งอาจารย์ประจำวิชาภาค
รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔) อาจารย์ ดร.มนตรา เลี้ยวเส็ง ตำแหน่ง ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านสิ่งแวดล้อม
และพลังงานทดแทน ในโครงการพัฒนาขององค์การสหประชาชาติ(UNPD) องค์การสหประชาชาติ,
นักวิจัย โครงการการพัฒนาหลักสูตรพุทธอาชีวนด้วยการบูรณาการความรู้พื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงในประเทศไทยและกลุ่มประเทศ CLMV สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

๕) อาจารย์ ผศ.วราญา ทองอุ่น ตำแหน่งประธานโปรแกรมการบริหารธุรกิจ
(การบริหารทรัพยากรมนุษย์) คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และ
ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์
(Item – Objective Congruence Index : IOC) โดยได้ค่า IOC ตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไปทุกข้อ

๑.๓ หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไข
แล้วไปทดลองใช้ (Try out) แก่ประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน ๓๕๓ คน เพื่อหาค่าความ
เชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)^๕
ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๕๘๑

๑.๔ นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้แจกกลุ่มประชากรตัวอย่างจริงที่
ใช้ในการวิจัย

๒. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพ
เครื่องมือ ดังนี้

๒.๑ ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบ
เครื่องมือที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

๒.๒ นำแบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
และปรับปรุงแก้ไข และนำเสนอต่อกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและขอความเห็นชอบ

๒.๓ นำแบบสัมภาษณ์ มาปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
เพื่อขอความเห็นชอบ และนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป

^๕ สีน พันธุ์พินิจ, เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร: บริษัทจุฬาลงกรณ์ฯ จำกัด, ๒๕๔๗),
หน้า ๑๙๑.

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้

๓.๔.๑ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม มีขั้นตอนดังนี้

๑. ขออนุญาตจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลัทธิ มหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่ เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ชุมชนบ้านคลองใหม่ หมู่ที่ ๓ ตำบลคลองใหม่ อำเภอสว่างพรวน จังหวัดนครปฐม

๒. นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกระจายกลุ่มตัวอย่างสุ่มเลือกจากประชากรที่เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือผู้แทนครัวเรือน ในชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสว่างพรวน จังหวัดนครปฐม เพื่อทำการ เก็บรวบรวมข้อมูล และดำเนินการเก็บแบบสอบถามคืนจากผู้กรอกแบบสอบถาม ตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ ด้วยตัวเอง นำแบบสอบถามที่อยู่ในสภาพสมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน ๒๔ ชุด หรือคิดเป็นแบบสอบถามร้อยละ ๑๐๐

๓. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

๓.๔.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ มีขั้นตอน ดังนี้

๑. ขออนุญาตจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลัทธิ มหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีคุณลักษณะตรงกับวัตถุประสงค์ เพื่อขออนุญาตเข้าทำการสัมภาษณ์เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

๒. นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปทำการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารชุมชน นักพัฒนาชุมชน และผู้นำกลุ่มในชุมชน จำนวน ๔ ท่าน มีรายชื่อดังต่อไปนี้

๑)	นายเอนก น้อยพิทักษ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่
๒)	นายธำรง พงศ์จันทร์เสถียร ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่
๓)	นางสาวดารณี บำรุงสวัสดิ์ พัฒนาการอำเภอสว่างพรวน

- ๔) นางชนิตา รุ่งแสงพัฒนานกร ตำบลคลองใหม่
- ๕) นายสาโรจน์ กุลครอง กำนันตำบลคลองใหม่
- ๖) นายสมบอง ขุนทรง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๓
- ๗) นายสินชัย น้อยพิทักษ์ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหมู่ที่ ๓
- ๘) นายไพฑูรย์ แสงพิทักษ์ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหมู่ที่ ๓
- ๙) นางสุรลักษณ์ สังข์รักษา ประธานกลุ่มพัฒนาสตรีหมู่บ้านคลองใหม่

๓. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถามในการวิจัยแล้ว ได้นำข้อมูลที่ได้ไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์สถิติทางสังคมศาสตร์ โดยมีการใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๑. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านการมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ ๒) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ๓) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ ๔) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๒. สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานในการวิจัย เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อม

^๖ ข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.klongmai.com>, [๒๐ เมษายน ๒๕๕๖].

สถิติที่ใช้ คือการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีที่มีตัวแปร ๒ ตัวเลือก และการทดสอบค่า (F-Test) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่ ๓ ตัวเลือกขึ้นไป ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว(One-way Analysis of Aariance : One Way ANOVA) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

เกณฑ์การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (mean = $\bar{X}$) และการหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation = S.D.) โดยมีการกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของผลคะแนนเป็น ๕ ระดับ^๗

ช่วงค่าเฉลี่ย การแปลความหมาย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	๔.๕๐ - ๕.๐๐	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	๓.๕๐ - ๔.๔๙	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับ มาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	๒.๕๐ - ๓.๔๙	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	๑.๕๐ - ๒.๔๙	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับ น้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	๑.๐๐ - ๑.๔๙	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

๓. ในส่วนข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดที่แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยทำการรวบรวมจากแบบสอบถามแล้วจัดกลุ่มตามประเด็นที่กำหนดไว้จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

๓.๕.๒. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจัดกลุ่มข้อมูลของการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ (Data Grouping) จากนั้นจึงนำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique)

๓.๖ วิธีการนำเสนอและรายงานผลการวิจัย

๓.๖.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม นำเสนอโดยใช้ตารางประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

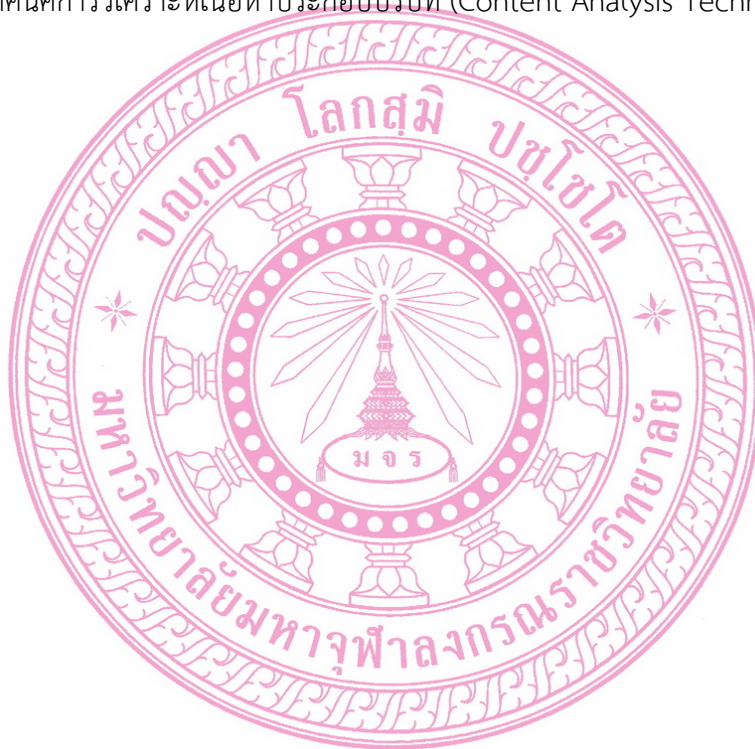
๓.๖.๒ ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นข้อมูลมาตราส่วนประเมินค่า นำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (mean = $\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(Standard Deviation = S.D.)

๓.๖.๓ ข้อเสนอแนะจากคำถามปลายเปิด ในเรื่องความคิดเห็นถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้าน

^๗ ฐิติ ระบอบ และคณะ,ระเบียบวิธีวิจัย, หน้า ๑๐๘.

คลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม วิเคราะห์เนื้อหาสาระประเด็นสำคัญ แล้วนำเสนอเป็น การเขียนแบบความเรียง โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique)

๓.๖.๔ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารชุมชน นักพัฒนาชุมชนและผู้นำกลุ่มในชุมชน ใน ชุมชนบ้านคลองใหม่ หมู่ที่ ๓ ตำบลคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม วิเคราะห์ ประมวล สรุบน้ำสาระในประเด็นสำคัญ ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย แล้วนำเสนอเป็นการเขียน สรุบบแบบ ความเรียง โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique)

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง " **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม** " ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๓๔ ฉบับ มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติทางสังคมศาสตร์ โดยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อในการวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดถึงขั้นตอนในการนำเสนอผลของการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความสะดวกในการนำเสนอผล แปลผล และความเข้าใจตรงกันในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงกำหนดใช้สัญลักษณ์และอักษรย่อในการนำเสนอผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

n	แทน	จำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (mean)
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน t (test Independent Sample)
F	แทน	ค่าสถิติในการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis Of Aariance : One Way ANOVA)
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น ๖ ตอน ดังนี้

- ๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านปัจจัยสภาพแวดล้อมของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม
- ๔.๔ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม
- ๔.๕ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

๔. ๖ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการ สัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

๔. ๗ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย (Body of knowledge)

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ขั้นตอนนี้เป็น การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลคือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน และจำแนกตามปัจจัยสภาพแวดล้อม คือ สถานภาพในชุมชนและการเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน มีรายละเอียดดังตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(n = ๒๓๔ คน)		
ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
๑. เพศ		
ชาย	๑๕๐	๖๔.๑๐
หญิง	๘๔	๓๕.๙๐
รวม	๒๓๔	๑๐๐.๐๐
๒. อายุ		
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๓๓	๑๔.๑๐
๒๐ – ๔๐ ปี	๔๘	๒๐.๕๑
๔๑ – ๖๐ ปี	๘๗	๓๗.๑๘
๖๐ ปี ขึ้นไป	๖๖	๒๘.๒๑
รวม	๒๓๔	๑๐๐.๐๐
๓. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๑๐๘	๔๖.๑๕
ปริญญาตรี	๑๑๐	๔๗.๐๑
สูงกว่าปริญญาตรี	๑๖	๖.๘๓
รวม	๒๓๔	๑๐๐.๐๐

๔. อาชีพ		
ธุรกิจส่วนตัว	๔๗	๒๐.๐๙
เกษตรกรรม	๑๒๕	๕๓.๔๒
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๒๕	๑๐.๖๘
รับจ้าง	๒๔	๑๐.๒๖
อื่นๆ	๑๓	๕.๕๖
รวม	๒๓๔	๑๐๐.๐๐
๕. รายได้		
ต่ำกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท	๙๒	๓๙.๓๒
๑๕,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๘๘	๓๗.๖๑
๒๐,๐๐๑ - ๒๕,๐๐๐ บาท	๓๕	๑๔.๙๖
สูงกว่า ๒๕,๐๐๑ บาท ขึ้นไป	๑๙	๘.๑๒
รวม	๒๓๔	๑๐๐.๐๐
๖. ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน		
ต่ำกว่า ๕ ปี	๓๙	๑๖.๖๗
๕ - ๑๐ ปี	๘๔	๓๗.๑๘
มากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป	๑๐๘	๔๖.๑๕
รวม	๒๓๔	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนและร้อยละของประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

เพศ หมายถึง เพศโดยกำเนิด ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวน ๑๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๑๐ และเป็นเพศหญิง มีจำนวน ๘๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๙๐

อายุ หมายถึง อายุนับตั้งแต่เกิดมีชีวิตรมาจนถึงปัจจุบัน ประชาชนส่วนใหญ่ที่มีอายุระหว่าง ๔๑ - ๖๐ ปี มีจำนวน ๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๑๐ รองลงมา คือ ประชาชนมีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๖๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๒๑ ประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๒๔-๔๐ ปี มีจำนวน ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๕๑ และประชาชนมีอายุต่ำกว่า ๒๔ ปี มีจำนวน ๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๑๐

ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒิการศึกษาสูงสุดที่สำเร็จการศึกษา ประชาชนส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีจำนวน ๑๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๐๑ รองลงมา คือ ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวน ๖๐๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๑๕ และประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีจำนวน ๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๘๓

อาชีพ หมายถึง อาชีพหลักที่ใช้ประกอบการเลี้ยงชีพ ประชาชนส่วนใหญ่ที่มีอาชีพเกษตรกรรม มีจำนวน ๑๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๔๒ รองลงมา คือ ประชาชนที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว มีจำนวน ๔๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐๙ ประชาชนที่มีอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ มีจำนวน ๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๖๘ ประชาชนที่มีอาชีพรับจ้าง จำนวน ๒๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๒๖ และประชาชนที่มีอาชีพอื่นๆ หมายถึง ไม่มีอาชีพหรือไม่มีที่แน่นอนมีจำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๕๖

รายได้ต่อเดือน หมายถึง รายได้ที่ได้รับจากการประกอบอาชีพหรือรายได้อื่นๆที่ได้รับในแต่ละเดือน ประชาชนส่วนใหญ่ที่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท มีจำนวน ๙๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๓๒ รองลงมา คือ ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง ๑๕,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท มีจำนวน ๘๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๖๑ ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือน ระหว่าง ๒๐,๐๐๑ - ๒๕,๐๐๐ บาท มีจำนวน ๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๙๖ และประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนสูงกว่า ๒๕,๐๐๑ บาทขึ้นไป มีจำนวน ๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๑๒

ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน หมายถึง ระยะเวลา นับตั้งแต่เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนหรือมีชื่ออยู่ในระบบทะเบียนราษฎรของชุมชนและอาศัยอยู่ในชุมชนด้วย ประชาชนส่วนใหญ่มีระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๐๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๑๕ รองลงมา คือ ประชาชนที่มีระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน ๕ - ๑๐ ปี มีจำนวน ๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๑๘ และประชาชนที่มีระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนต่ำกว่า ๕ ปี มีจำนวน ๓๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๗

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านปัจจัยสภาพแวดล้อมของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ ๔.๒ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม

(n = ๒๓๔ คน)

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๗. สถานภาพในชุมชน		
เป็นผู้นำชุมชน หรือผู้บริหารชุมชน หรือผู้บริหารกลุ่มในชุมชน	๓๖	๑๕.๓๘
เป็นลูกบ้าน	๑๙๘	๘๔.๖๒
รวม	๒๓๔	๑๐๐.๐๐
๘. การเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน		
ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆ	๑๐	๔.๒๗
เข้าร่วม ๑ กลุ่ม	๑๐๖	๔๕.๓๐
เข้าร่วม ๒ กลุ่มขึ้นไป	๑๑๘	๕๐.๔๓
รวม	๒๓๔	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๒ การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนและร้อยละของประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยสภาพแวดล้อม คือ สถานภาพในชุมชนและการเข้าร่วมกลุ่ม ในชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

สถานภาพในชุมชน หมายถึง สถานภาพหรือบทบาทในชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นลูกบ้าน มีจำนวน ๑๙๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๔.๖๒ และมีสถานภาพเป็นผู้นำชุมชนหรือผู้บริหารชุมชน หรือผู้บริหารกลุ่มในชุมชน มีจำนวน ๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๓๘

การเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน หมายถึง การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ที่ตั้งขึ้นในชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในชุมชน คือ เข้าร่วม ๒ กลุ่มขึ้นไป มีจำนวน ๑๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๔๓ รองลงมา คือประชาชนที่มีการเข้าร่วม ๑ กลุ่ม มีจำนวน ๑๐๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๓๐ และประชาชนที่ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆ มีจำนวน ๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๒๗ (น้อยที่สุด)

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม รายด้าน และรายข้อ

ขั้นตอนนี้เป็น การนำเสนอผลการวิเคราะห์จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มี การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยภาพรวมและรายด้านในการมีส่วนร่วมทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่

๑. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
๒. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
๓. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
๔. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผล เกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม

(n = ๒๓๔ คน)

ข้อที่	การมีส่วนร่วมของประชาชน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	๓.๖๕	๐.๕๑๑	มาก
๒	ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	๓.๖๓	๐.๔๘๕	มาก
๓	ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	๓.๕๑	๐.๕๘๕	มาก
๔	ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	๓.๕๑	๐.๔๘๗	มาก
ภาพรวม		๓.๕๓	๐.๔๗๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ ความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๕๓ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทั้ง ๔ ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๖๕ รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๖๓ และมี ๒ ด้านด้านที่มีค่าเฉลี่ย เท่ากัน คือด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๕๑ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๕๑

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผล เกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม **ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ**

(

n = ๒๓๔ คน)

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑ ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลต่างๆ ในชุมชน เพื่อให้ประกอบกรพิจารณาตัดสินใจคัดเลือกกิจกรรมหรือโครงการที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๗๔	๐.๖๑๓	มาก
๒ ท่านมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือและพิจารณาโครงการต่างๆ ที่อาจเกิดปัญหาต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๕๙	๐.๗๖๕	มาก
๓ ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อการแก้ไข/พัฒนาที่ตรงประเด็น	๓.๖๐	๐.๖๙๔	มาก
๔ ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความเห็นคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เมื่อคณะกรรมการชุมชนตัดสินใจเลือกโครงการที่ไม่ตรงกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๗๑	๐.๗๑๑	มาก
๕ ท่านมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและนำเสนอปัญหาในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๘๓	๐.๗๖๕	มาก
๖ ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนหรือคัดเลือกกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน	๓.๗๔	๐.๘๖๘	มาก
๗ ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดขั้นตอนหรือแผนงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๕๓	๐.๗๔๘	มาก
๘ ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลในการตัดสินใจวางแผนพัฒนาหรือจัดกิจกรรมของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน	๓.๔๒	๐.๘๒๖	ปานกลาง
ภาพรวมด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	๓.๖๕	๐.๕๑๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ ความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๖๕ มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๑๑ และเมื่อพิจารณาจากรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก ๗ ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ข้อ โดยประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือข้อที่ ๕ “ท่านมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและนำเสนอปัญหาในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๓ มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๗๖๕ อยู่ในระดับมาก และประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือข้อที่ ๘ “ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลในการตัดสินใจวางแผนพัฒนาหรือจัดกิจกรรมของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน” มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๔๒ มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๘๒๖ อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลความหมายเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

($n = ๒๓๔$ คน)

ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
๑ ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมหรือดำเนินงานตามแผนงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๕๙	๐.๗๓๗	มาก
๒ ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๔๑	๐.๙๓๒	ปานกลาง
๓ ท่านมีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๗๑	๐.๕๙๔	มาก
๔ ท่านมีส่วนร่วมในการคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผลเมื่อคณะกรรมการพัฒนาชุมชนดำเนินกิจกรรมที่ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๗๖	๐.๖๔๖	มาก
๕ ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลแผนงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๖๘	๐.๘๕๗	มาก

๖	ท่านมีส่วนร่วมในการเชิญชวนให้คนในชุมชนเข้าร่วม ปฏิบัติงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๕๕	๐.๗๔๗	มาก
๗	ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี ระหว่างกลุ่มงานต่างๆในชุมชน	๓.๗๙	๐.๘๒๙	มาก
๘	ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ เมื่อมีกิจกรรมหรือ โครงการในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๕๖	๐.๖๖๗	มาก
ภาพรวมด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน		๓.๖๓	๐.๔๘๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ ความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๖๓ มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๔๘๙ และเมื่อพิจารณาจากรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก ๗ ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ข้อ โดยประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือข้อที่ ๗ “ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มงานต่างๆในชุมชน ” มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๗๙ มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๘๒๙ อยู่ในระดับมาก และประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือข้อที่ ๒ “ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินงาน การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ” มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๔๖ มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๙๓๒ อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผล เกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม **ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์**

(

n = ๒๓๔ คน)

ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
๑	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ	๓.๕๗	๐.๘๐๐	มาก
๒	ท่านมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมของชุมชนที่ทำให้มีการพบปะสังสรรค์สร้างความสามัคคีในชุมชนมากขึ้น	๓.๖๔	๐.๗๑๑	มาก

๓	ท่านมีความยินดีและภาคภูมิใจเมื่อโครงการต่างๆ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวท่านและชุมชน	๓.๖๓	๐.๖๘๘	มาก
๔	ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๖๕	๐.๖๕๙	มาก
๕	ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป	๓.๒๐	๐.๙๖๑	ปานกลาง
๖	ท่านมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๔๒	๐.๙๒๙	ปานกลาง
๗	ท่านเห็นว่าชุมชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จากกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่ชุมชนได้ร่วมกันทำ	๓.๖๔	๐.๗๑๑	มาก
๘	ท่านเห็นว่าการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงสามารถแก้ปัญหาในชุมชนได้อย่างยั่งยืน	๓.๕๑	๐.๗๘๒	มาก
ภาพรวมด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์		๓.๕๑	๐.๕๘๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ ความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๕๑ มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๘๕ และเมื่อพิจารณาจากรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก ๖ ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง ๒ ข้อ โดยประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือข้อที่ ๗ “ท่านเห็นว่าชุมชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จากกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่ชุมชนได้ร่วมกันทำ” มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๖๔ มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๗๑๑ อยู่ในระดับมาก และประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือข้อที่ ๕ “ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ” มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๒๐ มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๙๖๑ อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผล เกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม **ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล**

(n = ๒๓๔ คน)

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ท่านมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือเพื่อเตรียมการประเมินผลการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๕๔	๐.๙๕๔	มาก
๒	ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามดูผลงานและสภาพปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๓๗	๐.๗๐๗	ปานกลาง
๓	ท่านมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการชุมชนในงานด้านการพัฒนาชุมชน เพื่อปรับปรุงกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ให้ความเหมาะสมกับชุมชน	๓.๘๓	๐.๕๙๗	มาก
๔	ท่านมีส่วนร่วมในการประมวลผลการปฏิบัติงานตามแผนงานของโครงการพัฒนาต่างๆในชุมชน	๓.๖๒	๐.๖๕๓	มาก
๕	ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมต่างๆ ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มงานต่างๆ ในชุมชน	๓.๕๒	๐.๘๐๓	มาก
๖	ท่านมีส่วนร่วมในการเสวนาและแสดงความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผล	๓.๖๒	๐.๗๗๘	มาก
๗	ท่านมีส่วนในการให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการวางแผนพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๔๓	๐.๘๑๒	ปานกลาง
๘	ท่านมีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือให้องค์กรอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน	๓.๑๘	๐.๘๘๒	ปานกลาง
ภาพรวมด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล		๓.๕๑	๐.๔๘๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ ความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๕๑ มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๔๘๗ และเมื่อพิจารณาจากรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก ๕ ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง ๓ ข้อ โดยประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือข้อที่ ๓ “ท่านมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการชุมชน ในงานด้านการพัฒนาชุมชน เพื่อปรับปรุงกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ให้ความเหมาะสมกับชุมชน” มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๘๓ มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๙๗ อยู่ในระดับมาก และประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือข้อที่ ๘ “ท่านมีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือให้องค์กรอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน” มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๑๘ มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๘๘๒ อยู่ในระดับปานกลาง

๔.๔ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อม

ในขั้นตอนนี้เป็นการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นการทดสอบสมมติฐานในการวิจัย โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวแปรต้น คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน และปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ สถานภาพในชุมชน การเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน โดยแสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t - test) สำหรับทดสอบกับตัวแปรที่มี ๒ ค่า การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One Way ANOVA และทดสอบค่าเอฟ (F - Test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรมากกว่า ๒ ค่า เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจึงทำการเปรียบเทียบรายคู่โดยมีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) โดยทดสอบภายใต้ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

สมมติฐาน การวิจัย : ประชาชนที่มีสถานภาพทั่วไปด้านปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยสภาพแวดล้อม ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ต่างกัน มีรายละเอียดตามตารางที่ ๔.๘ - ๔.๒๗ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๘ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม รายด้าน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล **ด้านเพศ**

(n = ๒๓๔ คน)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	เพศ				t	Sig.
	ชาย(๑๕๐ คน)		หญิง(๘๔ คน)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
๑. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	๓.๖๘	๐.๔๗๒	๓.๕๙	๐.๕๗๔	๑.๒๒๒	๐.๒๒๓
๒. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	๓.๖๗	๐.๔๔๐	๓.๕๖	๐.๕๖๓	๑.๖๒๘	๐.๑๓๑
๓. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	๓.๕๒	๐.๕๐๖	๓.๕๐	๐.๗๐๘	๐.๓๔๘	๐.๗๕๑
๔. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	๓.๕๘	๐.๔๕๙	๓.๔๐	๐.๕๑๖	๒.๗๘๘*	๐.๐๐๖
ภาพรวม	๓.๖๑	๐.๔๑๕	๓.๕๑	๐.๕๕๖	๑.๕๗๔	๐.๑๔๙

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๘ ประชาชนมีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมไม่ต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ไม่ต่างกัน ส่วนในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในมีส่วนร่วม ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนมากเป็นเพศชายและมีบทบาทเป็นผู้นำครอบครัวมากกว่าเพศหญิง จึงมีส่วนร่วมในการประเมินผลมากกว่าเพศหญิง

ตารางที่ ๔.๙ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม รายด้าน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ

(n = ๒๓๔ คน)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม	อายุ								f	Sig.
	ต่ำกว่า ๒๕ ปี (๓๓ คน)		๒๕ - ๔๐ ปี (๔๘ คน)		๔๑ - ๕๕ ปี (๘๗ คน)		๕๕ ปีขึ้นไป (๖๖ คน)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	๓.๕๕	๐.๕๗๕	๓.๖๓	๐.๕๐๘	๓.๗๐	๐.๕๒๕	๓.๖๔	๐.๔๖๔	๐.๖๖๑	๐.๕๕๗
๒ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	๓.๕๔	๐.๕๓๕	๓.๖๓	๐.๕๕๕	๓.๖๔	๐.๔๗๕	๓.๖๖	๐.๔๓๖	๐.๔๙๘	๐.๖๘๔
๓ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	๓.๓๖	๐.๖๑๔	๓.๔๖	๐.๖๕๑	๓.๕๕	๐.๕๔๓	๓.๕๘	๐.๕๗๒	๑.๒๖๕	๐.๒๘๗
๔ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	๓.๓๗	๐.๕๐๕	๓.๔๘	๐.๕๗๖	๓.๕๖	๐.๔๕๘	๓.๕๔	๐.๔๓๙	๑.๓๗๑	๐.๒๕๒
ภาพรวม	๓.๔๖	๐.๕๓๑	๓.๕๕	๐.๕๓๕	๓.๖๑	๐.๔๔๖	๓.๖๑	๐.๔๒๓	๑.๐๒๗	๐.๓๘๑

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๙ ประชาชนมีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมและรายด้านไม่ต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุระหว่าง ๔๑ - ๕๕ ปี และ ๕๕ ปีขึ้นไป มีส่วนร่วมในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมีบทบาทเป็นผู้ปกครองครัว จึงเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่างต่ำกว่า ๒๐ ปี และ ๒๕ - ๔๐ ปี ซึ่งบางท่านยังศึกษาอยู่หรือมีภาระกิจการงานที่ต้องประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัวมากกว่า ทำให้มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆในชุมชนน้อย

ตารางที่ ๔.๑๐ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม รายด้าน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านระดับการศึกษา

(n= ๒๓๔ คน)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม	ระดับการศึกษา						f	Sig.
	ต่ำกว่าปริญญาตรี (๑๐๘ คน)		ปริญญาตรี (๑๑๐ คน)		สูงกว่าปริญญาตรี (๑๖ คน)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	๓.๖๔	๐.๕๒๙	๓.๖๘	๐.๕๐๔	๓.๕๖	๐.๔๙๑	๐.๗๔๘	๐.๔๗๕
๒ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	๓.๖๓	๐.๕๐๘	๓.๖๘	๐.๔๖๓	๓.๔๘	๐.๕๐๐	๒.๓๘๗*	๐.๐๙๔
๓ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	๓.๕๐	๐.๕๙๕	๓.๕๗	๐.๕๘๕	๓.๓๙	๐.๕๕๕	๑.๓๓๐	๐.๒๖๖
๔ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	๓.๒๕	๐.๕๐๙	๓.๕๔	๐.๔๗๘	๓.๔๑	๐.๔๖๑	๐.๙๗๘	๐.๓๗๗
ภาพรวม	๓.๕๗	๐.๔๙๔	๓.๖๒	๐.๔๕๔	๓.๔๖	๐.๔๖๕	๑.๕๓๔	๐.๒๑๘

*มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ ประชาชนมีระดับการศึกษา ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมไม่ต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนที่มี ระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ ส่วนในด้าน การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ไม่ต่างกัน ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ประชาชนที่มี ระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในมีส่วนร่วม ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๑ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมในด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จำแนกตามระดับการศึกษาดังนี้

(n= ๒๓๔ คน)

ระดับการศึกษา	$\bar{x}$	ระดับการศึกษา		
		ต่ำกว่า ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
		๓.๖๓	๓.๖๘	๓.๔๘
ต่ำกว่า ปริญญาตรี	๓.๖๓	-	-๐.๐๕	๐.๑๕
ปริญญาตรี	๓.๖๘	-	-	๐.๒๐*
สูงกว่าปริญญาตรี	๓.๔๘	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ แสดงว่า ประชาชนที่มีการศึกษต่ำกว่าระดับปริญญาตรี และระดับปริญญาตรี มีระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มากกว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มีจำนวนมากกว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาอยู่ในระดับสูงกว่าปริญญาตรี จึงทำให้ประชาชนที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีส่วนร่วมในการดำเนินงานน้อยกว่าประชาชนที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี

ตารางที่ ๔.๑๒ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม รายด้าน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอาชีพ

(n = ๒๓๔ คน)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	อาชีพ										f	Sig.
	ธุรกิจส่วนตัว (๔๗ คน)		เกษตรกรรม (๑๒๕ คน)		รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ (๒๕ คน)		รับจ้าง (๒๔ คน)		อื่นๆ (คน)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
๑ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	๓.๖๐	๐.๔๘๖	๓.๖๓	๐.๕๖๖	๓.๗๔	๐.๒๘๐	๓.๖๙	๐.๕๐๐	๓.๗๓	๐.๔๓๐	๐.๔๖๒	๐.๗๖๔
๒ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	๓.๖๑	๐.๕๕๕	๓.๖๒	๐.๕๐๔	๓.๗๖	๐.๓๓๒	๓.๖๓	๐.๔๕๙	๓.๖๑	๐.๔๒๓	๐.๔๕๔	๐.๗๗๐
๓ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	๓.๔๓	๐.๗๐๔	๓.๕๐	๐.๕๘๒	๓.๖๖	๐.๓๖๙	๓.๕๗	๐.๕๘๗	๓.๕๘	๐.๔๙๑	๐.๗๒๒	๐.๕๗๘
๔ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	๓.๔๔	๐.๕๕๗	๓.๔๙	๐.๔๘๕	๓.๖๕	๐.๓๖๒	๓.๖๑	๐.๔๘๕	๓.๕๖	๐.๔๘๘	๑.๐๔๕	๐.๓๘๕
ภาพรวม	๓.๕๒	๐.๕๒๙	๓.๕๖	๐.๔๙๑	๓.๗๐	๐.๒๗๕	๓.๖๒	๐.๔๖๐	๓.๖๒	๐.๓๙๒	๐.๗๐๘	๐.๕๘๘

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ ประชาชนมีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมและรายด้านไม่ต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว ประชาชนทุกอาชีพในชุมชนต่างให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ ๔.๑๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม รายด้าน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านรายได้

(n= ๒๓๔ คน)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	รายได้(บาทต่อเดือน)								f	Sig.
	ต่ำกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท (๔๐ คน)		๑๕,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท (๑๑๐ คน)		๒๐,๐๐๑ - ๒๕,๐๐๐ บาท (๑๑๐ คน)		ตั้งแต่ ๒๕,๐๐๑ บาท ขึ้นไป (๕๓ คน)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	๓.๓๘	๐.๕๔๒	๓.๗๕	๐.๔๗๘	๓.๗๓	๐.๔๖๔	๓.๘๐	๐.๓๙๖	๕.๕๙๘*	๐.๐๐๑
๒ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	๓.๕๒	๐.๕๔๙	๓.๖๘	๐.๔๓๓	๓.๗๓	๐.๔๔๕	๓.๗๖	๐.๔๒๕	๒.๘๒๖*	๐.๐๓๙
๓ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	๓.๔๒	๐.๖๒๐	๓.๕๖	๐.๕๖๐	๓.๕๕	๐.๕๙๐	๓.๖๘	๐.๔๘๑	๑.๔๖๒	๐.๒๒๖
๔ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	๓.๔๑	๐.๕๒๒	๓.๕๗	๐.๔๔๖	๓.๕๕	๐.๔๘๖	๓.๖๘	๐.๔๓๒	๒.๖๓๗*	๐.๐๕๐
ภาพรวม	๓.๔๖	๐.๕๒๕	๓.๖๔	๐.๔๑๖	๓.๖๔	๐.๔๕๖	๓.๗๓	๐.๓๗๓	๓.๔๐๑*	๐.๐๑๙

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ แสดงว่า ประชาชนมีรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ไม่ต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และส่วนในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีความต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๔ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ของระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม จำแนกตามรายได้ ดังนี้ ๒๐,๐๐๑ - ๒๕,๐๐๐ บาท

(n = ๒๓๔คน)

รายได้ต่อเดือน	x	รายได้ต่อเดือน			
		ต่ำกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท	๑๕,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๒๐,๐๐๑ - ๒๕,๐๐๐ บาท	สูงกว่า ๒๕,๐๐๑ บาท
		๓.๔๖	๓.๖๔	๓.๖๔	๓.๗๓
ต่ำกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท	๓.๔๖	-	-๐.๑๘*	-๐.๑๘*	-๐.๒๗*
๑๕,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๓.๖๔	-	-	๐.๐๐	-๐.๐๙*
๒๐,๐๐๑ - ๒๕,๐๐๐ บาท	๓.๖๔	-	-	-	-๐.๐๙*
สูงกว่า ๒๕,๐๐๑ บาท	๓.๗๓	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ แสดงว่า ประชาชนที่มีรายได้ ต่ำกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท ๑๕,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท และ ๒๐,๐๐๑ - ๒๕,๐๐๐ บาทมีระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐมโดยภาพรวมน้อยกว่า ประชาชนที่มีรายได้สูงกว่า ๒๕,๐๐๑ บาทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้สูงกว่า ๒๕,๐๐๑ บาท หรือมีรายได้ต่อเดือนมาก มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี ให้ความสนใจและมีส่วนร่วมในการหารายได้เลี้ยงครอบครัวมากขึ้น จึงทำให้สามารถใช้เวลาในการเข้ากิจกรรมการพัฒนาชุมชนได้มากกว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้น้อย

ตารางที่ ๔.๑๕ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ของระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จำแนกตามรายได้ ดังนี้

(n = ๒๓๔ คน)

รายได้ต่อเดือน	x	รายได้ต่อเดือน			
		ต่ำกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท	๑๕,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๒๐,๐๐๑ - ๒๕,๐๐๐ บาท	สูงกว่า ๒๕,๐๐๑ บาท
		๓.๓๘	๓.๗๕	๓.๗๓	๓.๘๐
ต่ำกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท	๓.๓๘	-	-๐.๓๗*	-๐.๓๕*	-๐.๔๒*
๑๕,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๓.๗๕	-	-	๐.๐๒*	-๐.๐๕*
๒๐,๐๐๑ - ๒๕,๐๐๐ บาท	๓.๗๓	-	-	-	-๐.๐๗*
สูงกว่า ๒๕,๐๐๑ บาท	๓.๘๐	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑ ๕ แสดงว่า ประชาชนที่มีรายได้ ต่ำกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท ๑๕,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท และ ๒๐,๐๐๑ - ๒๕,๐๐๐ บาท ระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ น้อยกว่า ประชาชนที่มีรายได้สูงกว่า ๒๕,๐๐๑ บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้น้อยกว่า หรือมีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า ต้องขวนขวายในการหารายได้เลี้ยงครอบครัวมาก จึงมีการร่วมประชุมรับฟัง ร่วมตัดสินใจในการพัฒนาชุมชน ได้จึงไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับผู้มีรายได้มากกว่า มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า

ตารางที่ ๔.๑๖ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ของระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จำแนกตามรายได้ ดังนี้

(n = ๒๓๔คน)

รายได้ต่อเดือน	x	รายได้ต่อเดือน			
		ต่ำกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท	๑๕,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๒๐,๐๐๑ - ๒๕,๐๐๐ บาท	สูงกว่า ๒๕,๐๐๑ บาท
		๓.๕๒	๓.๖๘	๓.๗๓	๓.๗๖
ต่ำกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท	๓.๕๒	-	-๐.๑๖*	-๐.๔๘*	-๐.๕๑*
๑๕,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๓.๖๘	-	-	-๐.๐๕*	-๐.๐๘*
๒๐,๐๐๑ - ๒๕,๐๐๐ บาท	๓.๗๓	-	-	-	-๐.๐๓*
สูงกว่า ๒๕,๐๐๑ บาท	๓.๗๖	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ แสดงว่า ประชาชนที่มีรายได้ ต่ำกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท ๑๕,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท และ ๒๐,๐๐๑ - ๒๕,๐๐๐ บาทมีระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ในด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานน้อยกว่าประชาชนที่มีรายได้สูงกว่า ๒๕,๐๐๑ บาทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำกว่า หรือมีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า ต้องขวนขวายในการหารายได้เลี้ยงครอบครัวมาก จึงมีเวลาในการเข้าร่วมดำเนินงานกิจกรรมการพัฒนาชุมชนได้ไม่มากเท่าที่ควร เมื่อเปรียบเทียบกับผู้มีรายได้มากกว่า มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า

ตารางที่ ๔.๑๗ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ของระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล จำแนกตามรายได้ ดังนี้

(n = ๒๓๔คน)

รายได้ต่อเดือน	x	รายได้ต่อเดือน			
		ต่ำกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท	๑๕,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๒๐,๐๐๑ - ๒๕,๐๐๐ บาท	สูงกว่า ๒๕,๐๐๑ บาท
		๓.๔๑	๓.๕๗	๓.๕๕	๓.๖๘
ต่ำกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท	๓.๔๑	-	-๐.๑๖*	-๐.๑๔*	-๐.๒๗*
๑๕,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๓.๕๗	-	-	๐.๐๒*	๐.๑๑*
๒๐,๐๐๑ - ๒๕,๐๐๐ บาท	๓.๕๕	-	-	-	-๐.๑๓*
สูงกว่า ๒๕,๐๐๑ บาท	๓.๖๘	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑ ๗ แสดงว่า ประชาชนที่มีรายได้ ต่ำกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท ๑๕,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท และ ๒๐,๐๐๑ - ๒๕,๐๐๐ บาทระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล น้อยกว่า ประชาชนที่มีรายได้สูงกว่า ๒๕,๐๐๑ บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่รายน้อยกว่ามีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชนได้ไม่มากเท่าที่ควร จึงมีส่วนร่วมในด้านการประเมินผล น้อยกว่าผู้มีรายได้มากกว่าหรือมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า

ตารางที่ ๔.๑๘ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม รายด้าน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน

(n= ๒๓๔ คน)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสสามพราณ จังหวัดนครปฐม	ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน						f	Sig.
	ต่ำกว่า ๕ ปี (๓๙ คน)		๕ - ๑๐ ปี (๘๔ คน)		ตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป (๑๐๘ คน)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	๓.๖๒	๐.๔๕๔	๓.๕๖	๐.๕๓๖	๓.๗๒	๐.๕๐๓	๒.๔๖๗	๐.๐๘๗
๒ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	๓.๖๐	๐.๔๙๐	๓.๕๕	๐.๕๑๖	๓.๗๐	๐.๔๕๙	๒.๓๘๑	๐.๐๙๕
๓ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	๓.๓๕	๐.๖๖๓	๓.๔๘	๐.๕๗๓	๓.๖๐	๐.๕๕๕	๒.๘๔๑	๐.๐๖๐
๔ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	๓.๓๘	๐.๕๕๑	๓.๔๖	๐.๕๐๒	๓.๖๐	๐.๔๗๘	๓.๗๙๙*	๐.๐๒๔
ภาพรวม	๓.๔๙	๐.๔๗๐	๓.๕๑	๐.๔๘๙	๓.๖๖	๐.๔๔๙	๓.๐๘๐*	๐.๐๔๘

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๘ ประชาชนที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน ต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชนต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ไม่ต่างกัน ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลมีความต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๙ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ของระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม จำแนกตามระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน ดังนี้

(n = ๒๓๔คน)

ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน	$\bar{x}$	ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน		
		ต่ำกว่า ๕ ปี	๕ - ๑๐ ปี	ตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป
		๓.๓๘	๓.๔๖	๓.๖๐
ต่ำกว่า ๕ ปี	๓.๓๘	-	-๐.๐๘*	-๐.๒๒*
๕ - ๑๐ ปี	๓.๔๖	-	-	-๐.๑๔*
ตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป	๓.๖๐	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๙ แสดงว่าประชาชนที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน ตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป มีระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม มากกว่าประชาชนที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน ต่ำกว่า ๕ ปี และ ๕ - ๑๐ ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า ๑๐ ปี เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนมากกว่า จึงมีการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวม มากกว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างระดับอื่น

ตารางที่ ๔.๒๐ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ของระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม **ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล** จำแนกตามระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน ดังนี้

(n = ๒๓๔คน)

ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน	$\bar{x}$	ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน		
		ต่ำกว่า ๕ ปี	๕ - ๑๐ ปี	ตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป
	๓.๔๙	๓.๔๙	๓.๕๑	๓.๖๖
ต่ำกว่า ๕ ปี	๓.๔๙	-	-๐.๐๒*	-๐.๑๗*
๕ - ๑๐ ปี	๓.๕๑	-	-	-๐.๑๕*
ตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป	๓.๖๖	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๐ แสดงว่าประชาชนที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน ตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป มีระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มากกว่า ประชาชนที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน ต่ำกว่า ๕ ปี และ ๕ - ๑๐ ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ทั้งนี้ อาจเป็นไปได้ว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนมากมาย ต่างต้องการให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อคงความเป็นชุมชนเกษตรแบบ หรือวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมไว้ และบทบาททางสังคมที่ผู้คนในชุมชนต่างให้ความเคารพ นับถือ เป็นผู้อาวุโสในชุมชน หรือบางท่านเป็นผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม จึงมีการเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผล มากกว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่างระดับอื่น

ตารางที่ ๔.๒๑ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม รายด้าน จำแนกตามปัจจัยสภาพแวดล้อม ด้านสถานภาพในชุมชน

(n= ๒๓๔คน)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม	สถานภาพในชุมชน				t	Sig.
	ผู้บริหารชุมชน นักพัฒนาชุมชน และผู้นำกลุ่มในชุมชน (๓๖ คน)		เป็นลูกบ้าน (๑๙๘ คน)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	๔.๔๒	๐.๓๒๒	๓.๕๔	๐.๔๗๒	๘.๐๕๙*	๐.๐๐๐
๒ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	๔.๑๖	๐.๒๗๔	๓.๕๓	๐.๔๕๘	๗.๘๗๙*	๐.๐๐๐
๓ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	๔.๐๖	๐.๓๔๗	๓.๕๑	๐.๕๖๕	๖.๖๑๖*	๐.๐๐๐
๔ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	๔.๐๒	๐.๒๓๐	๓.๔๒	๐.๔๖๕	๗.๕๑๖*	๐.๐๐๐
ภาพรวม	๔.๑๑	๐.๑๗๘	๓.๔๘	๐.๔๔๓	๘.๔๑๓*	๐.๐๐๐

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๑ แสดงว่า ประชาชนมีสถานภาพในชุมชน ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมและรายด้านต่างกันทั้งหมด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า ผู้ที่มีสถานภาพผู้บริหารชุมชน นักพัฒนาชุมชน และผู้นำกลุ่มในชุมชน มีบทบาทเป็นผู้นำในกิจกรรมต่างๆ และเป็นผู้มีส่วนในการกำหนดนโยบาย หรือจัดสรรงบประมาณต่างๆ จึงมีส่วนร่วมทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน มากกว่า ผู้ที่มีสถานภาพเป็นลูกบ้าน ซึ่งเป็นเพียงผู้ตามและให้ความเชื่อมั่นต่อผู้นำชุมชนในการพัฒนา

ตารางที่ ๔.๒๒ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมและรายด้าน จำแนกตามปัจจัยสภาพแวดล้อม ด้านการเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน

(n= ๒๓๔คน)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม	การเข้าร่วมกลุ่มต่างในชุมชน						f	Sig.
	ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆ		เข้าร่วม ๑ กลุ่ม		เข้าร่วม ๒ กลุ่มขึ้นไป			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	๒.๘๘	๐.๔๔๙	๓.๔๐	๐.๔๓๙	๓.๙๘	๐.๕๕๑	๖๕.๑๕๕*	๐.๐๐๐
๒ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	๒.๙๓	๐.๖๐๒	๓.๓๘	๐.๔๓๔	๓.๙๒	๐.๓๐๘	๗๓.๑๕๗*	๐.๐๐๐
๓ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	๒.๘๐	๐.๗๓๔	๓.๒๙	๐.๕๖๖	๓.๗๗	๐.๔๔๓	๓๔.๖๓๐*	๐.๐๐๐
๔ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	๒.๘๙	๐.๕๘๒	๓.๓๐	๐.๔๔๙	๓.๗๖	๐.๓๕๘	๔๗.๑๐๘*	๐.๐๐๐
ภาพรวม	๒.๘๗	๐.๕๗๘	๓.๓๔	๐.๔๒๗	๓.๘๕	๒.๙๗	๖๙.๐๖๗*	๐.๐๐๐

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๒ แสดงว่า ประชาชนที่มีการเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน ต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐมโดยภาพรวมและรายด้านต่างกันทั้งหมด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๒๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ของระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม จำแนกตามการเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน ดังนี้

(n = ๒๓๔คน)

การเข้าร่วมกลุ่มต่างๆในชุมชน	$\bar{X}$	การเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน		
		ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆ	เข้าร่วม ๑ กลุ่ม	เข้าร่วม ๒ กลุ่มขึ้นไป
		๒.๘๗	๓.๓๔	๓.๘๕
ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆ	๒.๘๗	-	-๐.๔๗*	-๐.๙๘*
เข้าร่วม ๑ กลุ่ม	๓.๓๔	-	-	-๐.๕๑*
เข้าร่วม ๒ กลุ่มขึ้นไป	๓.๘๕	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๓ แสดงว่าประชาชนที่ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆมีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม น้อยกว่า ประชาชนที่มีการเข้าร่วม ๑ กลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และประชาชนที่ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆ และ เข้าร่วม ๑ กลุ่ม มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่โดยภาพรวม น้อยกว่าประชาชนที่มีการเข้าร่วม ๒ กลุ่มขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า ประชาชนที่ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆ และเข้าร่วม ๑ กลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างประชาชนในชุมชนหรือระหว่างสมาชิกกลุ่มน้อยกว่าผู้ที่เข้าร่วมตั้งแต่ ๒ กลุ่มขึ้นไป การรับรู้ข่าวสาร การเข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยภาพรวมจึงน้อยกว่าผู้ที่เข้าร่วมกลุ่มตั้งแต่ ๒ กลุ่มขึ้นไป

ตารางที่ ๔.๒๔ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ของระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จำแนกตามการเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน ดังนี้

(n = ๒๓๔คน)

การเข้าร่วมกลุ่มต่างๆในชุมชน	$\bar{X}$	การเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ ในชุมชน		
		ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆ	เข้าร่วม ๑ กลุ่ม	เข้าร่วม ๒ กลุ่มขึ้นไป
		๒.๘๘	๓.๔๐	๓.๓๙
ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆ	๒.๘๘	-	-๐.๕๒*	-๐.๕๑*
เข้าร่วม ๑ กลุ่ม	๓.๔๐	-	-	๐.๐๑*
เข้าร่วม ๒ กลุ่มขึ้นไป	๓.๙๓	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๔ แสดงว่า ประชาชนที่ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆ มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม น้อยกว่า ประชาชนที่มีการเข้าร่วม ๑ กลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และประชาชนที่ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆ และ เข้าร่วม ๑ กลุ่ม มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่โดยภาพรวม น้อยกว่าประชาชนที่มีการเข้าร่วม ๒ กลุ่มขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า ประชาชนที่ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆ และเข้าร่วม ๑ กลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างประชาชนในชุมชนหรือระหว่างสมาชิกกลุ่มน้อยกว่าผู้ที่เข้าร่วมตั้งแต่ ๒ กลุ่มขึ้นไป การรับรู้ข่าวสาร การเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จึงน้อยกว่าผู้ที่เข้าร่วมกลุ่มตั้งแต่ ๒ กลุ่มขึ้นไป

ตารางที่ ๔.๒๕ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ของระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม **ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน** จำแนกตามการเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ดังนี้

(n = ๒๓๔คน)

การเข้าร่วมกลุ่มต่างๆในชุมชน	$\bar{X}$	การเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ ในชุมชน		
		ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆ	เข้าร่วม ๑ กลุ่ม	เข้าร่วม ๒ กลุ่มขึ้นไป
		๒.๔๓	๓.๒๙	๓.๗๗
ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆ	๒.๔๓	-	-๐.๓๖*	-๐.๘๕*
เข้าร่วม ๑ กลุ่ม	๓.๒๙	-	-	-๐.๔๘*
เข้าร่วม ๒ กลุ่มขึ้นไป	๓.๗๗	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๕ แสดงว่า ประชาชนที่ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆมีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม น้อยกว่า ประชาชนที่มีการเข้าร่วม ๑ กลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และประชาชนที่ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆ และ เข้าร่วม ๑ กลุ่ม มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่โดยภาพรวม น้อยกว่าประชาชนที่มีการเข้าร่วม ๒ กลุ่มขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า ประชาชนที่ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆ และเข้าร่วม ๑ กลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างประชาชนในชุมชนหรือระหว่างสมาชิกกลุ่มน้อยกว่าผู้ที่เข้าร่วมตั้งแต่ ๒ กลุ่มขึ้นไป การรับรู้ข่าวสาร การเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ในด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จึงน้อยกว่าผู้ที่เข้าร่วมกลุ่มตั้งแต่ ๒ กลุ่มขึ้นไป

ตารางที่ ๔.๒๖ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ของระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ จำแนกตามการเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน ดังนี้

(n = ๒๓๔คน)

การเข้าร่วมกลุ่มต่างๆในชุมชน	$\bar{X}$	การเข้าร่วมกลุ่มต่างๆในชุมชน		
		ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆ	เข้าร่วม ๑ กลุ่ม	เข้าร่วม ๒ กลุ่มขึ้นไป
		๒.๘๐	๓.๒๙	๓.๗๗
ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆ	๒.๘๐	-	-๐.๔๙*	-๐.๙๗*
เข้าร่วม ๑ กลุ่ม	๓.๒๙	-	-	-๐.๔๘*
เข้าร่วม ๒ กลุ่มขึ้นไป	๓.๗๗	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๖ แสดงว่า ประชาชนที่ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆ มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม น้อยกว่า ประชาชนที่มีการเข้าร่วม ๑ กลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และประชาชนที่ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆ และ เข้าร่วม ๑ กลุ่ม มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่โดยภาพรวม น้อยกว่าประชาชนที่มีการเข้าร่วม ๒ กลุ่มขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า ประชาชนที่ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆ และเข้าร่วม ๑ กลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างประชาชนในชุมชนหรือระหว่างสมาชิกกลุ่มน้อยกว่าผู้ที่เข้าร่วมตั้งแต่ ๒ กลุ่มขึ้นไป การรับรู้ข่าวสาร การเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ จึงน้อยกว่าผู้ที่เข้าร่วมกลุ่มตั้งแต่ ๒ กลุ่มขึ้นไป

ตารางที่ ๔.๒๗ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ของระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม **ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล** จำแนกตามการเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน เป็นรายคู่

(n = ๒๓๔คน)

การเข้าร่วมกลุ่มต่างๆในชุมชน	$\bar{x}$	การเข้าร่วมกลุ่มต่างๆในชุมชน		
		ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆ	เข้าร่วม ๑ กลุ่ม	เข้าร่วม ๒ กลุ่มขึ้นไป
		๒.๘๙	๓.๓๐	๓.๗๖
ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆ	๒.๘๙	-	-๐.๔๑*	-๐.๘๗*
เข้าร่วม ๑ กลุ่ม	๓.๓๐	-	-	-๐.๔๖*
เข้าร่วม ๒ กลุ่มขึ้นไป	๓.๗๖	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๗ แสดงว่า ประชาชนที่ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆมีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม น้อยกว่า ประชาชนที่มีการเข้าร่วม ๑ กลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และประชาชนที่ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆ และ เข้าร่วม ๑ กลุ่ม มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่โดยภาพรวม น้อยกว่าประชาชนที่มีการเข้าร่วม ๒ กลุ่มขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า ประชาชนที่ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆ และเข้าร่วม ๑ กลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างประชาชนในชุมชนหรือระหว่างสมาชิกกลุ่มน้อยกว่าผู้ที่เข้าร่วมตั้งแต่ ๒ กลุ่มขึ้นไป การรับรู้ข่าวสาร การเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล จึงน้อยกว่าผู้ที่เข้าร่วมกลุ่มตั้งแต่ ๒ กลุ่มขึ้นไป

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามสมมติฐานการวิจัย : ประชาชนมีสถานภาพด้านปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อมต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ต่างก็มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๘

ตารางที่ ๔.๒๘ ผลสรุปการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ใน ๔ ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยสภาพแวดล้อม

การมีส่วนร่วม	โดยภาพรวม		ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ		ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน		ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์		ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	
	ยอมรับ สมมติฐาน	ปฏิเสธ สมมติฐาน	ยอมรับ สมมติฐาน	ปฏิเสธ สมมติฐาน	ยอมรับ สมมติฐาน	ปฏิเสธ สมมติฐาน	ยอมรับ สมมติฐาน	ปฏิเสธ สมมติฐาน	ยอมรับ สมมติฐาน	ปฏิเสธ สมมติฐาน
ด้านปัจจัยส่วนบุคคล										
๑. เพศ		✓		✓		✓		✓		✓
๒. อายุ		✓		✓		✓		✓		✓
๓. ระดับการศึกษา		✓		✓		✓		✓		✓
๔. อาชีพ		✓		✓		✓		✓		✓
๕. รายได้ต่อเดือน	✓		✓		✓			✓	✓	
๖. ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน	✓			✓		✓		✓	✓	
ด้านปัจจัยสภาพแวดล้อม										
๗. สถานภาพในชุมชน	✓		✓		✓		✓		✓	
๘. การเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ	✓		✓		✓		✓		✓	

จากตารางที่ ๔. ๒๘ ผลสรุป การวิเคราะห์เปรียบเทียบ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยภาพรวมและรายด้าน มีรายละเอียดดังนี้

โดยภาพรวม แสดงว่า ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพ ไม่ต่างกัน เป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคล คือ รายได้ ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน และปัจจัยสภาพแวดล้อม คือ สถานภาพในชุมชน การเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ โดยภาพต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านมีผลการวิเคราะห์สรุปดังนี้

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แสดงว่า ประชาชนที่มีสถานภาพทั่วไปด้านปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมไม่ต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนมีปัจจัยส่วนบุคคล คือ รายได้ต่อเดือน และปัจจัยสภาพแวดล้อม คือ สถานภาพในชุมชน การเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านคลองใหม่ ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน แสดงว่า ประชาชนที่มีสถานภาพทั่วไปด้านปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ อาชีพ และระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมไม่ต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนมีปัจจัยส่วนบุคคล คือ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และปัจจัยสภาพแวดล้อม คือ สถานภาพในชุมชน การเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านคลองใหม่ ในด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ แสดงว่า ประชาชนที่มีสถานภาพทั่วไปด้านปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมไม่ต่างกันจึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนมีปัจจัยสภาพแวดล้อม คือ สถานภาพในชุมชน การเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านคลองใหม่ ในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพทั่วไปด้านปัจจัยส่วนบุคคลคือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนมีปัจจัยส่วนบุคคล คือ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน และปัจจัยสภาพแวดล้อม คือ สถานภาพในชุมชน การเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านคลองใหม่ ในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔.๕ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ขั้นตอนนี้เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ สรุปรูปข้อมูล เกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรค และ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน ๑๐๒ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๕ จากประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๓๔ ตัวอย่าง โดยได้จัดกลุ่มข้อมูลตามสาระสำคัญที่กำหนดไว้ (Data Grouping) จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาสรุปประมวลผลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) เพื่อสรุปถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ ใน ๔ ด้านคือ ๑) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ๒) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ๓) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ ๔) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒๙ แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ใน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เรียงลำดับจากข้อที่มีความคิดเห็นมากไปหาน้อย ดังนี้

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. ปัญหา เรื่องด้านเวลาที่จะเข้าร่วมประชุมตัดสินใจ เนื่องจากประชาชนในชุมชนมีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย บางต้องทำงานนอกพื้นที่ ทำให้เวลาที่จะเข้าร่วมประชุม	๑. ควรจัดให้มีแหล่งให้ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ที่เป็นประโยชน์ต่อกิจกรรมการพัฒนาชุมชนมากกว่าที่เป็นอยู่ โดยแหล่งความรู้ดังกล่าวไม่จำกัดเวลาสามารถดูเมื่อไหร่ก็ได้ เช่น มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน เพื่อเป็นแหล่งพบปะพูดคุยกัน

๒. ไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมหรือผลเสีย ที่จะเกิดขึ้น ทำให้ไม่กล้าที่จะตัดสินใจร่วมคัดเลือกกิจกรรมการพัฒนาชุมชน	๒. ควรให้ประชาชนทุกช่วงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในแสดงความคิดเห็นต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมพัฒนาชุมชน หรือต่อแผนการพัฒนาชุมชนร่วมกัน รวมถึงแสดงปัญหาความคิดเห็นได้อย่างเสรี เช่น มีกล่องรับความคิดเห็น และนำข้อเสนอแนะต่างๆที่ได้ไปแสดงในที่ประชุมประชาคม เพื่อร่วมกันรับรู้ รับฟัง และตัดสินใจ
๓. กลุ่มเยาวชน มีการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนน้อย ทำให้การพัฒนาชุมชนของตน อาจไม่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง	๓. ควรเลือกกิจกรรมหรือโครงการที่เหมาะสมกับอาชีพและสภาพชุมชน การดำรงชีวิตของคนส่วนมากในชุมชน และควรมีการจัดกิจกรรมที่ สร้างจิตสำนึกรักชุมชนร่วมกัน

จากตารางที่ ๔.๒๙ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มากที่สุด คือ ข้อที่ ปัญหาด้านเวลาที่จะเข้าร่วมประชุมตัดสินใจ เนื่องจากประชาชนในชุมชน มีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย ทำให้เวลาที่จะเข้าร่วมประชุมไม่ตรงกัน" มีจำนวน ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๘

และมีข้อเสนอแนะในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มากที่สุด คือข้อที่ "ควรจัดให้มีแหล่งให้ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ที่เป็นประโยชน์ต่อกิจกรรมการพัฒนาชุมชนมากกว่าที่เป็นอยู่ โดยแหล่งความรู้ดังกล่าวไม่จำกัดเวลาสามารถดูเมื่อไหร่ก็ได้ เช่น มีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน เพื่อเป็นแหล่งพบปะพูดคุยกัน " มีจำนวน ๖๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๗ รองลงมาคือข้อ"ควรให้ประชาชนทุกช่วงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในแสดงความคิดเห็นต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมพัฒนาชุมชน หรือต่อแผนการพัฒนาชุมชนร่วมกัน รวมถึงแสดง ปัญหา ความคิดเห็นได้อย่างเสรี เช่น มีกล่องรับความคิดเห็น และนำข้อเสนอแนะต่างๆที่ได้ไปแสดงในที่ประชุมประชาคม เพื่อร่วมกันรับรู้ รับฟัง และตัดสินใจ" มีจำนวน ๔๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘

ตารางที่ ๔.๓๐ แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ใน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เรียงลำดับจากข้อที่มีความคิดเห็นมากไปหาน้อย ดังนี้

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. ประชาชนในชุมชน ส่วนมาก ขาดความเข้าใจในการมีส่วนร่วม และในรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานในกิจกรรมหรือโครงการ	๑. ควรมีการจัดกิจกรรมหรือเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้ มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เป็นประโยชน์ เช่น มีชุมชนออนไลน์ หรือควรมี กิจกรรมที่ส่งเสริมการกล้าแสดงออก ตลอดถึงควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างดำเนิน งาน กิจกรรมต่าง ๆ มากยิ่งกว่าที่เป็นอยู่
๒. ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็นของตน เกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานต่างๆ เป็นแต่เพียงสนับสนุนความเห็น หรือแนวทางการดำเนินงานของผู้นำ	๒. ควรมีการสนับสนุน หรือส่งเสริมการรวมกลุ่มทำกิจกรรมโดยมีการระดมทรัพยากร ที่มีอยู่ในชุมชน ได้แก่ เงิน คน ทรัพยากรธรรมชาติ วัสดุ อุปกรณ์ที่อยู่ในหมู่บ้าน เพื่อดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญมากยิ่งขึ้น
๓. ในการดำเนินงานบางกิจกรรม วัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินงาน มีไม่เพียงพอ	๓. ควรให้ความยกย่อง ปราชญ์ชาวบ้าน และส่งเสริมถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆในชุมชนให้ประชาชนได้รับรู้และนำไปปฏิบัติ

จากตารางที่ ๔.๓๐ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค ในด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มากที่สุด คือ ข้อที่ "ประชาชนในชุมชน ส่วนมากขาดความเข้าใจในการมีส่วนร่วม และในรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานในกิจกรรมหรือโครงการ" มีจำนวน ๔๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘ และมีข้อเสนอแนะในด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มากที่สุด คือข้อที่ "ควรมีการจัดกิจกรรมหรือเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้ มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เป็นประโยชน์ เช่น มีชุมชนออนไลน์ หรือควรมีกิจกรรมที่ส่งเสริมการกล้าแสดงออก ตลอดถึงควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างดำเนิน งานกิจกรรมต่าง ๆ มากยิ่งกว่าที่เป็นอยู่" มีจำนวน ๕๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๙ รองลงมาคือข้อควรมีการสนับสนุน หรือส่งเสริมการรวมกลุ่มทำกิจกรรมโดยมีการระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ได้แก่ เงิน คน ทรัพยากรธรรมชาติ วัสดุ อุปกรณ์ที่อยู่ในหมู่บ้านเพื่อดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญมากยิ่งขึ้น " มีจำนวน ๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๔

ตารางที่ ๔.๓๑ แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เรียงลำดับจากข้อที่ความคิดเห็นมากไปหาน้อย ดังนี้

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. ประชาชนยังมีส่วนร่วมในการแปลง งบประมาณในระดับที่น้อย และไม่ทราบถึงระบบการบริหารงานงบประมาณ	๑. ควรให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อวิเคราะห์กำหนดงบประมาณและจัดทำรายละเอียดของแผนงาน/โครงการต่าง ๆ มากกว่าที่เป็นอยู่ และควรมีการเผยแพร่ข่าวสารให้ประชาชนรับรู้อย่างทั่วถึง เพื่อความโปร่งใส และเป็นธรรม
๒. ประชาชนบางกลุ่มมองเห็นผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับเป็นตัวเงิน มากกว่าสิ่งอื่นที่เกิดขึ้นแก่ชุมชน	๒. ควรมีการกระตุ้นความสนใจ และแสดงประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ชุมชน(มากกว่าตัวเงิน) เช่น ความสามัคคี โดยมีสื่อกลางประสานให้ประชาชนในชุมชนเรียนรู้การทำงานร่วมกัน เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้รับผลสะท้อนจากกระทำของตนเองหรือจากการเข้าร่วมกิจกรรม
	๓. ควรจัดกิจกรรม ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้ศึกษาพัฒนาวิสัยทัศน์จากการเยี่ยมชมกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนอื่นๆ ที่ประสบความสำเร็จหรือที่ประชาชนในชุมชนสนใจเพื่อได้นำมาปรับปรุง พัฒนาใช้ในชุมชนของตน

จาก ตารางที่ ๔.๓๑ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค ในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มากที่สุด คือ ข้อที่ ประชาชนยังมีส่วนร่วมในการแปลงงบประมาณในระดับที่น้อย และไม่ทราบถึงระบบการบริหารงานงบประมาณ" มีจำนวน ๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๗

และมีข้อเสนอแนะในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มากที่สุด คือข้อที่ "ควรให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อวิเคราะห์กำหนดงบประมาณและจัดทำรายละเอียดของแผนงาน/โครงการต่าง ๆ มากกว่าที่เป็นอยู่ และควรมีการเผยแพร่ข่าวสารให้ประชาชนรับรู้อย่างทั่วถึง เพื่อความโปร่งใส และเป็นธรรม" มีจำนวน ๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๙ รองลงมาคือข้อ"ควรมีการกระตุ้นความสนใจ และแสดงประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ชุมชน(มากกว่าตัวเงิน) เช่น ความสามัคคี โดยมีสื่อกลางประสานให้ประชาชนในชุมชนเรียนรู้การทำงานร่วมกัน เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้รับผลสะท้อนจากกระทำของตนเองหรือจากการเข้าร่วมกิจกรรม" มีจำนวน ๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ๒๒.๓

ตารางที่ ๔.๓๒ แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ใน ด้านการมีส่วนร่วมในการ ประเมินผล เรียงลำดับจากข้อที่มีความคิดเห็นมากไปหาน้อย ดังนี้

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. ประชาชนส่วนมากขาดความรู้ ความเข้าใจในการประเมินผลของกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นระบบ ระเบียบที่ชัดเจน	๑. ควรให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมใน การประเมินผล และสรุปผลการพัฒนาชุมชนมากกว่าที่เป็นอยู่ โดย ประเมินทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อจะนำมาเป็น ข้อมูลในการพัฒนาชุมชนต่อไป
๒. การประเมินผลของประชาชน ส่วนมากจะประเมินผลในระยะสั้นๆ จึง ขาดความต่อเนื่องในการปรับปรุงให้ดีขึ้น และไม่ทันเห็นผลที่เกิดขึ้นในระยะยาว	๒. องค์กรบริหารส่วนตำบลควรเปิดโอกาสให้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับฟังการแถลงผลการ ดำเนินงานและให้ข้อเสนอแนะต่อโครงการหรือกิจกรรม ต่างๆ และมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงผลที่เกิดขึ้น จากโครงการอย่างทั่วถึง

จาก ตารางที่ ๔.๓๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค ในด้านการมีส่วนร่วมในการ ประเมินผล มากที่สุด คือ ข้อที่ "ประชาชนส่วนมากขาดความรู้ ความเข้าใจในการประเมินผลของ กิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นระบบ ระเบียบที่ชัดเจน" มีจำนวน ๖๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๗ และมีข้อเสนอแนะในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มากที่สุด คือข้อที่ "ควรให้ประชาชน เข้าไปมีส่วนร่วมใน การประเมินผลและสรุปผลการพัฒนาชุมชนมากกว่าที่เป็นอยู่ โดยประเมินทั้งใน ระยะสั้นและระยะยาว เพื่อจะนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาชุมชนต่อไป" มีจำนวน ๖๖ คน คิดเป็นร้อย ละ ๖๔.๗ รองลงมาคือข้อ องค์กรบริหารส่วนตำบลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับ ฟังการแถลงผลการดำเนินงานและให้ข้อเสนอแนะต่อ โครงการหรือกิจกรรมต่างๆ และมีการ ประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงผลที่เกิดขึ้นจากโครงการอย่างทั่วถึง" มีจำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๔

๔.๖ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ขั้นตอนนี้เป็นการนำเสนอ ผลสรุปข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน พัฒนาการ และผู้นำกลุ่มในชุมชนจำนวน ๙ คือ

- ๑) นายเอนก น้อยพิทักษ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่
- ๒) นายธำรง พงศ์จันทร์เสถียร ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่
- ๓) นางสาวดารณี บำรุงสวัสดิ์ พัฒนาการอำเภอสามพราน
- ๔) นางชนิดา รุ่งแสง พัฒนาการตำบลคลองใหม่
- ๕) นายสาโรจน์ กุลครอง กำนันตำบลคลองใหม่
- ๖) นายสมปอง ชุนทรง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๓
- ๗) นายสินชัย น้อยพิทักษ์ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหมู่ที่ ๓
- ๘) นายไพฑูรย์ แสงพิทักษ์ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่ที่ ๓
- ๙) นางสุรลักษณ์ สังข์รักษา ประธานกลุ่มพัฒนาสตรีหมู่บ้านคลองใหม่

ผลการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้ จัดกลุ่มข้อมูลตามสาระสำคัญที่กำหนดไว้ (Data Grouping) และนำมาสรุปประมวลผลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) เพื่อแสดงสรุปข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลข้างต้นใน ๔ ด้าน ดังนี้

๑. ในด้านการตัดสินใจ

ข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.klongmai.com>. [๒๐

เมษายน ๒๕๕๖]

การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเป็นนโยบายการพัฒนาชุมชนของกรมพัฒนาชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประชาชนในชุมชนบ้านคลองใหม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในเริ่มตั้งแต่ร่วมค้นหาปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา และแนวทางต่างๆที่อาจนำมาใช้แก้ไขปัญหา นั้นๆ โดยตั้งอยู่บนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเหมาะสมกับชุมชนเป็นอย่างมากโดยมีการรวมกลุ่มกิจกรรมต่างๆตามความต้องการของคนในชุมชน เกิดเป็นเครือข่ายชุมชนทำให้ง่ายต่อการติดต่อสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ตลอดถึงให้ข้อมูลแก่สมาชิกในชุมชนผ่านการสื่อสารภายในกลุ่ม โดยมีการแลกเปลี่ยน รับรู้ รับทราบ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ทั้งการคัดเลือกกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาชุมชน รวมถึง การรับทราบนโยบายและการปฏิบัติงาน แผนงาน งบประมาณ มีการประชุมประชาคมหมู่บ้านในอาทิตย์แรกของเดือนทุกเดือน^๒ เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ รับฟังนโยบาย ของส่วนราชการ และนำเสนอ ปัญหาหรือความต้องการของชุมชน หรือของกลุ่มกิจกรรมต่างๆ มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนรวมในการตัดสินใจเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมแก่ชุมชน

๒. ในด้านการดำเนินงาน

ทางสำนักงานพัฒนาชุมชนได้รวบรวม ประมวลความต้องการส่วนใหญ่ของกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ที่ตั้งอยู่บนฐานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปจัดทำเป็นแผนการพัฒนาชุมชน มีการส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมตามแผนอย่างเป็นรูปธรรม เช่นมีการสนับสนุนวิทยากรให้ความรู้ เพื่อให้ประชาชนในชุมชน ในกลุ่มกิจกรรมเกิดการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป เนื่องจากข้อมูลต่างๆที่ได้รับจากประชาชนจะสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการ ของกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ที่ตรงประเด็น ประชาชนจึงให้ความสำคัญต่อกิจกรรมการพัฒนาด้านต่างๆ ส่วนงานราชการเป็นเพียงพี่เลี้ยงที่คอยให้การสนับสนุน เช่น สนับสนุน วิทยากรให้ความรู้ แนะนำเทคนิค วิธีการต่างๆ เป็นต้น

๓. ด้านการรับผลประโยชน์

ผลของกิจกรรมหรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นล้วนเกิดแก่ประชาชนและชุมชนโดยตรง ตามต้องการขอประชาชนในชุมชน ผู้บริหารชุมชน ผู้นำชุมชน หรือผู้มีส่วนในการผลักดันแผนการพัฒนาชุมชนต่างให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน ผลที่เกิดขึ้นแก่ชุมชนจึงเป็นไปอย่างเหมาะสม ประชาชนในชุมชนบ้านคลองใหม่สามารถแก้ไขปัญหาของตนเองได้ด้วยตนเอง^๓ โดยที่

^๒สัมภาษณ์, นางสาวชนิตา รุ่งแสง, พัฒนาการตำบลคลองใหม่, สถานที่ : สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^๓สัมภาษณ์, นางสาวดารณี บำรุงสวัสดิ์, พัฒนาการอำเภอสามพราน, สถานที่ : สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^๔สัมภาษณ์, นายสาโรจน์ กุลครอง, กำนันตำบลครองใหม่, สถานที่ : สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๕๖.

ไม่รอให้หน่วยงานราชการเข้ามาช่วยเหลือเพียงอย่างเดียว^๕ มีการจัดทำเวทีประชาคม หรือการประชุมประชาคมหมู่บ้านเพื่อแสดงประโยชน์ที่เกิดขึ้นและหาหรือแนวทางการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน มีการติดต่อสื่อสาร ให้ข้อมูลระหว่างกลุ่มกิจกรรมผ่านเครือข่ายกลุ่มกิจกรรมต่างๆ มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชน เพื่อเป็นการแสดงผลงานของกลุ่มต่างๆ เพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้แก่ประชาชนในหมู่บ้านและประชาชนทั่วไปที่สนใจในผลงานการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน เป็นการเปิดโอกาสการเรียนรู้จากผลงาน ผลผลิตที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน เพื่อเป็นแบบอย่างการพัฒนาชุมชนด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืนต่อไป

๔. ด้านการประเมินผล

ประชาชนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกิจกรรมต่างๆ เป็นเครือข่ายในชุมชนทำให้สะดวกและต่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลกิจกรรมในชุมชนได้อย่างทั่วถึง จึงเกิดกระบวนการการติดตามประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรมโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนและมีหน่วยงานของรัฐคอยให้คำแนะนำ ทั้งนี้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล วิเคราะห์ปัญหา เสนอปัญหา ความต้องการ และคัดเลือกแนวทางแก้ไขปรับปรุงที่เหมาะสม หน่วยงานภาครัฐมีบทบาทเป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุนความต้องการในกิจกรรมต่างๆ เช่นการสนับสนุนวิทยากรให้ความรู้ การสนับสนุนงบประมาณ การสนับสนุนผลผลิตหรือผลงานที่เกิดขึ้นคือหาตลาดให้ เพื่อสร้างรายได้หรือมูลค่าสินค้าที่กลุ่มกิจกรรมต่างๆ ได้ผลิตขึ้น

สรุปข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงคือ ประชาชนควรเข้าร่วมติดตามตรวจสอบโครงการหรือกิจกรรมร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น ร่วมเสนอแผนงานโครงการที่เกี่ยวกับการให้การศึกษา รับข้อมูลข่าวสารร่วมประชุมวิเคราะห์กำหนดงบประมาณและจัดทำรายละเอียดของแผนงานกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ร่วมสำรวจข้อมูลค้นหาเพื่อค้นหาปัญหาในการพัฒนาหมู่บ้านกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำปัญหาที่ประชาชนเสนอกระตุ้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปฏิบัติเพื่อปรับปรุงแก้ไขสนับสนุนการรวมกลุ่มทำกิจกรรมโดยมีการระดมทรัพยากรได้แก่ เงิน คน ทรัพยากรธรรมชาติวัสดุ อุปกรณ์ที่อยู่ในหมู่บ้าน รวมถึงภูมิปัญญา ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน และความรู้ใหม่จากวิทยากรที่เข้ามา เพื่อดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นถิ่น ร่วมแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างดำเนินการจัดโครงการกิจกรรมต่าง ๆ กับองค์กรปกครองส่วน

^๕สัมภาษณ์ นางสาวสุรลักษณ์ สังข์รักษา ประธานกลุ่มอาสาพัฒนาสตรีคลองใหม่ , สถานที่ : สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^๖สัมภาษณ์ นายอเนก น้อยพิทักษ์, นายองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่, สถานที่ : สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

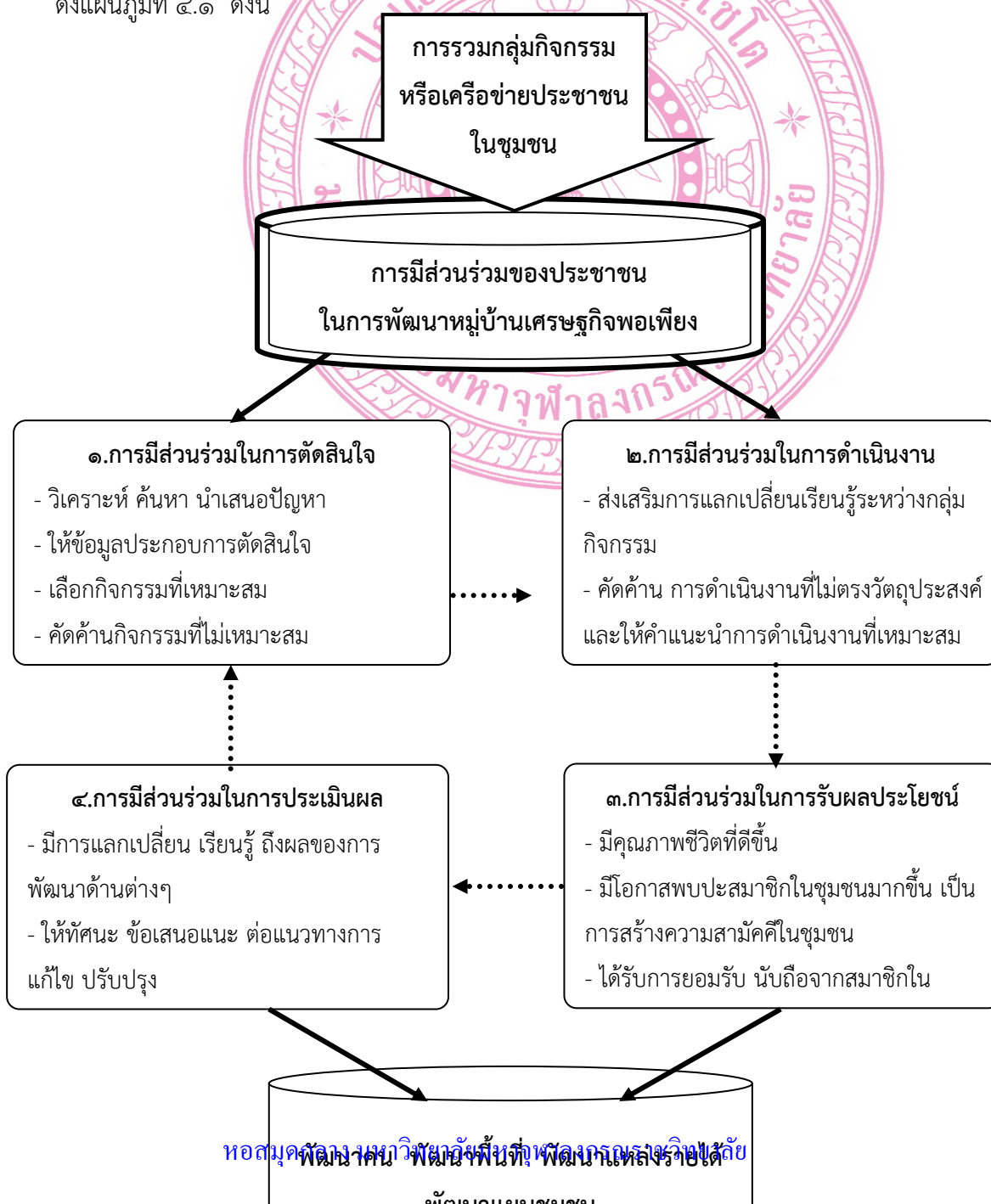
^๗สัมภาษณ์ นายอเนก น้อยพิทักษ์, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

^๘สัมภาษณ์ นายสมปอง ขุนทรง, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๓ บ้านคลองใหม่, สถานที่ : สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๖.

ท้องถิ่น ร่วมจัดลำดับความสำคัญของปัญหาตามความเร่งด่วนในการพัฒนาหมู่บ้านกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลเพื่อให้มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ รับฟังผลการดำเนินงาน และเสนอแนะซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่ก็ได้ให้ความสำคัญและดำเนินการในส่วนนี้ได้อยู่แล้ว มีเพียงบางประเด็นที่ผู้วิจัยรวบรวมได้และได้นำเสนอไว้ เพื่อประโยชน์แก่การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่มีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลแก่ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อความเข้มแข็ง มั่นคง ยั่งยืน แก่ชุมชนต่อไป

๔.๗ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย (Body of knowledge)

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่เกิดจากกระบวนการการวิจัย ดังแผนภูมิที่ ๔.๑ ดังนี้

แผนภูมิที่ ๔.๑ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภูมิที่ ๔.๑ องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม" แสดงให้เห็นถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ ในด้านต่างๆ คือ

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เริ่มตั้งแต่ร่วมค้นหาปัญหา ร่วมวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา และแนวทางต่างๆ ที่อาจนำมาใช้แก้ไขปัญหานั้นๆ เพื่อให้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมหรือคัดค้านกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมในการพัฒนาชุมชน

ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยมีการรวมกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ตามความต้องการบนฐานของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทรัพยากรที่มีในชุมชน เพื่อดำเนินงานตามกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุ มีการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มกิจกรรม และให้คำแนะนำการดำเนินงานที่เหมาะสม จากวิทยากร หรือปราชญ์ชาวบ้าน ผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ

ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เมื่อกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ล้วนออกมาจากความต้องการของประชาชนในชุมชนเอง ผลของกิจกรรมหรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นล้วนเกิดแก่ประชาชนและชุมชนโดยตรงคือตรงประเด็นที่ต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดี สมาชิกในชุมชนมีโอกาสพบปะกันมากขึ้น เป็นการสร้างความคุ้นเคย ความสามัคคีในชุมชน

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ถึงผลของการพัฒนาด้านต่างๆ และวิเคราะห์ วิจัยร่วมกัน มีการให้ข้อเสนอแนะให้ทันคน ความคิดเห็นต่อผลการพัฒนาเพื่อหาแนวทางการปรับปรุงพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นร่วมกัน

ทั้งนี้ด้วยเหตุในชุมชนบ้านคลองใหม่มีการรวม กลุ่มกิจกรรมของคนในชุมชน จึงทำให้สะดวกต่อการติดต่อ สื่อสาร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนกันทั้งในระดับกลุ่มและระดับ ระดับหมู่บ้านคือมีประชุมประชาคมหมู่บ้านเป็นประจำทุกเดือน ข้อมูลที่ได้เป็นประโยชน์ทั้งการคัดเลือกกิจกรรมในการพัฒนาชุมชน ทั้งเป็นเวทีให้ภาครัฐได้พบปะประชาชน ชี้แจงนโยบาย แผนงาน รวมถึงนำข้อเสนอแนะ ข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับจากประชาชน ไปสะท้อนเป็นแผนพัฒนาที่เป็นรูปธรรม ตรงประเด็น ผู้บริหารชุมชน ผู้นำชุมชนหรือพัฒนากร เป็นผู้มีส่วนในการผลักดันความต้องการส่วนใหญ่ของประชาชน

สู่แผนการพัฒนาชุมชนและมีบทบาทเป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ เช่นการสนับสนุน วิทยากรให้ความรู้ การสนับสนุนงบประมาณ หรือหาแหล่งทุนให้ การสนับสนุนผลผลิตหรือผลงานที่เกิดขึ้นคือตลาดใส่สินค้าที่กลุ่มกิจกรรมต่างๆได้ผลิตขึ้น อีกทั้งมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ โดยมีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชน เพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้แก่ประชาชนในหมู่บ้านและประชาชนทั่วไปที่สนใจใน ผลงานการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน เป็นการเปิดโอกาสการเรียนรู้จากผลงาน ผลผลิตที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน ผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนส่งผลให้เกิดการพัฒนาชุมชนในด้านต่างคือ **พัฒนาคน พัฒนาพื้นที่ พัฒนาแหล่งรายได้ และพัฒนาแผนชุมชน** ชุมชนบ้านคลองใหม่นับว่าแบบอย่างการพัฒนาชุมชน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่เหมาะสมแก่สังคมไทยตามบริบทชุมชนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันนี้

อีกทั้งชุมชนบ้านคลองใหม่ได้มีการปรับปรุง พัฒนา แนวทางการพัฒนาชุมชนอยู่เสมอ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามบริบทของชุมชนเอง โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพราะเมื่อประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในการคัดเลือกกิจกรรมการพัฒนาชุมชนมากเท่าใด นั่นก็แสดงให้เห็นว่าประชาชนในชุมชนให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากเท่านั้น ผลจากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกกิจกรรมพัฒนาชุมชนที่เหมาะสมแก่ชุมชนของตนที่ออกมาจากความต้องการของคนส่วนมากในชุมชน ย่อมจะเกิดแก่ชุมชนโดยตรง ที่เหมาะสมพัฒนาชุมชนย่อมจะส่งต่างๆมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากผลงานที่ผ่านมา นับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ชุมชนอื่นๆ

ดังนั้น จากองค์ที่ได้จากการวิจัยจึงนับว่าเป็นประโยชน์ต่อสังคมเป็นอย่างยิ่ง เพราะการมีส่วนร่วมของชุมชนระดับหมู่บ้าน ระดับตำบลเป็นฐานรากที่จะสร้างความมั่นคงแข็งแรงให้กับสังคมและประเทศชาติต่อไป

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม" มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

๒ . เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยแวดล้อม

๓ . เพื่อทราบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาทำการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จากประชากรกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) คือผู้ที่ เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือผู้แทนครัวเรือนที่สุ่มจากประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๖๑๘ ครัวเรือนโดยใช้วิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan)^๑ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๓๔ ตัวอย่าง โดยแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือในการวิจัยแบ่ง ออกเป็น ๔ ตอน ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ด้านปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๖ ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (Close – Ended Question) ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามด้านปัจจัยสภาพแวดล้อมของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๒ ข้อ ได้แก่ สถานภาพในชุมชน และการเข้าร่วมกลุ่มต่างๆในชุมชนลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (Close – Ended Question) ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ๒) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ๓) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ ๔) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยแบ่งคำถามออกเป็นด้านละ ๘ ข้อคำถาม รวม ทั้งสิ้น ๓๒ ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (Close – Ended Question) และตอนที่ ๔ ปัญหา อุปสรรค

^๑บุญชม ศรีสะอาดการวิจัยเบื้องต้น พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานครสุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕), หน้า ๔๓.

และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open – Ended Question) จำนวน ๔ ข้อ โดยผู้วิจัยแจกแบบสอบถามในพื้นที่ทำการวิจัย ตรวจสอบ คัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ จำนวน ๒๓๔ ชุด ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมวิเคราะห์สถิติทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าสถิติต่างๆ ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบปลายเปิดและในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) นั้น ผู้วิจัยทำการจัดกลุ่มข้อมูลที่ตามสาระสำคัญเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ โดยได้จัดกลุ่มข้อมูลตามสาระสำคัญที่กำหนดไว้ (Data Grouping จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาสรุปประมวลผลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) โดยมีรายละเอียดในการสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” ผู้ทำการวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

๕.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ขั้นตอนนี้เป็นการสรุปผลเกี่ยวกับจำนวนและร้อยละของประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือนระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน และปัจจัยสภาพแวดล้อม คือ สถานภาพในชุมชน การเข้าร่วมกลุ่มในชุมชนนี้

ปัจจัยส่วนบุคคล ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่กรอกแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศชาย มีจำนวน ๑๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๔.๑๐ มีอายุระหว่าง ๔๑-๖๐ ปี มีจำนวน ๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๑๐ มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีจำนวน ๑๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๐๑ มีอาชีพเกษตรกรมีจำนวน ๑๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๔๒ มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า ๑๕,๐๐๐ บาทมีจำนวน ๙๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๓๒ มีระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๐๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๑๕ ส่วนในด้านปัจจัยสภาพแวดล้อม ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ที่กรอกแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นลูกบ้าน มีจำนวน ๑๙๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๔.๖๒ มีเข้าร่วม ๒ กลุ่มขึ้นไป มีจำนวน ๑๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๔๓

๕.๑.๓ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของ ชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม" ผู้วิจัยนำเสนอสรุปผลการวิจัย ในภาพรวม และรายด้านตามลำดับ ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้าน คลองใหม่ โดยภาพรวม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๖๕ รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๖๓ และมี ๒ ด้านที่มี ค่าเฉลี่ย เท่ากัน คือด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๕๑ กับด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๕๑ ตามลำดับ

๒. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้าน คลองใหม่ รายด้าน

๒.๑ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประชาชนมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาจากรายข้อจากคำถามทั้งหมด ๘ ข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก ๗ ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ข้อ โดยประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ “ท่านมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและนำเสนอปัญหาในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง” มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๘๓ อยู่ในระดับมาก

๒.๒ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๖๓ และเมื่อพิจารณาจากรายข้อจากคำถามทั้งหมด ๘ ข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ๗ ข้อและมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ข้อ โดยประเด็น ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ “ท่านมีส่วนร่วมในการคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เมื่อคณะกรรมการพัฒนาชุมชนดำเนินกิจกรรมที่ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง” มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๗๙ อยู่ในระดับมาก

๒.๓ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๕๑ และเมื่อพิจารณา จาการาย ข้อจากคำถามทั้งหมด ๘ ข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ๖ ข้อและมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ๒ ข้อ โดยประเด็น ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ “ท่านมีคุณภาพ

ชีวิตที่ดีขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่างๆของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง” มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๖๕ อยู่ในระดับมาก

๒.๔ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า ประชาชน มีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๖๓ และเมื่อพิจารณา จากราย ข้อจากคำถาม ทั้งหมด ๘ ข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ๕ ข้อและมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ๓ ข้อ โดยประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ “ท่านมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการชุมชน ในงานด้านการพัฒนาชุมชน เพื่อปรับปรุงกิจกรรมหรือโครงการต่างๆให้เหมาะสมกับชุมชน” มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๘๓ อยู่ในระดับมาก และ ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ "ท่านมีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือให้องค์กรอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานพัฒนา" มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๑๘ อยู่ในระดับปานกลาง

๕.๑.๔

ผลการเปรียบเทียบ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน

เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ตามสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐาน

ประชาชนมีปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อมต่างกัน มีระดับมีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ต่างกัน เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านได้ดังนี้

จากตารางที่ ๕.๒๘ ผลสรุป การวิเคราะห์เปรียบเทียบ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยภาพรวมและรายด้าน มีรายละเอียดดังนี้

โดยภาพรวม ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพ ไม่ต่างกัน เป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วน ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคล คือ รายได้ ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน และปัจจัยสภาพแวดล้อม คือ สถานภาพในชุมชน การเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ โดยภาพ ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านมีผลการวิเคราะห์สรุปดังนี้

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประชาชนที่มีสถานภาพทั่วไปด้านปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน ต่างกัน มีระดับการมี

ส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ไม่ต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนมีปัจจัยส่วนบุคคล คือ รายได้ต่อเดือน และปัจจัยสภาพแวดล้อม คือ สถานภาพในชุมชน การเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านคลองใหม่ ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ประชาชนที่มีสถานภาพทั่วไปด้านปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ อาชีพ และระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ไม่ต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนมีปัจจัยส่วนบุคคล คือ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และปัจจัยสภาพแวดล้อม คือ สถานภาพในชุมชน การเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านคลองใหม่ ในด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ประชาชนที่มีสถานภาพทั่วไปด้านปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ไม่ต่างกันจึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนมีปัจจัยสภาพแวดล้อม คือ สถานภาพในชุมชน การเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านคลองใหม่ ในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ประชาชนที่มีสถานภาพทั่วไปด้านปัจจัยส่วนบุคคลคือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ไม่ต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนมีปัจจัยส่วนบุคคล คือ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน และปัจจัยสภาพแวดล้อม คือ สถานภาพในชุมชน การเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านคลองใหม่ ในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๕ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ” ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ตามการมีส่วนร่วม ๔ ด้าน ได้ดังนี้

๑) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ปัญหา อุปสรรค

ข้อจำกัดในเรื่องของเวลา เนื่องจาก ประชาชนในชุมชนโดยมากประกอบอาชีพเกษตร และต่างมีภาระหน้าที่ การงานอยู่ ทำให้โอกาสที่สมาชิกในชุมชนจะมีเวลาได้พบปะกันน้อย และ บทบาทการตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆส่วนมากจะเป็นประชาชนกลุ่มคนอายุ ๔๐-๖๐ปี มากกว่า เยาวชน เนื่องจากประชาชนกลุ่มนี้มีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชนมากกว่า

ข้อเสนอแนะ

เพื่อแก้ไขปัญหในเรื่องของเวลา องค์การบริหารส่วนตำบลจึงได้กำหนดให้มีการประชุม ประชาคมหมู่บ้านทุกเดือน โดยกำหนดไว้ในช่วงอาทิตย์แรกของเดือน และกลุ่มกิจกรรมต่างๆใน ชุมชน ก็มีการประชุมสมาชิกในกลุ่มทุกเดือนเช่นกัน ส่วนกำหนดเวลานั้นอยู่ที่ความพร้อมของสมาชิก ส่วนมากจะกำหนดในช่วงเย็น ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิก มีส่วนร่วมรับรู้ เสนอแนะ และนำข้อมูล ข่าวสาร ผ่านเครือข่ายกลุ่มต่างๆ และมีการเปิดโอกาสให้ ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอแผนงาน / โครงการที่เกี่ยวกับการให้การศึกษา และรับข้อมูลข่าวสาร ผ่านเครือข่ายกลุ่มกิจกรรม รวมทั้งการ ส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณธรรมจริยธรรม สร้างจิตสำนึกรักชุมชนร่วมกัน รวมถึงมีการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ การส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกช่วงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ หรือแสดง ความคิดเห็นต่อกิจกรรม หรือแสดงความต้องการผ่านกลุ่มกิจกรรมต่างๆ รวมถึงมีการรายงานปัญหา หรือข้อเสนอแนะต่างๆ

๒) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ปัญหา อุปสรรค

ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดการแสดงความคิดเห็นส่วนตัวในส่วนนี้ เป็นแต่เห็นด้วยกับ แนวความคิด แนวทางการดำเนินงานของผู้นำชุมชนหรือผู้นำกลุ่ม และประชาชนในชุมชนมีความ เข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของตนในการมีส่วนร่วมดำเนินงานในบางกิจกรรมไม่เพียงพอ

ข้อเสนอแนะ

องค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีการจัดกิจกรรมหรือเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างกลุ่ม กิจกรรมที่ส่งเสริมการกล้าแสดงออกหรือความคิดริเริ่มต่างๆ ตลอดจนควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้า ไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างดำเนินการจัดโครงการ /กิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน โดยมีการสนับสนุน หรือส่งเสริมการรวมกลุ่มทำกิจกรรมโดยมีการระดมทรัพยากร ได้แก่ เงิน คน ทรัพยากรธรรมชาติ วัสดุ อุปกรณ์ที่อยู่ในหมู่บ้านเพื่อดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญ มากยิ่งขึ้น อีกทั้งควรมีเวทีให้ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้มีภูมิความรู้ในชุมชน มีความเชี่ยวชาญสามารถด้าน ต่างๆ ในชุมชนมาถ่ายทอดความรู้ และภูมิปัญญาของชุมชนให้แก่ประชาชนและเยาวชน

๓) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

ปัญหา อุปสรรค

ประชาชนบางกลุ่มมองเห็นผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับเป็นตัวเงิน มากกว่าสิ่งอื่นที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชนในด้านอื่นๆ จึงมองว่าการเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมไม่สามารถสร้างรายได้แก่ตนเองได้ เพียงพอและเสียเวลาในการประกอบอาชีพ

ข้อเสนอแนะ

เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้และกระตุ้นความสนใจ ร่วมถึงแสดงประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ชุมชน ประโยชน์ที่จะเกิดแก่ชุมชนมากกว่าตัวเงิน เช่น ความสามัคคี ความร่วมมือร่วมใจ โดยมีสื่อกลาง ประสานให้ประชาชนในชุมชนเรียนรู้การทำงานร่วมกันเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้รับผลจากกระทำของตนเองหรือจากการเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมต่างๆ องค์การบริหารส่วนตำบล ควรให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อวิเคราะห์ การกำหนดงบประมาณและจัดทำแผนงาน /โครงการต่าง ๆ ตลอดจนความเป็นไปได้ในการดำเนินการของแผนงาน /โครงการร่วมกับ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มากกว่าที่เป็นอยู่ และควรจัดกิจกรรม ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้ศึกษา พัฒนาศักยภาพจากการเยี่ยมชมกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนอื่นๆ ที่ประสบความสำเร็จหรือที่ประชาชนในชุมชนสนใจเพื่อนำมาปรับปรุง พัฒนาใช้ในชุมชนของตน

๔) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ปัญหา อุปสรรค

ประชาชนในชุมชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจในระบบการประเมินผลของกิจกรรมต่างๆ ที่ระบบระเบียบที่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

องค์การบริหารส่วนตำบล ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดลำดับ ความสำคัญของปัญหาตามความเร่งด่วนในการพัฒนาชุมชน รวมถึงควรให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการสำรวจข้อมูลเพื่อค้นหาปัญหาในการพัฒนาหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียง ในด้านต่างๆ มากที่สุด เพื่อให้มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง และตรงประเด็นความต้องการ รวมถึง การรับฟังการแถลงผลการดำเนินงานและให้ข้อเสนอในโครงการ หรือกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ แล้วนำข้อเสนอแนะที่ได้รับจากประชาชนไปปรับปรุงให้เป็นรูปธรรมมากที่สุด

สรุป ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านคลองใหม่คือ ประชาชนควรเข้าร่วมติดตามตรวจสอบโครงการหรือกิจกรรมร่วมกับ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น ร่วมเสนอแผนงาน โครงการที่เกี่ยวกับการให้การศึกษา รับข้อมูล ข่าวสาร ร่วมประชุมวิเคราะห์กำหนดงบประมาณและจัดทำรายงานของแผนงาน กิจกรรม โครงการต่างๆ

ร่วมสำรวจข้อมูลค้นหาเพื่อค้นหาปัญหาในการพัฒนาหมู่บ้านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำปัญหาที่ประชาชนเสนอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือส่วนราชการ เห็นความต้องการ ความเดือดร้อน ของประชาชนที่ตรงประเด็นมากที่สุดเพื่อพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข และมีการสนับสนุนการรวมกลุ่มทำกิจกรรม โดยมีการระดมทรัพยากรที่หาได้ในชุมชน ได้แก่ เงิน คน ทรัพยากรธรรมชาติ วัสดุ อุปกรณ์ที่อยู่ในหมู่บ้าน รวมถึงภูมิปัญญา ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน และมีการสนับสนุนความรู้ใหม่จากวิทยากรที่เข้ามาให้ความรู้ เพื่อดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นถิ่นร่วมแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างดำเนินการจัดโครงการกิจกรรมต่าง ๆ กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๕.๒ อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐมประเด็นที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

๕.๒.๑ อภิปรายผลโดยภาพรวม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่ออภิปรายผลตามรายด้าน พบว่า ทั้ง ๔ ด้านอยู่ในระดับมากเหมือนกันทั้งหมด เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๕ รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๖๓ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ๒ ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์กับ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๕๑ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วรพจน์ ประชิตวัตติ^๒ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอสรรคบุรี จังหวัดชลบุรี ที่พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมต่อกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ดังนั้นจากผลการวิจัยครั้งนี้จึงแสดงให้เห็นว่า ประชาชนในชุมชนบ้านคลองใหม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมในด้านต่างๆเป็นอย่างมาก เริ่มตั้งแต่ร่วมค้นหาปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา และแนวทางต่างๆที่อาจนำมาใช้แก้ไขปัญหานั้นๆ โดยมีการติดต่อสื่อสารผ่านเครือข่ายของกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ซึ่งกิจกรรมต่างๆเกิดจากรวมกลุ่มความ

^๒วรพจน์ ประชิตวัตติ, "การมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอสรรคบุรี จังหวัดชลบุรี", วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะบัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๒

ต้องการที่มาจากพื้นฐานความต้องการของคนในชุมชน การรวมกลุ่มทำให้ง่ายต่อการติดต่อสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ตลอดจนให้ข้อมูลแก่สมาชิกในชุมชนฝ่ายการสื่อสารภายในกลุ่ม^๓ ด้วยมีการ แลกเปลี่ยน รับรู้ รับทราบ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ทั้งการคัดเลือกกิจกรรมหรือโครงการพัฒนา ชุมชน รวมถึงการรับทราบนโยบาย และการปฏิบัติงาน แผนงาน งบประมาณ โดยมีการประชุมใน ระดับหมู่บ้านและระดับกลุ่ม เป็นประจำ ข้อมูลต่างๆที่ได้รับจากประชาชนในชุมชน จะสะท้อนให้เห็น ความต้องการและเป็นการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนตั้งแต่เริ่มต้น ประชาชนได้รับทราบข้อมูลต่างๆ จากสมาชิกในกลุ่มซึ่งเป็นเครือข่ายที่ เข้มแข็งในชุมชน จึงทำให้ประชาชนในชุมชนเข้าไปมีบทบาทในการ ร่วมร่วม ต่อการดำเนินงานใน กิจกรรมและโครงการของชุมชนเป็นอย่างมาก เพื่อพัฒนาชุมชนให้เติบโตตามแผนและโครงการ ต่างๆ ทำให้ผลประโยชน์ที่จะได้รับจากกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนต่อประชาชน ในชุมชน เป็นอย่างมาก เมื่อกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ล้วนออกมาจากความต้องการของประชาชนในชุมชนเอง ผลของกิจกรรมหรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงเกิดขึ้นแก่ประชาชนในชุมชนตรงตามความต้องการคือ ตรงประเด็นที่ต้องการ และอีกประเด็นที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ พัฒนาชุมชนของตนเองเนื่องจาก ผู้บริหารชุมชน ผู้นำชุมชน พัฒนาการ หรือผู้มีส่วนในการผลักดัน แผนการพัฒนาชุมชนต่างให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน มีการจัด ประชุมประชาคมหมู่บ้านทุกเดือน เพื่อเป็นเวทีให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอโครงการ กิจกรรม หรือประเมินผลของโครงการต่างๆ ที่ได้ดำเนินการแล้ว เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ประเด็นปัญหา ความต้องการของประชาชน และเพื่อหาทางออกในเรื่องต่างๆ ร่วมกัน ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากผลการศึกษาวิจัย จึงทำให้ทราบว่า ประชาชนในชุมชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ โดยภาพรวมในทุกๆด้าน อยู่ในระดับที่มาก ผลมาจากการมีการร่วมกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน และผู้นำชุมชน ผู้บริหาร ชุมชน ต่างให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกๆ ด้านเริ่มตั้งแต่การให้ประชาชนมี ส่วนร่วมในการให้ข้อมูล วิเคราะห์ปัญหา เสนอปัญหา ความต้องการ และคัดเลือกแนวทางแก้ไขที่ เหมาะสม ตลอดจนการคัดเลือกกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจ พอเพียง โดยที่ผู้นำชุมชน ผู้บริหารชุมชน ผู้นำกลุ่ม หรือพัฒนากร มีบทบาทเป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุน ความต้องการในกิจกรรมต่างๆ เช่นการสนับสนุนวิทยากรให้ความรู้ การสนับสนุนงบประมาณ การ สนับสนุนผลผลิตหรือผลงานที่เกิดขึ้นคือหาตลาดให้ เพื่อสร้างรายได้หรือมูลค่าสินค้าที่กลุ่มกิจกรรม ต่างๆได้ผลิตขึ้น อีกทั้งมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ โดยมีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชน เพื่อเป็นการ

^๓สัมภาษณ์, นางสาวดารณี บำรุงสวัสดิ์ พัฒนาการอำเภอสามพราน, สถานที่ สำนักงานองค์การบริหาร ส่วนตำบลคลองใหม่, ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๖.

แสดงผลงานของกลุ่มต่างๆ เพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้แก่ประชาชนในหมู่บ้านและประชาชนทั่วไปที่สนใจในผลงานการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน เป็นการเปิดโอกาสการเรียนรู้จากผลงานผลผลิตที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน เพื่อเป็นแบบอย่างการพัฒนาชุมชนด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืนต่อไป

๕.๒.๒ อภิปรายผลเป็นรายด้าน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม จำแนกอภิปรายผลตามรายด้าน พบว่า ทั้ง ๔ ด้านอยู่ในระดับมากเหมือนกันทั้งหมด เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๖๕ รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๖๓ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ๒ ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์กับด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๕๑ จากผลการวิจัยที่ได้สามารถนำมาอภิปรายผลจำแนกตามรายด้านได้ดังนี้

๑) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๖๕ อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่นั้น ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ อยู่ในระดับมากเหมาะสมที่อยู่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาวิทย์ กางการ^๕ ซึ่งได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก

๒) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๖๓ แสดงให้เห็นว่า ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่นั้น ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมากเหมาะสมที่อยู่

๓) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๕๑ แสดงให้เห็นว่า ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่นั้น ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก เหมาะสมที่อยู่

^๕ธนาวิทย์ กางการ, "การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสำโรงใต้ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๔๖)

๔) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๕๑ แสดงให้เห็นว่า ใน การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่นั้น ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วน ร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับมาก เหมาะสมดีอยู่

๕.๒.๒ อภิปรายผลตามสมมติฐาน

สมมติฐานการวิจัย : ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน บ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ต่างกัน

ปัจจัยส่วนบุคคล อภิปรายผล ดังนี้

๑) เพศ : ประชาชนในชุมชนบ้านคลองใหม่ ที่มีเพศแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนา หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ ทั้งโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ งานวิจัยของ **เพ็ญศรี จ้อยนุแสง** ^๕ ได้ทำการวิจัย เรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ บริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลโคกกลาง อำเภอ ประทาย จังหวัดนครราชสีมา" การมีส่วนร่วมโดยภาพรวมไม่แตกต่างกันด้วยปัจจัยทางด้านเพศ

เมื่อพิจารณาจากรายด้านพบว่า ปัจจัยด้านที่แตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมที่ไม่แตกต่าง กันในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมในการรับ ผลประโยชน์ ส่วนในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นมีความแตกต่างกัน คือ เพศชายมีส่วนร่วม ในการประเมินผลมากกว่าเพศหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัฒนธรรม ความเชื่อหรือบทบาททางสังคมไทยที่ถูกปลูกฝังไว้แต่อดีตว่า เพศชายจะต้องมีบทบาทเป็นผู้นำ เช่นเป็น ผู้นำครอบครัว ส่วนเพศหญิง ต้องอยู่กับบ้าน ทำงานบ้าน และการวัดผลประเมินผลกิจกรรมต่างๆเป็น บทบาทของผู้นำในกลุ่มกิจกรรมนั้นๆ จึงทำให้การมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมต่างๆของชุมชน เพศหญิงมีบทบาทน้อยกว่าเพศชาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พาณี เรียงทอง, ศราวุฒิ นามลีลา, อธิรัก กายะชาติ** ^๖ ที่ได้วิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม" ที่พบว่า เพศ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์การ

^๕เพ็ญศรี จ้อยนุแสง, "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษา เฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลโคกกลาง อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา" **รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น** วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๖

^๖พาณี เรียงทอง, ศราวุฒิ นามลีลา, อธิรัก กายะชาติ, "การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาองค์การ บริหารส่วนตำบลบางเตย อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม", **รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบาย สาธารณะ** (มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๖)

บริหารส่วนตำบลบางเตย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วรารคม ยิ้มน้อย**^๖ ที่ได้วิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา" ที่พบว่า เพศเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๒) อายุ : ประชาชนในชุมชนบ้านคลองใหม่ ที่มีอายุแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านไม่ต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ องค์การบริหารส่วนตำบลได้เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกช่วงระดับอายุได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชน ดังนั้นปัจจัยด้านอายุจึงไม่ใช่ปัจจัยที่มีอิทธิพลสัมพันธ์ต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **กาญจนา พยัคฆพงษ์**^๗ ได้วิจัยเรื่อง "ความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตจังหวัดนครปฐมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น" ที่พบว่า ประชาชนมีอายุแตกต่างกัน มีความต้องการมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน

๓) ระดับการศึกษา : ประชาชนในชุมชนบ้านคลองใหม่ ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ทั้งโดยภาพรวม และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลไม่แตกต่างกัน ส่วนในด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีความแตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา คือ ประชาชนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่น้อยกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ อาจเป็นไปได้ว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ส่วนมากออกไปทำงานนอกพื้นที่เช่นเป็นลูกจ้างบริษัท ห้างร้านต่างๆ ต้องทำงานแข่งกับเวลา จึงมีบทบาทน้อยในชุมชน ทำให้การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในการพัฒนาชุมชนน้อยกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ซึ่งมีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนมากกว่าและมีบทบาทเป็นผู้มีความรู้ หรือผู้นำในชุมชนมากกว่าผู้มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ทำให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนมากกว่า ส่วนการมีส่วนร่วมในด้านอื่นๆ ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันไม่ใช่ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม

^๖วรารคม ยิ้มน้อย, ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา, วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๗).

^๗กาญจนา พยัคฆพงษ์, "ความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตจังหวัดนครปฐมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น", รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย; มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๑)

ของประชาชนแต่อย่างใด สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ภักจิรา ปกป้อง**^๙ ได้วิจัยเรื่อง "การประเมินผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร" ที่พบว่า ประชาชนมีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน

๔) อาชีพ : ประชาชนในชุมชนบ้านคลองใหม่ ที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านไม่ต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะ ประชาชนในชุมชนทุกอาชีพต่างให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อย่างเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สงวนศักดิ์ บุญเรืองศรี**^{๑๐} ได้วิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลหนองกื อำเภอนองกื จังหวัดบุรีรัมย์" ที่พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

๕) รายได้ต่อเดือน : ประชาชนในชุมชนบ้านคลองใหม่ ที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่โดยภาพรวม และรายด้านในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ไม่มีความแตกต่างกัน โดยผู้มีรายได้ ๒๕,๐๐๑ บาทขึ้นไปมีส่วนร่วมในทุกด้านมากที่สุด และผู้มีรายได้ต่ำกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท มีส่วนร่วมในทุกด้านน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้มีรายได้ต่อเดือนที่สูงกว่าหรือฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่ามักจะมีเวลาในการทำงานเพื่อสาธารณะประโยชน์มากกว่าผู้มีรายได้ต่ำหรือมีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำอันเนื่องมาจากมักจะเป็นห่วงเรื่องปากท้อง หรือเรื่องรายจ่ายอื่นๆ จำเป็นต้องหารายรับให้เพียงพอต่อรายจ่ายจึงทำให้ระดับการมีส่วนร่วมในทุกด้านน้อยที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ **ปวีณา วีรยางกูร**^{๑๑} ได้วิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัด

^๙ภักจิรา ปกป้อง, "การประเมินผลการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร", **รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ๒๕๕๖)

^{๑๐}สงวนศักดิ์ บุญเรืองศรี, "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลหนองกื อำเภอนองกื จังหวัดบุรีรัมย์", **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ**, (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๓).

^{๑๑}ปวีณา วีรยางกูร, "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี", **รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๕)**,

นนทบุรี" ที่พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวม และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผล มีความแตกต่างกันไปตามรายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ไม่มีความแตกต่างกันไปตามรายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๖) ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน : ประชาชนในชุมชนบ้านคลองใหม่ ที่มีระยะเวลาการเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชน แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ โดยภาพรวมและด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ไม่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ที่มีมาแต่เดิมของชุมชนและประชาชนแม้จะเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนในระยะเวลาที่ต่างกันแต่ก็ล้วนมีความเสียสละให้ความสำคัญต่อกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างสม่ำเสมอเหมือนกัน ดังนั้นปัจจัยด้านระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน จึงไม่ใช่ตัวแปรในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ **พิชิต ไทยนิยม**^{๑๒} ได้วิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเขตเทศบาลตำบลบางปะกง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา" ที่พบว่า ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนไม่เป็นปัจจัยทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน แต่จากการศึกษาวิจัยผู้วิจัยพบว่ามีความแตกต่างกันในภาพรวมและด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยประชาชนมีระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนามากกว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่ำกว่า ๕ ปี และ ๕ - ๑๐ ปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป เป็นที่เคารพของคนในชุมชน ตามธรรมเนียมการให้ความเคารพตามลำดับอาวุโส จึงมีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมในการประเมินผลมากกว่าระดับอื่น

ปัจจัยสภาพแวดล้อม อภิปรายผล ดังนี้

๓) สถานภาพ ในชุมชน : ประชาชนในชุมชนบ้านคลองใหม่ ที่มีสถานภาพ ในชุมชน แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ โดยภาพรวมและรายด้านทั้ง ๔ ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยประชาชนที่เป็นผู้บริหารชุมชน นักพัฒนาชุมชน และผู้นำกลุ่มในชุมชน (มีจำนวน ๓๖ คน คิดเป็น ๑๕.๔ % มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๑) มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยภาพรวมและรายด้าน

^{๑๒}พิชิต ไทยนิยม, "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเขตเทศบาลตำบลบางปะกง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา", **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**, (คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๓).

มากกว่าประชาชนที่เป็นลูกบ้าน (มีจำนวน ๑๙๘ คน คิดเป็น ๘๔.๖ % มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๘) ทั้งนี้ อาจเป็นไปได้ที่ประชาชนที่มีสถานภาพเป็นผู้บริหารชุมชนหรือบริหารกลุ่มต่างๆ ล้วนมีบทบาทเป็น ผู้นำในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนด้านต่างๆ ต้องมีภาวะผู้นำที่ประชาชนให้ความเชื่อถือ เสียสละ เป็น แบบอย่างๆ แก่ประชาชนที่มีสถานภาพเป็นลูกบ้าน ดังนั้นปัจจัยด้านสถานภาพในชุมชนจึงเป็นตัว แปรที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นไปตาม สมมติฐานที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้

๘) การเข้าร่วมกลุ่มต่างๆ ในชุมชน : ประชาชนในชุมชนบ้านคลองใหม่ ที่มีการเข้าร่วม ต่างๆในชุมชนแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้าน คลองใหม่ โดยภาพรวมและรายด้านทั้ง ๔ ด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยประชาชนที่มีการเข้าร่วมตั้งแต่ ๒ กลุ่มขึ้นไป (มีจำนวน ๑๑๘ คน คิดเป็น ๕๐.๑ % มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๘๕) มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยภาพรวมและรายด้าน มากกว่า ประชาชนที่ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆ (มีจำนวน ๑๐ คน คิดเป็น ๔.๓ % มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๘๓) และ เข้าร่วม ๑ กลุ่ม (มีจำนวน ๑๐๖ คน คิดเป็น ๔๕.๓๔ % มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๔) อาจเป็นไปได้ว่า ประชาชนที่มีการเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมต่างๆในชุมชน ตั้งแต่ ๒ กลุ่มขึ้นไป ซึ่งกลุ่มกิจกรรมต่างๆนั้นก็ ไม่ได้จำกัดว่าต้องเข้าได้เพียงแค่คนละ ๑ กลุ่มเท่านั้น การเข้าร่วมกลุ่มเปิดกว้างให้คนในชุมชนเข้าร่วม คนละกี่กลุ่มก็ได้ จึงเป็นการสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือสมาชิกในกลุ่มมีการ ติดต่อกันสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงระหว่างภายใน กลุ่มที่ตนเข้าร่วมและนอกกลุ่มด้วย จึงทำให้เกิดเครือข่ายการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็งในชุมชน ดังนั้น ปัจจัยด้านการเข้าร่วมกลุ่มต่างๆในชุมชนจึงเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นไปตามสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการที่ได้ศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะในแง่ของ การมีส่วนร่วมและเพื่อศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป สรุปเป็นประเด็นดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) รัฐ และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ควรให้ความสำคัญกับปราชญ์ ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือผู้ที่ประชาชนในชุมชนให้ความนับถือ ผู้เป็นแบบอย่างการดำเนินชีวิต ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากยิ่งขึ้น รวมถึงมีการจัดกิจกรรมที่เป็นการให้ผู้นำชุมชน ประชาชน

ทั่วไป และรวมถึงเยาวชนในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมให้สำนึกถึงบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพื่อสร้างจิตสำนึกรักชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนของตนเองอย่างยั่งยืน

๒) องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดให้มีการการประเมินการปฏิบัติงานของคณะกรรมการชุมชน หรือคณะกรรมการบริหารกลุ่มกิจกรรมต่างๆในชุมชน อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และมีการเผยแพร่ข่าวสาร ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เพื่อทำให้การทำงานด้านการพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

๕.๓.๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) ควรมีการประชาสัมพันธ์ แนะนำให้ประชาชนในชุมชน หรือกลุ่มกิจกรรมต่างๆนำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงโครงการการพัฒนาชุมชนที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒) ควรจัดทำสื่อแสดงผลงาน ผลของกิจกรรม รวมถึงข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนให้ประชาชนทราบอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการ คิดวิเคราะห์ ถึงผลที่จะเกิดแต่ชุมชนในระยะสั้นและยาว โดยจัดทำรายละเอียดของแผนงานหรือโครงการต่างๆ มากกว่าที่เป็นอยู่

๓) ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบโครงการหรือกิจกรรมของเทศบาล เช่น โครงการประเพณี กีฬาและนันทนาการต่าง ๆ เปิดโอกาสให้เข้าร่วมรับฟังการแถลงผลการดำเนินงาน การใช้จ่ายงบประมาณให้มากยิ่งขึ้น

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบในเรื่องลักษณะเดียวกันในพื้นที่อื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยที่เกิดขึ้น และเพื่อใช้เป็นแนวทางประกอบการพิจารณา วางแผน กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนของประเทศตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒) ควรมีการศึกษาการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาในด้านอื่นๆ ประกอบด้วย เช่น ด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านวัฒนธรรมประเพณี ค่านิยม

๓) ควรมีการศึกษาถึงบทบาทของกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ความเข้มแข็งของกลุ่มที่ส่งผลต่อชุมชน และการพึ่งตนเองของกลุ่มดังกล่าวมีมากน้อยอย่างไร หรือการวัดผลการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงไร

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย:

ข. ข้อมูลวิทยุภูมิ

(๑) หนังสือ:

- โกวิท พวงงาม,ร.ศ. ดร.. การประเมินองค์ประกอบโครงสร้างท้องถิ่นที่มีความเป็นเลิศด้านความ
โปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชน ประจำปี ๒๕๕๐ กรุงเทพมหานคร : บริษัท
มิสเตอร์ก๊อปปี(ประเทศไทย) จำกัด, ๒๕๕๐.
- คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร . พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ๒๕๔๘.
- จิตจำนงค์ กิตติกรดี การพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร : คุณพิมพ์อักษรกิจ๒๕๓๖.
- ชุตติ ระบอบ และคณะระเบียบวิธีวิจัย กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์๒๕๕๒.
- ดิเรก ฤกษ์ห่วย.การพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์๒๕๔๗.
- ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ. หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น , ๒๕๔๐.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศาการมีส่วนร่วม : หลักการพื้นฐานเทคนิคและกรณีตัวอย่าง กรุงเทพมหานคร :
๕๙๘ Print จำกัด, ๒๕๔๖.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยมหิดล , ๒๕๒๗.
- บุญชม ศรีสะอาด.การวิจัยเบื้องต้น พิมพ์ครั้งที่ ๗.กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น๒๕๔๕.
- ประเวศ วะสี. ประชาคมตำบล ยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ศิลธรรมและสุขภาพพิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพมหานคร : พิมพ์สดา พรินต์ติ้งเซนเตอร์๒๕๔๑.
- ไพฑูรย์ เครือแก้ว.ลักษณะสังคมไทย กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิพิธการพิมพ์๒๕๓๘.
- ไพฑูรย์ วัฒนศิริธรรม.สำนักไทยที่พึ่งงานที่ปรารถนากรุงเทพมหานคร : ครูสภา๒๕๔๔.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนา .
กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณการพิมพ์, ๒๕๒๗.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทย
อนุเคราะห์ไทย , ๒๕๓๖.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒** กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด , ๒๕๕๖.

วิทยากร เชียงกุล. **การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย : บทวิเคราะห์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ฉบับแกระ, ๒๕๒๗.

สนธยา พลศรี **ทฤษฎีและหลักการพัฒนารวมชน** พิมพ์ครั้งที่ ๔ กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์ ๒๕๕๕.

สมยศ พุ่มพัว. **การพัฒนาชนบท** สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ๒๕๓๔.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **ทฤษฎีการพัฒนาสังคม** กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอมีเทรดดิ้ง ๒๕๒๒.

สำนักงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย **คู่มือการดำเนินงาน**

อาสาพัฒนา รุ่นที่ ๒๕๕๒. กรุงเทพมหานคร : กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ๒๕๕๕.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ **ฉีกปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง...สู่การ**

ปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด ๒๕๕๑.

_____ **เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๒๕๕๔.

_____ **สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๖๐)** .

กรุงเทพมหานคร : บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด ๒๕๕๕.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐** .

กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์ สำนักงานราชเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร , ๒๕๕๐.

สำนักงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน **คู่มือการ ดำเนินงานอาสาพัฒนา รุ่นที่ ๒๕/๑** . กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๕๕.

สิน พันธุ์พินิจ. **เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์** กรุงเทพมหานคร : บริษัทจูนพับลิชชิ่ง จำกัด ๒๕๔๗.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. **รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์รักษาทรัพยากร**

ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๕๕.

สุพรรณิ ไชยอำพร และสนธิ สมัครการ. **การวิเคราะห์สังคมเพื่อการพัฒนาแนวคิดวิธีการ**.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การคลังสินค้าและพัสดุภัณฑ์ ๕๕๓.

อคิน รพีพัฒน์. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในกาพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยและทำไมต้องพูดถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ”, ใน **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**.

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์(บรรณาธิการ). กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสการพิมพ์, ๒๕๓๗.

อนรรักษ์ ปัญญานูวัฒน์. **การศึกษาชุมชนเชิงพหุลักษณะ : บทเรียนจากวิจัยภาคสนาม** .

กรุงเทพมหานคร : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สร๒๕๔๘).

อภิชัย พันธเสน. **แนวคิดทฤษฎีและภาพรวมของการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์พรินติ้ง

แอนด์พับลิชชิ่ง , ๒๕๓๙.

อรุณี ปิ่นประยงค์ **เศรษฐกิจพอเพียง** กรุงเทพมหานคร : กองส่งเสริมธุรกิจเกษตร กรมวิชาการเกษตร, ๒๕๔๙.

(๒) วารสาร

จิรพรรณ กาญจนะจิตรา. "การมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาชนบท" **วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์** เล่ม ๒ (๒๕๒๖) : หน้า ๑๑๐-๑๑๑.

ประสิทธิ์ ทองอ่อน. "เศรษฐกิจพอเพียงแนวพุทธศาสตร์, **วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์** . ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๐) หน้า ๑๖-๑๘.

พิชัย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย" **วารสารพัฒนาสังคม** (ฉบับพิเศษ ๒๕๕๓) หน้า ๑๑-๑๒.

รัตนา บุญมัธยะ. "กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนจากการทำงานของตนเองเป็นขั้นตอน", **วารสารทางวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่** ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๑ (๒๕๕๐) : หน้า (๖๘-๑๒๗)

อุษณีย์ เกษมสันต์ ณ อยุธยา. "ศาสตร์แห่งธรรมภิบาล สร้างคุณค่าแห่งชีวิต", **นิตยสารข่าวทางเดิน** ปีที่ ๓๕ ฉบับที่ ๑๔๙ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๕๓) : หน้า ๕๑-๕๒.

(๓) วิทยานิพนธ์:

ฉัตรกุล รุ่งประพันธ์. "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบางนา จังหวัดนครนายก". **ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ๒๕๕๐.**

ชัยชนะ สุทธิวรชัย. "ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอบางนา จังหวัดชลบุรี". **วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ๒๕๓๖.**

ทศพล กฤตยพิสิฐ. "การมีส่วนร่วมของกำนันผู้ใหญ่บ้านเขตหนองจอกที่มีต่อโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง "บวร" และ "บรม" เพื่อสร้างอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทองหนองจอก". **วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต . คณะสังคมสงเคราะห์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , ๒๕๒๔.**

ธวัช สิทธิกิจโยธิน. "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลคลองโคน อำเภอเมือง สมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม".

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ๒๕๔๓.

นาวิทย์ กางการ. "การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขต เทศบาลตำบลสำโรงใต้
อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. **วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**

สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา . โครงการบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏธนบุรี ๒๕๔๖.

ประภาพร เปารีบุตร. "การมีส่วนร่วมพัฒนาประชาคมของประชาชน ตำบลบางชะแยง อำเภอเมือง
จังหวัดปทุมธานี". **วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหาร
และพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท** . มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ๒๕๔๘.

ปิตินซ์ ไสลบาท. "การจัดการฐานทรัพยากรและโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคมที่เอื้อต่อการพัฒนา
หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาบ้านนาฝาย ตำบลหัวเรืออำเภอวาปีปทุม จังหวัด
มหาสารคาม". **วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการ
สิ่งแวดล้อม** . มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ๒๕๕๐.

ปิยะ ประทีปกรมณี. "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ ชายทะเลบางขุนเทียน
กรุงเทพมหานคร". **ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาประยุกต์ ภาควิชา
สังคมและมานุษยวิทยา** . บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ๒๕๔๖.

พวงทอง โยธาใหญ่. "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษา
องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่". **รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต** .
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๒๕๔๕.

พัชร พงษ์ศิริ. "การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการ : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการการจัดหางาน
วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิตคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๒๕๔๑.

ไพรัช ดันอุด. "การมีส่วนร่วมของผู้นำและประชาชนในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง เมืองน่านอยู่ : กรณีศึกษา
เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่". **วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตร**

มหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง . บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๒๕๕๒.

ภัทธร ศรีหมอกเมฆ. "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการปกครองท้องถิ่นในเขตองค์การ
บริหารส่วนตำบลทุ่งคา อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร". **ปริญญารัฐประศาสนศาสตร มหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารทั่วไป** . บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ๒๕๕๑.

ภัสสรีย์ คุณกลาง. "ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนา
เมืองน่านอยู่อย่างยั่งยืน เทศบาลนครขอนแก่น". **ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต**

สาขาวิชาการบริหารสาธารณสุข . บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ๒๕๔๖.

สาวิตรี ทองยิ้ม. "การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการหมู่บ้านตำบลหนองประดู่
อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี". **ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
ปกครองท้องถิ่น** . บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ๒๕๕๐.

สุวัฒน์ บุญลา. "ทัศนะการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของกลุ่มประชาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบลบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี". **รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะ**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๕.

เสริมพงษ์ อยู่โต. "การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร". **ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๑.

(๔) สารนิพนธ์/ภาคินิพนธ์

ชัยฤทธิ์ เบญญาภาจ. "การมีส่วนร่วมของประชาคมในการพัฒนา ตำบลตาว่า อำเภอนองจิก จังหวัดปัตตานี". **ภาคินิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์**, ๒๕๕๗.

ถนอม ม่วงกล่อม. "การประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษากรณี องค์การบริหารส่วนตำบลคอกกระบือ อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร". **ภาคินิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์**, ๒๕๕๓.

ประชัย ศรีจามร. "การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปลูกป่าภาคีฐานศึกษา ตำบลป่าน้อยออดอนชัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย". **ภาคินิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์**, ๒๕๕๙.

พรสวรรค์ เนลสัน ฮีตสัน. "บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมการพัฒนาองค์กรชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลปลาฝา อำเภोजังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด". **สารนิพนธ์ปริญญาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

ยุพาพร รูปงาม. "การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ". **ภาคินิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์**, ๒๕๕๕.

สุนทร กองทรัพย์. "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี". **ภาคินิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์**, ๒๕๕๘.

สุภชัย ตรีเทศ. "การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนต่อการวางแผนพัฒนา เทศบาลเมืองชลบุรี". **ภาคินิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ**. ภาควิชารัฐประศาสนศาสตรมหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๗.

(๕) รายงานวิจัย

ปรัชญา เวสารัชช์. "การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท". รายงานวิจัย .

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๒๘

กาญจนา บุญยัง และคณะ. "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในองค์การบริหารส่วนตำบล". รายงานวิจัย.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ๒๕๕๒

ณัฐวุฒิ บำรุงแจ่ม . "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินชีวิตของนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์
ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่". รายงานวิจัย . คณะเศรษฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

, ๒๕๕๑

บำรุง สุขพรรณ และบัว พลรัมย์ . "กลยุทธ์ความสำเร็จในการเผยแพร่ธรรมะที่แฝงอยู่ในปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงของพระสังฆาธิการในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ". รายงานวิจัย .

คณะนิเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยเกริก ๒๕๕๒

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ . "กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา". รายงานวิจัย .

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ๒๕๔๓

รัฐพงศ์ บุญญานวัตร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์. "การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิต
กรุงเทพมหานคร". รายงานวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ๒๕๕๒

สิริชัย วิชโรท "การพัฒนาชนบทตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง" รายงานวิจัย มูลนิธิวิถีธรรมศรี ๒๕๒๕

(๖) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่

ชนิตา รักษ์พลเมือง. "แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนา : กระบวนทัศน์ที่เปลี่ยนแปลง", เอกสารประกอบ
โครงการพัฒนาผู้นำด้านนโยบายการศึกษาและการพัฒนาขององค์กรสังคมพล กรุงเทพฯ

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสิงหาคม ๒๕๔๕ (อัดสำเนา)

ชิต นิลพานิช และกุลธณ ธนาพงศ์ "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท เอกสารการสอน

ชุดวิชาความรู้ทั่วไปสำหรับการพัฒนาระดับตำบล หมู่บ้าน . พิมพ์ครั้งที่ ๓ . มหาวิทยาลัย

สุโขทัยธรรมมาธิราช ๒๕๓๒ (อัดสำเนา)

ชินรัตน์ สมสืบ. "การบริหารการพัฒนาชนบท", เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารการพัฒนาชนบท

พิมพ์ครั้งที่ ๑๔

. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ๒๕๓๘ (อัดสำเนา)

พัชรินทร์ สิริสุนทร. "แนวคิดและทฤษฎีด้านการพัฒนาสังคม", เอกสารประกอบการสอนในสาขาวิชา
พัฒนาสังคม . คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ๒๕๔๗ (อัดสำเนา)

องค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่."การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หมู่ที่ ๓ บ้านคลองใหม่" (อัดสำเนา)

_____ "แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการบริหารส่วนตำบลคลองใหม่.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๖(อัดสำเนา)

_____ "แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการบริหารส่วนตำบลคลองใหม่.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๖๐"(อัดสำเนา)

(๓) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) หัวใจพุทธศาสนา[ออนไลน์]. แหล่งที่มา :[http:// www. dharma-gateway.com/](http://www.dharma-gateway.com/) [๑๐ กันยายน ๒๕๕๖].

สุทิพย์พร โชติรัตนศักดิ์ . ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีภาวะทันสมัยกับแนวคิดเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น [ออนไลน์].แหล่งที่มา : <http://web.bsru.ac.th/~sutipporn/works/Modernization-Theory.pdf>, [๑๐ กันยายน ๒๕๕๖].

องค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่ ข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่[ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.klongmai.com>. [๒๐ เมษายน ๒๕๕๖]

(๔) สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ นายเอนก น้อยพิทักษ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่๗ ธันวาคม ๒๕๕๖

สัมภาษณ์ นายอรรถ พงศ์จันทร์เสถียร ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่ ธันวาคม ๒๕๕๖

สัมภาษณ์ นางสาวดารณี บำรุงสวัสดิ์ พัฒนาการอำเภอสามพราน๔ ธันวาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ นางชนิดา รุ่งแสง พัฒนาการตำบลคลองใหม่๔ ธันวาคม ๒๕๕๖.

สัมภาษณ์ นายสาโรจน์ กุลครอง กำนันตำบลคลองใหม่๗ ธันวาคม ๒๕๕๖

สัมภาษณ์ นายสมปอง ขุนทรง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๖

สัมภาษณ์ นายสินชัย น้อยพิทักษ์ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหมู่ที่ ๓, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๖

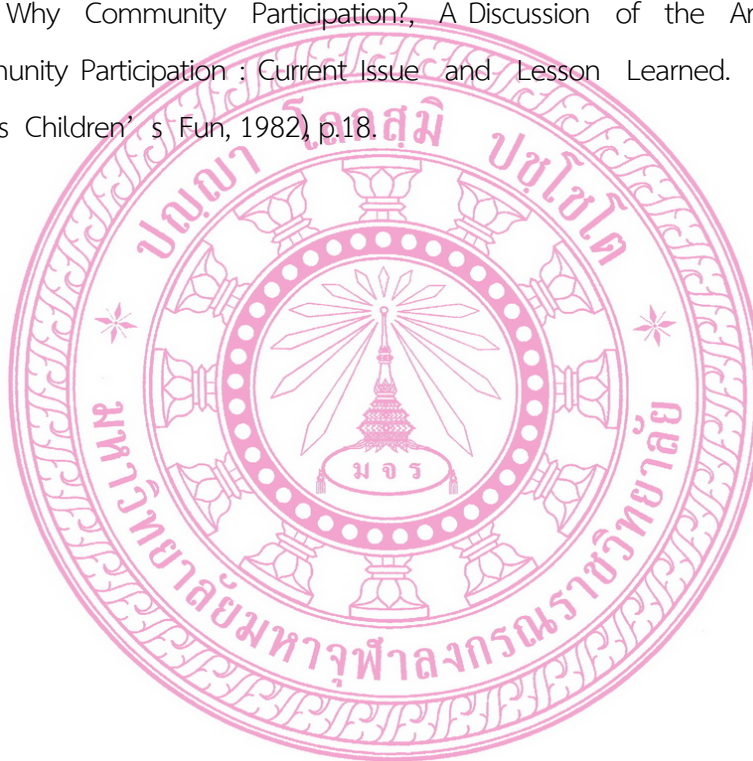
สัมภาษณ์ นายไพฑูรย์ แสงพิทักษ์ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหมู่ที่ ๓, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๖

สัมภาษณ์ นางสาวสุรลักษณ์ สังข์รักษา ประธานกลุ่มพัฒนาสตรีหมู่บ้านคลองใหม่๔ ธันวาคม ๒๕๕๖.

๒. ภาษาอังกฤษ:

Chirayu Isarangkun Na Ayuthaya, His majesty the King and the Royal Initiatives towards Balancing Thailand's Development, Translated by Sawanee Nivasabutr, (Devawongse Varopakarn Institute of Foreign Affairs, Ministry of Foreign Affairs, n.d.), p. 4 - p.5.

- Cohen John M. & Uphof, Norman T. (1980). Participation's Place in Rural Development, Seeking Clarity Through Specificity. World Development. Vol. 213.
- J.M., Cohen, and N.T., Uphoff, (1980). "Participation's Place in Rural Development Seeking Clarity through Specificity," World Development. 8(3), p. 223.
- Reeder, William W., Some Aspects of the Information Social Participation of Farm Families in New York State, (New York : Cornell University, 1978) p.39.
- White, Alastair T, Why Community Participation?, A Discussion of the Argument go, (Community Participation : Current Issue and Lesson Learned. n.p. United Nations Children's Fund, 1982), p.18.

เอกสารภาคผนวก

ภาคผนวก ก.
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
ของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

คำชี้แจง

ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามนี้ตามความจริงโดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจะปกปิดเป็นความลับ แต่จะนำไปวิเคราะห์ เพื่อนำผลการวิจัยไปแก้ไขปรับปรุงเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

แบบสอบถามแบ่งเป็น ๔ ตอนดังนี้ คือ

ตอนที่ ๑ บั้จยัส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ บั้จยัด้านสภาพแวดล้อมของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน บ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

คะแนน ๕	หมายความว่า ท่านได้มีส่วนร่วมอยู่ในระดับ	มากที่สุด
คะแนน ๔	หมายความว่า ท่านได้มีส่วนร่วมอยู่ในระดับ	มาก
คะแนน ๓	หมายความว่า ท่านได้มีส่วนร่วมอยู่ในระดับ	ปานกลาง
คะแนน ๒	หมายความว่า ท่านได้มีส่วนร่วมอยู่ในระดับ	น้อย
คะแนน ๑	หมายความว่า ท่านได้มีส่วนร่วมอยู่ในระดับ	น้อยที่สุด

ตอนที่ ๔ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนตำบลคลองใหม่

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับการอนุเคราะห์จากท่าน ในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้เป็นอย่างดี ขอขอบคุณและขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

พระมหาประกาศิต สิริเมโธ (ฐิติปสัทธิกร)

รหัสสถิติ ๕๕๐๑๔๐๔๒๐๗

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่เป็นจริงที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

๒. อายุ

☐ ต่ำกว่า ๒๐ ปี

☐ ๒๐ - ๔๐ ปี

☐ ๔๑ - ๖๐ ปี

☐ ๖๐ ปีขึ้นไป

๓. ระดับการศึกษา

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี

☐ ปริญญาตรี

☐ สูงกว่าปริญญาตรี

๔. อาชีพ

☐ ธุรกิจส่วนตัว

☐ เกษตรกรรม

☐ รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ

☐ รับจ้าง

☐ อื่นๆ(โปรดระบุ).....

๕. รายได้(บาทต่อเดือน)

☐ ต่ำกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท

☐ ๑๕,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท

☐ ๒๐,๐๐๑ - ๒๕,๐๐๐ บาท

☐ สูงกว่า ๒๕,๐๐๑ บาทขึ้นไป

๖. ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน

☐ ต่ำกว่า ๕ ปี

☐ ๕ - ๑๐ ปี

☐ มากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป

ตอนที่ ๒ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่เป็นจริงที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านผู้ตอบแบบสอบถาม

๗. สถานภาพในชุมชน

☐ เป็นผู้นำชุมชน/สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล/หัวหน้ากลุ่ม

☐ เป็นลูกบ้าน

๘. การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน

☐ ไม่มีการเข้าร่วมกลุ่มใดๆ

- ☐ เข้าร่วม ๑ กลุ่ม
- ☐ เข้าร่วม ๒ กลุ่มขึ้นไป

ตอนที่ ๓ เป็นคำถามที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน
เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัด

นครปฐม

คำชี้แจง : แบบสอบถามนี้มีคำถาม ๔ ด้าน ประกอบด้วย

- ๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ(Decision making)
- ๒) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน(Implementation)
- ๓) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์(Benefits)
- ๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล(Evaluation)

: ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในการช่องที่ตรงกับระดับการมีส่วนร่วมของท่านเพียงข้อเดียว

ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม		ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ข้อที่	๑. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ					
๑	ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลต่างๆในชุมชน เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจคัดเลือกกิจกรรมหรือ โครงการที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง					
๒	ท่านมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือและพิจารณาโครงการต่างๆที่อาจเกิดปัญหาต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง					
๓	ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อการแก้ไข/พัฒนาที่ตรงประเด็น					
๔	ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความเห็นคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เมื่อคณะกรรมการชุมชนตัดสินใจเลือก โครงการที่ไม่ตรงกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง					
๕	ท่านมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและนำเสนอปัญหา ในการพัฒนา หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง					
๖	ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนหรือคัดเลือกกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน					

๗	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดขั้นตอนหรือแผนงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง					
ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม		ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๘	ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลในการตัดสินใจวางแผนพัฒนาหรือจัดกิจกรรมของกลุ่มต่างๆในชุมชน					
ข้อที่	๒. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน					
๙	ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมหรือดำเนินงานตามแผนงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง					
๑๐	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง					
๑๑	ท่านมีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง					
๑๒	ท่านมีส่วนร่วมในการคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เมื่อคณะกรรมการพัฒนาชุมชนดำเนินกิจกรรมที่ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง					
๑๓	ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลแผนงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง					
๑๔	ท่านมีส่วนร่วมในการเชิญชวนให้คนในชุมชนเข้าร่วมปฏิบัติงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง					
๑๕	ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มงานต่างๆในชุมชน					
๑๖	ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ เมื่อมีกิจกรรมหรือโครงการในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง					
ข้อที่	๓. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์					
๑๗	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้าน					

	เศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ					
ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม		ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑๘	ท่านมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมของชุมชนที่ทำให้มีการพบปะสังสรรค์สร้างความสามัคคีในชุมชนมากขึ้น					
๑๙	ท่านมีความยินดีและภาคภูมิใจเมื่อโครงการต่างๆก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวท่านและชุมชน					
๒๐	ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่างๆของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง					
๒๑	ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป					
๒๒	ท่านมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากกิจกรรมหรือโครงการต่างๆในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง					
๒๓	ท่านเห็นว่าชุมชนได้รับประโยชน์ จากการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จากกิจกรรมหรือโครงการต่างๆที่ชุมชนได้ร่วมกันทำ					
๒๔	ท่านเห็นว่าการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงสามารถแก้ปัญหาในชุมชนได้อย่างยั่งยืน					
ข้อที่	๔. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล					
๒๕	ท่านมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือเพื่อเตรียมการประเมินผลการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง					
๒๖	ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามดูผลงานและสภาพปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง					
๒๗	ท่านมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการชุมชน ในงานด้านการพัฒนาชุมชน เพื่อปรับปรุงกิจกรรม					

	หรือโครงการต่างๆให้ความเหมาะสมกับชุมชน					
ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม		ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๒๘	ท่านมีส่วนร่วมในการประมวลผลการปฏิบัติงานตามแผนงานของโครงการพัฒนาต่างๆในชุมชน					
๒๙	ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมต่างๆ ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มงานต่างๆในชุมชน					
๓๐	ท่านมีส่วนร่วมในการเสวนาและแสดงความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผล					
๓๑	ท่านมีส่วนในการให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการวางแผนพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง					
๓๒	ท่านมีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือให้องค์กรอื่นๆเข้ามามีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน					

ตอนที่ ๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ในด้านต่างๆ คือ

๔.๑ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ปัญหาและ

อุปสรรค.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

๔.๒ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

๔.๓ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

๔.๔ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

...ขออนุโมทนาขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ กรอกแบบสอบถาม...

พระมหาประกาศิต สิริเมโธ(ฐิติปสฺสทธีกร)

วัดไร่ขิง พระอารามหลวง อำเภอสางครา จังหวัดนครปฐม

โทรศัพท์ ๐๙๑-๘๗๖๖๖๒๖ E.Mail SIRIMATO@GMAIL.COM

แบบสอบถามสัมภาษณ์ เพื่อการวิจัย

เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
ของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์นี้มี ๒ ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน

เศรษฐกิจ พอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยคำถาม
ยัต กรอบแนวคิดการมีส่วนร่วม ๔ ด้าน ประกอบด้วย

- ๑) ด้านการมีส่วนร่วมใน ตัดสินใจ
- ๒) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
- ๓) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
- และ ๔) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์นี้ จะนำไปวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยใน

ภาพรวม ซึ่งจะไม่มีผลเสียต่อผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ทั้งในหน้าที่และการปฏิบัติงานแต่อย่างใด โดยแนวคำถามในการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น ๒ ชุด ใช้กับพี่ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นพี่ให้สัมภาษณ์ ๒ กลุ่ม คือ

ชุดที่ ๑ แนวคำถามในการสัมภาษณ์ ผู้นำศาสนา ผู้บริหารชุมชนและผู้นำชุมชน

ชุดที่ ๒ แนวคำถามในการสัมภาษณ์ นักพัฒนาชุมชน

ชื่อ.....นามสกุล.....

ที่อยู่ บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ.....

จังหวัด..... หมายเลขโทรศัพท์.....

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้การสัมภาษณ์

๑. อายุ..... ปี ๒. เพศ.....

๓. ระดับการศึกษา..... ๔ . อาชีพ.....

๕. รายได้/เดือน.....บาท ๖. ระยะเวลาการเข้าอาศัยอยู่ในชุมชน..... ปี

๗. สถานภาพในชุมชน เป็น.....

๘. มีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มต่างๆในชุมชนจำนวน.....กลุ่ม

ลงชื่อ...../ผู้ให้สัมภาษณ์

การบันทึกข้อมูล(ผู้วิจัย)/(จดบันทึก,บันทึกเสียง)

ผู้สัมภาษณ์ (ผู้วิจัย).....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่..... เดือน..... พ.ศ. เวลา..... ถึง..... น.

สถานที่สัมภาษณ์.....

แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ ๑
สำหรับผู้บริหารชุมชน ผู้นำชุมชน และหัวหน้ากลุ่ม
เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
ของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

๑. กระบวนการในการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

- ในการดำเนินงาน พัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เกิดขึ้นได้อย่างไร (ให้เล่าตั้งแต่เริ่มต้นการรับหลักการจนถึงแนวทางปฏิบัติในชุมชน)
- มีการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงแก่ประชาชนในชุมชนอย่างไรบ้าง
- มีวิธีการและขั้นตอนในการให้ประชาชน มีส่วนร่วมเลือกกิจกรรมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไร
- มีเหตุ /ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน
- ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีอะไรบ้าง
 - ในฐานะที่ท่านมีส่วนกำหนดนโยบายหรือแนวทางการพัฒนาชุมชน มีวิธีการหรือกลยุทธ์ในการดำเนินงานหรือแก้ปัญหาอย่างไร

๒. การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่างๆเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

- จากการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง ๔ ด้านอย่างไรบ้าง
- มีเทคนิค /วิธีการอย่างไร ในการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม
- จากการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนในชุมชนได้รับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นอย่างไรบ้าง
- จากการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาในชุมชนอย่างไรบ้าง
- ในการมีส่วนร่วมของประชาชนการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวทางใดที่จะทำให้การพัฒนาเกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ ๒
สำหรับนักพัฒนาชุมชน
เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
ของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

๑. กระบวนการในการดำเนินงานเกี่ยวกับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

- ในการดำเนินงาน พัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เกิดขึ้นได้อย่างไร (ให้เล่าตั้งแต่เริ่มต้นการรับหลักการจนถึงแนวทางปฏิบัติในชุมชน)

- มีการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงแก่ประชาชนในชุมชนอย่างไรบ้าง
- มีการให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการการพัฒนาเกี่ยวกับหมู่บ้าน

เศรษฐกิจพอเพียง อย่างไร

- มีเหตุ /ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน
- ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีอะไรบ้าง
- ในฐานะที่ท่านมีบทบาทเกี่ยวกับกำหนดนโยบายการพัฒนาชุมชน มีวิธีการหรือกลยุทธ์ในดำเนินงานและการแก้ปัญหาอย่างไรบ้าง

๒. การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่างๆเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

- จากการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง ๔ ด้านอย่างไรบ้าง

- มีเทคนิค /วิธีการอย่างไร ในการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม

- จากการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนในชุมชนได้รับผลประโยชน์ที่เกิดอย่างไรบ้าง

- จากการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาในชุมชนอย่างไรบ้าง

- ในการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีเทคนิค/วิธีการอย่างไรที่ทำให้การดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

- จากการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง การให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในองค์ประกอบทั้ง ๔ ด้าน มีองค์ประกอบใดบ้างที่ประสบปัญหา ประสบปัญหาอย่างไร และองค์ประกอบที่ประสบปัญหาได้มีการดำเนินการแก้ปัญหาอย่างไร

แนวคำถามในการสัมภาษณ์
เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
ของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

๑. ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจ : ท่านได้มีส่วนส่งเสริมหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือร่วมวางแผนกิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับ การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านคลองใหม่ อันจะส่งผลต่อคุณภาพในการพัฒนาชุมชนอย่างไรบ้าง ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน : ท่านมีแนวทางหรือวิธีการอย่างไรบ้าง ในการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานหรือเข้าร่วมกิจกรรมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อันจะส่งผลให้การพัฒนาชุมชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓. ด้านการรับผลประโยชน์ : ท่านมีแนวทางอย่างไรบ้าง ในการให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการ รับผลประโยชน์จาก การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อันจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ?

.....

.....

.....

.....

.....

๔. ด้านการประเมินผล : ท่านมีวิธีการหรือได้ให้ประชาชนในชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วมประเมินผลในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไรบ้าง อันจะส่งผลต่อการปรับปรุงพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนคลองใหม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืนต่อไป ?

.....

.....

.....

.....

.....

๕. ท่านมีข้อเสนอแนะ เพิ่มเติมต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนคลองใหม่อย่างไรบ้าง อันจะส่งผลต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนคลองใหม่เป็นไปอย่างมีรูปธรรมที่ชัดเจนและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

...ขออนุโมทนาขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ...

ภาคผนวก ค.
รายนามผู้เชี่ยวชาญ,
และหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
คุณภาพเครื่องมือ

รายนาม ผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

ในการวิจัย เรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม" ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

๑. อาจารย์ พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, รศ. ตำแหน่ง รองคณบดี ฝ่ายวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. อาจารย์ ผศ.ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช ตำแหน่งอาจารย์ประจำวิชาภาครัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต ตำแหน่งอาจารย์ประจำวิชาภาครัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. อาจารย์ ดร.มนตรา เลี้ยวเส็ง ตำแหน่ง ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงาน ทดแทน ในโครงการพัฒนาขององค์การสหประชาชาติ(UNPD) องค์การสหประชาชาติ, นักวิจัย โครงการพัฒนาหลักสูตรพุทธอาชีวนด้วยการบูรณาการความรู้บนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในประเทศไทยและกลุ่มประเทศ CLMV สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
๕. อาจารย์ ผศ.วรญา ทองอุ่น ตำแหน่งประธานโปรแกรมการบริหารธุรกิจ(การบริหารทรัพยากรมนุษย์) คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๓๘, ๘๒๓๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว๑๓

วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุมัติโครงการตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ, ผศ.

ด้วย พระมหาประกาศิต ฉายา สิริเมโธ รักษะประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๐๗ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดนครพนม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออนุญาตท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นพธ ๑๑๐๖

ส.ค.

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนิษฐ์ ศรีทอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๗๘, ๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว๑๗

วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช

ด้วย พระมหาประกาศิต ฉายา สิริเมโธ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๐๗ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ ศรีทอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๗๘, ๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว๑๗

วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน อาจารย์ ดร.ยุพธนา ประณีต

ด้วย พระมหาประกาศิต ฉายา สิริเมโธ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๐๗ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ดร.ยุพธนา ประณีต

(อ.ดร.ยุพธนา ประณีต)
ธ.ค. ๕๖

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/๑๕๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔

www.mcu.ac.th

๔ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุมัติโครงการตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
 เรียน ดร.มนตรา เลี้ยวเส็ง
 สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
 ๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาประกาศิต ฉายา สิริเมโธ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๐๗ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัย "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน
 บ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนา
 สังคม พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออนุมัติ
 ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมนี้
 โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
 วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติ

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ ศรีทอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะสังคมศาสตร์

โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๓๓-๒๑๑๓๓ ต่อ ๒๑๑๒๒

ได้รับมือ มีคุณภาพ มี 2-3 ปีก่อน
 เก็บเอาไว้ ได้ขอความเห็นจาก ร.ร. ร.ร. ร.ร.
 ม.ร.ร. ร.ร. ร.ร.
 (อ.ดร. ม.ร.ร. ร.ร.)
 ส.ร.ร. ร.ร. ร.ร.

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/๑๕๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔

www.mcu.ac.th

๔ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
 เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรญา ทองอุ่น
 สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
 ๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาประกาศิต ฉายา สิริเมโธ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๐๗ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
 ทำการศึกษาวิจัย "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้าน
 คลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนา
 สังคม พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์
 ท่านเป็นเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมนี้
 โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
 วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกณัฐ ศรีทอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะสังคมศาสตร์

โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒

แบบบันทึกผลการหาดัชนีสอดคล้องแบบสอบถามเพื่อการวิจัย (IOC)
เรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
ของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม"

ผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบเครื่องมือ ประกอบด้วย

๑. อาจารย์ พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, รศ. ตำแหน่ง รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะสังคมศาสตร์ อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. อาจารย์ ผศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช ตำแหน่งอาจารย์ประจำวิชาภาครัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. อาจารย์ ดร.ยุพธนา ปราณีต ตำแหน่งอาจารย์ประจำวิชาภาครัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. อาจารย์ ดร.มนตรา เลี้ยวเส็ง ตำแหน่ง ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงาน ทดแทน ในโครงการพัฒนาขององค์การสหประชาชาติ(UNPD) องค์การสหประชาชาติ, นักวิจัย โครงการการพัฒนาหลักสูตรพุทธอาชีวะด้วยการบูรณาการความรู้พื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในประเทศไทยและกลุ่มประเทศ CLMV สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
๕. อาจารย์ ผศ.วรญา ทองอุ่น ตำแหน่งประธานโปรแกรมการบริหารธุรกิจ(การบริหารทรัพยากรมนุษย์) คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

คำชี้แจง

๑. ระดับการพิจารณา มี ๓ ระดับ
 - +๑ หมายถึง ข้อคำถามครอบคลุมตรงตามเนื้อหาที่จะศึกษาและสามารถนำไปใช้ได้
 - ๐ หมายถึง ข้อคำถามไม่ครอบคลุมและไม่ตรงตามเนื้อหาที่จะศึกษาต้องทำการแก้ไข
 - ๑ หมายถึง ข้อคำถามไม่ครอบคลุมเนื้อหาที่จะศึกษาและไม่สามารถนำไปใช้ได้
๒. ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบเครื่องมือและให้ระดับการพิจารณาในประเด็นตามแบบสอบถาม ดังต่อไปนี้

ผลการหาดัชนีสอดคล้อง (IOC) แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ข้อ	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ/ท่านที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๑. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ								
๑	ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลต่างๆในชุมชน เพื่อใช้ ประกอบการพิจารณาตัดสินใจคัดเลือก กิจกรรมหรือ โครงการที่เหมาะสมสำหรับการ พัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๒	ท่านมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือและ พิจารณาโครงการต่างๆที่อาจเกิดปัญหาต่อการ พัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๓	ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นใน ชุมชน เพื่อการแก้ไข/พัฒนาที่ตรงประเด็น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๔	ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความเห็นคัดค้าน หรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เมื่อคณะกรรมการ ชุมชนตัดสินใจเลือก โครงการที่ไม่ตรงกับการ พัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๕	ท่านมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของ ปัญหาและนำเสนอปัญหาในการพัฒนาหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๖	ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนหรือ คัดเลือกกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจ พอเพียงของชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๗	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดขั้นตอนหรือ แผนงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๘	ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลในการตัดสินใจ วางแผนพัฒนาหรือจัดกิจกรรมของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้

๒. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน									
๙	ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมหรือดำเนินงานตามแผนงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๕	๐.๘๐	ใช้ได้
๑๐	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๑๑	ท่านมีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๑๒	ท่านมีส่วนร่วมในการคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เมื่อคณะกรรมการพัฒนาชุมชนดำเนินกิจกรรมที่ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๕	๐.๘๐	ใช้ได้
๑๓	ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลแผนงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๑๔	ท่านมีส่วนร่วมในการเชิญชวนให้คนในชุมชนเข้าร่วมปฏิบัติงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๑๕	ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มงานต่างๆในชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๑๖	ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ เมื่อมีกิจกรรมหรือโครงการในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๓. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์									
๑๗	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๑๘	ท่านมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมของชุมชนที่ทำให้มีการพบปะสังสรรค์สร้างความสามัคคีในชุมชนมากขึ้น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้

๑๙	ท่านมีความยินดีและภาคภูมิใจเมื่อโครงการต่างๆก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวท่านและชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๒๐	ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่างๆของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๒๑	ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๒๒	ท่านมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากกิจกรรมหรือโครงการต่างๆในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๒๓	ท่านเห็นว่าชุมชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จากกิจกรรมหรือโครงการต่างๆที่ชุมชนได้ร่วมกันทำ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๒๔	ท่านเห็นว่าการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงสามารถแก้ปัญหาในชุมชนได้อย่างยั่งยืน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
	๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล								
๒๕	ท่านมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือเพื่อเตรียมการประเมินผลการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๒๖	ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามดูผลงานและสภาพปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๒๗	ท่านมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการชุมชน ในงานด้านการพัฒนาชุมชน เพื่อปรับปรุงกิจกรรมหรือโครงการต่างๆให้เหมาะสมกับชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้

๒๘	ท่านมีส่วนร่วมในการประมวลผลการปฏิบัติงานตามแผนงานของโครงการพัฒนาต่างๆในชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๒๙	ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมต่างๆ ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มงานต่างๆในชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๓๐	ท่านมีส่วนร่วมในการเสวนาและแสดงความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผล	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๓๑	ท่านมีส่วนในการให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการวางแผนพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้
๓๒	ท่านมีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือให้องค์กรอื่นๆเข้ามามีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑	ใช้ได้

ภาคผนวก จ.

ตารางแสดงจำนวนประชากรและจำนวนกลุ่มตัวอย่าง
ของ Krejcie and Morgan

ตารางสำเร็จรูปเครชีและมอร์แกน

จำนวน ประชากร	จำนวน กลุ่ม ตัวอย่าง	จำนวน ประชากร	จำนวน กลุ่ม ตัวอย่าง	จำนวน ประชากร	จำนวน กลุ่ม ตัวอย่าง	จำนวน ประชากร	จำนวน กลุ่ม ตัวอย่าง
๑๐	๑๐	๑๕๐	๑๐๘	๔๖๐	๒๑๐	๒๒๐๐	๓๒๗
๑๕	๑๔	๑๖๐	๑๑๓	๔๘๐	๒๑๔	๒๔๐๐	๓๓๑
๒๐	๑๙	๑๗๐	๑๑๘	๕๐๐	๒๑๗	๒๖๐๐	๓๓๕
๒๕	๒๔	๑๘๐	๑๒๓	๕๕๐	๒๒๖	๒๘๐๐	๓๓๘
๓๐	๒๘	๑๙๐	๑๒๗	๖๐๐	๒๓๔	๓๐๐๐	๓๔๑
๓๕	๓๒	๒๐๐	๑๓๒	๖๕๐	๒๔๒	๓๕๐๐	๓๔๖
๔๐	๓๖	๒๑๐	๑๓๖	๗๐๐	๒๔๘	๔๐๐๐	๓๕๑
๔๕	๔๐	๒๒๐	๑๔๐	๗๕๐	๒๕๔	๔๕๐๐	๓๕๔
๕๐	๔๔	๒๓๐	๑๔๔	๘๐๐	๒๖๐	๕๐๐๐	๓๕๗
๕๕	๔๘	๒๔๐	๑๔๘	๘๕๐	๒๖๕	๖๐๐๐	๓๖๑
๖๐	๕๒	๒๕๐	๑๕๒	๙๐๐	๒๖๙	๗๐๐๐	๓๖๔
๖๕	๕๖	๒๖๐	๑๕๕	๙๕๐	๒๗๔	๘๐๐๐	๓๖๗
๗๐	๕๙	๒๗๐	๑๕๙	๑๐๐๐	๒๗๘	๙๐๐๐	๓๖๙
๗๕	๖๓	๒๘๐	๑๖๒	๑๑๐๐	๒๘๕	๑๐๐๐๐	๓๗๐
๘๐	๖๖	๒๙๐	๑๖๕	๑๒๐๐	๒๙๑	๑๕๐๐๐	๓๗๕
๘๕	๗๐	๓๐๐	๑๖๙	๑๓๐๐	๒๙๗	๒๐๐๐๐	๓๗๗
๙๐	๗๓	๓๒๐	๑๗๕	๑๔๐๐	๓๐๒	๓๐๐๐๐	๓๗๙
๙๕	๗๖	๓๔๐	๑๗๑	๑๕๐๐	๓๐๖	๔๐๐๐๐	๓๘๐
๑๐๐	๘๐	๓๖๐	๑๘๖	๑๖๐๐	๓๑๐	๕๐๐๐๐	๓๘๑
๑๑๐	๘๖	๓๘๐	๑๙๑	๑๗๐๐	๓๑๓	๗๕๐๐๐	๓๘๒
๑๒๐	๙๒	๔๐๐	๑๙๖	๑๘๐๐	๓๑๗	๑๐๐๐๐๐	๓๘๔
๑๓๐	๙๗	๔๒๐	๒๐๑	๑๙๐๐	๓๒๐		
๑๔๐	๑๐๓	๔๔๐	๒๐๕	๒๐๐๐	๓๒๒		

ผลการหาค่าความสอดคล้องของแบบสอบถาม (ค่า Alpha)

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

if Item	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
A1	128.5568	294.2259	.4870	.9576
A2	128.6978	287.2135	.6572	.9567
A3	128.6935	291.4906	.5431	.9573
A4	128.5781	293.5015	.4448	.9579
A5	128.4585	291.7416	.4787	.9578
A6	128.5568	284.4703	.6700	.9566
A7	128.7619	288.3363	.6280	.9568
A8	128.8687	283.7420	.7334	.9561
B9	128.7021	292.1595	.4818	.9577
B10	128.7448	290.9319	.5241	.9575
B11	128.5824	294.9128	.4694	.9577
B12	128.4969	288.2828	.5638	.9573
B13	128.6123	287.7020	.5647	.9573
B14	128.8858	280.1400	.7639	.9559
B15	128.5354	292.7392	.5291	.9574
B16	128.7320	292.5879	.5176	.9575
C17	128.7192	288.4191	.5806	.9572
C18	128.6508	288.5982	.6514	.9567
C19	128.6593	288.8260	.6644	.9567
C20	128.6422	295.0262	.4143	.9580
C21	129.0952	285.1631	.5783	.9574
C22	128.8730	280.9400	.7401	.9561
C23	128.8046	281.0083	.7234	.9562

C24	128.7833	286.7403	.6605	.9566
D25	128.7491	285.0969	.5847	.9573
D26	128.8644	281.0424	.7785	.9558
D27	128.4627	294.1685	.5035	.9576
D28	128.6764	293.8637	.4713	.9577
D29	128.7704	288.2456	.5848	.9571
D30	128.6679	288.5815	.5926	.9571
D31	129.1166	289.3165	.5379	.9574
D32	128.9243	297.8566	.2659	.9589

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Reliability Coefficients 32 items

Alpha = .9581

Standardized item alpha = .9615

ภาคผนวก ข.
หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล
และขอสัมภาษณ์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ผู้บริหารชุมชน นักพัฒนาชุมชน และผู้นำกลุ่มในชุมชน จำนวน ๙ ท่าน มีรายชื่อดังต่อไปนี้

- ๑) นายเอนก น้อยพิทักษ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่
- ๒) นายธีรพงษ์ พงศ์จันทร์เสถียร ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่
- ๓) นางสาวดารณี บำรุงสวัสดิ์ พัฒนาการอำเภอสามพราน
- ๔) นางชนิตา รุ่งแสงพัฒนากร ตำบลคลองใหม่
- ๕) นายสาโรจน์ กุลครอง กำนันตำบลคลองใหม่
- ๖) นายสมปอง ชุนทรง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๓
- ๗) นายสินชัย น้อยพิทักษ์ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหมู่ที่ ๓
- ๘) นายไพฑูรย์ แสงพิทักษ์ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหมู่ที่ ๓
- ๙) นางสาวสุรียักษ์ สังข์รักษา ประธานกลุ่มพัฒนาสตรีหมู่บ้าน

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔

www.mcu.ac.th

๔ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุมัติครุภัณฑ์สัณนิษฐานเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
 เรียน นายเอนก น้อยพิทักษ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๓๐๐ ชุด

ด้วย พระมหาประกาศิต ฉายา สิริเมโธ รัทสประจัตถ์นิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๐๗ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
 ทำการศึกษาวิจัย "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่
 อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากบุคลากรและประชาชนในหน่วยงาน
 ของท่าน จึงขออนุมัติครุภัณฑ์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการ
 ทำวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา
 ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติ

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะสังคมศาสตร์

โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔

www.mcu.ac.th

๔ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
 เรียน นายอเนก น้อยพิทักษ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาประกาศิต ฉายา สิริเมโธ รัทสประจำตวันินิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๐๗ นิสิตปริญญาโท
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษา
 วิจัย "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสาม
 พราณ จังหวัดนครปฐม" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จึงขอความอนุเคราะห์
 จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิจัย ซึ่งจะเป็น
 ประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ
 โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะสังคมศาสตร์

โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒

๐๓๓.๐๓๓ น้อยพิทักษ์

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔

www.mcu.ac.th

๔ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เรียน นายธารง พงศ์จันทร์เสถียร ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัณนิษฐานที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาประกาศิต ฉายา สิริเมโธ รัชสประจักษ์วินิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๐๗ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษา
วิจัย "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสาม
พราน จังหวัดนครปฐม" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จึงขออนุญาต
จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิจัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ
โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

นมัสการด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ ศรีทอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะสังคมศาสตร์

โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒

(นายธารง พงศ์จันทร์เสถียร)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔

www.mcu.ac.th

๔ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุมัติสัณนิษฐานเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน นางสาวดารณี บำรุงสวัสดิ์ พัฒนาการอำเภอสามพราณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัณนิษฐานที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาประกาศิต ฉายา สิริเมโธ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๐๗ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษา
วิจัย "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสาม
พราณ จังหวัดนครปฐม" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จึงขออนุมัติสัณนิษฐาน
จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิจัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ
โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติ

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะสังคมศาสตร์

โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔

www.mcu.ac.th

๔ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน นางชนิดา รุ่งแสง พัฒนาการตำบลคลองใหม่

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัณนิษฐานที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาประกาศิต ฉายา สิริเมโธ รัทสประจำตวันนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๐๗ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษา
วิจัย "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสาม
พราน จังหวัดนครปฐม" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จึงขออนุญาต
จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิจัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ
โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะสังคมศาสตร์

โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒

รับทราบและดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมาย

นางสาวสมิตติพร งาม ๒๕๕๖

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔

www.mcu.ac.th

๔ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอมติของคณะกรรมการเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน นายสาโรจน์ กุลครอง กำนันตำบลคลองใหม่

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาประกาดทิพย์ ฉายา สิริเมโธ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๐๗ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลัทธิ มหาวชิราวุธราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษา
วิจัย "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสาม
พราน จังหวัดนครปฐม" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จึงขอมติของ
จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิจัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลัทธิ มหาวชิราวุธราชวิทยาลัย
วิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ
โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติ

เรียนมาด้วยความนับถือ

นิสิตวิจัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนินธุ์ ศรีทอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาลัทธิ

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะสังคมศาสตร์

โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔

www.mcu.ac.th

๔ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เรียน นายสมปอง ขุนทรง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๓ ตำบลคลองใหม่
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาประกาศิต ฉายา สิริเมธ ฐสปรจจำตวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๐๗ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษา
วิจัย "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสาม
พราน จังหวัดนครปฐม" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จึงขอความอนุเคราะห์
จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิจัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ
โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนิฐ์ ศรีทอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะสังคมศาสตร์

โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒

นาย สมปอง ขุนทรง

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔

www.mcu.ac.th

๔ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เรียน นายสินชัย น้อยพิทักษ์ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่ หมู่ที่ ๓
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัณนิษฐานที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาประกาศิต ฉายา สิริเมโธ รักษะประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๐๗ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษา
วิจัย "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสาม
พราน จังหวัดนครปฐม" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จึงขออนุญาต
จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิจัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ
โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะสังคมศาสตร์

โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔

www.mcu.ac.th

๔ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เรียน นายไพฑูรย์ แสงพิทักษ์ สมาชิกสภาองค์กรบริหารส่วนตำบลคลองใหม่ หมู่ที่ ๓
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัณนิษฐานที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาประกาศิต ฉายา สิริเมโธ รัชสประจักษ์วินิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๐๗ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษา
วิจัย "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสสาม
พราน จังหวัดนครปฐม" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จึงขออนุญาต
จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ
โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะสังคมศาสตร์

โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔

www.mcu.ac.th

๔ ธันวาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน นางสุรรัช สันรักษา ประธานกลุ่มพัฒนาสตรี บ้านคลองใหม่ หมู่ที่ ๓

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาประกาศิต ฉายา สิริเมธี รักษประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๐๗ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษา
วิจัย "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสาม
พราน จังหวัดนครปฐม" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จึงขออนุญาต
จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิจัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ
โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ ศรีทอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะสังคมศาสตร์

โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒

แผนภาพที่ ๑ สัมภาษณ์... นายเอนก น้อยพิทักษ์
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่

แผนภาพที่ ๒ สัมภาษณ์... นางสาวดารณี บำรุงสวัสดิ์
พัฒนกรอำเภอสามพราน รับผิดชอบพื้นที่ตำบลคลองใหม่

แผนภาพที่ ๓ สัมภาษณ์... สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล/
ผู้ใหญ่บ้านและผู้แทนกลุ่มกิจกรรมในชุมชนบ้านคลองใหม่

แผนภาพที่ ๔ เข้าร่วมสังเกตการณ์
การประชุมประชาคมหมู่บ้านขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหม่

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระมหาประกาศิต ฉายา สิริเมโธ นามสกุล จิตปสฺสธิกร
- เกิด : วันพุธ ที่ ๑ เดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๕๒๒
- สถานที่เกิด : จังหวัดบุรีรัมย์
- การศึกษา : นักธรรมชั้นเอก วัดพระพุทธราย สำนักเรียนคณะจังหวัดสระบุรี
:เปรียญธรรม ๘ ประโยค สำนักเรียนวัดหัวลำโพง กรุงเทพฯ
:ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
(เกียรตินิยมอันดับ ๑) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ประสบการณ์ทำงาน : ครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม
: ครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี
: กรรมการตรวจธรรมสนามหลวง
: เจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียนและวัดผล หน่วยวิทยบริการ
คณะ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดไร่ขิง พระอารามหลวง จังหวัดนครปฐม
- บรรพชา : ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๗
ณ วัดพระพุทธราย อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี
- อุปสมบท : ๒๑ มิถุนายน ๒๕๔๔
ณ วัดหัวลำโพง พระอารามหลวง กรุงเทพมหานคร
- อุปัชฌาย์ พระเทพวิริยาภรณ์ วัดหัวลำโพง พระอารามหลวง
- สังกัด : วัดไร่ขิง พระอารามหลวง ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน
จังหวัดนครปฐม
- ปีที่เข้าศึกษา : ปีการศึกษา ๒๕๕๕
- ปีที่สำเร็จการศึกษา : ปีการศึกษา ๒๕๕๖
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดไร่ขิง พระอารามหลวง ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน
จังหวัดนครปฐม